

Slova pravdy 1904 ročník 14.

- č. 1** - Pius X. II. Vaněček František Xaver. + Zajímavá zpráva pro živnostníky. Židovský dodavatel. Burian Josef, 1903
- č. 2** - Kdo jest nepřitelem dělnictva? Dlouhý Jaroslav (někdy pseudonym Bělina Jan), 1904
- č. 3** - Odkud život v rostlinách a ve zvířatech? Burian Josef, Valná hromada sdružených katolických spolků pražské arcidiecese. Burian Josef, 1904
- č. 4-5** - Novodobý evoluční názor na svět ve svých důsledcích. Cathrein, Viktor , Kyselka Josef, 1904
- č. 6-7** - Ctihodný Jan Kř. Vianney, farář v Arsu (1785 – 1859). Burian Josef. + General Louis de Sonis. Vaněček František Xaver, 1904
- č. 8-9** - Pravý názor o protestantismu. Otisk z „Rádce duchovního“ z r. 1902. + Liberalismus prvních století křesťanství a liberalismus nynější. Dvořák Ladislav, 1904
- č. 10** - Čemu a jak máme se z dějepisu učit. Dvořák Ladislav, 1904
- č. 11** - Spolek sv. Bonifáce (duchovenstvu i katolickému lidu k úvaze). Fabian Josef Prokop (někdy pseudonym Zaletěl Prokop), 1904
- č. 12-13** - S. Prokop, opat sázavský a patron český. K 700leté památce jeho svatořečení. Vaněček František Xaver,
- č. 14-15** - O škole katolické. Matějů Bohumil. + Dodatek. Některé úsudky o škole konfesionální. Burian Josef, 1904
- č. 16-17** - Lože Záhořovo. Ctitelům spalování mrtvol kytice ze spisů lékařských. Vaněček František Xaver, 1904
- č. 18** - Oznámení o pozastavení vydávání. Burian Josef. + Zlaté jubileum Mariánské. Vaněček František Xaver, 1905

Číslo I.

Cena 4 haléře.

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

PIUS X.

Napsal **FR. VANĚČEK.**

II.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1903.

V předsíni oltáře.

Se stkvělým výsledkem absoloval Josef Sarto r. 1854 gymnasium. Obohacen všeobecnými vědeckými vědomostmi nejhojněji, vyzbrojen již z domova zbožností a vrozenými nadáním, zdokonalen v asketickém životě semináře, nastoupil theologická studia v Padově, kde navštěvoval přednášky též slavné university, zvláště v době renesanční velkého významu nabyvší.

Již 19 září 1850 dovoleno bylo mu nositi kněžský oblek, jako mládenci teprv patnáctiletému. Po roce udělena byla mu současně se čtyřmi theology tonsura biskupem Farinou v dómě v Asolu, od něhož dostalo se mu pak v Trevisu nižších svěcení: podjáhenství a jáhenství.

Po 4 roky theologie důstojně stoupal k vrcholku duchovního cíle svého, až po stupních dospěl k oltáři Páně, jehož hodným sluhou býti si přál.

Byla to léta nejsvědomitější askese, která je nezbytně důležitá pro nastávajícího duchovního, jakož i ustavičného, důkladného studia. Malé přerušování prázdninové v tomto odměřeném a uzavřeném životě sloužilo Sartovi k tělesnému zotavení i otužení vycházkami do hor ve své domovině, kde prázdniny u milované matičky v kruhu rodinném trávil. Že byl v Padově prvním mezi bohoslovci, netřeba podotýkati.

Kněz.

V Castelfranko byla zvláštní slavnost r. 1858 dne 18. září. V městě mladším i starším dobře známý student Josef Sarto se svým zvláštním povozem, pro sebe i svého bratra, měl býti v městském kostele na kněze posvěcen. Biskup Farino visitoval právě město a poněvadž se zde měl déle zdržeti, chtěl zde též rodáka z okolí v jeho druhém domově posvětit na kněze za účastenství nejen všech přátel, ale četných známých, kteří se živě pamatovali na přesporního studenta z Riese, kam jezdíval se svým oslíkem. Den svěcení Sartova na kněze byl skutečným svátkem. Byl sice ještě příliš mladý, ale biskup rozhodl se jej světit, znal jeho vzorný život a výtečný prospěch.

Dne 18. září byl na kněze v Castelfranko posvěcen a druhý den ve farním kostele v Riese sloužil první mši sv. se slávou, jakou věřící lid

katolický novosvěcenci rád dělává. Matka Markéta Sartová dožila se velké radosti zbožných matek, viděti syna u oltáře Páně a přijati z jeho rukou se všemi svými přátely a známými Tělo Páně.

Nač se byl připravoval celý svůj život a co bylo předmětem prosby matčiny, stalo se. Po četných křížích a lopotách nastal radostný den — svěcení a první mše sv.

Kaplan v Tombolo.

Tak vzorný kněz, bývalý eminentista student po svém vysvěcení byl poslán do Tombolo, zapadlé vesnice, o níž svět něco se dověděl po 4. srpnu 1903, když byl znám výsledek volby. Minulo 45 let, kdy byl ustanoven kaplanem, (roku 1858) a odešel po devítiletém kaplanování z vesnice r. 1867 na faru v Salzano, ale kaplanování jeho není zapomenuto. Úsudek lidu byl: „neslyšeli jsme nikdy tak pěkných kázání jako od našeho velebného pána. Každý mu rozumíme, co chce říci, a přece jest to vše tak hezké, že chodí na kázání i ti lidé, kteří už dlouho nebyli viděni v kostele při slově Božím. Ve škole s dětmi jest jako dítě; u nemocných jest jako anděl, jenž nese útěchu, kleká si vedle lože a předfíkává modlitby tak zbožně, že nemocný nabývá důvěry a útěchy a těší se na příští návštěvu velebného pána.“ — Tombolo byla chudá fara

a kaplan byl ještě chudší a přece dával rád almužnu chudým.

Práci byl přivykl záhy a práci si zamiloval. Aby mohl svým nejbližším příbuzným a chudým něčím přispěti, kaplan Sarto našel si prostředek: vyučoval v zámožné rodině, která poblíž Tombolo měla své letní sídlo. Vyučovat musil jako student, vyučoval též jako kněz, aby si svůj chatrný příjem zlepšil. Na tomto zastrčeném místě byl první vždy žák ponechán devět celých let, a nenaříkal. Zajisté duše pokorná, důvěřující v prozřetelnost Boží, v tu neviditelnou ruku, která bezpečně a něžně vede všechny, kdož se v ní odevzdají. Tombolo nezapomělo na kaplana svého. — V den korunovace Pia X. Tombolští osadníci uspořádali si svou slavnost, již oslaviti chtěli svého kaplana-papeže.

Žaloba z kaplanských dob

Pia X. byla jediná a tu vedla vlastní sestra Piova, která dle obyčeje tehdejšího vedla bratru domácnost. Žaloba zněla: bratr můj spotřebuje mnoho svíček denně, což jest zbytečné a velké vydání. Ovšem, kdo má svítiti světu, musí býti napřed osvícen sám.

* * *

Devět let farářem.

Po devítiletém kaplanování stal se Sarto farářem v Benátsku v městě Salzano, kdež měl širší a volnější pole působnosti než v Tombola. Z Tombola předcházela jej výtečná pověst a tuto zde záhy potvrdil a srdce si získal. Jakž by mohlo také jinak býti, když faráře svého viděli plného horlivosti a sebeobětivosti. Zde několik obrázků:

Hrobníkem.

Na pohřeb chudého nepřišli než dva muži a kostelník s farářem. K nesení mar hodný kus cesty musí býti čtyři muži. Sarto si věděl pomoci. Kostelník a on v rouše obřadním byli cestou nosiči. Bylo po rozpacích; úcta k faráři stoupla. Služba lásky jest kus bohoslužby. Pochovávání mrtvolý konal tak krásně a vážně, že hrobaře, jenž kdys v době cholery »posilnil« se poněkud více kořalkou, nepřipustil ani k rakvi, řka: »nejste hoden toho výkonu.« Osadníci byli s přísností jeho zcela spokojeni.

Vrátným a zvoníkem.

Jedním z nižších svěcení jest svěcení na vrátného kostela, jak bylo v starých dobách církve. Faráři Sarto často se v Salzano přihodilo, že

kostelník jeho zaspal a Sarto byl prvním v kostele, otevřel a připravil vše ke mši sv. sám. »Prosím, pane faráři,« nabízel se osadník, »doběhnu pro kostelníka a vzbudím toho spáče.«

»Nech toho,« odvětil Sarto, »což myslíš, že nedovedu otevřít kostel a zatáhnouti zvonem? Nech starocha spat a mně přej radost, že mu prokáži malou službičku.«

Almužníkem.

Již v Tombolo čekali po každých křtinách na kaplana chudí, faráře nepustili zdarma a čekali na něho tím vytrvaleji. V tomto ohledu stal se sv. otce proslulým již dříve než byl zvolen. I liberální list »Piccolo« psal po volbě: V Salzanu, kde byl nynější papež farářem, získal si svým vlídným chováním a dobrotou všeobecnou sympatii. Byl důvěrným přítelem poslance státního podsekretáře v ministerstvu vnitra, Romana Jakora, israelity, který měl v Salzanu velké bohatství. Aby mohl pomoci chudým, prodal kdysi Sarto svůj vůz a koně a dvě léta měl farářské prsteny v zastavárně. V Salzanu a okolí měl Sarto veliký vliv. Když byl jmenován biskupem v Mantoně, chystal se lid tamější uspořádati proti němu demonstrace, protože kolovali o něm pověsti, že jest nesmířitelným. Jakmile však vystoupil z vlaku, postačil jeho upřímný a otevřený pohled, aby předsudky o něm rozšířené byly odstraněny. Byl uvítán a nebylo slyšeti nepřátelských projevů.

Osadníci v boji za faráře.

Jakou láskou lnuli farníci k svému faráři ukáže následující příběh. Též v Salzanu Sarto si pořídil vozík a oslíka, aby mohl častěji navštěvovati nemocné po roztroušené osadě, která čítá 5000 duší. Chudý to byl povoz, který byl mnohému světáku směšným, ale faráři ctnostnému, nezadal ve cti. Kdysi farář Sarto jel po své oblíbené objízdcě nemocných. Jakási ekvipáž bujných vraníků, kteří táhli dva nadutce, předejela faráře a překážela schválně povozu jeho. Pak jej pustili na chvíli, aby zase mu jízdu zkazili, což se opakovalo několikrát tak, že úmysl bylo znáti. Osadníci na poli viděli povoz farářův v posměchu od nadutců. Učinili krátký proces. Sehnali se kolem povozu posměváčků, dali hole a pěstě vzhůru a ústa jejich dala jim notnou porci hubné polévky. »Vy chcete se našemu faráři smát?« Farář Sarto měl co činiti, aby je utišil, aby svůj bloupý žert neplatili modřinami, jimiž by je častovali jeho osadníci, kteří byli hradbou a ochranou svého milovaného faráře.

Ma beveva sempre pochissimo.

Casto na občůzkách svých nemocných zdržel se dlouho přes poledne. Poobédval v nejbližším stavení, kde byl vítaným hostem, posadil se s domácími za stůl a jedl dle evangelia: jezte, co vám před-

loží. »On se k nám«, pravili osadníci Salzanští ke zpravodajům novinářským, »on se k nám posadil jako náš domácí přítel a jedl s námi, ale od vína okusil vždy jen velmi malounko« (ma beveva sempre pochissimo).

V osadě své zřídil Reifeisenku, z níž na laciný úvěr farníci mohli si v nouzi vypůjčiti peníze. Osadě své zachránil soudně značnou fundaci pro chudé dívky, kterou kdysi jeden z předchůdců založil.

Kostel Salzanský zastkvěl se v novém rouše. Pořízena nová podlaha a varhany, postaven sál pro vyučování náboženství, zavedena jednota Ustavičného klanění, při níž farář Sarto tak krásně kázal o milostném Ježíši s námi ve Velebné Svátosti stále na oltáři přebývajícím. Hlučných slavností nekonal nikdy, vyžádal si, aby mohl obnos, co by podobné výdaje stály, věnovati chudým. Salzanští hleděli se odsloužiti svému faráři, když se stal

po devíti letech kanovníkem

v Trevisu, koupili mu kanovnícké šaty, poněvadž neměl jich farář tolik peněz, když od nich odcházel. Nezapomněli ani později na něho; když se stal biskupem v Mantoně, koupili mu berlu biskupskou, když se stal patriarchou, koupili mu krásně pracované klekátko, jako

znamení vděčnosti. Láska věřících nejkrásnější poklad církve a kněze. Obětivost Pia v době cholery jest dosud v nejlepší paměti.

Přísný zkušební komisař

při farních zkouškách byl kanovník Sarto, který jako učitel i jako generální vikář doprovázel biskupa na visitačních cestách, při nichž navštívena každá kaplička a každá škola.

Kanovník treviský byl hledaným kazatelem při slavnostech církevních, kterýžto úřad rád na se brával. Jeho přísnost ve vykonávání úřadu způsobila, že Mantovští byli předpojati, když se Sarto stal

biskupem v Mantově,

(Od 10./XI. 1884 do 15./VI. 1893.)

kde byla diecése takřka bez biskupa, protože vláda italská odepírala trvale uznání předchůdci Sartovu, jenž proto měl značný kus práce než uvedl vše do pořádku. Na konci devítiletého biskupování v Mantově mohl napsati anglický list „Tablet“: diecése Mantovská stala se za biskupa Sarto vzornou diecézí (od 10. listopadu r. 1884 do 15. června 1893.)

Patriarcha benátský (1893—1903)

dle soubhlasného soudu všech listů, ano i socialistického „Avanti“ líčen jest as takto:

Sarto záhy sobě dobyl srdcí všeho obyvatelstva benátského svým prostým, milým zjevem a upřímným lidumilstvím. Neskrýval se v nádherných komnatách svého paláce, miloval lidi a rád viděl zástupce různých vrstev u sebe — rád mezi lid vycházel a rozmluvou srdečnou jasných informací získával. Neuzavíral se také společensky, mnoho s rodinami občanskými se stýkal. Zástupcům italské vlády jak občanským tak vojenským sluchu i přátelství dopřával. Pokud mu čas dovoľoval, plul v barce své lagunami, anebo se procházel vždy sám a sám, úzkými ulicemi benátskými . . . Měl ve své bytosti — jak o něm tvrdí svět — cosi z povahy dobrého biskupa Myriela z veliké povídky Viktora Huga. Vždy měl v jedné kapse množství drobných peněz, ve druhé velkou zásobu bonbonů. Chudým dětem, malým, snědým otrhancům, kteří jej obskakovali, daroval centesimy, dětem lépe ošaceným bonbony. Tím sobě srdcí rodičů rázem dobýval. Stávalo se, že jej na procházkách pojednou obklopily zástupy žen a dětí i měl vzácný dar trpělivosti i ochoty, vyslechnouti stesky a pomoci dle možnosti, když nouzí stížení malí lidé, obuvníčkové, krejčí i rybáři, staré pradleny na zlé časy sobě stěžující, všechn žal svůj, všechny trampoty domácí, zadluženost, nouzi o práci i neshody rodinné mu sdělovali.

Mělt kardinál Sarto ctnost řídkou velice, viděti v neznámých ubohých lidech samé známé, jimž jako by on sám byl dlužníkem. — A tak i kapsy jeho se vyprazdňovaly, ale jméno »buono cardinale« (dobrý kardinál) jej provázelo do Říma s požehnáním tisíců chudých a strádajících.

Kdož by tak milému zjevu odolal, kdož by jej nemiloval? Popsati činnost jeho jako biskupa, kardinála a kněze nepatří do této knížečky, která má jen ten účel, katolickému lidu pověděti, čím jeho sv. Otec byl, kterak se dostal až k nejvyššímu stupni v církvi, veden jsa neviditelnou rukou boží Prozřetelnosti, a získati mu obdiv a spíše ještě upřímnou lásku věřících.

Nápis na hrobě matky

sestavil kardinál Sarto sám a bude zajisté s povděkem přečten od nejedné matky, která nalezne v něm útěchu pro nejednu starost v mateřství svém. Prostá ta duše má zásluhu o výchovu syna svého a o církev svatou větší než mnohá slavená žena, která nedbala svatých povinností mateřských. — Nápis zní:

Markéta Sartova, vzor manželky, žena moudrá, matka nevyrovnatelná, po ztrátě milovaného manžela Jana Křt. Sarto, dne 4. května 1852 zesnulého, v žalosti i radosti oddána a klidná,

s mužnou myslí křesťansky odchovala svých devět dětí a dokončila dne 2 února 1894 ve svém 81. roce smrtí spravedlivých prací a obětmi korunovaný život svůj. — Drahým rodičům vyprošuje Josef kardinál Sarto se svým bratrem a sestrami odpočinutí věčné.«

O povaze sv. Otce

přší i listy církvi nepřátelské co nejuctivěji a velebí jeho bezúhonnost, horlivost a ráznost.

V jednom jsou si všechny zprávy o Piovi X. svorny: Prohlašují, že vše, co známo jest z jeho života, staví soukromý charakter téměř bez výjimky do nejlepšího světla. Chválí se u něho zejména dobrá správa církevního jmění. Sarto vždy byl pamětliv chudoby ve svém mládí a kdykoli byl předmětem nějaké pocty, vždy připomínal, že jej to těší, protože přece jen je dítkem chudých lidí. Ze v jeho domácnosti zachovávána byla stále skromnost, vysvětá také z okolnosti, že u něho dlící sestry nikdy ani v Benátkách nešatily se po městsku; žádná nenosila ani klobouku a hlavy jejich zahaleny byly vždy malým šátečkem žen venkovských. Berlínský »Local-Anzeiger« oznamuje z Říma, že nejvýznačnější vlastností Sartovou byla dobročinnost, pro kterou ocitl se mnohdy v takové peněžní tísní, že musil

prý si peníze vypůjčovati od židů, s nimiž dobře vycházel.

Židovský berlínský Tagblatt píše, že dosavadní život Pia X. byl mravně bezúhonný, ba asketický, že jeho organismus jest zdravý a silný, ale že papež stížen jest srdeční vadou. Při veškeré své laskavosti jest velice energickým, dovede rozkazovati a má rád, když rozkazů nemusí opakovati.

O prstenu patriarchy benátského jest známo, že býval velmi často v zastavárně, aby půjčený takto obnos vypomohl někde chudině. Všechny tyto známky ukazují jasně, jak šlechtný duch jest sv. Otec Pius X. Obětavost jeho jest tím záslužnější, že sám vedl život a stůl velice jednoduchý.

Pozdrav Benátek — buď pozdravem věřících.

Hned jak došla zpráva o volbě kardinála Sarta papežem, sešla se městská rada benátská k mimořádnému zasedání a zaslala papeži Piovi X. následující telegram: »Benátky vzpomínají kněžství svého patriarchy, plného lásky a ctnosti, s jásavým srdcem přijaly zprávu o Vašem zvolení k nejvyšší hodnosti v církvi a projevují Vaši Svatosti pocity své nejhlubší úcty.«

Buď všem katolíkům sv. Otec Pius X. drahým a milým jako svým Benátčanům.

Zajímavá zpráva pro živnostníky.

Židovský dodavatel. Stále se naléhá na vládu, aby při vojenských dodávkách brán byl zřetel především na živnostnictvo. Posl. V. Březnovský podal na ministra zeměbrany opětně tento dotaz: »Jak v této sněmovně, tak v delegacích bylo na to poukazováno, že mužstvo rakouské armády je poškozováno při dodávkách různými nepoctivými dodavateli. Ještě v živé paměti jest affaire dodavatele Barucha v Bosně. Však toto vše nevyhládilo vojenskou správu z její přízně k různým švindlérským dodavatelům. Chceme zde poukázat na opětň křiklavý případ, kde vojenská správa na úkor solidních, oprávněných živnostníků zadala potřeby neoprávněnému dodavateli. V městě Brandýse n. L. pro tamější vojenskou posádku dodával po více roků chléb tamější mistr pekařský ke vši spokojenosti vojenských úřadů. Ale od 1. ledna 1904 bylo toto dodávání chleba pro vojenskou posádku v Brandýse n. L. zadáno jistému Šalomounu Neumannovi, obchodníku s moukou v Ml. Boleslavi. Pán tento není ani pekařem, ani v Brandýse nebydlí. Svého času bylo již v delegacích usneseno, že jen pekaři mají dodávati a péci chléb pro vojsko. Tímto jednáním vojenské správy byli poškozeni členové společenstva pekařského v Brandýse n. L. a nevyhověno přání, usnesenému v delegacích. Proto táží se podepsaní: Hodlá Jeho Excellence toto usnesení vojenské správy v Brandýse n. L. zrušiti a vojenskou správu za toto jednání pokárati?

Číslo 2.

Cena 4 haléře.

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Kdo jest nepřítelem dělnictva?

Napsal

JAN BĚLINA.

Redakce a administrace: Praha VI.-80.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1904.

Dělnictvu se vede zle.

Dnes není takřka ani jediného stavu ve společnosti lidské, který by si nestěžoval do špatného postavení a nepřál si zlepšení svých hmotných poměrů. Do nedávna naříkali učitelové; dále pak naříkají úředníci, advokáti, lékaři, nižší duchovenstvo, rolníci, řemeslníci. Dá se to lehce vysvětliti tím, že každý stav má své nějaké obtíže. Mohou tedy také stesky a nářky jmenovaných stavů býti více méně oprávněny. Je-li však tomu již tak u stavů vyšších s příjmy většími, dá se tím spíše souditi, že mnohem větší měrou zakládá se na pravdě nářek stavu nejnižšího, třídy — d ě l n í c k é.

A věru! Třeba pouze poněkud popatřiti na poměry, ve kterých je dělnictvu žíti, aby každý upřímný a rozvážný člověk poznal, že poměry ty jsou velmi smutné, že třeba rychlé nápravy v ohledu mnohém, má-li se mu vésti jen poněkud lépe.

Přesvedčíme se o tom velmi lehce. Vzpomeňme si jen, co lze za našich dob koupiti za 3 koruny. Mnoho toho není, i když jsou drahotní poměry dosti příznivé. Než takový dělník, který při stálé práci vydělá 3 K denně, by se vlastně neměl jmenovati dělníkem, ale — »pánem«. Tolik totiž vydělá málokterý. Většina dělníků vydělá stěží denně pouze polovici tohoto obnosu, a to ještě jen v krajinách průmyslových, kde jsou opět drahotní poměry vyšší. Třeba, aby uměl dobře »počítati«, má-li s tímto platem vystačiti jediný

člověk. Živiti však z něho celou rodinu, je pravým »uměním«. Neb z tohoto výtěžku má dělník platiti nájem z bytu, pokrm, oděv, obuv, topivo, mýdlo, zápalky atd. atd. Kdo pak by také dovedl lehce spočítati, čeho je nutně třeba v každé domácnosti?! Dle toho však již můžeme předem posouditi »blahobyť« dělnictva.

Dělníku se je uskrovňovati ve všem. Je mu šetřiti předně na bytu. Slušný byt si najmouti nemůže, neb na ten on nemá. Jest se mu spokojiti všelijakou vlhkou, nezdravou komůrkou, kde se často členové rodiny nemohou ani hnouti, ač mnohdy ani nejnnutnějšího nábytku nemají. Věru věznice pro lidi k trestu určené jsou proti bytům dělnickým »paláci«. Dělníci, ač nezavinili ničeho, ač jsou tak důležitým stavem ve společnosti lidské, bydlí mnohem hůře než ti, kteří se proti společnosti lidské provinili a byli členy jejími špatnými!

A jak to vypadá se stravou dělníků? Práce jejich přece bývá z pravidla velmi namáhavá a vyčerpává síly jejich nad míru. Potřebuje tedy práci své přiměřeně silné stravy. Než takové si oni ze svého »velkého« výdělku dopřáti nemohou. Kdyby po zaplacení nájmu věnovali všechen ostatní výdělek na stravu, nebyla by příliš stkvělá. Něco takového jim však není možno. Oni mají, jak již bylo řečeno, kromě bytu a stravy ještě mnohé potřeby jiné. Na stravu mohou věnovati pouze nepatrnou část svého výdělku. Jak mnohý

je dělník, který má za pokrm den ze dne suchý chléb a špatnou kávu!

A zdraví dělníků?! Je přiměřené jejich bytů a stravě. Uškodí si sice člověk na zdraví mnohdy vinou vlastní. Zvláště v mladších letech nebývají dělníci na zdraví příliš opatrní. Co však jich má podryté zdraví a předčasně umírá ne vinou svou, nýbrž vinou postavení svého! Jaké zdraví také možno očekávati tam, kde, jak tomu je u dělníků továrních, dlí člověk stále v prachu, páře, vedru, zápachu oleje a surovin, které spracovává?! Co jich umírá právě v nejlepších letech?! Však již nad tím celá průmyslná Evropa žasne!

V tomto smutném stavu přicházejí dělnictvu na »pomoc« mnozí páni zaměstnavatelé a volají: »Pracujte tedy ve svátek, ano i v neděli. Vyděláte více!« A skutečně! Dělník nedbá již ani příkázání Božího: »Pomni, abys den sváteční světil,« je na tom hůře, než otroci za dob pohanských u Římanů, kde dny zasvěcené božstvu byly svěceny, jak to naznačuje již název »feriae«, t. j. čas volný od zaměstnání; lépe se mu však nevede. Volá se tedy dělníkům znovu: »Pracujte i v noci, co mají stroje v továrnách státi a zaháleti?!« A oni poslouchají i tu, připravují se tak o potřebný odpočinek, podkopávají zdraví své ještě více, — a vede se jim stejně zle. Dávají jim tedy novou radu: »Pošlete do továren vaše ženy a děti; mzdu budou míti sice menší, ale bude to přece něco!« A věru nezbývá dělníku nic jiného, než odhodlati se i k tomuto kroku, který sama

přirozenost lidská odsuzuje. A přece se i tím jeho poměry valně nezlepší. Třeba se mu opět stravovati v hostinci, kde je strava dražší, má-li malé dítky, platiti chůvu a pod. dál. Dalším následkem toho však je, že doma nemívá náležitého pořádku; — dítky pak, vydělavše si nějaký peníz, chtějí si již hráti na samostatné a nechtějí poslouchati . . .

Než dosti již! Uvedených několik slov stačí, abychom se přesvědčili, že postavení dělníků je skutečně s m u t n é.

Naskytá se tu však otázka jiná, totiž: »Kdo je tímto smutným stavem dělnictva vinen?«

První, kdo poměry celé společnosti lidské valně přeměnil, byl Kristus Pán.

Je tedy vinen bídou dělnictva Kristus?

Kristus Pán již celým svým životem posvětil stav dělnický. Narodil se z chudičké matky, za pěstouna si vyvolil sv. Josefa, dělníka tesařského. S ním a s matkou svou sdílel v Nazaretě veškerou tíhu stavu dělnického. Bydlel v chudobném domku, jedl prostou stravu, prostě se šatil. Když pak povrostl, byl sám až do svého třicátého roku dělníkem, tesařem.

Pak ovšem změnil způsob života svého, ale dělníkem na vinici Páně zůstal vždy. Žil v chudobě dále, »že neměl ani, kam by hlavy složil«, pracoval tak, že na lodičce únavou usnul, živil se opět stravou prostou, neb hostem »pánů« byl zřídka kdy.

A jak mu přirostl k srdci lid chudý a pracující, jak se o něj staral! Chudé On shromažďoval kolem sebe, z jejich řad si vyvolil své apoštoly, pro ně proměňoval vodu ve víno, pro ně rozmnožoval chleby, pro ně, ač sám chudý, měl zásobu peněz pohotové, z níž dle potřeby uděloval, jejich dítkám žehnal, je těšil . . .

On to byl, který učil, že všichni lidé jsou dítkami téhož Otce nebeského, že si tedy jsou před Ním všichni rovni, že jsou všichni vespolek bratřími. Tak zrušil v zásadě člověka nedůstojné otroctví. On to byl, který doporučel lásku k chudým a odsuzoval nemilosrdné boháče, jak patrně z krásného podobenství o »bohatci a chudém Lazarovi«. On to byl, který volal: »Hoden je dělník mzdy své«, který doporučel péči o chudé svým apoštolům, ač rovněž chudým, pravě: »Chudé budete míti vždycky mezi sebou.«

A tak musí přiznati každý nepředpojatý člověk, že Kristus nepřitelem dělnictva nejen nebyl, nýbrž naopak největším jeho přítelem. To také přiznávají i nepřátelé náboženství Kristova mezi dělnictvem sami, nazývajíce Jej rouhavě »prvním socialistou«.

Přikročíme tedy k otázce další:

Je vinna bídou dělnictva Církev, kterou Kristus založil?

Kdo by soudil dle útoků přemnohých novin a časopisů, tisknutých pro dělnický lid, dle většiny dělníků na různých schůzích, věru by lehce usoudil,

že dělnictvo nemá většího nepřítele nad Církev katolickou a náboženství vůbec.

Než, je Církev katolická nepřítelem jejich snad proto, že nesouhlasí s »vyvlastněním majetku«, pro které mnozí z dělnických řad tak velice horují? Církev v tomto ohledu uznává pravdivost slov Bidpajových :

»Cokoli je kde přílišné,
marné, hloupé jest, neb hříšné.«

A věru! Tato touha po vyvlastnění majetku je a) marna. Že tomu tak, potvrzují dějiny, které jsou přece nejlepším učitelem lidstva. Co již pokusů bylo učiněno se založením »kommunistického státu«, v němž by bylo vše společné. A konec konců? Zakladatelům se vedlo jako dělníku, který po výplatě hýří, utratí vše, a druhý den nemá co jísti, za to však má bolení hlavy. Důkazů toho by se dalo uvéstí přemnoho. Slyšme aspoň dva:

Horníci v uhelných dolech, které byly vlastnictvím akciové společnosti, svorným postupováním a častými stávkami vymohli na svých zaměstnavatelích tak vysoké platy, že se doly přestaly vypláceti. Akcionáři tedy na konec r. 1901 tyto doly darovali dělníkům, aby byly jejich společným majetkem. Jiní dobrodinci jim věnovali ještě několik tisíc korun na započítí práce a zařízení potřebných nástrojů. S počátku šlo vše dobře. I všichni dělníci nesocialisté byli vypověděni bez ohledu na počet dítek, dobu práce a pod. A přece již v květnu 1902 nastala mezi nimi hotová revoluce. Dělníci zastavili práci, vytýkali svým předá-

kům, které si sami vybrali, že ničemu nerozumějí, zle s nimi nakládají a jich využítkovávají (!) Ti zas naopak vytýkají dělníkům různé hrubé přehmaty a hlavně — krádeže!

Jiný pokus učinil maršálek Bugeaud, když přešel Tunis pod panství francouzské. Shromáždil kolem sebe své zvítězivší vojíny, dal jim ve společný majetek rozsáblý kus země, a zároveň všecko, čeho jen bylo třeba do založení vzorné kolonie, nad to pak ještě ponechal každému jeho vojenský žold. Lepších podmínek k založení socialistického státu nelze si ani mysliti. A přece, co se stalo?

S počátku šlo všecko dobře, neb žoldníci byli přivyklí na strasti a kázeň. Než brzy se vkradly mezi ně závist, spory a lenost. Každý chtěl dohlížeti na druhého, ale nikdo nechtěl pracovati. Na konec veškerá namáhavá práce přestala. Když se maršálek vrátil, skýtala kolonie obraz nejsmutnější: Každý prosil o oddělený kus pole pro sebe, neb nikdo z nich, — dle jejich vlastní řeči, — nechtěl ničiti svého zdraví za lenochy a darmochleby.

Podobně při všech ostatních pokusech, — bylo jich již učiněno přes sto, — se ukázalo, že polhavlárům a velké většině svobodných občanů se nechtělo pracovati, ostatní pak vidouce to, si myslili: »proč bychom se dřeli na jiné«, a přestali pracovati rovněž. A tak žili takřka všichni nějakou dobu z toho, co do podniku bylo vloženo. Když pak bylo vše stráveno a nadešly »smutné konce«,

rozbolela je z toho blava tak, že na něco podobného přestali pomýšleti. Našli se ovšem noví snůlkové, vedlo se jim však podobně. A tak dnes ani vůdcové sociální demokracie na zakládání osad, ve kterých by měli všichni vše společné, vůbec nepomýšlejí. V »malém« prý to nejde; to prý je možno jen ve »velkém«. Kdy však budou s to svůj kommunistický stát zařídit ve »velkém«, t. j. po celém světě, neb aspoň ve valné jeho části? Jak by mohli všechny státy najednou přinutiti, aby jim daly vše, co mají, a podrobily se jejich komandul? Přemýšleli kdy o tom? Sotva! Než kdyby se i tak stalo, jak rozluští tento oříšek: »Nebylo-li lze udržeti kommunistický stát v »malém« se samými horlivými a nadšenými občany, jak by to bylo možno ve státě millionovém, kde by přemnozí s vyvlastněním a celým zařízením sociálně-demokratickým nesouhlasili? Kdyby chtěli mluvití upřímně a věřili v Boha, bylo by jim říci: »My to zavedeme, dá-li Pán Bůh.« Takto však si vůdcové sami pro sebe říkají: »Nám na tom nezáleží.« Proč? Protože se jim jedná ve skutečnosti o něco jiného, než o blaho dělnictva.

Ostatně to je s oním vyvlastněním, abychom užili dále slova Bidpajova, b) hloupé. Aby přívrženci jeho něco takového uvedli ve skutek, pak by se také skutečně musili milovati jako praví hodní bratři. Jak to však budou moci učiniti, když první starostí jejich je odstraniti »Otče náš«. Pak by bylo třeba, aby všichni byli plni ctností a dokonalostí, sami andělé. A to přece o sobě nemůže

řící ani žádná rodina, tím méně socialisté. Najdou se sice i mezi nimi lidé ctnostní. Co se s přemnohými však brzo stane, to dosvědčte vy, otče, matko, kteří jste měli to neštěstí, že se váš syn přidal pod červený prapor socialismu. Povězte: je tento syn váš od té doby lepší, hodnější, poslušnější? Otažte se tak mnohého přívržence sociální demokracie: příteli, pověz nám, zda od té doby, co jsi se stal socialistou, je s tebou šťastnější tvoje žena, tvoje děti, tvoji staří rodiče? Ba pověz, jsi od té doby šťastnějším sám? A kdyby vám jen chtěl odpovědět upřímně, kdyby si při tom vzpomněl na tak mnohou bezesnou noc, kdy se sám sebe tázal: a což jest-li je přece Bůh, jestli mne Kristus přece bude souditi? pak by se vám rozhodně musil přiznati, že je nespokojen, nešťasten. . . A to je již tehdy, kdy ještě socialismus ve skutečnosti proveden není. A což teprve, kdyby se jednou přece uskutečnit měl? Každému obyčejnému dělníku, který by věřil, že tam bude ráj také pro něho, je třeba upřímně říci, že se velice klame. Na doklad této pravdy poslyšme poučení z dějin:

»Co se nakřičeli různí vůdcové lidu za dob revoluce francouzské o volnosti, rovnosti, bratrství! A jaký z toho všeho měl dělnický lid prospěch? Proléval svou krev za jiné, kteří z něho těžili, a s ním jednali jako s otrokem. Stěží by bylo lze najíti v dějinách horších dob pro dělnictvo, než právě za vlády »přátel a zastanců lidu«, jakými byli Danton, Marat, Robespierre! A jednali

by vůdcové lidu dělnického za našich dob lépe? Nemylme se! Přesvědčuje nás o tom opět zkušenost. Teprve nedávno stěžoval si berlínský časopis »Vorwärts«, ústřední to orgán strany sociálně-demokratické, že »dělníci soudruzi, stanou-li se sami zaměstnavateli (rozuměj »pány«), vedou si hůře, než jiní zaměstnavatelé: žádají prý mnoho práce, za tu však dávají málo peněz a ještě méně úcty.« A tak je patrné, že by dělník v novém státě budoucnosti se neměl o nic lépe, ale že by přišel »s deště pod okap«.

Ono vyvlastnění je konečně: c) hřšísné. Bůh to je, který velí v 7. přikázání: »Nepokradeš«. A co platí o jednom, platí o lidech všech. Jako tedy není dovoleno krásti jednomu, tak také není dovoleno krásti celým společenstvem. Na tento důvod sice socialisté mnoho nedají, ale proto přece zůstane v platnosti vždy, že to s vyvlastněním »marné, hloupé a hřšísné jest.« Proto však také Církev, nesouhlasíc s ním, ještě nikdy nepřítel dělnictva není.

Je sice dále pravda: Církev hlásá lidem blaženost věčnou. Než je proto již nepřítelkyní dělnictva, neb není aspoň jeho přítelkyní! — Ona přece za to nemůže, že Bůh dal člověku nejen tělo, ale také duši. A rovněž to není její vinou, že se dnes najde dosti lidí, kteří žijí, jako by žádné duše neměli a starají se pouze o tělo. Má však již Církev z ohledu na ně, že o duši a její nesmrtelnosti neradi slyší, již také o věčnosti mlčeti? Zatajovati pravdu není vždy dobré. Čím by to

však bylo od Církve, kdyby mlčela o pravdě tak veledůležitě, jako je věčná blaženost? Čím by to bylo od ní, když jí Kristus Pán, který byl přece přítelem dělnictva, péči o spásu duší přede vším tak často a tak důtklivě na srdce kladl? A kdyby ona přece mlčela a poslouchala více některých lidí, než Boha, byla by pak ještě pravou Církví Kristovou? Nikoli! A tak ona, pokud Církví Kristovou zůstatí chce, se o věčné blaho lidu starati musí.

Který však poctivý člověk by se jí opovážil vytýkati, že se nestará rovněž o pozemské blaho lidu? Věru Církev, kdyby se i o nebe nestarala, přece by v ohledu hmotném nemohla učiniti pro lid více, než učinila. Na krátký doklad této pravdy se tážeme: Máme-li dnes se vším pohodlím zařízené chudobince, sirotčince, nemocnice a přemnohé ústavy jiné, ve kterých se bídě odpomáhá, kdo je stavěl? Je přece známo, že přece pohané před Kristem žádného z těchto ústavů neznali. Stavěla je Církev. A i dnes, ač mnoho majetku, který na tyto účely byl obrácen, jí státy zabraly, co přece jich vydržuje až dosud!

Než právě takovéto působení katolické Církve k dobru nižších tříd se různým »přítelčkům« dělnictva nelíbí. Oni ze samé »lásky« k trpícímu proletariátu jí v této činnosti zakřikují a volají: »kněz patří na kazatelnu, kněží nepleťte se do politiky.« Hledí tak odtrhnouti kněze od lidu a lid od kněze. Z tohoto důvodu je tupí na různých schůzích, tupí je v novinách nesčetnými lžemi neb přehá-

něm pravdy, že je hnusno o tom povídati. A proč? Aby sami tím klidněji a nerozrušeněji mohli lid vykořisťovati. Dokážeme si to ve stati další.

Kdo je v pravdě nepřítelem dělnictva?

(Vyňato z J Bělina: „Kdo jest otrokem?“)

Dělnictvo podobá se dnes člověku ze svatého evangelia který jda z Jerusaléma do Jericha, upadl mezi lotry. Ti jej zranili a obrali a polo-mrtvého nechali ležeti. Tomuto ubožáku přispěl na pomoc milosrdný Samaritán tím, že se mu snažil zahojiti jeho rány. I dnes krvácí dělnictvo z mnohých ran. Vůdcové však sociální demokracie, aspoň radikálové z jejich řad, mu ran těch zahojiti nechtějí. Heslem jejich jest: »udržovati ránu dělnictva otevřenou,« t. j. nechati je v jejich bídě, aby trpěli dále. Dokázali to již nesčetněkrát. Tak na př. radikální socialističtí poslanci v Německu po plných deset let hlasovali proti každému návrhu a zákonu na ochranu dělnictva. Podobně jednají v Rakousku, Belgii a jinde.

Ba, oni sami občas »ránu« dělnictva ještě více »otvírají«. Činí tak osnováním nerozumných stávek, do kterých je vženu. Pravdivost těchto slov je patrna z tolika stávek, ve kterých se dělníci nedomohli ničeho, ztratili mnoho výdělku, prodali a zastavili takřka vše, co jen mohli, připravili se do dluhů a — »pánům« kapitalistům pomohli ještě k větším kapitálům. Ukazujeme tu pouze na uhelnou stávkou v r. 1900. Hornictvu byly slibovány hory, doly. A na konec, když již dělníci,

poslouchající vůdců svých, hladem zmršali, uznali tito »vůdcové«, že byli špatně organisováni, že je vše marno, a dali povel ukončiti stávkou. Horníci přišli asi o 14 millionů K mzdy a pomohli »pánům«, proti nimž na schůzích lidu vůdcové blesky srší, prodávati za drabé peníze uhelný brak, kterého by jinak ani neprodali. O tom, jak se hospodařilo s podporami, posílanými dělnictvu od jinud, ani nemluvíme. Pravda však je, že dělnictvo toho dostalo poměrně až příliš málo, a to ještě jen, aby se neřeklo.

A jak to páni vůdcové s dělnictvem při stávkách a revolucích, ke kterým přece sami dávají povel, dobře myslí, ukazuje nám mezi jinými podobnými příklady socialistický sjezd, který se konal dne 4. května 1902 v Bruselu. »Naše Listy« ze dne 28. června 1902 v č. 44 píše o něm takto :

»Jak známo, konal se 4. května v Bruselu socialistický sjezd. Soudruzi chtěli na něm napraviti pošramocenou reputaci z poslední generální stávky, na kterouž se dobře hodí přísloví : »Hory pracovaly ku porodu a porodily — myš.« Zmíněný sjezd jim však valně reputace nenapravil. A jak by také? Vždyť již před stávkou nevěděli, co vlastně chtějí, a jak sjezd dokazuje, ani po stávce nejsou moudřejšími; aspoň ne všichni. Tak poslanec Jules Destrée na sjezdu povstal a v ohnivé řeči dokazoval, revoluce, která tak krásně byla započata, nebyla provedena do všech důsledků. Hřímavý potlesk soudruhů provázel jeho slova. Když však Destrée skončil, pozvedl se jiný sou-

druh a rovněž poslanec Hubin, který počínání generální rady hájil a revoluční jednání jako lehkomyslný zločin, na soudruzích páchaný, označil. To byla ovšem sprcha na revoluční náladu Destréem vyvolanou. Tento se také již chystal protestovati. Hubin však ještě nedomluvil, nýbrž položil Destréemu otázku, kdež byl v onen večer, kdy soudruzi v okolí Maison du Peuple s policisty a četníky se bili a hlavním jejich pušek prsa svá nastavovali? A když soudruh Destrée, bohatý to advokát v Charleroi, neodpovídal, odpověděl mu Hubin na svou otázku sám: «V divadle jste seděl.» Karta se obrátila. Soudruzi, kteří ještě před chvílí Destréemu nadšeně tleskali, dávali za pravdu Hubinovi.»

Tedy ani jim se nechtělo líbiti, že vůdcové, kteří je do stávky a krveprolévání vehnali — se bavili v divadle.

Než, proč tak neupřímně vůdcové sociální demokracie s ubohým dělnictvem jednají? — Inu proto, že jim to nese chléb, ba znamenitý chléb! Že se totiž za svou «péči» o něj dovedou odškodniti velmi dobře, patrně z vysokých platů, které mají. Kdo nenašel jinde znamenitější výživy, stal se přívržencem sociální demokracie — a příjmy jeho jdou do tisíců. Ukazujeme tu na Adlera, Ellenbogena, Ingwera, Verkaufa, Broda, Austerlitz, Diamanta a jiné a jiné. Tito páni «vůdcové» lidu dovedou sice až «převýtečně dobře» vypočítávati majetek Církve, ale jaké mají příjmy sami, zvláště ti, kterým se podařilo dostati

se k různým dělnickým pokladnám, na které dělníci sami platí, to nepovědí. Když učinil, abychom uvedli aspoň jediný příklad, ve valné hromadě »Všeobecné nemocenské pokladny« v Brně, jak píše »Obrana práce« dne 20 června 1902, delegát Reichmann návrh, aby ve příští výroční zprávě uveden byl seznam pokladničních zřízenců, způsob jejich zaměstnání a jaký mají plat, byl odbyt. Tolik však je jisto, že na dělnictvu žádají příspěvky stále větší, podpory však, které vydávají, když si již nemohou pomoci, jsou stále menší. A co se s valnou částí ostatních peněz stane, nesmí dělník zvědět. A když se to přece doví, pak teprve, nedá-li se v zaslepené důvěře své obalamutiti i tu, dovede posouditi slibovanou »rovnost« v budoucím socialistickém státě. Mezi milánskými sociálními demokraty na př. vzbudil nemalé rozhořčení vypsáný konkurs na místo sekretáře železničních zřízenců. Sekretář tento obdrží 4200 lir (přes 4000 korun), mimo to pak ještě zvláštní příspěvek 10 lir denně za projednávání záležitostí v okolí Milána.

Jaký tu nápadný rozdíl mezi platy »vůdců« a platy pravých dělníků!

Inu »vůdcové« mají se dobře, ba příliš dobře již nyní, a dělnictvo nechť čeká, až se uskuteční budoucí socialistický stát — který se neuskuteční nikdy.

Tot vůle »vůdců« sociálních demokratů!

Číslo 3.

Cena 4 haléře.

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Odkud život v rostlinách a ve zvířatech?

Píše monsign. Dr. **Josef Burian.**

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1904.

1. Domněnky.

Odkud život? Otázkou touto zabývalo se lidstvo ode dávna — otázka ta zajímá nás a musí zajímat. Učenci ve středověku se domnívali, že Bůh dal hmotě vloh, aby se sama od sebe vyvíjela dle všemoudrého úmyslu Božího.

Dnes tak zvaní učenci již nevěří, že by dokonalejší druhy rostlinstva a zvířectva povstaly samy od sebe, ale namlouvají, že začátky života, byť i nyní více se tak nedálo, přece kdysi před dávnými věky povstaly samy sebou. Jsou ve vodě rostliny, sestávající z jediné trubičky anebo z jediného vlákna — a rostliny ty se rozvětvují, jsou některá zvířata, nemající očí, uší, nohou, sestávající z malého pupence — rozmnožující se dělením.

Tyto prý jsou rodiči všech živých bytostí.

Zárodky tyto nemohly býti na zemi od počátku — vždyť země byla původně ve stavu žhavém a vykopaninami z vnitra země vybranými podává se důkaz, že v nejdolejších vrstvách zemských nenalezá se stopa nijakého organismu.

Z prostor všehomíru život také nemohl se k nám dostat — meteority třením vzduchu se rozžhaví a veškeren život by musily zničit — a pak nastala by zase otázka: Jak tam ten život povstal?

Bezbožečtí učenci jsou tu ve velikých nesnázích. Jak jen ten život vysvětlíme? Vždy všechny

naše domněnky — a moudrosti padnou — a co nám z té slávy zbude?

«Už to máme!» volají — ubožáci — — —

»Ten život vyvinul se sám od sebe (generatio spontanea — aequivoca) — šťastným sloučením uhlíku, vodíku, kyslíku — dusíku — — —»

Ale důkaz! — Stalo se to někdy? —

•Ano — odpovídají — (1868) Huxley, prof. v Londýně, prý kolébku všech živých tvorů našel na dně mořském — — byla to hmota šlemovitá — sliznatá — — —»

Patron nevěrců, Häckel, byl radostí celý bez sebe — a přiblížil se tomuto prašlemu za kmotra a nazval ho Bathybius — na česky = v hlubinách žijící. Ale radost těch to lidiček, chtějících stůj co stůj dokázati, že Boha není — a že život povstal sám sebou — netrvala dlouho. — Zkouškami se dokázalo, že »Bathybius« vlastně není nic jiného, leč látka šlemovitá — vápenitá — kterou ze sebe vylučují houby mořské a zvířata mořská.

Louis Pasteur, profesor chemie v Paříži, podobal samoplozenství t. j. domněnku, že že život povstal sám od sebe, nejpřísnějším zkouškám. Uvedl vodu do největšího varu — a pak uzavřel ji tak, že vzduch k ní neměl přístupu — a co se ukázalo? Že ve vodě té, pozorované mikroskopem, neobjevila se ani nejmenší stopa živoucí bytosti, ačkoliv i v té nejmenší kapce vody přirozené sta malých zvířátek — zvaných infusorie — se nalézají. S toutéž vodou učinil pokus

další. Spojil totiž nádobku tu se vzduchem, ale tak, že vedl z nádobky rouru — — která byla žhavá — a život nepovstal žádný. Pak přivodil vzduch do nádobky s vodou rourami, naplněnými na některých místech střelnou bavlnou — a žádný život.

Konečně všechny roury odstranił a nádobku spojil přímo se vzduchem — a hle! po několika hodinách byla voda plna malilinkých zvířátek.

Co tím dokázal Pasteur?

Že zárodky těchto zvířátek, o nichž učení pánové tvrdili, že povstávají samy sebou — ve vzduchu se vznášejí, a jakmile najdou dostatečných podmínek, se vyvíjí (žhavou rourkou byly usmr ceny — střelnou bavlnou zachyceny).

Professor Tyndall v Londýně (hmotař a bezbožec) — pečlivými zkouškami dospěl k přesvědčení, »že theorie (domněnka), jako by život povstal sám sebou, jest zabita.«

Akademie věd v Paříži prohlásila po mnohých protizkouškách, že profesor Tynwall má pravdu, rovněž prof. Virchow dosvědčil, že neznáme ani jediného pozitivního děje, dokazujícího, že by se byl udál nějaký případ ve způsobu tom, aby hmoty neorganické, tedy asi jako uhlík a nějaká sloučenina jiných prvků — samovolně byly vyvinuly hmoty organické.

Taktěž toho náhledu jsou jiní slavní fyziologové a chemikové — jako Justus, Liebig, Cuvier a jiní.

2. Marné namáhání učenců.

Otázka vzniku života jest příliš vábivá a svůdná — než aby se ledabylo odhodila. Opět a opět bezbožeční vědátoři se namáhají, aby způsobem chemickým za pomoci tepla a elektřiny atd. vyvodili živoucí hmotu.

Představte si, co by tu bylo za jásos!

Jaký převrat by všecko vzalo! Myslili, že již našli součásti života, jak v rostlinách přicházejí, ku př. bílkovina, alkohol — chinin, látka cukerná — ale tyto látky — utvořené jsou a zůstávají vždy v stavu nečinném — z umělých těchto látek nemůže se vyvinouti nikdy zárodek — uměle utvořené vajíčko nevysedí žádný pták — umělé víno, umělé mléko — má snad chuť, barvu — pravého mléka a vína, ale nikdy nemá ten účinek. Ani jediného vlákna bylinného, ani jediné buňky nedocílila chemie.

V organismu, tedy v bytosti živoucí, tvoří látka také chemické síly, ale látka dospívá tu docela k jiným výsledkům — jest tudíž tu látka podřízena docela zvláštnímu řízení.

Toto řízení chemických sil konečně může vtipný a dovedný chemik vyvoditi — a může mrtvé látky nutiti, aby také mimo organism podobně působily, ku př. může z kyseliny uhličité vyloučiti kyslík, jako to činí bylina — nebo může vyrobiti z látek hmotný (cukrová třtina) cukr — ale aby se tak stalo, musí býti k tomu nutně **chemik**.

Nyní se ptám — zdali také v organismu není

potřebí podobného chemika? Kdyby se tedy i na krásně podařilo lidskému chemikovi zhotoviti živou bílkovinu (t. j. podstatnou látku lidského života), co by tím provedl? Nic jiného, leda že po dlouhém výpočtu a po nekonečných zkouškách by zvěděl konečný výsledek přírody — ale věc hlavní — t. j. ten chemik v přírodě, který jednodušeji, jistěji, stále tvoří bílkovinu — ten by pořád ještě zůstal tajemstvím — t. j. výrobek by se mohl vyrobit, ale nikoliv strojevna. Snad by se mohly z této bílkoviny tvořiti buňky a podoby, jako tvoří mráz na skle okenním, ale organismus není jenom podoba a látka, ale život. Ostatně i nej-jednodušší buňka (protoplasma) není již dnes (dle výzkumů) beztvárným uzlem (chomáčem), nýbrž uměle složena, tak že nejlepšími mikroskopy nemůže býti přehlédnuta. A také, kdyby i na krásně celou mechaniku živoucí buňky bylo lze si prohlédnouti, neviděli bychom nic, než pohybující se tvar, a neviděli bychom odkud ten pohyb.

3. Naděje nevěrců.

Ale kojí se páni nevěrci nadějí, že, co chemie dnes ještě nedokázala, toho že bude moci dokázati později — a že, co nyní více se nevyvíjí, to že před dávnými a dávnými časy se vyvinulo, když příroda byla ve svěžesti mladické.

K tomu odpovídáme: Velice pravdě podobno jest, že zákony a síly přírodní vždy byly tytéž, jako nyní — že tytéž hmoty tytéž výsledky měly

jako dnes a že, co dnes v přírodě jest nemožno, to že před dávnými lety bylo také nemožno.

Abychom mohli rozpoznati, je-li možno, aby nějaký život sám sebou povstal — aneb bude-li to někdy možno, zkoumejme rozdíl mezi mrtvou (anorganickou) hmotou a mezi hmotou živou (organickou).

Prvky, z nichž skládá se tělo zvířat a rostlin, jsou tytéž, jako je nalezáme ve vodě a v zemi — a také podrží zde i tam své vlastní síly — ale v organismu jsou podřízeny ještě jiné síle — a to jest třeba prokázati :

a) Mrtvá hmota snaží se získati stálého pokoje (klidu) a ztrácí při tom vždy víc a více ze své teploty a vnitřního pohybu. Voda teče, až se dostane na nejhlubší místo, kde je v klidu (říká se, tiché vody hluboké), vápenný kámen vodou politý syčí — a šumí — až konečně se vybouří a utiší — a v tom stavu zůstane. Každá hmota své sloučení opouští jen tehdá, když nalezne hmotu jinou, s níž může ještě více tepla vypustiti a ještě pevněji dospěti ke klidu. Posledním cílem všech mrtvých hmot jest, aby se staly krystalem, to jest, aby v nejužší prostoře v určité podobě bez pohybu a tepla zůstaly v klidu. Uhlík konečně stává se demantem. Tedy podstata mrtvé hmoty jest: **nezměnitelnost a nehybnost.**

Oživená hmota naproti tomu v buňkách rostlin a zvířat táhne k pohybu a teplu. Pevnější sloučeniny vrací se zpět v méně pevné, které ob-

sahují více tepla a vniterného hybu. Z většiny chemických změn hmotných nepotřebuje snad buňka rostlinná — změněný tvar — nýbrž teplo a pohyb. Látky procházejí stále organismem, atomy, tvořící ještě před malým okamžikem buňku, jsou pryč a nové přijaty. Tedy ustavičný koloběh — a dokud toto kolotání v organismu trvá — dotud život v organismu — jakmile vniterný hyb úplně přestane, jest organismus mrtvý — není tedy to již více organismus.

Tedy podstata organismu jest — **proměna** — proměna látek.

b) V mrtvé hmotě není žádný jiný pohyb, leda setrvačnost jednotlivých atomů — anebo příčina pohybu musí pocházeti z venku. — Také při tvorbě krystalů ukládá se každý molekul volně kol ostatních jen dle své vlastní vniterné přitažlivosti — kostka ke kostce, šestihran k šestihranu — až povstane celek. Tedy zde určují a tvoří části celek.

Hmota oživená naproti tomu má účelný pohyb. Každá buňka v celé rostlině má schopnost ke každé práci — ale vykonává dle místa a dle potřeby vždy nutnou práci pro celek, jinak v kořenech, jinak v listech, jinak v květu. Tedy organismus pracuje k určitému cíli — a sice pracují molekuly k cíli, který se dosahuje až po týdnech anebo měsících, když první k tomuto cíli směřující molekuly již ani v organismu nejsou. Lze za to míti, že jednotlivé buňky anebo atomy mají o celém postupu vzrůstu vědomost?

Ovšem jsou to chemické processy, jimiž trávení, dýchání vůbec veškerý pohyb v organické buňce se děje, ale nejsou to ony chemické processy, která se dějí u těchže látek, nýbrž chemie jest tu nucená a vede k něčemu určitému. Hmota, pohyb a teplo nepůsobí život — nýbrž jednotné spolupůsobení k jakémusi cíli. — Stroj pohybuje se z venčí a sice z nějakého bodu — ale organismus jest samočinný, samohybný a při tom jest hybnou silou, nikoliv snad jednotlivá část — ani jen srdce, ani jen mozek, ani jen žaludek, u stromu ani jen kořen — ani jen listy — nýbrž celek.

Tedy zde určuje a tvoří celek jednotlivé části.

c) Nejlépe lze viděti rozdíl mezi životem a smrtí při rozmnožování. Mrtvá hmota se rozmnožovat nemůže a kdyby dvě hmoty spojením utvořily hmotu jinou, ztrácí při tom právě tolik, kolik dávají hmotě třetí. Život ale může se množit z rostliny na rostlinu, ze zvířete na zvíře v nekonečné řadě. Organismy povstávají — rostou, hynou — v určité době. Mrtvá hmota — není-li nějakou příčinou zničena, zůstává táž.

Mrtvá hmota může se dělit v části — každý díl zůstává toutéž hmotou, organická buňka jest celek — přijde-li k vzklíčení, utvoří se buňka nová . . .

V organismu tedy jest zvláštní síla, která působí proti silám hmoty mrtvé, nad těmito stojí a vládne a je řídí dle vlastních zákonů, síla, která v organismu podstatnější jest a býti musí

než hmota, poněvadž látky se mění, tato síla zůstává.

Nyní se tážu: může-liž tato síla života — tato snaha k učitému cíli — může-liž povstati z mrtvé hmoty?

Nikdy!

Nemo dat, quod non habet — co kdo nemá, nemůže dát — sto nul = 100 nul.

Život (v rostlinstvu a v zvířectvu) není silou mechanickou ani chemickou hmoty. Působí tu život chemik nejvyšší — všemocný — Tvůrce věčný.

Valná hromada sdružených katolických spolků pražské arcidiecése.

Po delší době poněkud ochablé činnosti sdružení katolických spolků pražské arcidiecése s uspokojením jest nám zaznamenati potěšitelnou událost, jakou bez odporu a přehánění byla valná hromada, dne 26. prosince v sál-Řemeslnicko-živnostenské besedy (Bellevue) v Praze konaná. — Zavítali k ní delegáti všech katolických spolků pražských i předměstských (až na smíchovský) a četní vzácní hosté. Z venkovských spolků uvádíme Libšice (s dp. farářem Arnoštem v čele), Mělník, Brandýs n. Lab. a jiné.

Z hostů byli tu dpp.: chefredaktor „Katol. Listů“ Petr Kopal, P. Jan Zima O. S. B., P. Stejskal S. J., Tom. Skrdle, Beránek, F. Schmidt, adjunkt kněž. arc. semináře Stejskal a j.

O 3. hodině odpolední zahájil předseda diecésního sdružení vsdp. dr. Josef Burián valnou hromadu křesťanským pozdravem. Mnozí z Vás — pravil — přinesli jste účastí na dnešní valné hromadě značnou oběť, ale přinesli jste ji u vědomí, že potřebí jest nám práce — práce a zase práce. Že sešli jsme se později, toho příčinou jsou mnohé rány, jež nás poslední dobou stíhaly. Mnozí z pracovníků odešli z našich řad, třeba je tudíž nahraditi novými silami. — Velikým jest pro mne potěšením že mohu Vám sdělit, že naše počinání s velikým zájmem sleduje J. Em. ndp. kardinál kníže-arcibiskup Skrbenský. Povolal si mae v těchto dnech, a pravil: „Snad si někdo myslí, že já katolickému spolko ému životu nepřeji. Tomu rozhodně není tak. Já si z té duše přeji, aby katolický spolkový život se rozvíjel, aby v celé arcidiecési rozvinula se horlivá činnost spolková a aby mně o ní podávány byly pravidelné zprávy.“ (Bouřlivý potlesk a volání: Sláva!) Důkazem této přízně Jeho Eminence jest i telegram, jenž právě došel, a jež si dovolím přečísti. Zní:

„Milovaným shromážděným za účelem oživení a rozšíření katolického spolkového života, v arcidiecési pražské tolik žádoucího, z plna srdce žehná

kardinál Skrbenský.“

Nelíčený jásot a bouře potlesku ozvala se po přečtení tohoto telegramu sálem, důkaz to zřejmé radosti, kterou vřelý důkaz přízně nejdůst. arcipastýře v shromáždění vyvolal.

Následovalo čtení zprávy jednatelské a pokladní, po níž provedena volba výboru, do něhož zvoleni pp. : Hovádek, P. Kunz, P. Beránek, T. J. Jiroušek, Kratochvíl Noak, Socha, Alb. Kotrba a Svoboda z Prahy a pp. Cumpelík (Mělník), Trojáněk (Žižkov), Stejskal (Vinohrady), P. Trykar (Černoušek), P. Bartovský (Čitov), Hák (Brandýs n. L.), Mentlík (Libšice), P. Šproc (Karlín), P. Rouček (Vepřek nad Vlt.), Procházka (Roudnice), Magerle (Karlín), Fišer (Radnice).

Předseda uděluje pak slovo redaktoru V. Myslivcovi, jehož úkolem jest promluvíti o thematu: „Odpovídají-li

katolické spolky potřebám a poměrům naší doby?“ — Smutným zjevem — praví řečník — jest již to, že o tomto předmětu musíme dnes ještě jednati. Jest tomu již 30 let, co dějepisec národa českého Fr. Palacký, ač evangelík, vyjádřil se ve schůzi katolického spolku v Rožnově: „Za té doby, v níž víra i nevěra v zápasu povážlivém stojí, nutnost nezbytná toho se ukazuje, aby se podobné spolky u nás zakládaly.“ — Je snad, pánové, dnes, po 30 letech zápasu mezi vírou a nevěrou méně povážlivý? Troufám si říci že útoky nevěry jsou mnohem smělejší, vždyť dnes i to je možno, aby Kristus, Syn Boží, nejen o svatozář božství, ale i o dokonalost člověka byl olupován a níže židů Marxe a Spinozy stavěn. („Knihovna kacířů“ číslo 1) Již tedy dle rady poctivého jinověrce jest nám s dvojnásobnou horlivostí na rozšíření a zakládání katolických spolků pracovati. Ale pobídek k tomu máme s dostatek i od strážců církve samotných. Řečník cituje pastýřský list 35 arcibiskupů a biskupů rakouských z roku 1891, vývody msgra. dra. Buriana a dp. P. Holého na sjezdu katolických spolků roku 1894, první pastýřský list zvěčnělého biskupa Brynychy, vesměs k povzbuzení katolického spolkového ruchu českých a s radostným povděkem vzpomíná i dnes projevené nám přízně J. Em. kardinála Skrbenského a minulé neděle učiněného projevu nřp. biskupa královéhradeckého

Příčina, pro kterou dnes o potřebě katolických spolků jednáme, jsou protivné hlasy, poslední dobou se ozvavší. Prvně učinil tak staročeský denník „Hlas Národa“ v říjnu roku 1902, vrhnuv katolickým kněžím v tvář výtku, že „vzdorovitě společnou organizaci národa opustili a hleděli v lidu českém založiti zvláštní katolickou stranu.“ Této nespravedlivé výtky zasloužili si katoličtí kněží od staročeského listu nejméně. Právě oni to byli, kteří při Riegrovi a jeho straně vytrvali až do poslední chvíle; s ním stáli, s ním i padli. Otevřeme-li katolický časopis „Blahověst“ z druhé polovice let šedesátých, tam již se dočteme, co všecko trpělivě snesli katoličtí kněží ve strachu, aby jim nebyla učiněna výtká, že ruší národní svornost. „Národní Listy“ Riegreem založené a kněžstvem českým horlivě

podporované neostýchaly se štváti lůzu, až tato kamením vybíjela kollej Jesuitů a hanebným způsobem zneuctívála i posvátné místo chrámu Páně. Protestanté hýčkání a do katolíků se kopalo, Renanův hanopis na Ježíše Krista šířen po Čechách, kde která lež se o Církví katolické přinášela a zastání nebylo nikde

Kněží čeští, a byli mezi nimi i kněží-buditelé jako Štulc a j., prodělali tehdy křížovou cestu utrpení, než praskla struna jejich trpělivosti a oz alo se volání po katolickém tisku a katol. spolcích, a dnes se jim za to vrhne v tvář výtka justamentu. Že poměry pozdějším vítězstvím Mladočechů nestaly se lepší, o tom svědčí fakt, že ještě v r. 1895 troufal si dr. Ed Grégr říci před tisíciblavým shromážděním v Rokycanech, že o otázky náboženské může se zajímati jen člověk stojící na nejnižším stupni vzdělanosti a osvěty, jehož duch obestřen jest ještě nevědomostí a temnotou středověku. Mladočeši odchovali nám sociální demokracii, která záštím proti všemu křesťanskému jen srší. Jen si přečtete hanebný článek, jež o křesťanství přineslo vč-rejš (o Božím Hodě) „Práva Lidu“. Dnes jsou učíteli zášti protikřesťanské u soc. demokracie židé, a ti jsou v tom ohledu mistry, vždyť to dělají již po devatenácte století. A katolíci měli by pořáde mlčet a nezakládat spolky katolické a nepracovati ve stávajících? To od nás žádati, je přece jen trochu přespříliš.

Řečník lituje, že takový hlas ozval se i z úst jednotlivců na sjezdu duchovenstva letos v Praze konaném a v referátě P. Sig. Boušky na sjezdu brněnském, ale jest přesvědčen, že se tak nikterak nestalo ze zlé vůle, nýbrž spíše z nedostatečné znalosti věci. Člověk může býti výtečným spisovatelem a básníkem, ale potřebě katolických spolků a jich důležitosti zrovna nejlépe rozuměti nemusí. Dokud bude na jedné straně bujetí náboženská lhostejnost a na druhé straně čirý atheismus, dotud bude spolků potřebí jako soli, aby se v nich rozvíjel a skrze ně uplatňoval apoštolát laiků. K tomu potřebí jest ovšem horlivé činnosti, která je ve spolku nutná a vydatné podpory s hůry. Katolíci dosud ještě sedí, nejsouce si vědomi své síly, jako onen hrdina ruské báje, Ilja Muromec. Kéz po příkladu

tohoto bohatýra i my povstaneme a uvědomivši si svou sílu, utvoříme jeden mocný šik. Pak zajisté s většími nadějemi budeme moci přihlížeti vstříc budoucnosti.

Předseda na to poděkoval řečníku a vzpomenuk ještě zásluh velikého biskupa Brynychy, jenž nám bude vždy skvělým vzorem.

o té rovinula se živá debatta, na níž přítomní delegáti, kněží i laikové, horlivě brali podílu. Žel, že pro omezenost místa musíme ji jen co nejstručněji zaznamenati.

Pan Satorie dí, že namnoze jeví se ve spolcích ochablost a přimlouvá se za šíření katolického tisku.

Del. Vodrážka (Karlín) jadrným způsobem vyslovuje přání, aby dostalo se s hora kněžím pokynu, aby kněží ve spolcích pracovali. Dnes to na mnoze farář strčí na kaplana a ten zavě nemůže. (Veselost.)

Del P. Schmidt, farář, si přeje, aby v předloze vikárům předkládané, byl i dotaz, je-li v místě katolický spolek, a aby kněží byli nuceni ve spolcích pracovati, jako jsou povinni pořádati missie. Musíme se všichni sjednotiti; kněz jest vůdce, pastýř duší, proto má ve spolku pracovati. (Bouřlivý potlek.)

Mons. dr. Burian vysvětluje, že to vše již zamýšlí Jeho Emin. prováděti Za rok dá Bůh, bude lépe.

Dp. P. Žima O. S. B. praví: Na životě křesťanském záleží. Život ten pochází z víry, víra pak ex auditu — ze slyšení. Otud potřeba katolických chrámů, jichž se namnoze, zvláště také v pražských předměstích (Libeň, Holešovice atd.) nedostává. Proto je potřebí a velice potřebí spolku sv. Bonifáce, z nařízení nejdůst. episkopátu právě založeného. Panuje proti němu sice mnoho předsudků, ale výsledky, jež se bohda brzy ukáží, je odstraní. Kdo by nějakou pochybnost nebo výtku měl, ať ji jen zašle do kláštera v Emausích, ježto řád sv. Benedikta šířením spolku sv. Bonifáce a listu „Svatý Vojtěch“ jest pověřen. Spolek ten nebude překážkou, ale podporou jiných, stávajících.

Pan Urban z Hradce Králové appeluje na rozšíření Všeodborového sdružení křesťanského dělnictva, dosud málo v pražské arcidiecési rozšířeného. Odborové spolky doplňují katolické vzdělávací spolky.

Del. p. Čákora sděluje některé neblahé zkušenosti; spolkového života.

Dp. P. Beránek praví: Dnes je svátek sv. Štěpána. On nám budiž vzorem, neboť o něm praví Písmo sv., že byl pln milosti a síly. Kněze, ve spolcích působící musíme si vychovati, proto třeba, aby rodina a škola duchem křesťanským byly proniknuty. Kéž nám Bůh popřeje hojně milosti a síly. (Výborně)

Pan Vančurík praví, že mnozí kněží jsou zabráni prací, takže ani pracovatí nemohou.

Dp. farář Arnošt (Libšice) stěžuje si do nedostatku řečníků, kterých má sociální demokracie hojnost. Preje si, by v tom směru zjednána byla odpomoc.

Red. Myslivec v závěrečném slovu praví, že se tu střídaly pochvaly a výtky kněžím pro jich činnost spolkovců. Tyto ovšem nijak netýkají se oněch duchovních, jež v jiném směru blabodárně působí. Zdali pokyn s hůry pomůže, teprve se ukáže. Snad mnozí, třeba že s počátku z povinnosti činnosti spolkové se věnují, až poznají blahodárné její ovoce, láskou k ní přilnou. Laiky ale prosí, aby vždy a ve všem jen na duchovní nespolehali a všechno od nich nežádali. Buďme také trochu samostatní, vždyť jsme již dospělí a ne děti. Právě doba naše vyžaduje zdatného apoštolátu laiků. Stesky zde pronesené jsou zjevem dobrým, neboť ukazují, že v srdcích členů katolických spolků sídlí láska a horlivost, která právem v těch stescích se jeví, poněvadž skutečnost nedostihuje chovaných idealů a přání. To je dobré znamení a záruka lepší budoucnosti.

Při volných návrzích přimlouvá se dp. farář Schmidt, aby nebyl kněz nutně ve spolku předsedou.

Předseda dr. Burian sděluje, že o tu změnu stanov již se pracuje.

Pan Dvorský dí, že každý ponese si dnes nadšení, ale přeje si, by brzy zase nevychladlo.

P. Stejskal S. J. radí, aby nebyl jednotlivec u mnoha spolků najednou, neboť se tím činnost jeho příliš rozptyluje.

Pan Čumpelík (Mělník) vyslovuje se s pochvalou o součinnosti kněží s laiky namnoze panující a klade na ni největší váhu.

Red. Myslivec navrhl, aby výbor sdružení, po dohodě s výbory diecézních sdružení českých a moravských případným způsobem projevil své sympatie se slavností odhalení pomníku papeže dělníků Lva XIII., která se dne 19. března 1904 za veliké účasti dělnictva celého světa v Římě konati bude. Prijato.

Předseda pak přikročuje k ukončení valné hromady nadšeným doslovem: Buďte jednotni, buďte svorni. S Kristem pracujme! Té lepší budoucnosti: Zdař Bůh!

K vyzvání předsedy povolalo pak shromáždění: Jeho Svat. Piu X., nejdůst. episkopátu a Jeho Vel. císaři Františku Josefovi trojnásobné hřímavé Sláva!

Dojem a nadšení valnou hromadou vyvolané byly v pravdě veliké. Byly to dnové, jež učinil Pán. Kéž hojně bude i jejich ovoce!

* * *

*

Z Moravy došel telegram následujícího znění: Vytrvalé zmužilosti v těžkých chvílích křesťansko-sociálním šikům v království sestersky žehná křesťansko-sociální moravsko slezský výkonný výbor. Šrámek, předseda.

Číslo 4. a 5.

Cena 8 haléře.

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

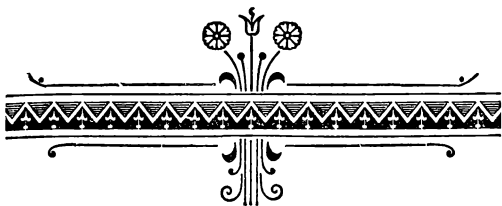
Novodobý evoluční názor na svět
ve svých důsledcích.

Dle **Vict. Cathreina**, S. J.
podává **Jos. Kyselka**.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1904.

Křesťanství a evolucionismus! To jsou ony dvě protivy, jež dělí dnešní vzdělané človecenství na dva nepřátelské tábory. Kdo dnes nestojí na půdě pozitivního křesťanství, ten jest stoupencem evoluční nauky a to po rozumu důsledně provedeného názoru na svět. Byly časy, kdy se myslilo, že hypotéza evoluční zastaví se před člověkem s jeho duševním, mravním a náboženským životem. Tyto časy již dávno minuly. Také člověk vtažen jest zúplna do nauky o evoluci. Jako vše na světě, tak i on platí za plod všemohoucího postupu evolučního, jenž bez přičinění osobního nad světového stvořitele vlastními immanentními silami a pudy ve vidomém vesmíru vykouznil vše, co jest velikého a vznešeného.

V tisícerých a tisícerých knihách a spisech, v dílech vědeckých i lidových, v časopisech i románech vypisuje se, jak vše ve světě povstalo

nenáhlým vývojem a přetvářením, zvláště, jak se člověk znenáhla vyškrábal z říše živočišné. Není nic příliš velikého, velikolepého, podivného, aby se nemyslilo, že vše to lze vysvětliti slovem »vývoj«. A jsou-li obtíže pro vysvětlení nějakého zjevu příliš veliké, pak prodlouží se období vývoje o několik tisíc neb millionů let a nemožné stává se možným. Třeba líčení postupu toho, jak se stalo, v jednotlivostech sebe více od sebe se odchylovala, skutečnost sama, že jest vše vývojem vykládati, předpokládá se ode všech za zúplna nezvratnou.

Herbert Spencer byl ten, jenž hypotézu o vývoji v úplném důsledném systému filosofickém rozšířil na veškerý duchovní život lidstva. Jeho počínání narazilo s počátku na tuhý a mnohostranný odpor. Dnes jest tomu již jinak. O. Gaupp, líče život a nauku Spencerovu, klade si otázku, odkud to přichází, že boj za tohoto filosofa a proti němu jest dnes mnohem méně živý než před nějakými deseti lety, a příčinu tohoto úkazu shledává pouze v tom, »že vůdčí myšlenky Spencerovy, které ještě ani ne před čtvrt stoletím svět odpuzovaly a cizí mu byly, dnes se již staly společným statkem všech vzdělanců, takže se již na to zapomíná aneb se na to ani více nemyslí, komu za ně jest děkovati.«

Pravda, k takovému panství dospělo již evoluční nazírání, že každý, kdo v člověku ještě vidí tvora a obraz Boží, staví se na pranýř jakožto člověk nevědecký, zpátečnický, v středověkých roz-

umech utkvělý. Učenci jest již třeba opravdové jakési odvahy, aby se bez obalu přiznal, že věří v Boha. Chce-li někdo dojíti souhlasu v širokých vrstvách, ten nesmí mluvit o stvořiteli a stvoření, nýbrž musí s jinými pěti zpěv chvály na veliký, všemohoucí postup evoluční, jenž budoval po milliony a miliardy let na tomto světě a z původních hmot plyných nenáhlými přechody tvořil vždy znamenitější a znamenitější díla umělecká, výš a výše, až k člověku s jeho myšlenkami a snahami, s jeho uměními a vědami, s jeho mravním a náboženským životem.

Patříme-li na počet přívržencův obou těch vojenských táborův, evolucionismu a pozitivního křesťanství, mohlo by snad v křesťanském táboře byti někomu úzko, neboť počet těchto jest malý v přirovnání k počtu jich odpůrců. Zvláště na našich vysokých školách mají stoupenci evolucionismu nepopíranou vrchní vládu, a používají všech prostředkův, aby křesťanství vody odebrali.

Na štěstí v této věci nezáleží na počtu. Ovšem, kdyby veliké záhady světové bylo možno luštiti měrami a váhami, rozborem a pitvou, mikroskopem a teleskopem, pak by se křesťanství mělo zle. Než Bohu díky, tomu není tak. Otázky, jaké bytnosti a jakého původu jest člověk, jak vznikl a jaký účel má svět, nejsou záhady pouze přírodopisné. Budiž všechna čest zástupcům vážného vědeckého bádání, zůstávají-li na svém území. Ale opustí-li přírodozpytec svoje území,

a počne-li nám podávati přednášky filosofické a theologické o nejhlubší příčině všeho bytování a vznikání, pak voláme k němu: Zůstaň při svém kopytě.

Jest to podivná věc. Jinde žádají se v každém oboru vědění důkladná studia a bádání, pouze odborníku dovoluje se, by pronášel rozhodné slovo. Jde-li však o nejvyšší a nejhlubší záhady filosofie a theologie, myslí každý, že má právo, aby vystoupil jakožto učitel a hlásal světu nové evangelium. Mnohý, jenž se díval vždy jen do malinkého kouta této zeměkoule, jenž po veškerý život svůj nezabýval se než lučbou, elektřinou, hříby, brouky aneb mrtvoly pitval, však ve filosofii a theologii nikdy prvních počátků nepřestoupil, přece mluví s bezpečností, že by tomu člověk ani nevěřil, o původu člověka a světa, o svobodě a nesmrtelnosti, o ceně a dosahu nejvyšších prvotí myšlení, zkrátka o veškeré metafysice a theologii. Připomeňte si jen chování Haecklovo a mnohých jeho přívrženců v smýšlení. A obzvláště úžasné jest, jak snadno rozhodují, že předpoklad osobního stvořitele jest nejen zbytečný, ale i neudržitelný.

Ale my nehodláme dnes zkoušeti evoluční nauku v jejích základech, nýbrž zveme svého čtenáře, aby s námi myslil nauku o vývoji až do konce a aby si její důsledky na mysl uvedl, k nimž nutně spěje. Pochybují velice, zda-li stoupenci této hypotézy jsou si jich vědomi. Zajisté, že by ti, kteří ještě jakýmkoli způsobem křesťanství

se chtějí držeti, nedali se tak snadno od evolutionistů ve své víře másti, kdyby důsledky moderní idee evoluční lépe přehlídali. Pro správné ocenění nějakého názoru na svět není lepšího měřítko než pozorovati důsledky, k nimž vede.

1. Novodobý důsledný evolucionismus, jakožto jednotný názor na svět předpokládá ve svých základech, že není osobního stvořitele mimo svět a nad světem. Hmota, z níž svět jest vystaven, bytovala v nějaké údobě od věčnosti a vyvíjela se silami a zákony, jež posud v ní jsou a působí (immanentními). To jest základní dogma evolucionismu. S ním padá sama sebou víra v Boha, taktéž víra v Trojici, v milostiplné vtělení Syna Božího a popírá se v zásadě vše nadpřirozené a zázračné ve vlastním smyslu.

Evoluční nauka jest tedy v podstatě své naturalistická, zásadní odpůrce jakéhokoli supra naturalismu.

Nechť si čtenář laskavě představí, co to znamená. Že s tohoto stanoviska musí se křesťanství vůbec tak, jak jsme si je posud mysli, jevíti jen jakožto ohromný podvod aneb jakožto nepochopitelná klamání, toť leží na dlani. Vše, co se nám v Písmech svatých vypravuje o božských zaslíbeních příštího Vykupitele, o milostiplném narození Syna Božího z Panny, o Jeho zázračných uzdraveních a křísení mrtvých, o Jeho slavném zmrtvýchvstání a nanebevstoupení, o Jeho budoucím příští v oblacích nebeských, patří do říše pověstí a bájí. Kristus byl — Bůh odpustiž mi

tento výraz — buď hanebný podvodník aneb napolo šílený blouznil a výstředník, jenž se lživě měl za Mesiáše a Syna Božího. Také apoštolé, jež vyslal do veškerého světa, by hlásali Jeho evangelium, byli buď spoluvinní podvodem Kristovým aneb byli oklamáni až běda, ježto pro pravdivost podvodu aneb illuse šli na smrt.

Apoštol Pavel píše Korintským: „Není-li vzkříšení z mrtvých, ani Kristus nevstal z mrtvých, tedyť jest marné kázání naše a marná jest i víra vaše... nebo ještě jste v bříších vašich... my, kteří v tomto životě máme naději v Kristu, bídnější jsme než všichni lidé.“ I. Kor. 15. 13 n. Po rozumu novodobého evolucionismu nevstal Kristus z mrtvých; vždyť nemůže ani býti nějakého vzkříšení: a proto jest marná víra všech křesťanů, marná jejich naděje, pošetilé veškery kříže a útrapy, jež na sebe dodnes vzali z lásky ke Kristu a v naději na korunu věčného života. Jaký užitek má z toho sv. Pavel, že v Efesu zápasil s šelmami? Jaký užitek mají z toho nesčetní mučeníci křesťanští, že s radostí vytrpěli největší muka pro víru Kristovu? Pro pošetilý přelud aneb pro nesmírný klam šli ubožáci v muka a na smrt!

Ježto evolucionismus jest nucen, by Krista a Jeho apoštolu si představoval jakožto blouznivce aneb podvodníky, ihned naskvátá se druhá otázka, jak to přišlo, že tito blouznivci aneb, chcete-li, podvodníci, kteří nikdy nechodili do školy, kteří

před tím byli vesměs rybáři aneb řemeslníci aneb celníci, kteří neměli ani bobatství ani zvláštní výmluvnosti, našli obecné víry, ačkoli stavěli nejpřísnější požadavky co do mravnosti a víry v ukřižovance požadovali? Odvažují se tvrdit, kdo neuvěří a nedá se pokřtiti, bude zatracen, a lidé jim věří a dávají se pokřtiti. Již Tertullian mohl poukazovati na veliký počet křesťanů ve všech stavech a na všech místech, a po tří stech letech leskl se kříž na kapitolu. Odkud to? Co si nadpřirozeného, zázračného jest pro evolucionismus vyloučeno. Ale jinak nemůže přece popírati skutečnosti křesťanství s jeho rychlým rozšířením, s jeho velikolepými skutky lásky, jimiž zemi posívá, s podivuhodnými ovoci svatosti a zapírání, jež vypěstilo, se vzdělaností zcela zvláštní, jež lidstvu přineslo. Proto musí vzíti útočiště své k nejlibovolejším a nejpodivnějším domněnkám, aby nám vysvětlilo »přirozeně« původ, podstatu a dějiny křesťanství. Cokoli na sobě nese jen poněkud ráz nadpřirozený, to se vysvětluje, točí, ohýbá a ořezává, až ztrácí úplně veškeru nadpřirozenost; pak se sestavuje s jinými skutečnostmi a výroky, až jest hotova jakáž takáž hypotéza vývojová. Jen ať se někdo podívá na způsob, jakým zacházejí přívrženci školy Ritschl Harnackovy s pradějinami křesťanství. Jaké skoky bláznivé se tu provádějí, jen aby se minulo veškeré úskalí nadpřirozenosti a zázračnosti! A tito učenci, již jdou cestou vykázanou, mají ještě odvalu, že se chlubí svou »nepředpojatostí«, svou »vědeckou

pravdivostí a že hledí se soustrastí na věřící křesťany s jejich „předpoklady“!

2. Naši předkové hovořovali důmyslně o lidech křesťanských. Křesťanství povznáší a šlechtí člověka. Moderní evolucionismus ničí, co křesťanského na člověku; nechává-li býti člověka alespoň s jeho specifickými přednostmi? Ani to ne. Bere mu jeho nejslechetnější přednosti, jež uznávalo samo lepší antické pohanství. Neboť, není-li osobního stvořitele, pak není také člověk přirozeným obrazem Božím, pak není prozřetelnosti, jež spravuje osudy smrtelníků, není ničádného dárce zákonů, stojícího nad lidmi, jenž dobré velí a zlé zapovídá, není ničádného věčného soudce, jenž odplatí jednou jednomu každému podle skutků jeho; nad hvězdami nebydlí nikdo, jenž by mohl vyslyšeti proseb a vzdechů člověka a pozdvihnouti a potěšiti jeho srdce, bolestí se choulící.

S tohoto stanoviska co jest souditi o náboženském životě a počínání veškerého lidstva od počátku dějin až na naše časy? Jest to počínání pošetilé, nerozumné, na čiré zaslepenosti spočívající. Člověk tvoří si jako ve snu všelijaké nadzemské bytosti, aby se před nimi vrhal na kolena a aby od nich docházel útěchy a pomoci ve svých útrapách a souženích. Dodnes jest povrch zemský poset chrámy; také v našich vzdělaných krajích budují se dodnes všude kostely a kaple s velikými oběti. Všude spěchají ještě milliony a milliony lidí do kostelův, aby Boha chválili, k němu se modlili, k němu o pomoc a útěchu

v potřebách tohoto života volali. Co si musí asi evolucionista mysliti, an to vidí? Bláznivá zaslepenosti! tak musí volati na každého zbožného člověka. Marné chytání bytostí prázdných jako stín, jež nemohou ani slyšeti ani pomáhati! Vy nejste lepší než ctitelé fetišů, kteří klečíce, nějaký pařez objímají aneb hadu a krokodilu oběti přinášejí. aby jich usmířili a pomoci od nich obdrželi! Pryč s kostely a kaplemi, pryč s kněžími a kazateli, pryč se vším náboženským mamem! Pryč s pověrečným dnem pokání a modlitby! Chceš-li, človče, někoho ctíti, cti lidstvo a sebe. Tak musí důsledný evolucionista mysliti, a jest to jen zbabělá akkomodace, chodí-li přece na den králova narození na služby Boží; jest to jen neslušná hra, volá-li při přísaze na ústavu aneb při přísaze na úřad aneb na prapor Boha za svědka.

Znám dobře, že mnozí evolucionisté často velice zbožně hovoří o náboženství a nábožnosti, jako na př. Wundt, Frant. Paulsen, Th. Ziegler a jiní. Mnozí z nich chválí dosti zhusta vznešenou, Bohem vnuknutou řečí proroků krásu a nepomíjejicnost náboženství. Ale jaké jest to náboženství! Nic jiného než nejasný pocit maličkosti a úcty před nesmírným vesmírem! O uctívání Boha, o obětech a modlitbě, o důvěře a naději v laskavou prozřetelnost Boží nemůže býti patrně řeči v tomto »náboženství«, jakož ani o Bohu, jakožto dárci zákonův a soudci, jež můžeme hříchy urážeti a pokáním usmířovat aneb o odměně a trestu. Nic nezbude z náboženství

než pocit úcty před vesmírem nekonečným, pocit, jenž ani rozumu ani vůli praktických požadavků neukládá, nýbrž každému dovoluje, aby si život svůj zařídil, jak chce. Takové náboženství jest zajisté laciné a pohodlné; ale kdo by chtěl tvrditi, že jest s to, aby udrželo lidstvo na cestě dobra, je povznášelo a šlechtilo a je v potřebách a útrapách sílilo a těšilo? Zajisté, k čemu má býti úcta a pokora vzhledem k absolutnímu, jež jest jedno a totéž s vesmírem, když ono samo v nás trpí nouzi a zármutek, nemoc a smrt a nás při příležitosti drtí svými koly a tlouky.

3. Ale není-liž to povýšení člověka, když se vytrhne z otroctví Božího a stává se svým vlastním pánem a mistrem, jenž neuznává vyššího nad sebou? Zdá se, že by tomu tak bylo, ale jest to jen zdání; není možno člověka odtrhnouti od Boha, a při tom ho co nejhloběji neponížiti.

Lidé nebyli od věčnosti. Byla doba, kdy na veškeré soustavě našich oběžnic život organický nebyl vůbec možný. Nuže, jak povstal člověk? Ježto po rozumu evolucionismu Bůh ho nestvořil, nezbyvá nic jiného, než míti za to, že se znenáhla vyvinul nepatrnými přechody ze živočišstva. Proto tedy není člověk nějaká zvláštní bytost vyššího druhu, jest jen ssavec, jenž se výše vyvinul, jenž se svou koží a srstí vyšplhal ze stavu zhola zvířecího, a nerůzní se tudíž co do podstaty, nýbrž jen co do stupně od ostatních živočichů, zvláště od opic, člověku podobných; jest jen nejmladší bratr ve veliké rodině živočišné, poslední

člen v dlouhé vývojové řadě živočichů. Z toho plyne, že nemá člověk nějaké duchové duše v bytnosti a činnosti své uvnitř na těle nezávislé. V smrti rozptýlí se člověk zúplna a bez zbytku, tak jako červ, jež svou nohou rozšlapává, aneb hovado, jež zabíjí a pojídá. Víra v osobní nesmrtnost jest pošetilá bláhovost.

Ta jest tedy důstojnost, které dostává se člověku odtržením jeho od Boha! V pravdě důkladná to degradace! Marně člověk pozdvihuje s hrдостí hlavy své a myslí, že božská jiskra srší z oka jeho a že nosí v nitru svém podobu božskou. Nic takového, volá naň evolucionista, tys jen poněkud civilisovaná bestie, tvoji předkové chodili po čtyrech neb šplhali o čtverých rukách po stromech, a až se nějaký čas zde na zemi pobavíš a přeběháš, rozprchneš se úplně v prach a popel.

Člověk prý vznikl ze zvířete. Ale ihned nadechází otázka, jak pak vzniklo zvíře, jak organický život vůbec? Tu přichází evolucionismus velice do úzkých. Než by uznal stvořitele, raději sahá k »praplození« a dává vzniknouti člověku nahodilým vývojem z hmot neorganických, neživých. Novější výzkumy, opírajíce se o vyšetřování Pasteurova, jež položila základ, dokázaly nezvratně, že dnes není nikdy a nikde praplození. »Každá bytost živá pochází od bytosti živé, každá buňka od buňky, každé jádro buničné od jádra buničného;« to jest dnes u přírodozpytců uznaná zá-

sada. Co by musil evolucionista z toho vyváděti, chtěl-li by býti důsledným? Musil by říci: Ježto dnes není nikdy a nikde praplození a ježto síly na této zemi jsou stále tytéž a způsobu svého působení nemění, tedy není možno, aby bylo někdy nějaké praplození. Ale tato důslednost by vedla k uznání osobního tvůrce, proto přináší svému srdci obět svého rozumu a praví: Credo, quia absurdum est.

Dle této theorie neliší se podstatně člověk nejen od zvířete, nýbrž ani od bylin a neorganických bytostí! Tu i tam tytéž síly a živiy, jen v složitějším sestavení.

4. Evolucionismus, jakož bere člověku jeho důstojnost, tak odnímá jeho životu veškerou cenu a veškerý význam. Nemá-li život lidský účelu, pak jast také bez ceny, bez rozumu. Pohyb neb činnost bez účelu jsou nerozumné a bezcenné. Tak jest i veškerý život lidský neboli summa činností, z nichž se skládá, bez ceny, bez rozumu, nemá-li účelu, nemá-li cíle. Ale život dle naturalistického evolucionismu nemá účelu, nemá cíle. Tudíž jest bez ceny, bez rozumu.

Otázka po účelu člověka souvisí úzce s otázkou po účelu světa, jakožto celku vůbec. Nemá-li svět jakožto celek nižádného účelu, pak nemají ani jednotlivé součásti jeho nižádného účelu. Nuže, jaký účel má viditelné universum po rozumu evolucionismu? Nižádný.

Přívrženci naturalistického učení o vývoji souhlasí vesměs v tom, že odmítají osobního

stvořitele mimo svět a nad světem. Ale dělí se na dvě veliké třídy. Jedni stojí na stanovisku materialismu, jenž zná jen hmotu a pohyb; druzí na stanovisku monismu (pantheismu), jenž předpokládá, že jest jen jedno bytí (jeden bytec), prasíla, jež vše obsahuje, jež působí ve všech věcech, ba od níž všechny viditelné věci jsou jen zjevy, projevy a momenty vývojové. Táž prasíla, jež působí v blesku a hromu, v dmutí a hukotu mořském, v bylině a v živočichu, táž myslí, miluje a nenávidí v člověku.

Že s materialistického stanoviska nemůže býti cíle vesmíru vůbec a člověka zvláště, jest patrné. Cíl jest dobro, pro něž něco se děje. Toto dobro ponejvíce ještě neexistuje a má se teprve úkonnem buď utvořiti neb se ho má dojíti. Musí tudíž před činností příčiny působící nějakým způsobem býti poznány, musí snahu probuditi a příčinu účinnou uvéstí v pohyb. Takové poznání a bažení nelze si v systému materialistickém mysliti. Hmotu a pohyb ničeho nepoznávají, ani po ničem nebaží. Proto nemá svět účelu, ježž někdo by zamýšlel, a totéž platí o jednotlivých součástkách světa a tudíž i o člověku. Jednotlivý člověk může si, je-li mu libo, vytknouti nějaký cíl svého života a může se ho zase vzdáti a po nějakém jiném toužiti, neb po nižádném, účelu člověka, t. j. každého člověka, není. To materialisté ponejvíce připouštějí. Jakýkoliv druh teleologie jest jim stanovisko překonané.

Ale ani v monistickém systému není účelu světa a člověka. Skutečný řád účelný může být jen tam, kde trvá množství reálné (věcně) různých věcí a kde jedny na druhé jsou seřaděny (odkázány). Dle monismu ale není více věcí, nýbrž jen jediné bytí, jímž a v němž všechny věci jsou a působí. Protož dle něho reální řád účelný není možný. Toto bytí, jež vše proniká, myslíme si je jakožto substanc neb sílu neb jakkoliv, mohlo by míti nanejvýš své vlastní zdokonalení za účel, kdyby vůbec mělo účel nějaký. Ale jest nemožno, by se nějaká věc pouze sama ze sebe zdokonalovala bez pobídky a pomoci jiných bytostí. Neboť nemůže si dáti, čeho již nemá. Protož nemůže míti ani tohoto cíle.

Toč si věc, jak toč: evolucionismus musí popírat, chce-li si býti konsequentní že by svět vůbec a člověk zvláště měl objektivní účel. Život lidský jakož i veškerý svět jest bez cíle a proto i bez rozumu a ceny. Jest veliký nesmysl (nerozum).

Se strany evoluční hovoří se ovšem o společné práci na obecném dobru neb na pokroku osvětovém jakožto veliké úloze, posledním cíli života. Ale kdo uložil člověku tento úkol? Snad materialistický vír atomův neb monistické všejedno? To jest nemožno, jak jsme ukázali.

Protož nenahlížím, jak možno s evolučního stanoviska někoho kárati, jenž promarnuje život svůj neúčelnými hračkami neb jenž žije pouze svému požitku, ukojení všech svých pudů, a jenž

na konec, když se mu život zošklivil nebo když mu hrozí nemoc, hanba a trest, sobě sebevraždou rychlý konec strojů. Vskutku hájí mnozí přívrženci moderní naturalistické vědy sebevraždy, a to jest úplně konsequentní. Jinak ovšem soudí rozumná mysl lidí nepředpojatých. Zavrhnou takovýto život bez užitku prohýřený a ještě více zbabělé opuštění praporu, jehož se dopouští sebevrah. I ti, již stojí na stanovisku úplně naturalistickém, hledí sebevraždou svých příslušníků porušením ducha neb zatemněním jeho omluviti nebo okrášliti.

5. Dle evolucionismu nemá člověk duchové, na hmotě nezávislé duše, protož také žádné svobodné vůle a není tudíž také zodpovědným za své konání neb obmeškání. V člověku nepůsobí jiné síly než kde vliv jinde v nerozumné přírodě. Jako tuto vše běží podle zákonů úplně nezměnitelných, tak také v životě lidském. Rozhodnutí vůle jest jen nutný výsledek, výslednice všech sil a vlivů na vůli působících, tak že za daných poměrů ani jiné rozhodnutí není vůbec možné.

Dle této theorie není tudíž správné, tvrdí-li se, že jest člověk pánem svých rozhodnutí neb že má ve své moci, co činí a nečiní. Spíše vnučuje se mu vždy jednokaždé rozhodnutí povahou jeho a okolnostmi jej obklopujícími, tak jako pístu stroje parního pohyb v před neb v zad parou. Z toho plyne s železnou důsledností, že není člověk zodpovědný za své úkony že nemůže býti více řeči o přičetnosti, o vině a trestu po

smyslu vlastním. Jak možno někoho poháněti k zodpovědnosti za to, čeho nemohl nadobro nechat? K tomuto výsledku přichází skutečně kriminálně-anthropologická škola C. Lombrosova, jež se pohybuje úplně v kolejších idejích Darwinových. Zločin jest jí jakýs druh nemoci. Zločinec jest jí individuum, jež ve svém fyziologickém vývoji zpět zůstalo, neb na stupeň předešlého vývoje zpět se vrátilo. Se školou Lombrosovou souhlasí v podstatě kriminálně-sociologická škola, již v čele stojí Fr. v. Liszt (Berlín) Liszt přiznává se výslovně, že popírání svobodné vůle vede k odstranění pojmu viny. »Pojmy »viny« a »smíření«, píše, »nechat žijí dále ve výtvorech našich básníků jako posud; před přísnou kritikou vytríbeného vědeckého poznání nemohou více obstáti. Proto také ustupuje pojem trestu uzdravujícímu polepšení a uschování zabezpečujícímu. Padá pojmová příhrada mezi zločinem a šílenstvím a s ní stroh panství pojmu . . . přičetnosti dle práva trestního.«

Ty jsou zcela nutné důsledky z hypotézy evoluční. Zločinci nejsou vinni a trestuhodní pro své konání, jsou jen úplní neb poloviční nemocní duchem. Protož musí se dávat do nemocnic a blázinců a nikoliv do vězení, a na místo soudců trestních nastupují pathologové a lékaři. Veškeré trestní řízení, jež posud lidstvo provádělo a do dnes provádí, musí se se stanoviska tohoto jakožto absurdní označiti a mělo by se raději dnes než zítra odstraniti.

6. Svoboda vůle a jsoucnost věčného dárce zákonů a soudců jsou základní pilíře všeho mravního pořádku. S oněmi ztrácí tento veškeru pevnost a podporu. Protož jest to výčitka jen příliš důvodná, že evolucionismus podkopává a boří veškerý mravní pořádek.

Jádro a střed mravního řádu jest povinnost v svědomí; ale pro důsledný evolucionismus jest zhola věcí nemožnou, aby odůvodnil pravou povinnost v svědomí. Svědomím nerozumí evolucionismus nic jiného, než »sestrojenou a zhuštěnou zkušenost.« Spencer píše: »Všemi dřevními zkušenostmi lidských ras sestrojené a opevněné zkušenosti o tom, co by bylo užitečné, vytvořily přiměřené úpravy čiv, jež ustavičným děděním a bromaděním staly se jakýmisi názory mravními, city, jež odpovídají dobrému a zlému konání a zdá se, že v individuálních zkušenostech nemají základu.«

Tedy svědomím nemluví k nám nijaká vyšší autorita; svědomí nám praví jen pudem, co jest nám užitečno. Jest to jen součin nenáhlého vývoje a přizpůsobení a nacházíme je dle rozumu přívrženců evolucionismu již při zvířatech. »Možno-li při zvířatech vyvolati vědomí povinnosti výcho-
vem života, tudíž může zajisté tím spíše vzniknouti u lidského pokolení týmž způsobem.« (Herb. Spencer). Také professor Fr. Paulsen jde po kolejších idejích Spencerových. Již u zvířat shledává zárodky citu pro povinnost a nabývá u člověka znenáhla autorativní povahy vývojem a zvykem.

Povinností a svědomím mluví k nám vážnost rodičů, národa a bohů.

Podobným způsobem vyjadřují se všichni výstřední přívrženci nauky evoluční a musí se tak vyslovovati. O nějaké vyšší, nad člověkem stojící autoritě, o nějakém věčném zákonodárci nemůže býti po jejich rozumu ani řeči.

V základě není tento náhled nic jiného než více neb méně otevřené popírání všeliké povinnosti v svědomí. Není-li svědomí nic jiného než nenáhlým vývojem nabytá pudová náklonnost, pak nemá vyšší vážnosti než všechny druhé přirozené neb nabyté náklonnosti, a jest to na mé dobré vůli, chci-li se jím řídití čili nic. Vždyť jsem si sám svým pánem.

Namítá se, že jest požadavek udržení druhu nebo obecného blaha člověčenstva a pokroku kulturního, aby se člověk držel výroků svědomí. Ale co je mi po druhu? Lidské pokolení nemá mi nic co poroučeti. Já jsem si nejvyšší. Ať si lidé říkají, že jest to něco pěkného a chvalitebného, sloužím-li obecnému blahu neb pokroku vzdělanosti, ale mne k tomu zavázati nemohou. Lidstvo má dle evolucionistického náhledu převahu nade mnou jen počtem; nechť si mne nutí, dovede-li to ale povinnosti mi nemůže uložití. Rozkazy přijímám já pouze od sebe.

V mravních příkázáních (imperativech) mluví k nám vůle »rodičů, národa, bohů,« dí Paulsen. Než jak mohou bohové dávatí příkázání, když nám praví evoluční filosofové, že není nic nad

světem, nic co by se lišilo od tohoto světa? Národ, ten nemá mi co poroučeti, sám-li nechci. Odkud by měl vážnost, aby mi poroučel? Rodiče, ti ať poroučejí si dětem, pokud nejsou dospělé a nejsou s to, aby samy sebe řídily. Pak přestává veškera jejich vážnost, člověk se stal samostatným.

Jako není bez Boha povinnosti vízící v svědomí, tak také není autority (vážnosti). Autorita jest tolik, jako moc a právo, žádati od jiných poslušnosti a podrobení v určitých věcech. Autorita předpokládá v těchto druhých povinnost poslušnosti. Takovéto povinnosti, jež by byla nezávislá na dobrovolném svolení poslouchajícího, není na stanovisku evolucionismu, není tudíž také nižádné autority.

A vskutku. Poroučí-li mi někdo něco, mám právo tázati se ho, odkud máš k tomu moc a právo, mně poroučeti. Jakožto lidé jsme si rovni. Vykaž se svou plnou mocí. Odpovídá se: Stát má přece právo dávatí zákony a poddaní mají povinnost těchto zákonů poslouchati. Je li Bůh, ano, jinak nikoli. Stát netrvá od věčnosti. Kdo dal státu jeho bytí a opatřil jej právy a plnými mocmi? Sám sobě nemohí těch práv dáti. Neboť aby si mohl dáti práva, musil by již býti, býti tudíž společnost právní s právem, by mohl poroučeti svým příslušníkům. Kdo tedy dal mu ta práva? Poddaní? A kdybychom chtěli i toto připustiti, vzniká ihned otázka další, proč nemohou poddaní tohoto práva, jež na stát přenesli, odvo-

lati podle libosti? Na zásady jako: že v každé společnosti musí býti nějaká autorita, již poslouchati jest povinností, že smlouvy uzavřené třeba dodržeti a pod., nemůže se nijaký evolucionista odvolávati. Neboť to jest přikázání přirozeného zákona mravního neb přirozeného práva a něco takového podle něho není. Jen ten, kdo věří v osobního Boha, může mluvíti o zákonu a právě všem lidem společném. Jest to jen nutný důsledek, vyplývající z jejich zásad hlavních, že dnes skorem všichni ti, kdož pustili víru v osobního stvořitele, že také popírají zjevně zákon přirozený, právo přirozené a vše, co s nimi souvisí.

7. Zákon bez sankce jest bez moci a síly, podobá se lokomotivě bez páry, pastýři bez holi. Není dosti, aby zákonodárce oznámil poddaným svou vůli, svým přikázáním musí dodati váhy vyhlídkou na odměnu a trest.

Odstraňte v Německu trestní zákonník a veškeré německé zákonodárství ztratí veškeru sílu a stane se pouhým strašákem na ptáky. Tak stane se i veškerý mravní řád bez moci a síly, bude-li se mu nedostávati sankce.

Mravní zákony kladou denně, ba baždou hodinou mnohé a často velmi obtížné požadavky na člověka. Žádají na něm, aby podrobil své sobecké a nízké pudy a náklonnosti rozumu aby byl spravedlivý, věrný, trpělivý, pravdomluvný, pracovitý, cudný a střídmý, a to vždy a všude. Svě soukromé zájmy má podřizovati zájmům obecného

blaha a rodiny. K tomu jest třeba ustavičného a důtklivého boje s vlastními převrácenými náklonnostmi.

Co má tedy pobádati člověka, aby tento boj vedl úsilovně a vytrvale, aby nesl trpělivě všechny strasti a útrapy, aby zachovával věrně veškera přikázání, třeba žádala obětí sebe více, není-li sankce, nestojí-li za řádem mravním nikdo, jenž bude jednou žádati počet z jeho zachování?

Ale dle evolucionismu není nikoho, jenž by hleděl na srdce člověka, nikoho, jenž by kdysi na vahách věčné spravedlnosti jednomu každému odplácel dle skutků jeho. Veškera naděje na onen život a veškera bázeň před věčným trestem jest bez podstaty, a kdo ušel rameni policie, tomu není se ničeho báti, ani za největší zločiny. Jediné přikázání, jež evolucionismu ještě zbývá, jest ono známé: Nenech se chytiti.

Táži se, co by mohlo s tohoto stanoviska ještě člověka zdržovati, aby nevyhověl všem svým choutkám a aby nedbal všech mravních zákonů, je-li mu to možno bez trestu? Šťastné chce býti srdce lidské za každou cenu. Není-li se za hrobem ničeho nadíti ani báti, proč by se nemělo užívat všemožně tohoto krátkého života? Proč by se měl někdo nechati trpělivě odstrčiti od bohatého stolu pozemských požitků a vésti kdesi v koutě život chudoby a zapírání, je-li konec všech stejný? Obchodník předvídá blíže se bankrot i nepoctivým jednáním a podvodem mohl by se zachrániti, co má činiti? Obžalovaný mohl by křivou přísahou

před soudem zachrániti si život a čest, co má činiti? Není-li Boha ani věčného života, leží odpověď na snadě.

Moderní evoluční etikové zasypávají nás ovšem chválami na krásu a vznešenost ctnosti a na půvab, jímž působí na srdce lidské. Obraty velice vznešenými mluví o sladkém vědomí vykonané povinnosti, o blahu dobrého svědomí, o ctnosti, jež má svou odměnu sama v sobě a jež »pošilhávání po nebi« »berlí náboženských« nepotřebuje.

Ale co asi říká skutečné dychtění a pachtění dnešního lidstva k těmto lyrickým výronům? Den co den poučují nás listy, jak hrozným způsobem přibývá nevěstek a hamejsů, o pradarebáckém pomábání kuplířů a náhončích, o velikolepém obchodě s děvčaty, o přibývání nemocí syphilitických, o velikém počtu nemanželských dětí, o petičích velikého počtu koryfeů našeho umění a vědy k říšské radě, aby odstraněny byly paragrafy trestní na některé zločiny, jež se jinak jen v nejpokleslejším pohanství nacházejí. V několika městech byly soudy »Sternbergovské«, jež dávají nahlédnouti do hlubokého bahna, v němž se naši vzdělanci pohybují; k tomu přicházejí ještě podvodné bankroty, švindleřství doby zakládací, poprask panamský, podvodnictví rodiny Humbertovy, soud se sušením mláta, poprask bankovní v Lipsku atd. atd. Pouze v říši Německé bylo r. 1900 469.819 osob odsouzeno pro zločiny a přečiny proti zákonům říšským. A to jest jen

menší díl zločinů spáchaných. Větší díl vrahů zůstal nevyzrazen. Třeba i jen mrknouti okem po dnešní literatuře a umění, abychom se dověděli, čím se nynější pokolení nejraději baví. Při pohledu na tyto věci, přicházejí vzletuplné ody na samostatnou morálku, jež se uspokojuje krásou ctnosti, jako trpká ironie a výsměch nad sebou samým. U stolku psacího a pokud se člověku dobře vede, jsou takovéto lyrické produkce velmi pěkné, ale pro praktický život s jeho drsnou skutečností nejsou k ničemu.

Kníže Bismarck pravil kdysi: «Jak jest možno spořádaným způsobem žíti společně bez víry v zjevené náboženství, v Boha, jenž chce dobré, na vyššího soudce a budoucí život — jak jest možno každému činiti a nechávati, což jeho jest, nechápu . . . Kdybych nepočítal s Bohem, na pozemské plány bych nic nedal.» A. W. Roscher podotýká ve svých «Geistliche Gedanken eines National-Oekonomen»: «Každý člověk, čím více jest volný od vnějších ohrad, nechce-li se státi nestvůrou, musí se sám tím pevněji na uzdu bráti, a to jest možno jen výjimkou a ne na dlouhý čas velkým porozuměním, z pravidla pak jen se zřetelem na Boha jakožto velitele a na božský zákon jakožto velení. Tedy zbožnost lidu jest nezbytný základ každé vlády lidové, má-li dlouho trvati.» Roscher má za to, že nynější boj proti socialismu bezbožným polovičatým vzděláním jest úplně marný. «Byla by to velmi škodlivá neznalost lidské přirozenosti, kdyby někdo věřil, že opano-

vání sebe a vespolné snášení chudých a bohatých, jehož jest k tomu léčivému vývoji nezbytně třeba, může spočívat na pouhém poznání, na beznáboženství.*

Dejme tomu, že jsou tu a tam šlechetné povahy, jež samy z sebe bez víry v Boha a věčnost dobré činí — četné zajisté nejsou — jakou to má váhu u velkého množství lidí, jichž život jest neustálý boj s nouzí a strádáním, dlouhá a strmá cesta křížová? Což má je těšiti v jejich utrpeních, vnukati jim trpělivost a odevzdanost, chrániti jich před závistí a záští proti šťastným boháčům, již hodují v bohatství? Co by mělo je držeti, by se nedali k socialistům a anarchistům, aby také obdrželi podíl na statcích vezdejších? »Bezbožec a materialista stává se jen příliš snadno mamonářem; a chudý mamonář upadá jen příliš snadno v ono zoufalství, jež by nejraději zapálilo celý svět, aby mohlo při tom buď loupiti neb samo zahynouti; kdežto bohatý mamonář příliš často nemravností svého výděлку a požitku uvedl vůbec veškeré bohatství v podezření.*

Proto nemohu nikterak o tom nepochybovati, že moderní evolucionismus podkopává veškeren mravní řád a boží tím nutný základ každé spořádané společnosti. »Nietzscheův «nadčlověk«, jenž přešel již »za meze dobré a zlé,« jest správný důsledek moderního názoru na svět. Jest nápadné a mnohdy lidé se táží, jak to přece přichází, že mohou knihy tak prázdné,

potřeštěné, jako Nordauovy »Konventionelle Lügen«, Haeckelův »Monismus« a zvláště spisy Nietzscheovy hltati se v tak velikém množství a tak bludové od obecnstva. Hlavní příčina tohoto úkazu zahanbuješho spočívá nejspíš v tom, že knihy ty hlásají cynickým způsobem poslední výsledek moderního protikřesťanského názoru: úplné vymanění člověka a těla od zákona mravního.

8. Zbývá nám ještě jeden nutný důsledek z moderního názoru na svět. Evolucionismus staví, jako vše ve světě, také člověka s veškerým jeho myšlením a dychtěním v proud vývoje. Po jeho rozumu není věčných, nezměnitelných pravd. Socialisté Marx a Engels vystavěli první materialistické chápání dějin, dle něhož každý věk časový tvoří dle svých hospodářských poměrů nové filosofické, náboženské, právní a politické ideje. Hospodářské poměry mění se ustavičně a s nimi mění se i »idealistická vrchní stavba« pojmů filosofických, mravních atd. Není tudíž nijakých věčných pravd, nijakých nezměnitelných představ (ideí) a pojmů. Člověk se mění a s ním i jeho myšlení.

Tyto základní myšlenky přijali dnes skorem všichni učenci, kteří stojí mimo pozitivní křesťanství. »Moderní, historicky genetický způsob myšlení,« píše Fr. Paulsen, »upustil vůbec od pravd absolutních . . . Skutečnost jest v ustavičném toku, za ní jde poznání.« »Jako všechny formy života a jsočnosti, tak nejsou ani formy

myšlení samy absolutní, nýbrž »historické kategorie«.

Ten jest nevyhnutelný důsledek z důsledné nauky evoluční. Nachází-li se vše v toku vývoje, vyvíjí-li se člověk ustavičně a je-li myšlení jen úkon organický, odkud by vzalo toto myšlení monopol úplné nezměnitelnosti? Když se odstraní Bůh, pak není nijakého věčného, nezměnitelného bytí, jež by mohlo sloužiti za podklad věčným, nezměnitelným pojímům. Ono *πάνταρεϊ* starého Heraklita stává se plnou pravdou. Absolutních, nezměnitelných pravd není více.

Nuže, co jde z toho? Ze nemůže býti více vlastní vědy. Neboť věda zabývá se nutnými, nezměnitelnými pravdami. Věda nám chce ukázati nejen to, co si dnes o nějaké věci myslíme, to jest úkolem dějin a statistiky, nýbrž co nějaká věc jest a jak se musí od každého myslícího ducha chápati. Byli národové, domnívající se, že země spočívá jako střecha na jakési želvě. Byla to pravda či věda? Přívrženec relativně-genetické metody musí přisvědčiti. Nemát nezměnitelného měřítka, jímž by mohl soudy různých dob a národů měřiti a jakožto pravdivé aneb mylné označiti. Oni národové měli toto za pravdu; my máme za pravdu něco jiného, a po nás přijdou doby, jež opět jiným náhledům budou hověti. Tím jest všeliké vědě síla životní přerážnuta. Pravá věda nestárne. Co jednou postavila na svět jakožto nepochybný výsledek, zůstane pravdou na věky.

Někteří evolucionisté vyjímají počtářství a

vědy, na něm spoléhající, z odsouzení k ustavičné změně, poněvadž se jim přece zdá, že jest to absurdní, že by jednou mohl přijíti čas, kdy 2×2 nebudou více 4, kdy všechny body kružnice nebudou více stejně vzdáleny od bodu středového, kdy čáry souběžné se budou protínati a křivka bude nejkratší cestou mezi dvěma body a kdy podobné základní pojmy, na nichž veškerá matematika spočívá, nebudou více pravdivy.

Ale toto omezení jest veliká nedůslednost, již nelze, aby se udržela. Neboť matematika předpokládá veliký počet metafysických pojmů a zásad, na př. zásadu sporu, dostatečného důvodu prvotní příčinnosti, prvotí, že dvě věci, jež se rovnají třetí, jsou i sobě rovny atd.

Musíme tudíž buď přijímati pro všechny vědy nezměnitelné, věčné pravdy aneb jich pro všechny popíratí a tím bořiti v základech vědu samu. Nade vše pravdou a jistotou zoufati, »bankrot věd« «la faillite des sciences» (Brunetière), ten jest nutný důsledek moderního evolučního názoru na svět. Právem naříká Paulsen: »Tak stojíme na konci XIX. století po všech zkušenostech dějinných a ve vše plnosti přírody pod silným tlakem nevědomosti, temnosti, prázdnoty duchovního života. Pracujeme — a nevíme proč.«

Kdo nevzpomíná tu slov prorokových: »Mne opustili, studnici vody živé, a kopali sobě cisterny, cisterny rozpukané, kteréž nemohou držeti vody.« Jerem. 2 13.

Upozornujeme na starší ročníky

„Slova pravdy“.

Ročník V.

- Č. 1.—2. »*Účel posvěcuje prostředky.*«
Č. 3.—4. »*Svobodomyslníci a socialní demokráté.*«
Č. 5. »*Anna Kropáčková, tovární dělnice.*«
Č. 6. »*Červený papež svobodných zednářů.*«
Č. 7. »*Jest náboženství soukromou věcí?*«
Č. 8. »*Gustav Adolf, král Švédský.*«
Č. 9—10. »*Červení a černí.*«
Č. 11. »*Nepečem!*«
Č. 12. »*Kvasnice.*«
Č. 13. »*O náboženství.*«
Č. 14. »*Život rodinný.*«
Č. 15. »*Jed.*«
Č. 16. »*Nemodlil se. Od matky.*«
Č. 17—18. »*Potřeba, důležitost a úkol katol. Jednot.*«

Ročník VI.

- Č. 1. »*Rolník sobě!*«
Č. 2. »*Zde se prodává cholera!*«
Č. 3.—4. »*Spořivost zlatá cesta — — —*«
Č. 5. »*Církev a klerikalismus.*«
Č. 6. »*Hrrr na klerikály!*«
Č. 7. »*Pryč s konkubinátem.*«
Č. 8. »*Rodina opilcova.*«
Č. 9. »*Vědík a Věřík.*«
Č. 10. »*Pravda o pokrokářích.*«
Č. 11. »*Bohatí a chudí.*«

C. 12. »*Socha Panny Marie na Staroměstském náměstí*«.

Č. 13. »*Socialní demokraté dle slov a dle skutků*«.

Č. 14. »*Koho voliti?*«

Č. 15. »*Kdy byl národ český šťastnější?*«

Ročník VII.

Č. 4. »*Matka chudoby*«.

Č. 5. »*Katolíci, vzmužte se!*«

Č. 6. »*Kdo ohlupuje lid?*«

Č. 10. »*Proti Bohu, proti bližnímu, proti vlasti*«.

Č. 11. »*Katolíku v Čechách a na Moravě, vař si dědictví sv. Cyrilla a Methoděje*«.

Č. 12. »*V poblouzení*«

Č. 13. »*Kořalka matka chudoby*«

Č. 14—15. »*Ježíš Kristus jest Bůh*«.

Č. 16. a 17. »*Jak smýšlel Palacký na sklonku svého života o náboženství v Čechách*«.

Č. 18. »*Poměry nábož. v Čechách v 16. stol. a blah. Canisius*«.

Ročník VIII.

Č. 1. »*Jaká zkáza hrozí křesťanské rodině z možného vítězství nauky socialně-demokratické*«.

Č. 2. »*Život a působení blah. Petra Canisia*«.

Č. 5. »*Základy společnosti lidské*«.

Č. 6.—7. »*Pan sekretář Šizuněk*«.

Č. 8. a 9. »*Čech a Němec*«.

Č. 10. »*Dvě památná jubilea*«.

Č. 11. »*Kdo vyvolil nejlepší stránku?*«

- Č. 12. »*O bratřích Páně.*«
Č. 13. »*Hovor o Husovi na železnici.*«
Č. 14. »*Bílý, červený a červenobílý karafiát.*«
Č. 15. »*Spiritismus.*«
Č. 16. »*Zrcadlo socialně demokrat. strany.*«
Č. 17. »*Upomínka na císařovnu a královnu Elišku.*«
Č. 18. »*Jsou kláštery zbytečny?*«

Ročník IX.

- Č. 1. »*Náboženství není pouze věcí soukromou.*«
Č. 2. »*Obmezujme taneční zábavy!*«
Č. 3. »*Bůh jest, náhoda světem nevládne.*«
Č. 4. »*Jest oprávněn kněžský coelibát?*«
Č. 5. »*Husův pomník na Starom. náměstí a sbor obecních starších v Praze.*«
Č. 15. »*Co jest člověk?*«
Č. 16. »*Pantheismus a materialismus.*«
Č. 18. »*Má řemeslo ještě zlaté dno? Práci čest!*«

Ročník X.

- Č. 1. »*Církev a zlo na světě.*«
Č. 2. »*Jak lze lehce zbohatnouti a nekrásti.*«
Č. 3. »*Dej ti Pán Bůh dobré zdraví a dlouhý život.*«
Č. 4. »*Smrtí není všemu konec.*«
Č. 6.—7. »*Ta prožluklá zpověď.*«
Č. 8. »*Na prahu nového století.*«
Č. 9. »*Jsem také katolický křesťan I.*«
Č. 10. »*Jsem také katolický křesťan II.*«
Č. 11. »*Kněz a dělník.*«
Č. 12. »*Mistr Jan Hus a moderní husité.*«

Číslo 6. a 7.

Cena 8 haléře.

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

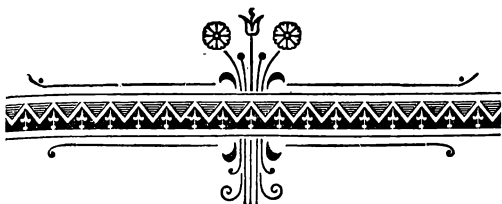
Ctihodný Jan Kř. Vianney,
farář v Arsu (1785–1859).

General Louis de Sonis.
Napsal Frant. Vaněček.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.
Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1904.

Do vesničky v Arsu v diecési lyonské přijel nově jmenovaný biskup orlanský Dupanloup na poradu, má-li převzítí břímě úřadu biskupského, v němž bál se ztratiti spásu svou. Chudý farář arský byl s radou po ruce: »Vezměte kalendář k ruce, a shledáte mnoho svatých biskupů, ale sotva kterého svatého faráře. Sudte, Monsignore, máte-li tolik příčiny se obávati jako já.« Slovem jeho povzbuzen, přijal Dupanloup berlu orlean-skou. Nepatrný farář byl rádcem nejpřednějších osob, neb měl »vědění svatých«. Kanonisační proces jest o Vianney-ovi zaveden, a bude mnohému milé dočísti se o domněním svatém faráři našeho století.

V malé vesničce Dardilly r, 1785 narozen — v malé vesničce Arsu do smrti působil a z malé vesničky řídil tisíce duší na cestě života. Z rodičů

rolnických zrozen, zbožně byl vychován. Jan bral si naučení o zbožnosti tak k srdci, že jednoho dne, když z rána matka přišla děti vzbudit, aby první myšlenku obětovaly Bohu, nebyl nalezen na loži, ale po dlouhém hledání v koutě konírny, kdež nerušen konal pobožnost svou. Matce vstoupilo na srdce, že by Jan mohl míti povolání ke kněžství. Mnoho však stálo překážek v cestě. Revoluce francouzská zavřela kostely, vyhnala kněze; věřící toliko tajně obcovali mši sv. s nebezpečenstvím života pro kněze. Malý Jan byl však rozeným apoštolem už v mládí svém. Na pastvisku svém zavěsil obraz Matky Boží, kam chodíval sám se modlit, a svolával soudruhy své k témuž účelu. Dosud stojí strom onen, svědek jeho zbožného mládí. Dobročinnost k chudým osvojil si doma, když matce pomáhal chystati lože a stravu počestným. První přijímání vykonal v bouřlivé době teprve v jedenáctém roce pod vedením jisté sestry sv. Karla Bor. Jeho zbožnost rostla, ale jeho práci nikdy nevadila. Říkával o mládí svém: »Byl-li jsem sám na poli, modlíval jsem se na hlas, byli-li jiní se mnou, modlil jsem se v srdci. Jak šťastné byly ony dny. Říkával jsem si, když jsem motyku neb rýč do země zasadil: *Tak musím vzdělávati duši svou, abych vytrhal bej!t, a připraviti ji pro dobré semeno Boží.«

Minula revoluce. Vyhnaní pastýři vrátili se ke stádu. Zbožný Abbé Balley, farář v sousedství Dardill, vrátil se jako Kristův vyznavač, aby shledával roztroušené ovečky. Mladý Jan Marie Vianney

neušel jeho pozornosti; zbožný kněz při mši sv. učinil nejhlubší dojem na mladého pastouška a pastoušek na kněze. Lidé si vyprávěli, že by byl dobrým knězem, a byli ochotni přispívati na jeho vzdělání, kteréž ve světském smyslu bylo dosud valně zanedbáno. Vianney vykonal pouť k hrobu sv. Františka de Regis, aby se zde radil o volbě stavu. Když počal studie již jako dosti velký chlapec, nová překážka se mu postavila v cestu — rekrutýrka. R. 1809 Napoleon spotřeboval mládež francouzskou. Při nové rekrutýrce odveden Vianney, ač byl zanešen mezi studujícími, připravujícími se na kněžství. Při svém regimentě v Bayonnu se roznemohl; jakmile se však pozdravil, byl hned přidělen k armádě španělské. Všechny pokusy z domova, vysvoboditi jej, se nezdařily. Vianney rukoval ke španělské armádě. Na cestě přistoupil k němu cizinec a ptal se ho, proč je tak smutný. Jan otevřel mu své srdce. »Pojďte za mnou,« řekl cizinec, a vedl jej přes lesy a hory, až jej dovedl do osamělého domku, kdež byl přijat od mladých zbožných manželů. Cizinec náhle a nevysvětlitelně zmizel. Druhého dne byl doveden do vesnice Noës, kdež pod jménem Jérôme vyučoval a bydlel u zbožné ženy, nad níž krásnější duši nikdy nepoznal. Fayot vážila sama cestu do Dardill, aby dala zprávu o Janovi. Po 14 měsících bratr mladší dobrovolně se nabídl vojačiti za bratra svého, což přijato, a Vianney osvobozen. Obdarován od obyvatelstva noëského, rozžehnal se s úkrytem.

Začalo studium filosofie. Spolužáci pozorovali váhavost a opozdilost Vianneyovou a mívali jej k posměchu. Však pravidelná a opravdová zbožnost vzbudila pozornost představených a vynutila úctu i spolužáků. R. 1813. počal Vianney pod vůdcovstvím Balleyovým studium theologie. Přišla zkouška; Vianney pomaten dával odpovědi zcela nesouvislé, paměť jeho slabá opustila jej docela. Balley prosil za něho u ředitelstva a generálního vikáře, aby mu vyprosil novou soukromou zkoušku druhého dne. Výsledek byl překvapující; Viennay připuštěn do semináře připravit se na sv. svěcení. Přišly nové zkoušky, nová zahanbení pro Vianneye. Zbožnost jeho byla známa, ale zkoušky vážly. Představení dávali svědectví, že jest vzorem všem žákům; Balley vyprávěl o jeho minulém životě, při čemž se generální vikář rozhodl spokojiti se se zbožným mužem bez zkoušek. »To jest dosti — přijmu jej — Milost Boží učiní ostatní.« Jako 29letý neomysta dán byl Viennay po bok Balleyovi, kdež po dvě léta do téhož smrti setrval. Osada za něj žádala, on sebe však měl za nehodného. Ustanoven do Arsu v dep. Trévoux.

Ars — vesnice zapustlá, neznalá sv. pravd. Chudoba tělesná i duchovní byla zde domovem. »Jak povznést ji?« byla hlavní otázka pastýřova. Měl po ruce toliko modlitbu a slovo Boží. Přidal k nim ještě lásku. Každý z jeho osádníků věděl, že jest milován. Počal zaváděti »ustavičné klanění«. Ale jaké začátky! Zbožná paní ze zámku,

kteřá dělila den svůj Bohu, chudým a nemocným, byla první osobou. Druhou byl starý prostoučký nádenník, který každý den ráno před prací a večer po práci přišel se poklonit Spasiteli a prodléval často dlouho zde. »Co se modlíte?« ptal se jej Vianney. »Nic neříkám,« odpověděl, »ale dívám se na Něho a On se dívá na mne.« Třetí byl Vianney. — Po čase přistěhovaly se 2 vdovy z Lyonu, které chtěly býti pod vedením jeho. Později připojilo se více členů, kteří chtěli začítí den se mší sv. a končiti s požehnáním a růžencem.

Odstraniti nedělní práci, povzněsti přijímání sv. svátostí, bylo jeho druhou starostí. Došlo na ozdobu kostela. Horlivější duše pomáhaly; hrabě arský dal krásný tabernákl, svícny a reliquiáře pro nový oltář. Vianney postavil 2 kapličky: jeden svému patronu a druhou »miloučké svaté« Filomeně. Za poděkování za zdar dosavadních podniků vykonala osada se svým správcem pout do Fourvières u Lyonu.

Minulo 5 let. Vianney měl býti přesazen na značné místo v diecési. Nevzpouzel se, ale v srdci si přál zůstati na svém chudobném stanovišti. Tříkráte sebral svůj chudý nábyteček, aby vyplnil vůli biskupovu, ale tříkráte rozvodněná Saona překazila jeho poslušnost. Osadníci modlili se za svého správce a posílali deputace, aby byl jich farář v Arsu ponechán. Gen. vikář konečně změnil jurisdikci, a Vianney zůstal až do smrti v Arsu, odkudž jen na výpomoc aneb na missie odcházel. Práce jeho na missiích byla provázena

milostí Boží a Vianney byl žádostmi zahrnut. Nepřijal však pozvání více, než dovolovala mu duchovní správa osady jeho.

R. 1823. počal důležité dílo — stavbu sirotčince — pro nějž nepřijal žádný systém stávající, nýbrž chtěl sirotčinec řídit jako chudou, zbožnou rodinu. Nazval jej »La Providence«. Osudy stavby sirotčince ospravedlňovaly název. To maličko, co ze světa měl, učinil základem. Péči vedly 2 ženy, kteréž vycvičil v poslušnosti a evangelické prostotě. Začali beze všeho i bez chleba, ale prozřetelnost Boží dílo podporovala. Množství dítek rostlo, sirotčinec musil býti rozšířen. Vianney byl architektem a zedníkem, dělal tesařinu a nosil sám cibly i kámen. Příklad jeho pohnul ruce ostatních, že pracovali na dobročinném díle. Nevysvětlitelným způsobem oplývala jeho obilnice a sklep měl hojně vína. Z neočekávaných stran obdržel dar, ve chvílích, kdy byl — dle lidských soudů — v konci. Zde v sirotčinci dívky byly jednoduše vychovávány. Katechismu učil sám hodinu denně. M. Monin, jeho odchovanec, mnohou katechési zachytil a později uveřejnil. Hlavní váhu kladl na sv. svátosti, cvičení ctností a lásku k Ježíšovi ve Vel. Svátosti.

Sv. Karel B. praví, že jedna duše jest dosti práce a studia i pro biskupa, Vianney měl práce ve své osadě mnoho. Celý den skoro byl v kostele prací zabaven. Kajičníci obklopovali jeho zpovědníci už od půlnoci. Při tak namáhavé práci ukládal si kříž dobrovolný postem a mrtvením.

Strava jeho byl černý chléb a svažené mléko, aneb brambory, kteréž jednou za týden si uvařil na několik dní napřed. Marné bylo namáhání oddaných duší něco lepšího mu podstrčiti. Podobné »pamlsky« šly rovnou uobou do sirotčince neb do světniček chudých nemocných. Světnička farářova byla chudičká: sprostá postel a nad ní několik obrázků svatých nalepených na zdi, z nichž měl upřímnou radost jako z dovedných maleb. Šat jeho, chudobný do krajností, byl celkem svatě zanedbán. Duše jeho neměla času meškati se podobnými maličkostmi. Klobouk bez tvaru, prohošená sutána, kteráž bývala odložena při úplné nevhodnosti, zarudlé bory, to vše bylo sprostým rámem ke vznešenému obrazu Božímu. Chodil v šatě chatrném i do konferencí kněžských, kdež býval nešetrně dosti upozorňován na svůj zevnějšek. »Co mám na sobě, jest dost pro arského faráře,« říkával.

Působnost farářova byla peklu nebezpečnou, proto také byl vysazen neobyčejným pokušením, které tím byly nebezpečnější, že nikdo jim nechtěl věřiti, a trpícímu jen se posmívali.

Často znepokojován pochybnostmi ohledně spasení svého po dobu 30 let. V noci ve faře hřmot pekelný kalil mu kratinký spánek, ježž tělo jeho potřebovalo. Noc po noci nepokoj hrozný rušil jej. Když si stěžoval bratřím svým, nevěřili mu, ale měli věc za pouhou »halucinaci«. Kamkoliv se ubíral — šel s ním i kříž tento. »Jděte, bláhový,« odvětil jeden z duchovních bratří, jimž

si stěžoval, »máte starou faru a stodolu a také mnoho myší, které tam jsou domovem; vy je máte za ďábly.« Ctihodný Vianney ničeho neodvítal, ale odešel do svého pokojíka, raduje se ze svého ponížení. Téže noci však posměváčkové byli vybouřeni hrozným lomozem, zdi se třásly jako při zemětřesení, všichni vyskočili z lože a běželi do světničky Vianneovy: »Vstávejte,« křičeli, »dům padá.« »Nikoliv,« zněla odpověď, »vím dobře, co jest to, jděte na lože, není se čeho obávat.« Od té doby nikdy více nevtipkovali o nočním jeho nepokoji.

Nápadno jest, že ony velké noční nepokoje dály se obyčejně při podivuhodných obráceních známých hříšníků a pod. Zbožný farář snášel na místě jejich. Jedné noci ohromný zápach rozhostil se v příbytku jeho a oheň strávil chudoučký nábytek s několika obrázky. Vianney nespál té noci, ale adoroval v kostele, protože byla právě pobožnost čtyřicetihodinná. Když se vrátil, viděl, že oheň podlaze neublížil, ač všecko ostatní shořelo. Zasmál se Vianney, řka. »Když nemohl spáliti člověka, aspoň spálil jeho lože, a já díky Bohu nemám žádného.« Vianney pak spával na hořé zemi. Někteří chtěli jej politovat, těm odpovídal: »Ó, jest v tom méně neštěstí, než v nejmenším hříchu všedním.«

Na těchto pokušeních a pronásledováních nebylo dosti. Scházelo mu pronásledování se strany zbožných a hodných lidí. Tuto smutnou úlohu převzali na se jeho duchovní spolubratři. Pod

sprostým zevnějškem nedovedli na první pohled rozeznati proroka. Byl terčem jich žertů a horlivost jeho podrobována nerozumné kritice zvětralého rozumu. Při pastorální konferenci usnešeno, požádati biskupa, aby odstranil Vianneye z jeho působiště, kdež »svým nevčasným a nemístným entusiasmem« a »bláznovstvím« škodí na vážnosti duchovenstva. Ano padlo i slovo »ignorant a bláznivý farář«. »My blázni pro Krista, vy však moudří v Kristu.« Generální vikář přišel, aby vyšetřoval pravdivost udání. Výsledek byl pronesen následovně: »Pánové, přeju vám drobet toho bláznovství, jemuž se smějete.« Po dobu udání ani stopa zármutku nebyla znáti na tváři Vianneye. Pracoval klidně a vesele. Právě tou dobou navštívil jej kněz, aby si postěžoval na nespravedlivé pronásledování. »Příteli,« zněla potěcha, »nechte je mluvit vše, co chtějí, a až se vymluví, přestanou; dělejte, jak dělám já.« Zásadou jeho bylo: »S v a t í n e s t ě ž u j í.« Klid jeho byl mnohým nápadný, proto se jej ptali, kterak může zůstati klidným uprostřed pomluv. »Děláme více pro Boha, když tytéž věci děláme bez dostiučinění,« byla jeho odpověď.

K posměchu dobrých přistoupila potupa špatných. »Je pokrytec, je ničema,« byl jejich úsudek. Vianney se radoval, že »se mluví proti němu, nebo zavržení světa je požehnání Boží.« »Bál jsem se o sebe, když počali o mně s vážností mluvit, teď však se raduji, že oceňování moje stalo se pohrdáním.«

Tou dobou počal růsti počet poutníků oči-
vidně. Vyprávěno o podivných událostech, jichž
tvůrcem byl Vianney.

Pán chtěl, aby vypil kalich hořkostí na dno,
a navštívil ho duševní opuštěností, zkouškou pro
duši Boha milující největší. Zpovědník jeho abbé
Baux pravil, že po celou dobu 30 let duše jeho
podrobena opuštěností duchovní. Žák jeho Monin
píše, že byl stále sklíčen zármutkem nad chybami
minulými a bázni před budoucími chybami. V opu-
štěnosti své doznal: »Nemám jiného pramene po-
těšení, leč vrhnouti se na kolena před svatostánkem
jako psík k nohám Pána Svého.« Vznešené pojí-
mání úkolu kněze ovšem jej musilo naplniti bázni.
»Aby sloužil člověk mši sv. důstojně, musil by
býti serafinem. Kdybychom skutečně věděli, co
jest mše sv., zemřeli bychom. Nikdy dosti ne-
poznáme, jak vznešenou jest mše sv., leč až
v nebi. Jsou, kteří začali dobře a sloužili mši sv.
zbožně, ale po několika měsících . . .« (zde Vianney
dal se do pláče). »Kdybychom jen pochopili, co
svěřuje Bůh nám ubohým tvorům. Novinky,
světské rozmluvy, politika, nestěští toto ještě
zvětšují. Naplníme mysl svou jimi a pak jdeme
sloužit mši sv. aneb modliti se officium. Potřebu-
jeme více rozjímání, modlitby, spojení s Bohem.
O, jak nešťastný kněz, který není vnitřný . . .

Není ve světě nešťastnějšího člověka nad
kněze. Kterak tráví život? Vidí urážky dobrého
Boha; Jméno Jeho porouháno, přikázání přestu-
pována ustavičně. Kněz jest jako Petr v předsíni

Pilátově. Vidí na své oči Pána opovrženého, upli-
vaného. Jest to hrozné. Kdyby jen Pán Bůh byl
méně dobrý, ale on jest tolik dobrý. Jaké bude
naše zahanbení v den soudný. Budeme pak lépe
poznávati, ale bude pozdě.*

Od založení sirotčince počet poutníků po
celých 30 let rostl. Zdálo se, že Bůh obnovil dobu
sv. Bernarda v 19. věku. »Prozřetelnost Boží uči-
nila, aby muži i ženy zamilovaní do bláznovství
světa, v zástupech putovali do zastrčené vesnice
mimo cestu ležící, aby vzdali svůj hold pokoře
a prostotě.« »Kdežto filosofové naši mluví~~li~~ proti
zpovědi a důsledkům jejím, lid se valil do Arsu,
aby ctil zpovědníka,« píše Léon Aubineau. Lidé
stavů nejvyšších snášeli nepohodlí malé vesnice
na noclehu, ve stravování a pod., aby slyšeli ně-
kolik slov z úst Vianneye. Loktem si klestili
dráhu, aby viděli jeho tvář. Při spatření krále
neb královny by sotva učinili více, praví Lady
Herbertová, z jejíhož životopisu čerpám.

Roku 1835 vzrostla frekvence tak, že poří-
zena doprava z Lyonu; a po řece Saôně pluly
parníky s poutníky ze všech končin Francie.
Vianney neponechal sobě ani jediný okamžik.
Biskup mu říkával: »Vy nepotřebujete žádného
cvičení.«

Celá práce Vianneyova jest jediný zázrak,
který Bůh dal 19. století v první jeho polovici.
R. 1848 dostoupil počet poutníků 80.000, kteří
všichni chtěli otevřítí svědomí faráři arskému.
O jedné hodině po půlnoci byl ve zpovědnici,

kteráž byla obležena od toužících po spravedlnosti. Do šesti neb sedmi hodin zpovídal (dle doby roční), načež se připravoval ke mši svaté. Po ní uzavřel se do sakristie, aby děkoval za mši sv., načež posvětil rozličné devotionalie a požil svou chatrnou snídaní: studený brambor, neb mléko s chlebem. Odebral se opět do kaple sv. Jana Křtitele, kdež měl zpovědnici, a slyšel vyznání 40—50 lidí, kteří již v noci čekali, ale nedočkali se. V deset hodin zavřel se znovu do sakristie, aby v kleče bez opory se modlil své officium. Po brevíři vyšel do malé světničky pod zvonící, kdež čekali, když nemohli déle prodlíti v Arsu. V 11 hodin byla katechése s kazatelný; kostel přeplněn. Ve 12 hodin chudý oběd dle jednoduchého lístku farářova, po němž v půl jedné šel do sirotčince, k nemocným, aneb vykonával farní povinnosti. Po návratu ze své obchůzky klekl v sakristii, aby se modlil nešpory, načež sedl do zpovědnice, aby zpovídal do 11 hod. v noci. Při vši veliké práci slyšel zpověď každého s takou pozorností a trpělivostí, že každý myslil, že jen jeho má na starosti a že jest první toho dne u sv. zpovědi. Měť Vianney dar soustřediti pozornost svou na jeden předmět a nedati se ničím od něho odtrhnouti. Tato 30letá, nad lidské síly sahající činnost, byla vším právem nazvána trvalým zázrakem. Při tak nepatrné stravě, při dvouhodinném nočním odpočinku vytrvati 30 let, není dílo lidské, ale dílo Prozřetelnosti Boží.

V namáhavé své práci byl od r. 1843. postižen zimnicí, kteráž v krajině zuřila, a velikou bolestí hlavy, což vše s klidnou myslí nesl. Nemoc však byla taká, že byl sv. svátostmi zaopatřen. Vyžádal si, aby sloužena byla za něho mše sv. u jeho „miloučké svaté Filomeny“, na jejíž přimluvu všechno dostane. Vianney se uzdravil. Bázeň před soudem Božím svírala v nemoci duši jeho velice. Po uzdravení jeho biskup naléhal, aby si vzal pomocníka, jímž byl Raymond, farář ze Savigneux. Však Vianney měl jinou touhu. Chtěl se připravovati k smrti o samotě a „plakati nad svými hříchy, aby mu Bůh ráčil býti milostiv“. Jedné temné noci chtěl utéci z farnosti své a již byl kus cesty, když vnitřní hlas jej volal zpět. Jindy pod záminkou zdraví odešel z Arsu do rodiště svého tajnými pěšinkami, aby nebyl násilím uveden zpět. V osadě učinilo zmizení Vianneye poplach, všichni běželi do jeho rodiště. Vianney chtěl si hledati jiný úkryt. Biskup však přímo zakázal, aby neopouštěl diecesi, a aby vykonal pouť do Beaumont, mariánského místa. V poutním kostele sloužil mši sv. s pomocníkem svým Raymondem. Když vešel do kostela, viděl, že jest věfícími přeplněn. Raymond požádal jej, aby jen několik slov k lidu promluvil. Hlas jeho, který byl po nemoci zcela slabý, náhle zmohtněl tak, že v celém kostele bylo jej slyšeti. Mluvil o lásce Boží. Druhého dne po mši svaté řekl: »Pojďme zpět do Arsu.«

Zde bylo jásotu a radosti větší, než při pří-

chodu krále. Dělníci nepracovali, mlatci odhodili cepy, domácí vyběhli na střechy. Vesnicí se ozývalo volání: »Jest zde náš svatý.« Děti se předbíhaly, které bude dříve u něho a líbaly noby jeho. Večer pomodlil se s osadou modlitby, při nichž všichni radostně plakali. Ještě jednou přišlo na něho pokušení, aby šel do samoty, neboť: »jest hrozná věc jíti z duchovní správy před soudnou stolicí Boží.« Po zřízení missionárního semináře, když byl rektor jeho ustanoven pomocníkem Vianneyovým, ihned chtěl v »lepší ruce jeho« přenechat duchovní správu a připravovati se na smrt. Chtěl jeti k svému bratru, neboť stonal. Rektor Abbé Toccanier provázal jej na cestě. Vianney-ovi přišlo tak špatné, že musil vystoupiti, aby se na čerstvém vzduchu zotavil. Nelepšilo se mu, ale přitěžovalo. Toccanier se nabídl, že pojedje pro bratra a jej přiveze, aby se vrátil do Arsu, kamž bylo blíže. Sotva koně hlavy k Arsu obrátili, všechna nevolnost zmizela. Potkali omnibus z Lyonu, naplněný poutníky, z nichž mnozí nebyli 40 let u sv. zповědi. »Vidíte, že dobrý Bůh sám vás zaneprázdnil, abyste konal dále dšlo jemu tak milé a »duše spasil.« Vianney se usmál a vrátil se, uznaje, že nápad jeho byl pokušením a ne vůlí Boží.

Nejznamenitější mužové přicházeli spatřit a poslechnout neúhledného faráře. »On jest pravý obraz dětského ducha, jež Ježíš miloval, a proto jest Bůh s ním«, pravil jakýsi znamenitý poutník. Jiný básník byl tak dojat při jeho kázání, že

zvolal: Nikdy jsem neviděl Boha tak blízko.« »Ano,« odpověděl Vianney, ukazuje na Nejsv. Svátost, »Bůh jest blízko, máme jej zde ve svatostánku Jeho Lásky.«

Taká byla pověst o Vianneyovi, že biskup Ullathorne z Birminghamu navštívil jej, aby se jej tázal po budoucím osudu katolíků anglických. Vyprávěl o snaživosti duchovních, o vytrvalosti věřících, o pronásledování protestantů, a chtěl zvědět Vianneyův náhled. Vianney otevřev oči, zvolal v »tónu důvěrného ujištění“: »Myslím, a jsem jist, že církev anglická se zase vrátí ke starému lesku.«

Slovutný Lacordaire přišel jej se zbožnou úctou poslechnout. Když se Vianney dověděl, kdo jest, pravil: »Největší v učenosti přišel se pokorit před posledním v neumělosti. Dva extrémy se potkaly.«

Z důstojností neměl jinou, leč čestného kanovníka. Šat kanovnícký neměl na sobě leč při instalaci. Když obdržel od císaře kříž a otevíral schránku, pravil: »Nevím, co mi to císař může posílati, vždyť jsem byl jen desertér.« Když otevřel schránku, byl zklamán, neboť čekal nějakou reliquií neb něco do kostela, »vždyť jest to jen toto.«

Mysl jeho umrtvená byla pánem nad různými hnutími, v malých i velikých věcech. Nepřivoněl nikdy ke květině, ale také nikdy nejevil nelibost při sebe větším zápachu. Neodehnal nikdy mouchu, když si usedla na jeho obličej, ale také

nikdy nevzal si klekátko, aby se o ně podepřel. Nejevil nikdy nelibost při odporném pohledu a snášel zimu tak, že jednoho roku měl obě nohy omrzlé. »Nemáme nic svého, leč vůli svou, a jeden skutek odevzdanosti jest Bohu milejší, než naše mrtvení. I ve světě máme příležitosti vzdání se své vůle. Můžeme se zřici milé návštěvy, vykonati některý nemilý skutek lásky; můžeme o něco později jíti spat a o něco dříve vstáti. Ze dvou věcí můžeme voliti nám méně milou. To jest co dělá svaté.« Tak bylo Vianneyovi pravidlem.

Láska k chudým byla taká, že mu i předhůzku přátel způsobila; »řikají mi, že chudí špatně užívají peněz. Budou odpovídati, jak užívali almužen; ale vy budete odpovídati, že jste nedali, ač jste mohli.« »Nesmíme nikdy odpuditi chudého; nemůžeme-li skutečně něčeho dáti, pomodleme se, aby jiný, který může, skutečně dal.«

Peníze se Vianneyovi hrnuly se všech stran; poradiv se s Bohem, zápočal dílo Jemu milé. Na zřízení ústavu missijního, z něhož by po diecesi lyonské se konaly missie, sebral na 200.000 fr. »Mé tajemství jest jednoduché — modliti se — a když jsme obdrželi, zač jsme prosili, dáti vše a nedržeti ničeho.«

Šat jeho byl zanedbán, ale tvář svědčila o veliké duševní práci. Sláb skoro, jak sv. Basil jest popisován v brevíři, vykonal práce více, než mnozí velice silní. Hlava jeho vroubena byla hustým ctihodným bílým vlasem, který mu splýval

po způsobu francouzského abbé, až ke krku. Držení hlavy svědčilo o stálé rozmluvě s Bohem; byla hlava mírně ku předu stranou nahnuta. Oči jeho nabývaly zvláštního lesku, mluvil-li o lásce Boží, a zalívaly se slzami, když kázal o hříchu. Byl-li mezi lidmi, byl vždy na jeho tváři lehký, milý úsměv, který získával podivuhodným způsobem všechny, když k nim promluvil; byl-li sám, uhostil se na jeho tváři jakýsi mírný bol. Tvář jeho markantní zůstala v paměti posluchačů vždy živou.

Při tolika různých pracích zachoval si vždy klid a nic jej nemohlo přivésti z míry. Od rána do večera obklopen, na každé cestě své dotazován často na malicherné věci, vždy tiše konal práci jednu po druhé bez omrzení. Pokora jeho neznučnila se, když byl ctěn, když jej nosili kolem ve slavném průvodu, když klekali kolem cesty, aby obdrželi jeho požehnání.

Neměl nikdy dobrý neb špatný den. Celé dny, týdny a roky od tisíců pozorován, konal vše stejnou měrou: s největší horlivostí pro Boha a s největším zapomenutím na sebe. Nehledal nikdy sympatií pro sebe, když byl sevřen rozličným utrpením, ale celý se věnoval bližním svým. Jednomu půjčil deštník, jinému plášť; dnes slyšel zakašlati missionáře a večer byl již u něho: »Příteli milý, slyšel jsem vás zakašlati, zůstaňte ráno v posteli, já budu mítí ranní sám.«

Po průvodu s Božím Tělem, kteréz s největší zbožností nesl, necítil se stařec nic unaven.

›Zajisté, pravili mu, vás ruce bolí a potřebujete občerstvení.« — ›Nikoliv, jak bych mohl býti unaven, když jsem nesl Toho, kterýž mne nese.«

Jeho theologické vzdělání čerpáno ze sv. rozjímání. Bibliotéka jeho maličká rozhojněna byla rozmluvou s Bohem. Při mši sv. zdálo se, že skutečně vidí Pána; klečel-li před Svátostí Oltářní, ač nebylo nic na něm nápadného, nic odchylného od obvyklého držení těla, přece bylo znáti, že mysl jeho jest povznesena a zapomíná na vše kolem něho. Zde byla jeho bibliotéka. Původně každé jeho kázání bylo výplodem nesmírné práce a mnohých starostí. Celé dny a noci chodil po sakristii, aby kázání měl hotové. Učení z paměti dělalo mu nové obtíže, neboť pamět jeho byla již ve studiích slabá. Tento muž, jemuž první léta bylo kázání prací celého týdne, kázal v stáří svém dvakráte a vícekrát denně bez přípravy všeliké, spoléhaje na pomoc Boží, s nímž celou volnou dobu rozmlouval. Mezi posluchači byli slídlilové a znalci řečnictví, i biskupové, a Vianney mluvil bez přípravy a unášel všechny. ›Nemyslíl při kázání na nic jiného, než na Boha a spásu duší.«

Ve zpovědnici duch jeho byl nástrojem Božím. Tomu radí vstoupiti do řehole, oné radí vejíti v sňatek, třetímu poroučí zůstatí ještě několik let ve světě, až povinnosti své vyplní. Jednomu z kajicníků svých uložil za pokání jíti při průvodu Božího Těla hned za nebesy. Byl to znamenitý muž ve větším městě francouzském, kdež

Ježíš byl opuštěn od všech vznešenějších a nesen býval jen jako »otec chudých«. Kajicník onen líčí boj, který mu způsobilo uložené pokání. Poslední den v oktávu Božského Těla vyplnil daný slib, a přemohl »proklatou bázeň světskou.« Následující léta šlo jich už více, a život katolický se působením onoho muže očividně rozmáhal. Založena konference vincenciánská a jiné spolky. Toho všeho byl duší onen kajicník, jemuž uložené pokání tolik boje stálo. Rozeznával duchy. Někdy se pozvedl ve své zpovědnici a vyvolal někoho z čekajících, aby šel napřed ke sv. zpovědi. Pořádek byl vždy přesný, neboť zábradlí na způsob u nádražních kas, udržoval jej. Vyvolával ty, jež poznal z vnuknutí Ducha sv. jako bezodkladně lékaře potřebující.

Nebylo v první polovici století vykonáno ani jedno dílo katolické, které by nebylo napřed s Vianneyem projednáno. Ozanam a konference sv. Vincence, bratrstvo ku pomoci duším v očistci, nové kongregace francouzské a pod. O zázracích mluví nyní není místné, dokud sv. stolice nerozhodne. Očití svědkové vypráví, že na přímělu jeho před oltářem sv. Filomeny mnohé divy se udály. Chromí nabyli zdravých údů, nemocní umírající zdraví, čehož jest řada veliká. Úplný atheista byl přiveden od svého přítele do kostela Vianneyova. Pohled sv. faráře padl na něho; zůstal po celou mši sv. klidně státi. Po mši sv. šel kolem něho Vianney opět a opět na něho pohlédl. Atheista nemohl odolati, ale šel za ním až

ke dveřím. »Mám veliké břemeno na svých bedrech,« df. — »Vím to,« odpovídá Vianney, »a musíte se ho zbaviti hned. Klekněte a povězte mi váš ubohý život, a Pán sejme z vás břemeno, neboť praví: Pojdte ke mně . . .« Klekl a vykonal generální zpověď a nabyl poklid pro celý život. Jeden z tisíce obrátců. Tak působil muž, jehož čtením bylo Písmo sv., životy sv. od Ribadeneiry, »Cvičba v dokonalosti křesťanské« od Rodrigueza, životy otců v poušti a zlomky ze sv. otců a »Základové theologie«.

Život svůj většinou strávil ve zpovědnicí. Velké vedro v roce 1859 činilo atmosféru v přeplněném kostele nesnesitelnou. Vianney častěji vyšel, aby nepadl do mdlob. Jakmile se občerstvil, chytal duše dál. Dne 29. července prodělal denní svůj turnus, a po noční modlitbě klesl na stolic, řka: »Nemohu již více.« Ráno nemohl sloužiti mši sv. »Máme zavolati někoho?« »Není třeba — myslím, že se blíží můj ubohý konec. Vějíře nepřijal, aby mouchy mu odbáněl, ale mrtvil se až do konce: »Nechte mne s mými mouchami,« byla jeho odpověď. »Půjdeme k milé sv. Filomeně prositi za vaše uzdravení.«

»Sv. Filomena již tak neučiní,« odpověděl, předvídaje konec svůj.

Osadníci polévali střechu a zdi farnosti, aby červencové dusno zmírnili. Zaopatřen sv. svátostmi, proléval slzy radosti, vítaje Pána svého naposled. Pryč byla hrůza smrti, která ho před léty trápila. Za hodinu zaplakal opět a slzy jeho padaly na

kříž biskupův, kterýž se ve chvatu odebral do Arsu a probral se klečícím zástupem do fary. Uprostřed modliteb zesnul jako dítě v náručí matčině.

Tělo jeho při velikém vedru nejevilo žádné stopy zápachu. Pohřeb Vianneyův shromáždil tisíce lidí, kteříž přišli uctit zpovědníka a vyznavače. Dílo jeho nezemřelo s ním, ale pokračuje v missionárním ústavě a pokračuje také v hrobě. Kanonizační process má po ruce mnohé doklady vyžádaných milostí na jeho hrobě. Ars leží v diecesi Belleyské, sousední Lyonské, kdež stála kočička Vianneyova. Patří proto oběma diecesím a jest oběma chloubou.

Život jeho strohý ukazuje sílu sebezapření na široké massy lidu. V učenosti a výmluvnosti světské nemohl se měřiti s Lacordairem, ale působnost chudého faráře vesnického bez zkoušek zastínila Lacordaira o mnoho. Potvrzena na novo pravda, že Bůh volí si za nástroj malé a nepatrné lidi, aby vykonal veliké. Při vši své přísnosti na sebe byl vzorem mírnosti a laskavosti. V jeho přítomnosti nikdo nesměl státi, a on nikdy neseděl. Malými laskavostmi otevíral si srdce lidské.

Pracná jeho kázání z mladších let jsou v Římě podrobena zkoušce pravověrnosti a doufati lze, že naše století bude se moci prokázati svatým farářem od Boha mnohým způsobem oslaveným.

General Louis de Sonis.

Napsal Fr. Vaněček.

Nebudiž nápis brán slovně, ale budiž brán jako oznámení, že článek jedná o muži, který dovedl pod vojenským kabátem zachovati křesťanské srdce. Ano, ještě něco více, on neměl křesťanské srdce toliko pod kabátem, on je prozrazoval i v životě. Křesťanstvím a vojenstvím zdají se naznačeny dvě protivy podobné ohni a vodě. Nám se zdává — aspoň vlažným katolíkům, jakými nyní skoro všichni jsme — že není teď času ani půdy pro takové vojíny, jakým byl svatý Mořic, Florian, Quadrat a pod. Zdá se nám, že jest teď tak nepříznivá doba pro květ křesťanské ctnosti jako leden pro pěstění růží. Však zde se stala záměna věcí. Doba jest stejně těžká jako byla doba udatného Zrinyho aneb bouřlivá doba panického generála Tillyho, ale naše vůle není tak pevnou a nezdolnou jako byla vůle zbožného vůdce tyrolského Hofra Ondřeje aneb Arnolda z Winkelriedu

Nám katolíkům jest potěšiti se vzory statečnosti křesťanské z doby nejnovější, abychom neztráceli myslí prostřed pohoršení vezdejších. My se dočítáme v našich novinách, zejména liberálních, o každém šibalu a uprchlíku s penězi a každé osobě, která si učinila modlou nějakou bezkou tvář a z falešné lásky k této modle vzala si život, jak to již před ní učinilo statisíce jiných lidí, kteří zapomněli, že srdcem lidským pokojně dvěma pánům sloužiti nemožno. Obrazy těchto slabochů vystaveny jsou za sklem a obklopeny ubohými diváky. Obrazům mravních velikánů — jakými jsou naši světci z minulosti — věnuje ubožák neútrpný úsměv a o hrdinech doby novější se vůbec nedoví. Na katolických listech jest sbíratí tyto vzory statečnosti křesťanské, a jimi dokazovati, že nejen pod krutovládou Antiocha Epifana vyrostli mravní hrdinové, ale že i doba přítomná má skryty fialky vůně křesťanské ctnosti, o nichž my bobužel pro množství pohoršlivých zpráv ani se nedočítáme. Napravme, co napravití možná. Může-li defraudant nebo ničema rázu Schenkova naléztí místa v denních listech a celým svým životem sloužiti za vzor hanebnosti, proč nemají listy naše přinášeti též zprávy o mužích vzorných?

Muž, kterého tuto uvéstí chci, jest generál francouzský de Sonis, který v r. 1887. dokonal, zachovav se neposkrvněn od tohoto světa. Generál, a k tomu francouzský — z doby nejposlednější, výborným křesťanem! Listy a dopisy to-

hoto generála sebral ve Francii Msgr. Baunard a vydal je katolíkům na povzbuzení.

* * *

Louis Gaston de Sonis narozen v Point à Pitre na ostrově Quadelupě v srpnu 1825. Byl synem vojákovým. V 7 letech s otcem a dvěma bratry přišel do Paříže, kdež také do vojenské služby vstoupil a vycvičen byl v jízdecké škole v Saumuru. V r. 1849. se oženil. V tom všem není nic neobyčejného ani hrdinného. Hrdinství veliké dal na jevo generál de Sonis v r. 1849, když byl přijat do lože zednářské v Paříži. Katolík vzorný v loži zednářské? Ano, již se tak stalo, a není mu k necti. Že vůbec do lože zednářské se dal přijati, byly vinny lži »bratří« zednářských, kteří generálu de Sonis namlouvali, že zednáři jsou ctihodní lidé, kteří nemají než dobročinnost za účel, že nikdo z nich víry ani náboženství nižádného neuráží, naopak že je ctí a podporují. Katolíku uvědomělému není dnes třeba o těchto zednářských lžích, o snášlivosti, dobročinnosti a podobném tlachu se zmiňovati. Každý uvědomělý katolík ví, že zednáři jsou hlavní odpůrci Kristovi, a že ne nadarmo lid o nich říká, že jsou spojeni s ďáblem. Lži jejich jsou úplně podobny první lži v ráji.

Generál de Sonis vůbec nevěděl, že jest katolíku zakázáno pod trestem vyloučení z církve vstupovati do loží zednářských. Sedl na vějičku, jako sedlo jich velmi mnoho před ním, ale neosvědčilo tolik síly potom, jak ukázať tento hrdina.

Neměl tedy ani tušení, že lože zednářské jsou dílnami ďáblovými, a že vše, co proti církvi a víře a cti Boží se podniklo v posledním století, jest dílem těchto ubohých zaslepenců fanatických.

Jednoho dne přistoupil k němu komandující důstojník Colonel a žádal ho, aby převzal službu důstojnickou za jednoho důstojníka, který jest pozván k velké zednářské hostině.

»Jest mi podivno,« pravil de Sonis, » proč mne také nepozvali?«

»Vás nepozvali?« tázal se Colonel.

»Ne,« odpověděl de Sonis. »Jest při tom něco urážlivého?«

»Jděte a sudte sám pro sebe,« zněla odpověď Colonelova.

De Sonis (r. 1849.) šel tedy do lože zvědět, co se vlastně při hostině děje, ku které nebyl pozván od bratří.

Kromě několika symbolických znamení, jimiž zednáři komediantství své provádějí a se dorozumívají, neviděl s počátku de Sonis nic zvláštního. Však po chvíli počaly řeči. Tu jeden z bratří počal mluvit o konci »pověry«, o náboženství budoucnosti, o osvobození svědomí a podobně. Druhý napadal katolicismus a církev, tropil si posměch z tajemství a kněžší.

De Sonis nemohl déle klidně poslouchati. Povstal u stolu a děl: »Pánové! Do jaké pasti jsem to přišel? Bylo mi řečeno, že ctíte náboženství, a vy je napadáte. Vy jste nedodrželi svého slibu, proto jsem zproštěn také svého slibu. Více-

kráte mne nevidíte. Dobrou noc.« Po těchto slovech vzdálil se volným krokem a zanechal v sále »bratry« v podivení a ve hněvu.

To byl jeden z jeho hrdinských kousků. Kdo zná zednářskou podlost, jak ji vylíčil mnohý bývalý jich náčelník, později kající — ví, jakého udatenství duševního jest třeba, vydati se pronásledování lidí bezcharakterních, byť měli na sobě odznaky vysokých důstojenství. —

Vyznávati víru jest naší povinností. Vyznávati ji jako činil de Sonis jest vzorným plněním povinností. Život jeho byl vzorem křesťanského vojáka a ve všem ukazoval ducha neodvislého. Každého dne věnoval kousek času studiu filosofie a náboženství a vždy se vzdaloval »veselostí«, jimž mnozí z důstojníků hověli.

V r. 1854. byl učiněn setníkem a poslán do Afriky, kdež celý svůj vojenský život strávil, vyjma změny v r. 1859. Postup jeho v důstojenství byl rychlý, neboť byl vojákem výborným, nestranným a spravedlivým.

Spravedlnost svou ukazoval k malým i velkým lidem. Jeden vyšší důstojník dověděl se, že de Sonis jest vzdálen na nějaký čas, a proto chtěl jeho nepřítomnosti použiti, aby uspořádal si laciný pěkný hon na pštrosy. Najal hodně arabských jezdců, rozestavil je ve velikém kruhu, aby zajali hodně veliký počet pštrosů. Postupováno do předu. Pštrosů zabito hojnost. Kteří utekli, byli pronásledováni od arabských jezdcův a pobiti, neboť umdleli v útěku spíše než arabští jezdci. Nicméně

také arabských koní zahynulo množství. Francouzský důstojník ustanovil, aby oni jezdci, kterým koně při bonu nezbyhuli, složili se na zakoupení koní těm, kterým padli. Jakmile byl příchod generála de Sonis znám, ihned přišli k němu Arabové s prosbou, aby se práva jejich zastal, a předložili mu celou záležitost. De Sonis dal důstojníka zavolat a dal mu následující volbu: «Pane, buď dáte pravdivý náčrtek celého honu a celého sporu, který já sám doručím velícímu generálu, anebo půjdete ve jménu mém k Arabům, vezmete mého tlumočníka s sebou a zaplatíte koně, které při honě padli.»

Předloživ volbu, tázal se: »Co zvolíte?«

Důstojník se poklonil a jel zaplatit spravedlivou náhradu Arabům. Arabové nemohli vynachváliti šlechtivosti de Sonisovy. V době francouzské války velel jako generál jízdy na Loife. Útrapy vezdejší — z dopuštění Božského — ani jeho nešetřily. V boji jako hrdina se s nepřítelem bil a několikrát raněn, načež byla amputace nutna. Uříznuta mu noha r. 1871. ⁶³

Nežli by vykonal nespravedlivý rozkaz proti řebolnicím, raději se zřekl místa a žil v bídě. Republika, za niž bojoval až na smrt, nechala jej vedle zmrzačení trpěti také bídu. K tomu bylo třeba hrdinství vzácného.

Rok 1887. byl rokem velikých útrap, nebo pouť života jeho se schylovala ku konci.

Poslední dopis, který psal, týkal se jeho příbuzné, která se v Jerusalémě stala Karmelitkou.

De Sonis jí blabopřál k jejímu rozhodnutí a psal že právě byl v kapli Carmelské a tam obětoval sv. přijímání na její úmysl. V týdnu od 8.—15. srpna pokračovalazimnice, ač nebylo se obávati horších následků. Toho týdne paní de Sonisová psala:

»V neděli můj drahý manžel povstal jako obyčejně. Šel k svaté zpovědi, načež mu donesena Nejsv. Svátost, kterou vždy, když bolesti byly menší, přijímal v kostele. Noc byla klidná. Úzkost má byla veliká, však přece jsem doufala. V pondělí ráno k šesté hodině nastalo dušení a všechna naděje zmizela. Bylo mu uděleno poslední pomazání při úplném vědomí, načež začal hrozný zápas. Držela jsem jeho drahou ruku ve své po celou dobu zápasu, ač srdce mé pukalo. Ve 2 hodiny dokonal. Milovaný můj Gaston vydechl poslední dechnutí, líbaje sv. kříž. Velké jeho srdce přestalo tlouci.«

Doufám, že tímto obrázkem dáno dosti povzbuzení. Nevymřelo pokolení mužů spravedlivých. My malou pozornost jim věnujeme. Boulangerova hanebná smrt z hanebných pohnutek zachvěla více mysle pokřtěných i nekřtěných, než tato smrt muže šlechtného, udatného a spravedlivého. My potřebujeme právě povzbuzení nejvíce, nebo nám často připadá, že není muže, jenž by chodil po cestě příkázání Božích. Ano, jsou — jsou pod vojenským kabátem i dnes udatní křesťanští hrdinové — o nichž možno říci, co praví Baunard o de Sonisovi: »Bojoval jako hrdina, žil jako světec, trpěl jako mučeník a zemřel jako určený k životu věčnému.«

Upozorňujeme na starší ročníky

„Slova pravdy“.

Ročník VII.

- Č. 4. »*Matka chudoby.*«
Č. 5. »*Katolíci, vzmužte se!*«
Č. 6. »*Kdo ohlupuje lid?*«
Č. 10. »*Proti Bohu, proti bližnímu, proti vlasti.*«
Č. 11. »*Katolíku v Čechách a na Moravě vař si dědictví sv. Cyrilla a Methoděje.*«
Č. 12. »*V poblouzení.*«
Č. 13. »*Kořalka matka chudoby*«
Č. 14—15. »*Ježíš Kristus jest Bůh.*«
Č. 16. a 17. »*Jak smýšlel Palacký na sklonku svého života o náboženství v Čechách.*«
Č. 18. »*Poměry nábož. v Čechách v 16. stol. a blah. Canisius.*«

Ročník VIII.

- Č. 1. »*Jaká zkáza hrozí křesťanské rodině z možného vítězství nauky socialně-demokratické.*«
Č. 2. »*Život a působení blah. Petra Canisia.*«
Č. 5. »*Základy společnosti lidské.*«
Č. 6.—7. »*Pan sekretář Šizuněk.*«
Č. 8. a 9. »*Čech a Němec.*«
Č. 10. »*Dvě památná jubilea*«
Č. 11. »*Kdo vyvolil nejlepší stránku?*«

- Č. 12. »*O bratřích Páně.*«
Č. 13. »*Hovor o Husovi na železnici.*«
Č. 14. »*Bílý, červený a červenobílý karafiát.*«
Č. 15. »*Spiritismus.*«
Č. 16. »*Zrcadlo socialně-demokrat. strany.*«
Č. 17. »*Upomínka na císařovnu a královnu Elišku.*«
Č. 18. »*Jsou kláštery zbytečny?*«

Ročník IX.

- Č. 1. »*Náboženství není pouze věcí soukromou.*«
Č. 2. »*Obmezujme taneční zábavy!*«
Č. 3. »*Bůh jest, náhoda světem nevládne.*«
Č. 4. »*Jest oprávněn kněžský coelibát?*«
Č. 5. »*Husův pomník na Starom. náměstí a sbor obecních starších v Praze.*«
Č. 15. »*Co jest člověk?*«
Č. 16. »*Pantheismus a materialismus.*«
Č. 18. »*Má řemeslo ještě zlaté dno? Práci čest!*«

Ročník X.

- Č. 1. »*Církev a zlo na světě.*«
Č. 2. »*Jak lze lehce zbohatnouti a nekrásti.*«
Č. 3. »*Dej ti Pán Bůh dobré zdraví a dlouhý život.*«
Č. 4. »*Smrtí není všemu konec.*«
Č. 6.—7. »*Ta prožluklá zpověď.*«
Č. 8. »*Na prahu nového století.*«
Č. 9. »*Jsem také katolický křesťan I.*«
Č. 10. »*Jsem také katolický křesťan II.*«
Č. 11. »*Kněz a dělník.*«
Č. 12. »*Mistr Jan Hus a moderní husité.*«

Číslo 8. a 9.

Cena 8 haléřů.

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Pravý názor o protestantismu.

Liberalismus prvních století křesťanství a liberalismus nynější.

Napsal Dr. **Ladislav Dvořák.**

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1904.

Pravý názor o protestantismu. *)

Kdo v posledních dobách pozoroval hnutí protirakóuské, skryté za heslem náboženským, nemohl přehlédnouti, jak časopisy protiklerikální jednotlivé odpady zaznamenávaly buď nápadně chladně beze všeho komentáře, nebo s velikou radostí, ať přímo projádřenou, ať nedosti opatrně zabalenou. Jsou to zejména listy čím dále tím více se množící, jimž se zdá protestantismus nejlepším a nejdokonalejším vyznáním, jež může člověčenstvo učiniti úplně šťastným a spokojeným, a které mají nejvíce spadeno na víru katolickou, jejíž vyznání se jim zdá nejnesympatičtější. Člověk myslící dobře snadno uhodne příčinu tohoto smutného zjevu, buď značnou nevědomost ve věcech náboženských, nebo — a to ponejvíce — zlou vůli.

Nejsmutnější je, že články časopisů těch, protestantismus na výsost chválící a katolické vyznání snižující, mají veliký vliv na smýšlení čtenářů méně soudných, kteří hned dají se svést a opravdu věří a veřejně to řeknou, že víra protestantská se jim nejenom lépe líbí než katolická, jejímiž vyznavači na papíře jsou, ale že vskutku lepší jest. Podívejme se, zakládá-li se toto mínění na pravdě, na základě historickém.

Kdyby měli tito lidé trochu poctivé snahy přesvědčiti se, které vyznání je pravé, našli by snadno v každém větším katechismu čtyři známky

*) Otisk z „Rádce duchovního“ z r. 1902.

pravé Církvě Kristovy, snadno pochopitelné, jež rovněž velmi snadno dají se dokázati. Mezi těmito známkami je na prvním místě jednotu, která vyžaduje, aby v celé Kristově Církvě vždy a všude jedno a totéž učení víry a mravů, jeden a týž způsob uctění Boha, jedna a táž církevní hierarchie pod nejvyšší hlavou Církvě se jevily. Jak to vypadá u protestantů? Dějiny učí, jak veliká roztržka byla vždy mezi protestanty ve věcech víry od samého počátku až na naše doby, tedy roztržka ve věcech podstatných; jak sám Luther musil tlačiti na to, aby se uznávala autorita knih symbolických, když pozoroval, kam vede jeho učení o svobodném výkladě Písma sv. se strany každého jednotlivce a o bezprostředním osvětlení jednoho každého takového vykladače bez neomylného úřadu církevního; dále dějepis dosvědčuje, jak brzy po Lutherovi racionalismus u protestantů se rozmohl čím dále tím více až k indifferentismu v doby novější sabajícismu, tak že v dobách, kdy nastoupil král pruský Bedřich Vilém II. (1786 — 1797) autorita knih symbolických úplně byla vyvrácena; ba, není to dávno, kdy některé katolické listy z Německa zaznamenaly zprávu, že dva protestantští professoři theologie v Německu se hádali, zdali vůbec nějaký Bůh existuje.

Ještě lépe je viděti nedostatek jednoty v kultu, ježto téměř každému většímu sboru je volno, které obřady chce zachovávat i které ne; rovněž není jednoty v hierarchii; nemají společné hlavy a ve věcech náboženských stojí pod jednotlivými

knížaty světskými. Mimo to jsou protestantské církve více méně církve národní a politické, kterážto okolnost již sama sebou odporuje jednotě pro svou výlučnost, jak to na př. vidíme na církvi anglikánské. A jak pěkné svědectví o jednotě u protestantů dávají ty různé nesčetné sekty, zvláště po Anglii a Americe roztroušené, jichž se počítá daleko přes sto!

Pravdu proto má kanovník pasovský J. Röhm ve svém spise »Der Protestantismus unserer Tage 1897«, kde praví: »Alles wankt: Dogma, Sacramente, Apostolicum, Bibel, symbolische Bücher; nirgends Autorität!«. Že protestanté nemají druhé známky pravé Církve, svatosti, viděti již z toho, že odvrhli s jedné strany přemnohé prostředky svatosti, na př. obět mše sv., svátosti, odpustky, kult Panny Marie a mnohé jiné, s druhé strany ale stanovili věty, jež direktně mravnosti a svatosti jsou na újmu, na př. že člověk nemá svobodné vůle, praedestinance, že pouhá víra bez skutků stačí atd. Že i třetí známka Církve pravé jim schází, catholicitas, je na bíledni už proto, že, jak svrchu dotčeno, jsou to církve více méně národní, omezené na jisté národy a krajiny, což vůbec pojmu Církve jako společnosti pro všechny lidi odporuje, jednak že i nauky jejich nejsou akkomodované pro všechny třídy lidu, na př. dogma protestantů o poznání víry z pouhého Písma svatého pouhým rozumem atd.

Mimo to dějiny Církve jasně ukazují, kam vedly snahy po založení církví t. zv. národních,

české, francouzské, německé, anglické, a jak tyto pokusy smutně skončily. Není ale známky, která by tak do očí bila v neprospěch protestantů, jako apoštolskost. Ano, jen katolická Církev může se honositi rozšířením a původem svým od sv. apoštolů, a jen biskupové této Církve jsou pravými nástupci sv. apoštolů, tak že, kdybychom vzali kteréhokoliv biskupa katolického a zkoumali jeho svěcení, dostali bychom nepřetržitou řadu biskupů, z nichž vždy následující byl posvěcen od předcházejícího atd., až bychom přišli k biskupu prvnímu, který měl svěcení bezprostředně od některého ze sv. apoštolů. Kdyby to někdo chtěl popírati, musil by dokázati, kdo je tedy původcem naší Církve, když ne sv. apoštolové, dále, kdy se naše Církev oddělila od té původní Církve Kristovy, jaká byla příčina tohoto oddělení a konečně, kde je ona původní, nejstarší Církev Kristova. To ale dokázati se nedá, naopak dějiny dokazují, že naše Církev je ta původní od Krista založená Církev, od níž během času se všechny církve protestantské odtrhly — rami inutiles. Dějiny udávají, že před Lutherem nebylo žádných lutheránů, před Jindřichem VIII. žádné církve anglikánské atd, dále udávají tytéž dějiny dobu kdy tyto církve založeny byly, a to dobu o mnoho set let pozdější, než byli sv. apoštolové, dále že povstaly tyto církve odtržením od původní Kristovy Církve, jakož i příčinu tohoto odtržení.

Než, tolik dobré vůle u chvalořečníků protestantismu, aby se totiž přesvědčili »ubi veritas«,

předpokládati nelze I jest nám pátrati po jiných příčinách této záliby. Třeba jim imponují osoby zakladatelů? To je ale nemožné, neboť zakladatelé různých sekt protestantských nejen že nebyli svatými muži, nýbrž naopak mnozí byli lidé velmi pochybné mravnosti. Jaký to rozdíl mezi zakladateli naší víry a původci protestantismu! Všimněme si jen některých zakladatelů.

Luther, zakladatel protestantismu vyznání augsburského, bývalý mnich augustinián, pojal dne 13. června 1527 prý z vnuknutí Božího za manželku Kateřinu z Bory, jeptišku kláštera cisterciáckého, kterou v noci na Veliký pátek dal z kláštera odvésti ještě s jinými jeptíškami jistým občanem, jehož pak pochválil veřejně za tento hanebný skutek a s Kristem Pánem, Vykupitelem pokolení lidského, porovnával. A jak špatně líčí dějepisci další život Lutherův, jeho obžerství, jeho sprostý způsob psaní, při čemž užíval nadávek nejhnusnějších, zvláště opovážil-li se kdo proti němu a jeho novému učení vystoupiti, jako na př. universita pařížská, již nadával následovně: „Die Pariser Doctoren sind Böcke, Holhipler, Lotterbuben, grobe Esel, unverschämte Menschen, welche die hl Schrift durch das Rauchloch ansehen. Die dortige Fakultät ist von dem Scheitel bis auf die Fersen eitel, schneeweisser Aussatz, die rechte letzte endechristliche Hauptketzerei, eine Mutter aller Irrthum in der Christenheit, die grösste Geistbure, die von der Sonne beschienen ist, das rechte Hinterthor an der Hölle, die Grundsuppe aller

Ketzereien, des Papstes und des letzten Endechrists grösste Hurkammer«. A jindy, když Lutherovi vytýkáno, že do verše ad Rom. 3, 28. »Arbitramur enim justificari hominem per fidem sine operibus legis« slovíčko »solam« podloudnický vpravil, odpovéděl na to Luther surově a mezi jiným řekl: »Papst und Esel sind ein Ding.«

A co vypravuje se (ač není to dokázáno) o smutném konci jeho, že nalezen ráno svým sluhou oběšen? Nic lépe není nám líčen dějepisem Zwingli. Již jako farář v Glaru prý byl velice nakloněn k rozkoším smyslným, v kterémžto životě jako duchovní správce v Einsiedelnu pokračoval. Zwingli sám to nikdy nepopíral, ba sám svůj život popisuje, řka: »Sagt man euch, ich sündige mit Hoffart, mit Fressen und Unlauterkeit, glaubt es gern, denn ich bin diesen und anderen Lastern leider unterworfen...« Ještě že v Glaru svůj nestoudný život aspoň zatajiti se snažil. Aspoň sám píše: »Adde, quos huius rei tantus nos semper tenuit pudor, ut etiam dum Claronae essemus, si quod peccabamus in hanc partem, tam illud committebamus occulte, ut etiam familia res vix nescirent.« V Einsiedelnu za to již veřejně nevěstku u sebe měl: »Fuit diurna virgo, nocturna mulier, nec non adeo diurna virgo, ut non universus populus non nesciret passimque id vulgi jactaret. Haec enim unum et alterum experta virum tandem et me passa est... quod autem haec ex nobis se ventrem ferre affirmat, non inficiamur, culpam apud Deum dudum deprecati sumus.«

A takového muže Švýcarsko uznává a ctí za svého reformátora!

A jak vznešeně vyjímá se před tváří celého světa zakladatel církve anglikánské, král Jindřich VIII., když o něm zaznamenaly dějiny, že za dobu své vlády, totiž 38 let (1509—1547), se světa zprovoval dvé královny (své manželky), dva kardinály, 20 biskupů, 13 opatů, 500 mnichů, 12 vévodův a přes 400 lidí různého pohlaví a zaměstnání. A takových vzorných zakladatelů církví dala by se uvésti celá řada. Že takovýto život zakladatelů nových společností náboženských již a priori spíše mluví pro nepravost nových těchto vyznání než pro božský jich původ, jest na blledni. I jest nám hledati někde jinde příčinu té veliké záliby protestantismu.

Snad tedy zázračný způsob rychlého rozšíření protestantismu učinil tak mohutný dojem na mnohé katolíky? Leč i zde mluví dějiny právě naopak v neprospěch protestantismu!

Ovšem, nesmíme spolehnouti se na dějiny zfalšované od protestantů. Jeť známo, že po příkladě centuriatorů Magdeburských v stol. XVII., kteří první dějiny úplně přeměnili, aby dokázali, že víra Lutherova byla vždy věrou pravé Církve Kristovy, a ne víra naše, i pozdější historikové protestantští dějinám v neprospěch katolů největší násilí učinili tak, že zesnulý svatý Otec Lev XIII. v listě k třem kardinálům (Luca, Pietro a Hergenröther) z měsíce srpna 1883 daném, jsmž studium dějin doporučí, výslovně s narážkou na

protestanty praví: »*Historia praesentis temporis videtur esse vera conspiratio contra veritatem.*« Že nejvíce mají spadeno na středověk, kdy Církev stála na vrcholu své moci, je známo. A proto nemůže nic býti lépe doporučeno v dnešních truchlivých dobách, než důkladné studium hlavně středověku a počátku pseudoreformace, abychom přesvědčili se jednak o proľhanosti zakladatelů protestantských sekt a mnohých nekatolíků dějepisců, jednak abychom viděli, jak ohromnou sílu tvůrčí katolická Církev na poli světové kultury vyvinula, ovšem jen tehdy, když jí se strany vládců a národů svoboda úplná ponechána byla. Kdo k tomuto studiu povzbuzuje nebo spisem svým přispěje, jako to učinil nedávno P. B. Kobler S. J. ve spise »*Kathol. Leben im Mittelalter*«, Innsbruck 1887—89, má velikou zásluhu o rozřešení otázky, která církev je lepší, zda protestantská či katolická. Pátráme-li tedy po příčinách rychlého rozšíření pseudoreformace, nalézáme arciť u protestantů na prvním místě obzvláštní pomoc Boží a dokonalost nauky od reformátorů hlásané, kdežto dějepis pravý ukazuje, že příčinou rozšíření tak rychlého byla všeobecná touha po reformě v Církví, poněvadž upříti se nedá, že mnohé nedostatky v Církví byly, a tu se zdálo poctivým katolíkům, že reformátoři opravdu o nápravu těch zlořádů usilují, zvláště proto, že reformátoři hned s počátku do popírání základních dogmat se nepustili. Ovšem netrvalo to dlouho, ukázali pravou barvu, a bylo zřejmo, že Církev hodně deformovali. Bohu-

žel lid pro svou velkou nevědomost i potom neprohlédl, že jedná se o víru, a stál slepě jako dnes na straně těch, kdo více křičeli a proti představeným lid pobuřovali.

Dále přispěly k rozšíření protestantismu pomluvy a lži protestantů, vztahující se k veškerým institucím naší Církve, nejvíce proti papeži, jehož obligátní titul byl Antikrist a jehož dvůr nazýván byl synagogou satanáše atd. Luther sám to nepopírá, vždyť výslovně pravil: »Nos persuasum habemus, ad papatum decipiendum omnia licere,« a těšil se, že, až bude mír zjedнан, to jest Církev katolická zničena, své lži a poklesky snadno opraví.

Mimo to reformátoři vynikali vzdělaností, výmluvností a podivuhodnou vytrvalostí, jež lidu více byly nápadné než to, že místo aby čistotou a svatostí vynikali, jako na reformátory pravé by slušelo, různým vadám oddáni byli, rovněž snadno lapili lid obyčejný, že užívání kalicha laikům dovolili, o kteroužto vymoženost tolik neblahých sporů se svedlo, že užívali jazyka domácího v liturgii, Písmo sv. do téhož jazyka přeložili, různé university k snazšímu rozšíření své nauky založili jako ve Wittenberku, Basileji a pod.; neméně vzrostl počet jejich tým, že se k nim přidali kacíři dob dřívějších jako Waldenští, Husité a jiní, jež tatáž nenávist pekelná proti Církvi katolické co nejúžeji spojovala.

Nic ale neprospeklo tolik, jako násilí hlavně se strany úřadů a osob moc v rukou majících. To popřítí nemohou protestanté, to je dokázáno

historicky. Ze knížata různá z pohnutek nekalých protestantům přála, aby svoji moc a neodvislost na úkor císařské rozmnožila, statků církevních se zmocnila a dokonce jakousi sankci pro uzavření sňatku nového za života první manželky obdržela (ku př. Filip Hessenský, který potřeboval schválení sňatku svého s Markétou de Saal a také je obdržel, ačkoliv legitimní manželka Filipova ještě živa byla, dále pověstných šest manželek Jindřicha VIII., krále anglického atd.), je jisto, ale to na faktu nic nemění, že jen jejich násilím se protestantismus rozšířil. O tom násilí se snadno přesvědčí, kdo si přečte počínání kurfirsta saského Jana, rozšíření protestantismu senátem curyšským, dále rozšíření jeho v Holandsku, Švédsku, Anglii, Škotsku a ve Francii (hugenotti). Ba ani velezrady se neštítili tito »čistí« nového evangelia stoupenci, když za účelem rozšíření učení svého s největšími nepřáteli říše své se spojili a Francouze do Němce, Angličany do Francie, Němce do Čech, Rusy do Polska, Turky do Uher na pomoc volali. Jak nápadná tu podobnost mezi protestanty věku XVI. a dnešními Všeněmci za hranice šilhajícími! Přidáme-li k tomu boj mezi humanisty a scholastiky a možnost rychlého rozšíření bludů pomocí tisku nedávno vynalezeného, máme jiný druh příčin, literární. Tyto byly příčiny rychlého vzrůstu protestantismu, jež bohužel živila bezstarostnost biskupů a nevědomosti u samého kléru v mnohých krajinách hlavně německých. Krutě ovšem mstila se pomoc knížat světských na prote-

stantech, neb jednotlivé církve byly úplně zotročeny od moci vládní a právě tím ve stav beznadějný uvrženy, ztrativše úplně svoji samostatnost.

Možná ale, že účinky pseudoreformace tak imponují chvalořečníkům vyznání protestantského? Však dle dějin ani tyto nemluví na prospěch jejich, naopak rozeznávají se smutné následky pseudoreformace čtverého druhu, totiž obledné náboženství, mravnosti, věd a konečně v ohledu politickém. V ohledu prvním zavrhli novotáři neomylnou autoritu Církve Kristovy a místo ní takovou svobodu mínění ve věcech náboženských přivodili, že tím vlastně veškeré náboženství křesťanské z kořene vyhubili.

Tak popřeli reformátoři hlavní dogmata naše, jiná dogmata pozměnili, kázeň církevní zvrhli a a mnohá spasitelná ustanovení odstranili, konečně stali se z nich čistí racionalisté, takže je oprávněn výrok, že se jmenují *„evangelisch, weil sie an das Evangelium nicht mehr glauben.“* Rozdíl mezi tím, co věřil Luther (mnozí mají mínění, že v srdci svém toho mnoho asi nevěřil, jak dokazuje jeho nakládání na př. s Písmem sv.) a co věří dnešní lutheráni, je obrovský. Že mravnost hlásáním *„čistého evangelia“* se nezlepšila, ale sedmkrát zhoršila (dle Luthera samého), toho máme doklady historické již v těch nekonečných sporech protestantských reformátorů mezi sebou, v nenávisti jedněch ke druhým, nadávkách a pronásledováních vzájemných, ba sám Luther v posledních letech svého života stěžoval si trpce na

nemravnost protestantů najmě ve Wittenberku. Ostatně tomu nelze se diviti, když protestanté heslo Lutherovo »sola fides justificat et salvat hominem« v praxi prováděli, neboť toto heslo jediné stačí utlumiti každou snahu po životě počestném v zárodku. Budiž zde uveden aspoň jeden příklad, jak jsou líčeni protestanté r. 1528: »My jsme pouze dle jména křesťané, v špatnosti mravů předčíme pohany, chlubíme se evangelickou svobodou a převracíme ji v bezuzdnou svobodu těla. Chlubíme se, že naše tělo křtem obmyto jest, kdežto naše duše nejhanebnějšími neřestmi poskvrněna jest. Zdá se, jako bychom všechnu naději skládali na Krista, kteréhož jenom za pláštěk svých neřestí máme. A co nejkrásnějšího jest, že jsouce takovými a tak žijíce, sami sobě co nejvíce lichotíme, jakoby Kristus za nás za všechny byl dosti učinil, abychom pro svatou jeho prolitou krev pohodlně se uložili, všem/chtícím se oddali a co nejpríjemněji žili.« Tak líčí protestanty souvěkovec jejich, humanista Wilibald Pirkeimer, dříve veliký přítel lutheranismu. Rovněž neprávem chlubí se protestanté, že vědy světské byly jimi přivedeny na vrchol rozkvětu, který všude jinde hlavně v humanismu své příčiny má, nejméně ale v pseudoreformaci. Protestanté na nejvýše dali podnět, že katolíci k vůli obhájení své vřry musili důkladnější studia dělati v oboru theologie a historie církevní a tudíž nepřímo tyto dva odbory podporovali.

Jinak ale byla pseudoreformace spíše na škodu

vědám, o čemž máme svědectví Erasma Rotterdamského, jež nikdo nemůže viniti z přslušného nadržování Církví a který o Lutheránech praví: »Per eos ubique languent, frigent, jacent, intereunt bonae litterae. Amant viaticum et uxores, cetera . . . non faciunt.« Právě těmi hádkami náboženskými nedostalo se času, vědu všestranně pěstovati. Neméně bídne dařilo se křesťanskému umění, zvláště sochařství, malířství a architektuře, kterým spíše protestantismus uškodil, ježto nespočetná díla těchto odborů vskutku umělecká za obět padla slepému fanatismu protestantismu a o nových dílech nemohlo býti řeči, protože protestanté úctu svatých, ctění svatých obrazů a pod. zavrhli.

Roku 1523 stěžoval si nově zvolený rektor erfurtské university, že věda až za moře zapuzena jest, a rektor následujícího roku vinil přímo luteránského kazatele jakožto zhoubce věd a pr. v: »Jaký div, že se něco takového školám děje, když ani náboženství, které po století úcty požívalo, před potupením jisto není.« V Basileji byly r. 1524 stolice učitelů jako lavice žáků prázdný, r. 1526 bylo tam pouze 5 studentů, v Heidelbergu bylo okolo r. 1525 více učitelů než posluchačů. Jak rapidně počet posluchačů klesal, vidíme na universitě vídeňské, která se svými sty učiteli a 7000 studujícími za císaře Maximiliana I. měla pak jenom několik tuctů studujících; právnická fakulta byla nějaký čas zavřena, nemajíc posluchačů a theologická fakulta nemohla po dlouhý

čas žádných zkoušek doktorských předsevzítí, nemajíc professorů. Ano v mnohých znamenitých městech bylo známkou pravého německví opovrhovati vědou. Toto všecko bylo pak jen důsledností z Lutherova učení o ceně věd. Luther sám ve své rozhorlenosti na Aristotela praví, že vysoké školy by zasluhovaly, aby na prach byly rozetřeny; nic pekelnějšího a ďábelstějšího nepřišlo prý na zemi od počátku světa a také nepříjde. Dále praví Luther sám: »Poslední modlou je Moloch. To jsou vysoké školy, v nichž největší a nejlepší část naší mládeže v obět zápalnou obětována bývá, majíc se tam učenou a svatou státi. A rodiče nevidí a nedbají toho, že mládež nikde hůře sváděna a kažena nebývá, jako tam. Že ve smilství, obžerství a jiné veřejné bezbožnosti upadá, jest to nejmenší zkáza; ale že v křivém, pohanském umění a v bezbožném lidském učení cvičena bývá, jest oheň Molochův, kteréhož nikdo dosti oplakávati nemůže a jimž vysoké školy nejnábožnější a nejbystřejší jinochy bídně kazí.« Kryštůfek III., 64 et sq.

V ohledu politickém rovněž známo jest, jak pseudoreformace zmařila pokoj a klid veřejný, jak mezi křesťany, spojené dříve jednou vírou, zasela nepřátelství, hádky, pronásledování a války, jak mnoho krve prolito bylo blavně v Helvetsku, Francii, Anglii, Škotsku, Irsku a v Německu. Vůbec přicházejí v dějinách protestantismu samá povstání a války, takže již známý Hago Grotius pravil: »Invexerunt seditiones, vim contra prin-

cipes, imperiorum mutationes suo ex usu, morem frangendi aedes et arcas, altaria, imagines, bella excitandi et fovendi sub sancto evangelii nomine. « Jak smutně to na příklad vyhlíželo v Německu po válce selské! Janssen, Geschichte des deutschen Volkes, II. 563. sq. o tom praví: »Deutschland bot in allen Gebieten, wo der Aufruhr und der Krieg gewüthet hatte, einen grauenhaften Anblick dar; weit über tausend Klöster und Schlösser lagen in Asche; hunderte von Dörfern waren verbrannt, die Felder ungebaut, die Ackergeräthe und alle fahrenden Habschaften geraubt und zerstört, das Vieh niedergemacht und weggeführt. Die Witwen und Waisen von den mehr als hundert tausend Erschlagenen befanden sich im tiefsten Elend. Es war alles so, dass es einen Stein hätt erbarmen sollen, aber es sollt noch böser werden, denn die Straf und Rache der siegenden Herren war grosz. « A potom že se nerozšířil protestantismus zbraní, násilím a krveprolitím! O působení Církvě na poli charitativním nemusí býti zvláštní řeči, jelikož dějiny a zkušenost denní, ba i sami nepřátelé Církvě potvrzují, že toto pole činnosti po větce náleží Církvi, že v tom ohledu dosud nikdo Církev katolickou nepřekonal, ať se vezme zřetel na množství toho, co Církev vykonala, anebo na obětivost heroickou, již zvláště řády církevní ať mužské ať ženské se stkví, a že to, co u protestantů vidíme, je až příliš slabým napodobováním Církvě katolické v ohledu tomto. Z toho, co uvedeno, patrnó, že ani mravní

charakter zakladatelů, ani vnitřní a zevnější dějiny protestantismu, ani příčiny rychlého jeho rozšíření, ani jeho blahodárné účinky člověka myslícího pro protestantismus získati nemohou. A přece tolik případů apostasie, odkud to má asi svůj původ?

Jiného důvodu naléztí nelze, než buď že je to dnes moda, k protestantismu odpadati, anebo ohledy osobní, materiální, které v dnešních dobách náboženského indifferentismu u tak mnohých t. zv. katolíků jediné rozhodují. U těch několika málo apostatů kněží možnost ženitby vyváží všechny důvody rozumové a tací pak obyčejně chtěli by Církev opravovati, ač sami jiného důvodu neměli k odpadu než nedostatek sebezáporu a ukojení své smyslnosti; chtěli by si hráti na charakterní, ač takoví lidé obyčejně v srdci už dávno apostatovali a to se svým charakterem snesli, že kratší nebo delší dobu dělali pokrytce, než se odhodlali veřejně odpadnouti; u obyčejného lidu hrají velikou úlohu německé marky a za několik zlatých je získáno »dušič evangelických« hned sta a sta, jinde zase je příčinou odpadu sňatek smíšený, jinde zase vzdor Církvi a agitace z příčin politických, zkrátka samé vznešené pohnutky. Ještě se můžeme radovati my katolíci, že ti, co od nás odpadají, nejsou závidění hodná individua, kdežto naopak, kdo od protestantismu k nám se vrátí, o tom už a priori můžeme říci, že to po zralém uvážení udělal, a zkušenost ukazuje, že z takových byli horliví katolíci, jako to

zvláště vidíme na oněch známých anglických konvertitech, speciálně puseystech, kteří zprvu si za úkol vzali vědecky dokázati nepravost naší víry a ejhle — studiem přišli k názoru, že sami bloudí, a charakterně se dali tam, kde pravdu sami našli.

Vždyt nedávno se našel sám jistý pastor v Německu, který pravil veřejně, že o ty odpadlíky následkem hnutí »Los von Rom« není co státi; ovšem to je mezi pastory bílá vrána, ostatním se jedná jen o vzrůst počtu duší protestantských, o nic jiného, jak to už pověděl Rousseau, právě o protestantech v německém překladu: »Sie wissen nicht mehr, was sie glauben, wissen nicht, was sie wollen, noch was sie sagen. Man frage sie, ob Christus Gott sei; sie wagen nicht zu antworten. Man frage sie, welche Geheimnisse sie annehmen, sie wagen nicht zu antworten. Man weiss weder, was sie glauben, noch was sie nicht glauben; ja man weiss nicht einmal, was sie zu glauben scheinen. Ihre einzige Weise, Glaubenssätze aufzustellen, ist die, jene anderen anzugreifen.«

Než právě ten boj, který se dnes vede se všech stran proti Církví bez příčiny, je důkazem, že zde u ní je veritas, cui mundus semper semperque contradicit et contradicet a naše Církev přece jen v boji tom zvítězí, jako vždy zvítězila i v dobách, kdy se zdálo, že musí podlehnouti, jak dokazují na př. jen dějiny prvních tří století za tak zvaného pronásledování Církvě. Zde nelze nalézti žádné příčiny, že Církev nezhylna, leč

přirozenou pomoc Boží. To byli mocnější páni, než Wolf a Schönerer a musili doznati, že boj proti Římu je marný, jak zase dějiny dokazují v mnoha a mnoha případech. To zkusil na sobě i Napoleon a proto zdání pravdy má vypravování, že kdysi Napoleon se skály na ostrově sv. Heleny pozoroval oblohu, zemi a širé moře. Myšlenky jeho se obíraly jistě událostmi z doby jeho slávy, když tu jeho oko zavadilo o věž blízkého kostela. Napoleon se vzpamatoval a řekl prý vážně: Národové hynou, trůny se bojí — ale Církev trvá stále. Ano, Církev majíc božské zaslíbení, trvati bude stále, přes agitaci a útoky svých četných nepřátel. Ovšem nesmíme se my katolíci chovati proto k útokům nepřátel nečinně; vezměme si v tom ohledu příklad, jak horlivě své zájmy hájí protestanti. Kde jaká sebe menší bohoslužba jest, hned ji oznamují ve všech listech veřejných, mají výbornou organizaci a neustále o svá práva jsou starostlivi, ba neustále je chtějí rozmnožiti na úkor katolíků. Kdo čte o jejich schůzích (Familienabend nejčastěji zvaných), jejich přednášky, letáky, články, musí se diviti, protože tam nečte snad o záležitostech těchto sekt, jako spíše jen o Církvi katolické, jakoby protestanté měli povinnost o naše zájmy se starati. Zajímavou rovněž pro jejich rozpínavost jest poslední synoda ve Vídni, kde žádali, aby fakulta evangelická ve Vídni vzata byla do svazku universitního, dále aby zrušeny byly paragrafy, dle nichž při smíšených manželstvích je

indissolubilitas závazná pro obě strany a dle nichž kněz katolický po své apostasii ke kterémukoliv vyznání ženiti se nesmí, dále aby byly modlitby školní opraveny tak, aby se je mohli modliti i protestanté, aby byly trestány »pomluvy« Lutheru se strany kněží hlavně na kazatelkách atd. Chudáci, stěžují si a nikdo jim ani vlas na hlavě nezkříví. Co by potom měli říkati katolíci? Kdyby tak někdo z katolických kněží se odebral do Německa, a tam protestanty obracel na naši víru, ten by jel odtud. A opačně pastorům německým u nás v katolickém Rakousku se nechává úplně volné pole lákati katolíky do svého tábora. Protestanté si neustále stěžují na naši intoleranci, na naši přísnost. A zatím jak ta jejich tolerance vypadá, napsal nám jistý hrabě Z., který sám ji okusil od protestantských kněží následovně: »Die Katholiken führen das Anathema gegen die Gegner im Munde und haben oft viel Billigkeit gegen sie in praxi. Wir Protestanten führen libertatem im Munde und auf dem Schilde und es gibt unter uns in praxi (das sage ich mit wahrem Weinen) wahre Gewissenshenker.«

A co se přísnosti katolické Církvě týče, tu dobře jest poukázati, jak přísně si počínal Kalvín, který pomocí své konsistoře bděl i nad soukromým životem svých přívrženců a přísně tresty na to dokračoval, aby jeho až tuze přísné příkazy mravní do nejmenších podrobností byly zachovávané, jako na příklad zákaz tance, divadel a jiných obveselení. Neméně přísný byl Kalvín vůči

svým protivníkům, jež mnohdy pro sebe nepatr-
nější mu odporování žalářem, vyhnanstvím, ba
i upálením potrestal, čehož mnohé případy dě-
jiny uvádějí. Zvláště jest zaznamenán jeden příklad
jeho krutosti. Jakub Grüt, jež Kalvín s ka-
zatelny psem nazvali se neostýchal, byl usmrčen
jen proto, že jeho konsistoř tyranskou nazval.
Svobodu, již svého učení vyznavačům prý dávají,
neustále vychvalují proti Církvě katolické, ale jak
ta svoboda vypadá, vidíme z toho, že jednak svo-
bodou rozuměli vždy a rozumějí nevázanost čili
volnější život, jednak Církev zotročili hůře než
kdokoliv jiný, stanovivše moc kněžíat světských
ve věcech duchovních. A jak byli protestanté vždy
liberálnější vůči katolíkům, toho důkazem jsou vůbec
dějiny rozšíření protestantismu v Německu, jež
mocí a násilím se uskutečnilo; to dosvědčuje
rovněž počínání Hugenottů ve Francii, kde na př.
vévodkyně z Beaubarnais, Johanna d'Albret ze
svého území katolické kněze vyhnala, mnohé tý-
rati dala, tak že v horách jako dravá zvíř se
skrývati musili; dále prohlásila katolíky za ne-
schopné k úřadům (ačkoliv byli ve většině), ve
městě Orthez (1569) as 3000 katolíků a jindy asi
200 kněží katolických najednou usmrtiti dala.
A což, jak rozuměla Alžběta anglická svobodě?
Stačilo, aby kdo poskytl přístřeší katolickému du-
chovnímu, a již jako velezrádce byl smrtí potrestán.
A tak by se daly výtky protestantů proti nám ka-
tolíkům jedna za druhou snadno vyvrátiti. Ještě
že se protestantům líbily a líbí aspoň ty nesčetné

kostely a statky Církví naší během století uzmuté, o kteréž hrabivosti by mohlo Prusko vyprávěti, povstalé z území odňatého německým rytířům, a nesčetná biskupství v Německu během času »saecularisovaná«.

Proto nemá se pravý katolík dáti svěsti, aby zapřel víru otců svých, tak poctivě a takovou prací rozšířenou a krví tolika mučenků stvrzenou a by přidržel se vyznání, jež pomocí peněz, agitace bezuzdné a často ne bez podvodu za dnešního dne se rozšiřuje, jak o tom v poslední době mnohé katolické listy, zvláště vídeňský »Vaterland« důkazy podávají. Jaký to rozdíl, kdo čte rozšiřování víry naší mezi pohany od missionářů našich všemožně strádajících a heroickou obětavostí vynikajících a pohodlné rozšiřování missionářů protestantských, kteří se svojí rodinou, v blahobytu do cizích krajín přicházejí a tam snadnou práci mají, mezi lid své bible zadarmo neb za laciný peníz rozšiřující. Zvláště nemá se dáti svěsti katolík lákáním k církvi protestantské české, ježto není víře podobné, že by německé marky k rozšíření protestantismu vůbec k nám posílané směřovaly k zachování národnosti české. Vždyť politické pozadí »hnutí od Říma« na místě kompetentním už dávno bylo taxováno dle své hodnoty jako směřující k odtržení zemí rakouských k Prusku, a proto Čech už a priori protestantismu v zájmu národním se varovati musí.

Liberalismus prvních století křesťanství a liberalismus nynější.

Jako každá doba v dějinách je charakteristickou nějakou vadou, tak i doba nynější vyznamenává se svým — liberalismem. O liberalismu bylo už napsáno mnoho, ba příliš mnoho, ale bohužel namnoze marně; lidé, jichž se to týkalo, pořád slepě šli, a dosud jdou za svým ideálem, liberalismem, jehož ideálnost pochopíme nejlépe, vzpomeneme-li, že nynější liberalismus není nic jiného než jakási smíšenina protestantského racionalismu, pohanského epikuraeismu a semitské lascivnosti (rozpuštělosti). Účelem této stati není vypočísti liberálům celý ten dlouhý rejstřík hříchů spáchaných na společnosti lidské, jejich pohrdání náboženstvím, pravdou, poctivostí, mravností a spravedlností. Tyto chyby uznají se, až přijde pokolení lidské se svými liberálními názory až ad absurdum, pak teprve snad nastane obrat k lepšímu. Ale účelem této stati jest, ukázati, že liberalismus nynější není ničím novým, že se s liberalismem setkáváme už v prvních dobách křesťanství a že liberalismus tehdejší a nynější si počínají až na malé výjimky aspoň k nám katolíkům — úplně stejně.

První podobnost jest v tom, že jako dnes, tak již v prvých dobách křesťanských (kdy křesťané již vzory všech ctností byli), tito beze vši přičiny pronásledováni byli tak, že se naplnila slova Kristova u sv. Mat. 21, 6.: »A budete v ne-

návisti u všech národů pro jméno mé,« tedy ne snad pro nějaké provinění, nýbrž striktně proto, že jsou vyznavači Kristovými. Jako dnes mnozí, tak i tehdejší vzdělanci všichni byli liberály a materialisty zrna nejhrubšího. Bezcharakternost, požitkářství, nemravnost a hrubost byly na denním pořádku; každý, i ten nejnesmyslnější kult byl trpěn, jen křesťanství k vůli svému přísámu zákonu mravnímu a hrození odplatou na onom světě bylo až šíleně nenáviděno. Znamenity obháje víry křesťanské, Athenagoras, bývalý filosof školy athenské, čtením Písma sv. na víru naši obrácený († kol r. 180) praví ve své apologii: »Ve vaší říši, Římané, jsou různé mravy a jiné obyčeje, ale nikomu se nebrání zákonem nebo bázní před trestem, své zvyky, i sebe směšnější, zachovávají. Egypťané považují dokonce kočky, krokodýly, hady a voly za bohy. Všem je dovoleno každého dle libosti za Boha mstiti. Proč tedy my jsme v takové nenávisti? My se nedopouštíme žádného bezpráví, a až do dnešního dne (asi r. 177 po Kr.) žádný křesťan z nějakého zločinu usvědčen nebyl, a přece jsme tupeni, pronásledováni, před soudce vlečeni — jen k vůli jménu křesťan. Může-li kdo nás z velikého neb malého poklesku nějakého usvědčiti, neprosíme o odpuštění trestu, ale žádáme, aby ten nejtěžší trest nám dán byl, jen nepronásledujte nás k vůli pouhému jménu, jen proto, že jsme křesťany.«

Další podobnost mezi tehdejšími liberály a nynějšími je, že nenáviděli křesťanství, kterého

ani neznalí, takže jiný apologeta církevní, Tertullian († 240) se viděl nucena tehdejšími liberálům napsati: »Vaše nespravedlivé jednání (že totiž nenávidíte křesťanství) je tím větší, že nenávidíte něco, čeho vůbec neznáte, neznajíce ani podstatu křesťanství, které, kdybyste poznali, nenáviděti byste je ani nemohli, ale vy nechcete je poznati, protože nás nenávidíte. Považujete křesťany za schopné ke všem zločinům a nikdy nevyšetřujete, kolik dětí jsme snědli, kolikrát krvemilství jsme se dopustili, ale propustíte každého, jakmile řekne: »Nejsem křesťanem.« S námi zacházejte jinak než s ostatními lidmi. U nás pátráte po jméně, u jiných po zločinech.

Co čte se v protokolech soudních? N. N. jest odsouzen, protože jest křesťanem. A mnozí jdou ve svém záští tak daleko, že na př. řeknou: »Cajus je hodný muž, až na to, že je křesťan.« A zatím možná, že Cajus je proto hodným, že jest křesťanem. Ba, vy jdete dále, vy nemůžete vystáti, když někdo přijetím náboženství se polepší, vám nejde o dobro, jež předstíráte, ale jen o nenávisť! A mnozí dokonce se do škody uvrhnou svojí nenávisť ke křesťanství, jen aby ji ukojili. Muž zavrhne svoji manželku, která přijetím náboženství křesťanského ctivostnou se stala, otec syna dobře vychovaného a pán otroka věrnosti naučeného.« Jak krásně tato slova se hodí i na dnešní liberály, hlavně ohledně té neznalosti toho, co nenávidí. Dnešní liberálové si rovněž myslí, že náboženství rozumí každý, a proto tak klidně o věcech nábo-

ženských svůj úsudek projevují, že člověk myslící se až podiví.

Tehdejší liberalismus ovšem užíval různých nástrojů k mučení křesťanů, roztaveného olova a rozpálených rožní, dále vydal nejbezoblednější zákony proti křesťanům, čímž se liší od liberalismu moderního; ale v jedné věci se zase úplně shodují, totiž v posmívání se všem institucím křesťanským a nejsprostších nadávkách. Vzdělaný pohan tehdejší zrovna tak nemohl jména křesťan vysloviti jako dnes mnozí liberálové o náboženských věcech »bez veselosti« slyšeti a mluvíti neumějí. Sv. Theofil, biskup antiochenský, rovněž apologeta stol. II., vytýká pohanům, že se smějí slovu křesťan, ač význam slova toho, totiž »pomazaný Páně« nijak směšným není. A Tertullian k tehdejším pohanům volal: »Jen se nám smějte, jak libo, ba třeba se zeptejte (decachimetis) vy blaseovaní duchové.« Neméně pochlebně vyjádřili se sv. Řehoř Nyssenský, který vybízel pohany, aby poněkud »přemýšleli« a nechali svého drzého smíchu, a sv. Chrysostom, který píše, že děti nerozumné se smějí, když se jim vykládají vážné a důležité věci, proto ale že smích ten není důkazem, že by ty pravdy byly nerozumné, je ale důkazem o omezenosti těch, již se smějí. Totéž prý říci lze o osvícených, kteří skoro tak nevědomi jsou jako děti, že smějí se tomu, co člověka nezkaženého naplňuje podivem a úctou, a to chválí, co vskutku směšným jest.

A co se nadávek týče, byli liberálové tehdejší

zrovna takovými mistry jako dnešní a tytéž nadávky byly u nich obvyklými, jako dnes u liberálních listů, což je opravdu pozoruhodné. Liberální pohan nazýval křesťanské furor, insania, amentia, dementia, furiosa opinio (našemu fanatismu) anillis superstitio, aniles fabulae, pueriles fabulae, muliebris superstitio, mulierum vetularum inventa et ludicra fabulam delicamentis anicularum similem (naší hallucinaci), pigmenta malesanae opinionis (mor), prodigia fabularum, nugae maximae (strašný podvod), res fatua et stulta fides, exitialis et malefica superstitio, a konečně humanum comentum malitiose confictum, fabulis addictum. Komu by se zdálo, že tyto výrazy jsou přehnány, ať si všimne literatury německé v dobách t. zv. kulturního boje v Německu a najde je tam veskrze. Ostatně mutatis mutandis najde je i u nás v Čechách!

A jako náboženství, tak i věřícím dostalo se od souvěkých liberálů těch nejhorších nadávek. Již Tertullian a ještě více apologeta Arnobius, bývalý učitel rhetoriky v Africe (stol. IV.), hájí křesťany proti nadávkám (tupý, slabomyslný, bláznivý, osel, ovce atd.) a známý spisovatel církevní stol. VI. Lactantius praví ironicky: »Jsme-li tak velkými osly, opovrhujte tedy námi, jděte nám s cesty, nepřijímejte naše peníze v obchodě!« (Z toho viděti, že i heslo »svůj k svému« není úplně nové.)

Apologeta Minutius Felix (počátek stol. III.) píše, že křesťané byli považováni u pohanů za

studiorum rudes, litterarum profani, agrestes, indoctia impoliti, kteří z politiky nic nevědí a tím méně z náboženství. A že sv. biskup Cyprian nebyl zván od souvěkoviců jinak, než Coprianus (t. j. špínka), jest historicky dokázáno.

Neméně jest historicky dokázáno, že se vytýkalo křesťanům, že cť osla resp. hlavu oslí. Zmínku o tom činí i svrchu uvedený Minutius Felix i Tertullian, který praví, že se to pohanům »zdálo« nejspíše, že křesťanům oslí hlava za boha platí. A z téže doby se vypravuje, že jakýsi »liberální dvořan« v císařském paláci se svému křesťanskému soudruhu vysmál tím, že ukřižovaného osla na stěnu namaloval a pod to napsal: »(Křesťan) Alcxaminos vzývá svého boha.« Odtud asi pochází titul křesťanů obvyklý u tehdejších pohanů »asinarii«, odkudž lze si vysvětliti slova Tertullianova (Apol. c. 16) o jakési karrikatuře v Karthagu s nápisem: »Christianorum Deus onokoites.« Mezi další pomluvy náleží ta, že křesťané chtějíce před nezasvěcenci svá tajemství svaté víry ukrýti a tím před zneuctěním ochrániti, z pojídání masa lidského a krvesmilství (hody Thyestovy a oedipovské smilstvo) obviňováni byli, jak z téhož Minutia Felixe se dovídáme. Proto bylo o křesťanech užíváno jméno nyní tak u liberálů oblíbené, tmáři, hledající úkryt a štítící se světla, intriguáři, rytíři temností, kteří na venek němí jsou, tím více ale tajně se roztahují (latebrosa et lucifuga natio, in publico muta, in augulis garula (Min. Felix Oct. c. 8.). Aby to vypadalo ro-

mantičtěji, podezřívají tehdejší liberálové křesťany nejen z nemravnosti, nýbrž i ze spiknutí proti císaři, říši a z nepřátelství k lidskému pokolení vůbec. Křesťané byli považováni za příslušníky *illicitae et desperatae* (ve smyslu podvodné) *societatis*, za *hostes publici*, *irreligiosi in Caesares*, a *hostes populi Romani*, jelikož nesměli ctít sochy císařů jako bohů a účastniti se nemravných her a zábav tehda obvyklých. Proti těmto uvedeným výtkám hájí křesťany Tertullian, an praví, že křesťané i nepřátely milovati musí, že nesmí zlé zlým odpláceti (což také nikdy neudělali, ač pohané ani mrtvol v hrobech neušetřili a jedna noc a několik pochodní by stačilo pomstu vykonati), že tedy není možné, aby někoho nenáviděli. A ejhle, dějiny zaznamenaly, že pohané nenablédli toto odplácení zlého dobrým se strany křesťanů, ba i modlitbou, nýbrž mluví o novém *magnum ingens, furiosum, violentum a pertinax odium*, proti všemu křesťanskému. A setkáváme se znovu s výrazy podobnými, obvyklými hlavně v dobách novějších u židů vůči nám křesťanům jako *vermes, ranae, formicae, pulices, homines* (ve smyslu chátra, něm. *Gesinde*) *nihili, miserabiles, abjecti, mancipia, rusticani, viles, infames*, a jiné zdvořilosti. Všimněme si dnešních liberálních listů (které beztoho jsou většinou v rukou židovských) a vidíme, jak podobni jsou si liberálové prvních století křesťanských a liberálové dnešní. A tito liberálové tak rádi a se zálibou se honosí svým vzděláním a slušností a zatím není k tomu třeba velké zna-

losti lidí, aby se poznalo, že právě jim často i nejnnutnější slušnost schází, ba často taková podlost se jeví, že jí není rovno.

Jak už svrchu dotčeno, není účelem těchto slov, ukázati, jak špatné ovoce přinesl pokolení lidskému liberalismus v každém ohledu, ale poukázati na způsob, jak liberálové k nám katolíkům se chovali a dosud chovají. A co nejsmutnější je, že totéž chování vidíme často i u mužů v postavení vynikajícím a vzdělaných, o nichž by se dalo předpokládati, že budou si počínati slušně i vůči těm, již jejich přesvědčení náboženské nedělí. Příležitost k tomu pozorování dal hlavně tak zv. kulturní boj v Německu, tedy v době nedávné. Tehda bylo lze slyšeti i na sněmě r. 1877 slova, že Církev katolická musí býti zničena, i kdyby k tomu bylo třeba ještě jedné třicetileté války a tituly: černí, tmáři, černé četnictvo, nepřátelé kultury, olupovatelé lidu atd. jen se hemžily! A přece je známo, že právě v Německu vědy, umění a řemeslo v Církvi svůj počátek měly! Ano, tak si počínají liberálové dnešní doby, kteří sice bořiti dovedou, ale nic pozitivního postavit! Aby pak lid tím více byl od Církve odvrácen a tím spíše balamucení liberálů uvěřil, vezme se útočiště k národnosti a „ultramontáni“ se jednoduše pasují na nepřátely národa, vlasti a říše, zkrátka za černou internacionálu. Kdyby tito liberálové aspoň poněkud dějiny znali, věděli by, že teprve od časů tak zv. reformace velezrády a šilhání za hranice byly na denním pořádku jako

prostředek k rozšíření protestantismu. Speciálně co se týká říše německé, lze s určitostí říci, že dokud pouze katolíci v Německu byli, nikomu ani ve snu nenapadlo, že by mohl veležrádu spáchat a že Elzasy, Lothrinsko, Nizozemí, Belgie, Lucembursko a Lombardsko vinou katolíků se neztratilo. A nejsou to katolíci, kteří slaví Gustava Adolfa, krále švédského, který za času války třicetileté tolik zemí proměnil v poušť, nýbrž zase — liberálové-protestanti. Katolíci ukázali svoji lásku k vlasti a svoji udatnost mnohokrátě skutkem ve válkách, liberálové statečnost tuto velebí obyčejně jen v novinách a při hostinách — ústy a ne skutkem.

Vypravuje se o známém spisovateli »liberálním« Hacklaendrovi, že svými literárními pracemi si tolik vydělal, jako nějaký ministr, a vždy lásku k vlasti opěvoval, že ani daně z příjmů platiti nechtěl. Vůbec liberálové učinili se touto láskou k vlasti — v ústech pouze a ne ve skutcích — přímo směšnými!

Co mají tedy dělati katolíci vůči těmto urážkám? Mstítí se tímže způsobem, bylo by nekřesťanské, ač liberálové často tak klopytnou, že lze velice snadno na pranýř je postavití. Ale na tom musíme trvati, aby se s námi, katolíky, nezacházelo jako s heloty, ale aby se s námi zacházelo slušně; my nenutíme liberály, aby sdíleli naše náboženské náhledy, ale hájíme svá práva a zacházení takové, jaké se na vzdělaných lidech právem požadovati může. Již dosti dlouho jsme

míleli, již dosti se nás nauráželi liberálové, aby budoucí věky věděly, jak se chovali k nám katolíkům, aby poznaly, že mnohdy u prostého člověka pracujícího, který náboženstvím neopovrhl, jevila se taková šlechtnost a vzácnost smýšlení, jaké u mnohého vzdělance liberálního by člověk zbytečně hledal. Goethe nazval chybou své doby proľhanost a jistý vynikající spisovatel německý se bojí, aby budoucí věky neoznačily dobu nejnovější dobou — sprostoty, jakožto výsledku materialistického nazírání světového, kdy nejeví se sice násilí jako kdysi ve středověku kopím a mečem, ale za to zbraněmi tím více nebezpečnými, totiž ublazeným chováním se na venek, ale hrozným smýšlením uvnitř a ještě hroznějšími nadávkami, lžemi a pomluvami v novinách.

Císlo 10.

Cena 4 haléře.

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Čemu a jak máme se z dějepisu učiti.

Podává Dr. **Ladislav Dvořák**,
prof. církv. dějin v Českých Budějovicích.

Redakce a administrace: Praha VI.-80.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1904.

Čemu a jak máme se z dějepisu učit. *)

O dějepisu praví Cicero ve svém spisu *de Oratore* II., 9, že je *testis temporum, lux veritatis, vitae memoria, magistra vitae, nuntia vetustatis*. Dějepis je tedy dle Cicerona *magistra vitae* — učitelkou života. Výrok tento zní sice velice pěkně, není však nijak bezpodmínečně nezvratným axiomem filosofie dějin. Cicero sám, ač více spisů filosofických pod jeho jménem na nás se uchovalo, žádným pravým filosofem nebyl; jako řečník sice vynikal a tato slova pronesl, leč tu je známo, že řečníci nejsou příliš úzkostliví, mají-li všeobecně platnou pravdu pravým výrazem vyjádřiti. Mimo to praví se o Ciceronovi, že neměl hlubších vědomostí dějepisných, z nichž by větu svrchu uvedenou jako nutnou konsekvenci odvodil. Proto nejednají správně ti, kdož myslí, že věta ta platí absolutně, bez ohledu na to, jak se s dějepisem zachází, kteří, když několik faktů z dějin vědí, hned o sobě myslí, Bůh ví čemu pro život z toho se naučili a svým protivníkům lehkomyšlně ve tvář

*) Otisk z „Rádce duchovního“ z r. 1902.

urážku vrhnouti se neostýchají, že z dějin pro praktický život ničeho nepochytili. A zatím život Ciceronův je makavým svědectvím, že věta »*historia vitae magistra*« platí jen pod jistými podmínkami.

Nám nenapadá popírat, že dějepisné známosti při různých příležitostech života veřejného speciálně u řečníkův politických a státníkův velice dobře zužitkovati se dají, jak ukázali zvláště katolictví poslanci na říšském sněmu německém sdružení v centru. — Jenom že politika není účelem lidského života, jako tomu bylo kdysi u starých kulturních národů, kde »státu« obětováno vše. Jako křesťané máme ještě jiné, daleko vznešenější pole působnosti, v němž se má náš vnitřní a vnější život odrážeti; i pro toto pole můžeme se z dějin mnohemu přiučiti, ovšem v docela jiném smyslu a podle jiných pravidel, než podle kterých svět vykládá si ta slova Ciceronova: *historia vitae magistra*.

Pravidla tato jsou různá a velice dobrá jak pro studující, tak i pro učitele dějin, jako na př. že je nutno k důkladnému poznání dějin a ku získání si zkušeností pro život praktický vybrati si nějakou speciální část dějin bohatou na boje a utrpení člověčenstva a dobře seznámiti se s nějakým historikem (v pravém smyslu) z dob starších a nelehkověrně věřiti leckterému dějepisnému kompilátoru a podobně, ale nám jedná se v prvé řadě o to, naučiti se z dějin tomu, co nás schopnými činí k vyplnění našeho pravého poslání Bohem

daného a tedy vyššího než nějaká professura dějepisná.

A k tomu cíli absolutně nutno jest seznámiti se důkladně s Božím řízením a působením v přírodě, světě, Církvě a lidstvu.

Nejbližším a nejpřirozenějším účelem poslouchání, vypravování dějepisných bylo ode dávna ukojení touhy po něčem mimořádném a podivném resp. zázračném. Právě zázrak, o němž naši nevěřící učenci ani slyšeti nechtějí, jest nejdůležitějším, ale též nejpoučnějším skutkem dějepisným. Neboť zázrak jest veledílo Boží, v němž nekonečná moc Stvořitele oproti tvorům a závislost těchto na Bohu tak jasně se jeví. Jak nábožně poslouchali prvotní židé, když jim předčítány byly skutky Boží při bohoslužbě ze Zákona Starého! A nedá se upříti, že Písmo svaté to jest, které všichni lidé ode dávna s největší radostí čítávali a na dějepisných faktech této knihy knih největší interest, dle křesťanské mluvy můžeme říci největší vzdělání a povzbuzení nalézali, a proto vždy nejraději evangelia speciálně utrpení Páně čítávali a slyšeli (přes veškeru krásu ostatních prorockých a didaktických knih Písma svatého), tak že Církev sv. tomuto zbožnému duchu vždy vstříc vycházela a vychází a přechasto příležitost poskytuje, aby věřící sv. evangelia slyšeli. Bylo by téměř nepřirozeno tu touhu po něčem podivuhodném, která v srdci každého zdravého člověka tak mocně se jeví, chtít utlumiti, a přece vidíme tuto snahu v našich dějepisných dílech napořád. Ovšem ne-

může tomu býti jinak, vychází-li se ze zásady, že zázrak jest nemožným. A vskutku nikdo se nebojí tak zázraků jako tak mnozí dějepisci, ale také nikde se tato vada tak nemstí, jako právě v dějepise. Následek toho jest, že zlé čím dále tím více v dějinách v popředí vystupuje.

Krvavých a frivolních románů bychom neměli, kdyby historikové nebyli viděli se nucenými nedostatek vznešeného a svatého nahraditi neobyčejnými a pikantními líčeními! A čemu lze se z takového dějepisu naučiti? Ničemu, a dějepis pak stává se nezdravou, dlouhou chvílí vzbuzující potravou duševní, kdyby byl v sebe umělejší formě podáván. Ba mnohdy je takový rationalistický dějepisec nucen do svých spisů něco zázračného pojmuti, byť jen k účelu, aby si z toho smích udělal a čtenářům tak trochu dlouhou chvílí zkrátil. Žádná perioda dějepisná nebývá tak povrchně v dějepisech probírána jako život našeho Spasitele a doba apoštolská, a to jen z toho důvodu, aby se žádný zázrak připustiti nemusil. Ještě že proti tomuto racionalismu má každý tu nejlepší zbraň ve své duši, již nazval Tertullian *naturaliter christiana*, která dobře tihne tam, kam tšhnouti má, ač není-li násilně proti své přirozenosti od toho odvrácena. Proto je tím pozoruhodnější, jak jeden francouzský professor dějepisu, J. de Sainte-Marie, v časopise *revue de l'Enseignement chrétien* (Nro. 52, 53 a 54, 1875) (revue křestanského vyučování) *o postavení Vykupitele v dějinách* a *o apoštolské aeře* se

vyjadřuje a tím největší ze světových historických událostí patřičnou důležitost připisuje oproti mnohým, kteří z evangelia obyčejnou legendu rádi by udělali. Dle jeho vlastních slov jsou dějiny světa »křížem« rozděleny na dva velice rozdílné díly a děj na Kalvarii jest největší událostí se stanoviska jakéhokoliv.

Tento děj oduševňuje a vysvětluje všechny ostatní události, a jen ten, kdo jej důkladně promyslí a pochopí, jest s to, aby smysl celého dějepisu pochopil. Po té stěžuje si spisovatel na to, jak tato velikolepá událost bývá v dějepisných dílech a vyučovacích plánech pro mládež studující zanedbávána, následkem čehož lidé, kteří nejkrásnější věk za školní lavicí strávili, pak do života vstupují, téměř nic o životě Krista Pána, o založení Církvě, o apoštolech, mučednících a svatých Otcích nevědouce, jak vidno z tak zv. adres laiků proti Otcům sněmu vatikánského. To ovšem nevadí takovým moderním pohanům, kteří pro narození Krista Pána ve chlévě jen pohrdavý úsměv mají, aby se pletli do všech církevních záležitostí, ač při zkoušce z katechismu by mnozí těžko obstáli, neškuli z ostatních věd theologických na gymnasiích probíraných.

Jak mnozí křesťané znají o hodně méně život sv. apoštola Pavla, než Caesarův a Alexandrův, trefně připomíná dále a praví: »Hned je člověk přistihne při nejhrubších a nejsměšnějších bludech, jakmile této látce se dotýkáš.« Dále projevuje zmíněný autor své mínění, jak by vy-

učování dějepisu interessantním, jasným a užitečným učiniti se mohlo. První překážkou, již odstraniti v té příčině je nutno, je rozdíl mezi dějinami církevními a světskými, který se mu zdá naprosto lichým a tudíž doporučuje jednotnost studia historického. Tento názor zdá se arcí na prvý pohled jako holá, nemožná fráse, leč přihlédněme k jeho praktickým pokynům. Dle jeho názoru mělo by se začíti s křesťanskou aerou, dále bylo by důkladně vylíčiti poměry a osoby římského císařství za času Kristova a krátce projednati dějiny následujících císařů až do Konstantina a zde na blahodárný vliv křesťanství upozorniti (zde třeba uvést na pravou míru přílišné nadšení Tacita a jiných historiků pro tak zv. stoické císaře, kteří vskutku jakousi chválu zasluhují) tak, aby z temného pozadí pohanského světa oproti pohanskému Římu světlá postava Vykupitele světa a křesťanský Řím tím více vystupoval, a ukázalo se, že lidská přirozenost při sebe lepší vůli a ušlechtilém smýšlení k pravé ctnosti povznésti se nemůže, nečerpá-li z nevyvažitelného pramene Božího milosti, který z Kalvarie se prýští! A mimo to je nutno oproti profanním historikům, kterým zhusta pověsti pro tyto první doby jsou pramenem, evangelium a skutky apoštolské sv. Lukáše jako prameny naprosto jisté využítovati a na Kristu Pánu skutky božské přirozenosti a skutky lidské vždy dobře rozeznávati. — Takovým způsobem uvede se vypravování evangelií velice lehko do ostatních

dějin světových, jako jejich nutný základ; bez evangelií, které nazývá J. de Sainte-Marie sluncem dějepisu, jest ostatní dějepis temným, bez nich nelze poznati pravou povahu dalších světových událostí v lidstvu, které Kristus na kříži úplně obnovil, takže celý vesmír pocítil účinky vykoupení a pohanství křesťanství ustoupilo. Tím by byl krátce nastíněn nejinteressantnější obsah dějin. Pak mohly by následovati charakteristiky osob, Kristem počínajíc až do posledního svatého, který zde na zemi kdy živ byl, jakožto v pravdě zázračné zjevy obdiv vzbuzující u andělů i lidí, vpletené do ostatních událostí dějinných. Spisovatel uvádí některé ukázky a musí se dle pravdy vyznati, že nelze si mysliti ničeho krásnějšího a plastičtějšího, než jeho líčení Panny Marie, sv. Josefa, Jana, Štěpána a Petra, těchto nejstarších heroů křesťanství, jichž velikost z božského vzoru Ježíšova, z Jeho chudého, pokorného, poslušného a obětavého života dobře lze vysvětliti.

Jak vznešenou jeví se Panna Maria ve světle náboženství křesťanského! Kdo toho se nedrží, musí viděti v Panně Marii po způsobu protestantském pouze chronologickou osobu jako je Pontsky Pilát ve vyznání víry, neboť protestantismus udělal z Panny Marie docela nečinný (passivní nástroj) v díle vykoupení. Leč Panna Maria musí každému imponovati, kdo v ní vidí dokonalý ideál ženy. Dobře praví o Matce Boží Lacordaire: Maria obdržela od Boha úřad vychovatelský pro svého chotě, otce, syna a pro přátele jejího do-

máciho krbu. Maria jest vzor ženy svým panenstvím a svým hrdinným duchem ve všech dobách života. Jak mnohému může tedy každá žena z této charakteristiky se přiučiti! Bez ženy nemá choť, syn a rodina žádného srdce!

Neméně krásně charakterisován jest ve spise zmíněném i sv. Josef jako representant nebeského Otce ve svaté rodině slovy: Jak vznešený to úřad pro člověka! Jaká postava vznešená k studiu v této hodině temnosti, kdy světlo víry vyhaslo, kdy vzrušení, nepokoj a jakási horečka ve všech záležitostech lidských vzbuzeny jsou, protože nic o Boha se neopírá, takže síly člověka vybočují (z mezí, tuze mnoho podnikají, seč nejsou) a jej stravují, jeho ducha, jeho tělo a život stálému mučení podrobující.

Bylo by příliš dlouhé ostatními charakteristikami se zabývat, ale již z uvedeného lze seznati, jak dobře připomíná spisovatel na konci: Které historické biografie byly by s to tak cenná poučení poskytnouti?

Však nejen na tom záleží, co má býti obsahem dějepisu, nýbrž důležitá nesmírně jest i forma, jak se dějepis podává, aby se člověku podala snadno možnost, něčemu dobrému se učit. Zde hledati jest pramen mnoha bludův a sebeklamů, které nám v náboženském a politickém ohledě mnoho škody přinášejí. Kdežto všude jinde theorie a praxis se od sebe rozeznávají, jsou lidé s dějepisem brzy hotovi, a tu pak to, co slyšeli aneb četli v dějinách, bezprostředně a bez-

podmínečně na přítomnost a na své individuální poměry obracejí. Vina toho arcit spočívá na moderních frasistech, jež Goethe třetně charakterisuje, řka, že mladý lid se snadno domýšlí, že jeho den křtu musí býti dnem narození pro celý svět. Bylo by to opravdu smutné, kdyby se minulost považovala pouze za ilustraci přítomnosti, a kdyby se na historické osoby a události přikládalo měřítko pohanské a revoluční a nekřesťanské. Že Napoleon přišel na myšlenku chrtiti býti Juliem Caesarem, že by Bismarck v boji proti Církví myslil, že je Agamemnonem a Bůh ví čím, to je následek Mommsenova dějepiscování. Co lze pozorovati v dějinách světských, vidíme i v dějinách církevních. Döllinger, Reinkens a jiní by hned myslili, že jsou tímž jako Athanasius, Hilarius a p. Taci lidé jsou obětmi moderního pojetí dějepisu. Půjde-li to takto dále, Bůh ví, jak záračných věcí ještě nezažijeme. Jindy to byla filosofie, dnes je to dějepis, který veškeré zlo v Církví a státu dostatečně vysvětluje, ovšem dějepis ne takový věcný a svědomitý, jaký nalézáme u Mojžíše a evangelistů, takový vážný a klidný jako u Thukydidy, ale dějepis moderní, či lépe řečeno tendenčně zbarvený historický román.

Abychom se z dějin něčemu naučili, musíme s věděním spojití víru, což vysvítá již z toho, co v první části o obsahu dějepisu bylo řečeno. Bez víry nelze dějinám rozuměti. Ba ani pouhá víra, že to, co se vypravuje, skutečně se stalo, nedo-

stačuje, abychom pochopili na př. tyto úvahy J. de Sainte-Marie, svrchu uvedené, o Kristu jako středu dějin světových a ostatních svatých osobách prvních dob křesťanských. Především vyžaduje se důkladná známost katechismu, dobře porozuměný souvis dogmat křesťanských o stvoření, pádu prvních rodičů, vykoupení a posvěcení člověčenstva atd ; to jest ten pravý klíč k zábadám dějin světových. Jak ale může se tomu naučiti žák, mající učitele bez víry, kteří mnohdy pohrdlivě nejmarkantnější časové zjevy přecházejí? Takový učitel musí zbaviti i studium světského dějepisu veškerého kouzla a radosti! Dnes stěžuje se šmahem na nedostatek idealismu a nadšení u mládeže, a právem, a hle, zde jest příčina tohoto nedostatku. Jak ale můžeme chtiti enthusiasmus pro dobu Perikla, Caesara, Marka Aurelia a podobně, když život Pána Ježíše a apoštolů se tak bagatelně odbývá, a války křížácké, které přes to, že žádaného účelu nedosáhly, vždy zůstanou dobou nezapomenutelnou tím, že tolik milionů lidí bylo ochotno pro víru a hlas náměstka Kristova útrapy ba i smrt podstoupiti, za romantické poblouznění se vyhláší? Následek toho je, že do přednášek nevěřících historiků vždy hrnuli a hrnou se lidé, aby tam nasytili se cynické, ostré kritiky, ironie a sarkasmu a jich pak k svým podvratným účelům užívali, jak to viděti bylo hlavně v Německu za kulturního boje, kdy francouzská revoluce byla vychvalovaná a kdy by se bylo rádo vidělo, kdyby třeba ještě

jedna třicetiletá válka proti katolické hierarchii byla vzplanula. Ovšem často stalo se takovým mužům, jako na př. Mommsenovi, že jeho vlastní žáci pak proti němu povstali, což ani jinak možno není. Víru božskou tito učenci v srdcích posluchačů zničili, o lidskou víru pak snadno tito posluchači přišli a ji odhodili. Místo lásky a nadšení nastoupí nenávist a pýcha egoismu a máme po idealismu.

Dějepis má býti věrný, ale což nesouvisí víra a věrnost úzce dohromady? Historik musí býti věrný, aby posluchači měli k němu důvěru a proto na př. přísluší svědectvím z církevních a státních archivů, t. zv. fides publica, a ti, co taková svědectví vydávají, jsou pod přísahou u víře v Boha vševědoucího. A proto i dějepisci tím více věřícími lidmi býti mají, kteří nekonečněkrát nejen události, nýbrž i ctnosti a chyby nejvýše proslavených mužů před celým světem do náležitého světla přivéstí svým povoláním jsou povinni. Tací lidé mají mnohdy nám objasniti památku mužů nejslechetnějších, a jak strannickost a zášť mnohdy takového muže vylíčí? (Sv. Ignác z Loyoly, sv. Otec Pius IX. z doby nejnovější.) Jedná-li se takto s dějepisem, uvolňuje se přirozeně páska, která nás s předky má pojiti, přestává historická kontinuita, my naplnění jsme nedůvěrou ke svým předkům a pochybovačností o jejich snahách dobrých, zavrhneme vše staré šmahem, pachtíme se po novotách třeba násilím a prostředky všelijakými a užitek z dějin rovná

se nulle. — Kromě víry vyžaduje studium dějepisné vědomosti a zručnosti logické a psychologické, neboť jako víra působí pokoru, tak zase zaručuje zdravá filosofie onu jistotu ve vlastním úsudku, která chrání před známým *jurare in verba magistri*. Tím není nijak řečeno, že by lidský rozum ve všech případech stačil, vhodné dějiny na život náš aplikovati. Tak počínají si dnešního dne mnozí, ať národní, ať sociální demokraté, kteří beze všeho hned ze své dílny od svého řemesla k vědě se obracejí a přednáškám o dějinách, státních vědách a pod. přítomni jsou, jakoby tomu všemu bez předcházejícího vzdělání rozuměti mohli.

Dle pravdy bohužel, musí se říci, že studující mládež, třeba i theologii se věnující, dosti malého filosofického vzdělání má, jak si již znamenitý P. Jungmann své doby stěžoval, říkáje, že by studující to precisné thema přednášek, které dokázati se má, čili jak říkával t. zv. centrální myšlenku stanoviti a ji přesvědčivě provésti mohli. Nedostatek tento vysvětloval si ovšem Jungmann, hledě k poměrům na školách německých nezáživností a nepotřebností Kantova systému, v Německu ve školách panujícího. Leč nedá se upříti, že vzdělání gymnasiijní tolik vlivu míti může, aby pozorný a pilný žák dosti rozumného pojetí minulosti a její zjevů dosáhl. V dějepisu nejedná se tak o to, aby kdo hleděl co možná největší počet událostí a různých anekdot v krátkém čase si osvojití a jednotlivosti, které se mu zamlouvají,

s náruživostí, materialismu vlastní, ve svém duchu zpracovati, ale o to, aby pochopil vůdčí, vše spojující myšlenku v životě nějakého slavného muže, charakteristickou známku či ohnisko jednotlivých období v dějepisu a pod. Jak na př. velice by chybil, kdo by řekl, že boj monarchistické Evropy r. 1813, 1814 a 1815 nebyl ničím jiným než bojem proti vydobyvateli Napoleonovi a že i poslední válka Německa s Francií jest pouhým opakováním tehdejší války. Neboť tehdy povstala konservativní Evropa proti císaři revolučnímu, ale r. 1870 povstala válka z rivality dvou národů a vítězství Němců věci konservativní více uškodilo než atentáty Ruska a Napoleona III. na kongres vídeňský. Tím nikdo nezneuznává veliké výkony tehdejších vojevůdcův a vojsk německých, ale jiná otázka je, bylo-li třeba otázku kandidatury Hohenzollernů (kteří už suverény byli) na trůn tak do popředí staviti a bylo-li možno válce zabrániti? A jiný příklad: Mnozí považovali kulturní boj v Německu v letech sedmdesátých za opakování se revoluce francouzské, arcit bez guillotiny. Leč pravda jest, že to bylo třetí stadium revoluce vůbec, totiž sociální revoluce, kdežto první stadium téže byla revoluce církevní v XVI. st., druhé pak stadium revoluce státní, resp. stavovské ve Francii. Neboť i kdyby boj kulturní nebyli liberálové započali, byli by začali sociální demokraté s katolickou Církví, aby tím snáze mohli i trůny podvrátiti. Napoleon tehdejší revoluci zkroutil obnovením náboženství, proto i v Německu bylo

by jedinou spásou obnovení náboženství a sice jednoho a obrácením se protestantů do lůna katolické Církve. Ovšem, kde najde se muž, který by toto dílo provedl?

Tolik ohledně učení se z dějepisu. Učme se tedy vždy více Boha poznávati, obdivujme Jej ve svatých Jeho, zachovejme svoji víru a užívejme svého rozumu, abychom případné zkušenosti dějepisné upotřebiti mohli. Nikdy ještě nebyla taková hojnost pramenů dějepisných, nikdy tak živý zájem pro dějepis, nikdy tak krásná forma, v níž podáván jako dnes; ale tím větší opatrnosti je třeba, aby minulost nebyla pro nás bez užitku, bez stopy. My dějiny tvořiti nemůžeme, ale můžeme s pokorou a úctou do nich vniknouti, jimi se obírat, podivuhodné cesty, jimiž božská Prozřetelnost, bez níž ničeho se nestane, po tolik století lidstvo vedla, poznati a poklad vědomostí a ctností, který nám předkové zanechali, čím dále, tím více rozmnožovati.

Číslo II.

Cena 4 haléře.

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

Spolek sv. Bonifáce.

Duhovenstvu i katolickému lidu k úvaze podává

Prokop Zaletěl.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.

1904.

Koncem minulého roku (1903) vydali naši čeští biskupové společný pastýřský list, v němž praví: *Nejdrahocennější statek každého křesťana na zemi jest jeho svatá víra.* Dává člověku pruení o účelu a konci jeho bytí na tomto světě. Podává mu zvěst o onom jiném životě, jenž pro něho počíná tím okamžením, když své sinavé oči ve smrti zavře. Odhaluje mu rozhodnutí Boha, jenž člověka v neskonalé blaženosti věčným štěstím oblažovati chce. Ukazuje mu lásku a milosrdenství Spasitele, jenž přišel v lidské podobě, pravý Bůh a pravý člověk, aby hledal a spasil, co bylo ztraceno. Jestě více. Víra zjevuje člověku, co dlužno mu činiti, by se stal účasten oné blaženosti, jež mu připravena jest; poskytuje mu také oných prostředků milosti, jichž má užívati, aby neklesl na cestě do nebes.

Jaké dobro jest svatá víra! *Jaké štěstí, býti dítkem Církve katolické, která jediná nám podává pravou víru!* Neboť jí, Církvi, již byl založil, Pán odevzdal učení spásy, jí byl poručil, aby tato učení hlásala až v kraj světa a udělovala cněm, kdož věří, prostředky milosti, aby věrně je provázela bouřlivým mořem tohoto života do přístavu věčnosti. Tak pravil Pán k svým apoštolům: „*Jdouce, učte všechny národy . . . učíte je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám: a o j já s vámi jsem po všechny dny, až do skonání světa.*“ (Mat. 28, 19, 20) Ale nejpřednějším z apoštolů, svatému Petru, slibil: „*Ty jsi Petr (t. j. skála) a na té skále vzdělám Církev svou a brány pekelné ji nepřemohou.*“ (Mat. 16, 18.)

Ano, rozmilí v Kristu, jaké štěstí, státi na této skále, která nekolísá, a náležeti k oné Církvi, jež má zaslíbení, že potrvá až do skonání věkův!

Ale také, *jaké neštěstí, býti odloučenu od Církve jediné pravé!* Jaké neštěstí, pozbytí pravé víry, dobra cennějšího nad všechny statky pozemské! Řeč nemá slov, nejdraší diecesáni, aby vyjádřila hoře, jež naplňuje srdce naše při myšlence, že v těchto dnech našich tak mnozí se nechali zmásti a oklamati, a že od sebe odvrhl a nohama šlapou, což Bůh na křtu sv. jim byl udělil, čehož dostalo

se jim od předků jejich jakožto posvátného dědictví, totiž svatou katolickou vírou. Ach, nevěděli, co učinili, když zrádně opustili Církev, svou matku. Či byli by jednali tak nepokládajíce věc Církve za ztracenu, když bylo proti ní vyvstalo tolik nepřátel? Ó, kéž poznáte způsob zbraní, jež onino proti Církvi zdvihají! Porušují její dějiny, přerukují a znetvořují její učení. Ba čímžkoli lidé ve zvrácenosti svého srdce — sice v Církvi, ale proti Církvi — pochybili a zhřešili, to kladou jí, nevěstě Kristově, za vinu, opovžujíce se zářivou tvář její pokáletí námitkami druhu nejšerednějšího.

Ó, nejdraší křesťané, chtěli byste se snad obávatí takovýchto obžalob a zviklati se ve své svaté víře? Což pak zmohou oni proti Církvi, proti jejímu učení a jejím svátostem? Což dovedly toho reprobátelské útoky 1800 let, aby jen jediný kámenek v zázračné budově jejich dogmat a rá ův byl uvolněn? Církev trvá nedotknuta a nezviklána ve vlnobití a nikdy nezvítězí nad ní moci pekelné!

Církev stojí a bude státi! Vy pak, věrní křesťané, věrně stůjte po boku této Církve! Trvejte věrně při svaté víře katolické! *Odmítejte od sebe ty, kteří se opovžují, aby vás vedli k odpadnutí od vaší víry, od vaší Církve!* Strážte se obcování s nimi! Nečtěte jejich knih, jejich novin a tiskopisův! Neplaťte ještě svými dobrými penězi haněbné dílo, jež chce podkopati vaši víru špatným tiskem! Mějte se na pozoru! Pokušitel se blíží! Kdo se domnívá, že stojí, viz, aby neupadl. (Kor. 10, 12.) Obchází protivník jako lev řvoucí, hledaje, koho by pohltil, jemu odpírejte silni u víře. (I. Petr. 5, 8, 9.)

Proto varujeme a zapřísaháme vás, shromážděte se vespolek, odpírejte odpadnutí a těm, kdo k tomu svádějí! Čeho snad jednatlivci dosáti není dopřáno, *podatí se spojené mnohých.* A právě to, drazí diecesáni, jest nás, vašich biskupů, přání, a důtklivá prosba, byste své řady pevněji sevřeli, *abyste se sestoupili ve veliký spolek na ochranu vaší svaté víry katolické.*

Když pak jsme uvažovali, jak nejlépe veliké dílo toto mělo by se vykonati, vidělo se nám, že nebude ani třeba

zarážeti spolek nový, ježto trvá u nás již po více než čtyřicet let spolek zbožných křesťanů s týmže účelem, chránit katolicky před odpadlictvím od víry. Jest to spolek, jehožto patronem jest sv. Bonifác, veliký biskup a mnich, hlasatel božského učení, jež také vlastní krví zpečetil.

Roku 1861 zavedl blahé paměti kardinál Schwarzenberg, kníže-arcibiskup Pražský, zvláštním pastýřským listem ze dne 5. června spolek sv. Bonifáce a knížecí arcibiskupský ordinariat opět a opět co nejdůtklivěji věřících na cíl a účel spolku tohoto upozorňoval. Ve všech farních kostelích konaly se na účely spolku sbírky a to nejen v arcidiecési Pražské, nýbrž i v diecési Litoměřické, Královéhradecké a Budějovické. K tomuto spolku, jehož účel vám již znám, přistupujte, draží diecesáni, co nejčtetněji, abyste sobě i jiným zachránili nejdražší poklad svaté víry, aby uchránili sebe i jiaých před odpadlictvím od sv. víry!

Spolek ten bude míti jiný ještě účel, jenž vám též klademe na srdce co nejdůrazněji. Jako spolek náboženský, modlitební a missionární, bude přispívati na pomoc katolíkům, kteří žijíce mezi jinověrci, nemají ani kostelův, ani stálých pastýřů duchovních, a již proto mohou vykonávati své povinnosti náboženské buď jen s těží, nebo vůbec je nevykonávají, jsouce takto v nebezpečí, že pozбудou své víry. Během posledních desetiletí sebrano i v naší vlasti hojně příspěvků, kterěž věnovány byly ku podpoře katoliků žijících mezi jinověrci v krajinách zahraničných. V naší době však nutí nás naše poměry domácí, bychom byli pamětlivi té vskutku *veliké bídy*, kterouž vlastní naši diecesáni stíženi jsou.

Jest vám povědomo, rozmil v Kristu, jak značně se změnily *poměry obyvatelstva* v zemi od mocného vzletu, jehož nabyly obchod a průmysl. Řada měst v naší vlasti, jež dříve měla sotva několik set obyvatel, vzrostla na veliká střediska průmyslová s počtem obyvatelstva pětkrát až desetkrát tak velikým, než bylo před padesáti lety.

Bohužel, *církevní život* věřících nezmohl se toutěž měrou. Jen na několika málo místech podařilo se vystavěti chrámy, zříditi stanice pro duchovní správu počtem svým odpovídající počtu obyvatelstva. Tím plnění povinností ná-

boženských stalo se nesnadným, ba nezřídka nemožným. Kde nebylo příležitosti býti přítomnu v neděli a svátek mši sv., slyšeti slovo Boží s kazatelny, pravidelně přijímati svaté svátosti, tam přirozeně *mizela víra a s ní láska k Církvi*. Jak také bylo by bývalo možno, prohlédnouti bez dostatečných vědomostí náboženských lži a podezřívání oněch, kdož k odpadlictví sváděli! Jak bylo by bývalo možno, lidem ve víře mdlým a slabým odporovati bouři, jež se byla zdvihla?

Jestliže právě v naší drahé vlasti nepřátelům Církve se podařilo — bohužel — že svedli nemálo věřících k odpadnutí od víry, tož příčina toho měrou nikoliv nejmenší záleží v tom, že svazky, jež ony věřící s Církví dosud poutaly, dávno byly uvolněny. Zde má zasáhnouti spolek svatého Bonifáce, aby této bídě se stala přítrž. Proto vznášíme k vám důtklivou žádost, v Kristu rozmilí diecesáni, přistupujte ke spolku sv. Bonifáce, který již tak stkvěle se osvědčil v obhajování sv. Církve a v ochraně katolíků před odpadlictvím. A tu především očekáváme ve vší důvěře vydatnou pomoc ze společné modlitby.

Kdo chce býti členem spolku sv. Bonifáce, modli se denně jednou Otčenáš a Zdrávas Maria se vzýváním (ke konci): Svatý Bonifáci, svatí naši patronové, orodujte za nás! Ó modlete se, drazí diecesáni, aby strašné neštěstí rozštěpení ve víře nevzmáhalo se ještě více, by pobloudilí vrátili se k sv. katolické Církvi, jež jim byla věrnou matkou. Modlete se zvláště, by onino, kdož poslední dobou odpadli od víry, opět našli cestu do domu otcovského. Ať zvědí, že srdce biskupa, otce diecése, touží, by opět je přijalo, by jim prokázalo lásku a by k nim zvolalo, jakož jest psáno v podobenství o marnotratném synu: „Tento můj syn byl mrtev a zase ožil: byl ztracen a nalezen jest.“ (Luk. 15, 24.)

Spolek sv. Bonifáce dále ukládá členům svým za povinnost, aby udělovali *almužnu*, která, ať sebe menší, pravidelně jednou do roka nebo jednou za měsíc věnována býti má na účely spolku. Pomocí těchto almužnových darů nadějeme se my biskupové, že budeme moci na všech oněch

místech, kde posud nedostávalo se chrámů a duchovních pastýřů, znenáhla odstraniti tuto těžkou bídu.

Jest to ovšem dílo, jež daleko přesahuje síly jednotlivcův, i takových, jež Bůh obdařil statky pozemskými. I tito přispějí dle nejlepších sil svých, aby vám, rozmilí diecesáni, byli příkladem. Avšak díla tak veliká daří se jen, přispívají-li *všickni*. Tak vznikly velkolepé chrámy z dob starých, velkolepá nadání zbožnější minulosti, z jejichžto plodů chudoba a bída také za našich dnů nabývá útěchy a úlevy. A menší měrou byly to dary boháčů — spíše věnování chudých, „peníz vdovy“ (Mark. 12, 41), z čehož tato díla vznikla ke cti Boží a k dobru lidstva. Protož přispívejte *všickni*, bohatí a chudí, vy všickni, kdož máte srdce pro pravé blaho svých bližních. „Dávejte a bude vám dáno.“ (Luk. 6, 38.) Udělováním almužny zajisté nikdo posud nezchudl! Buďtež pamětlivi bídy oněch, kdož nejsou účastni služeb božích, jimž chléb života nikdy se nepodává a slovo boží se nikdy nehlásá. Není potřebi, abyste je vyhledávali v dalekých krajinách pohanských, nejsou daleko od vás — naleznete je v předměstských čtvrtích velkých měst a všude, kde novověký průmysl nahromadil veliké spousty obyvatelstva, kteréž v nynější době zápasí v těžkém boji o svou existenci (t. j. bytí, jsoucnost) a jež přes všecken pokrok v průmyslu — v odporu k ostatním třídám společnosti lidské — bez útěchy pohlíží vstříc své budoucnosti; a přece právě tento *pracující lid*, jenž v útrapách a v nouzi dobývá chleba svého, má v první řadě právo na útěchu, kterou poskytuje mu náboženství měrou tak vysokou. Ó kéž nikdo neváhá se svým darem. Kéž všickni přispějí ke zbudování království Božího na zemi! Bůh bude všem věčnou odplatou!

Dary své, drazí diecesáni, odevzdávejte svému duchovnímu správci, nebo jestliže tento učiní opatření, odevzdávejte svou almužnu onomu, jenž vám každý měsíc přinese list spolkový.

Vidí se nám býti potřebno, by spolek sv. Bonifáce měl svůj vlastní list. List ten bude vedle modlitby a almužny třetím prostředkem k ochraně před odpadlictvím od víry; členům spolku bude dodáván zdarma.

Vznesli jsme na duchovní otce řádu sv. Benedikta v klášteře *Emauzském v Praze* úkol, aby obstarávali vydávání tohoto listu, a tak podporovali veliké dílo: obranu Církve a obranu sv. víry. Byl i sv. Bonifác synem svatého *Otce Benedikta*, a mniši benediktinští v prvních stoletích hlásali křesťanství ve vlasti naší a k rozkvětu Církve nemálo přispěli. Tož čítejte nový list s pozorností a uvažujte obsah jeho v srdcích svých. Bude vás seznamovati s krásou a svatostí Církve, bude vám uváděti na paměť nezviklatelnou pevnost jejího učení, bude vás chrániti proti útokům nepřátel jejích. Rozšiřujte list ten, dbejte, by nalezl čtenářů co možná nejvíce. Osvědčujte tímto způsobem své členství ve spolku sv. Bonifáce, pečujte, by símě učení Kristova dostalo se do srdcí pokud možno nejčestnějších, aby tam klíčilo, rozvilo se v květ a vydávalo hojné ovoce. Aby však spolek rostl a v lidu věřícím pevné kořeny zapustil, nařizujeme, by od této doby, na každou třetí neděli v měsíci, při obvyklé odpolední nebo večerní pobožnosti, před vystavenou nejsvětější Svátostí konaly se zvláštní spolkové modlithy, nebo — kde možnost dovoluje — zvláštní pobožnost, aby Bůh uchoval nás ve svaté víře katolické, by konec učiněn byl všemu odpadlictví, by duše zbloudilé se vrátily a by všichni křesťané spojili se ve sv. Církvě katolické. Kéž byste, milení osadníci, hojně sůčastnili se v tomto díle a tak osvědčili, že vám na srdci leží vaše věčná spása a spása vašich spolubratrův! Mimo to — tak přejeme si — má se uspořádati jednou v roce v kostele zvláštní sbírka pro účely spolku sv. Bonifáce, a sice, jak blíže ještě bude stanoveno, na jeden z hlavních svátků církevního roku. V těchto posvátných dnech, kdy máte si uvědomiti, milení osadníci, jakým štěstím jest, býti dětmi svaté Církve katolické, vzpomeňte si také na své bratry a sestry, kteří postrádají takových svátků, takových povznášejících radostí, tak veliké útéchy, kteří ani kostelů nemají, kde by přítomni byli mši svaté, kde by klečeti mohli před svatostánkem a naslouchati slovu Božímu. Ó vzpomeňte si tak na veliké úkoly spolku sv. Bonifáce a udělte své milodary!

Kéž v brzku není v drahé vlasti naší žádné osady, která by neměla vlastního dostatečně velikého chrámu; kéž

není ani vesnice, ani města, kde by byl nedostatek kněží, kde by slovo Boží pravidelně se nehlásalo, kde by mládež trvala bez vyučování náboženství!

Pak přijďtež si naši nepřátelé, chtějíce nám uloupiti naši víru: najdou nás ozbrojeny.

To budiž doporučeno přímluvě sv. Bonifáce a všech svatých patronů českých, sv. Michala archanděla, ochránce Církve svaté, zvláště pak ochraně nejblah. Rodičky Boží, která všech nás matkou jest. Kéž Rodička našeho Spasitele se všemi anděly a svatými v nebi vyprosí na milém Pánu Bohu, bychom *vždy zůstali věrnými dětkami svaté Církve* v životě i v smrti!

Na znamení vrchnopastýřské lásky své pozdvihující rukou svých žehnáme vás ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého! Amen.

Předeslali jsme schválně a úmyslně celý tento opravdu překrásný pastýřský list českých biskupů, ježto víme, že z pouhého přečtení s kazatelny, nepřipojí-li se aspoň stručný výklad, lid obyčejně si málo odnese; ovšem tento list poslán byl všem farním úřadům ve značném množství, by rozdan byl mezi lid, ale — bohužel — namnoze se tak nestalo (!), a celé haldy leží někde v koutku zaprášeny . . ., ba co více, někde neuznali ani za vhodné, tento nad míru časový a výborný list pastýřský věřícím přečísti (!) a tak mnohý aspoň touto cestou se o obsahu jeho doví.

A proč se tak stalo, či vlastně nestalo? Mnohé a různé se uvádějí příčiny, ale omluvitelnou, myslíme, není ani jedna! Jedni se vymlouvají, že těch spolků jest již dosti, k čemu tedy prý zase spolek nový; ano, to jest pravda, ale poměry dnešní jsou již takové, že vyžadují bližšího spojování ve spolcích, a proti proudu těžko plouvat! Proč pak spolčují se příslušníci všechněch téměř stavů a povolání: dělníci, řemeslníci, obchodníci, učitelé, úředníci, kněží atd.? Protože doufají tímto způsobem spíše dosíci toho, čeho by se jednotlivci bez organizace snad nikdy nedočkali! A příslušníci Církve katolické ti by se neměli spolčovati? Těm by se to mělo vykládati ve zlé? Co dovoleno jest židům, protestantům, socialistům, to dovoleno musí býti i katolíkům! Vždyť se přece stále píše a

mluví o svobodě . . . Všimněme si, jak organisovány (uspořádány) jsou spolky jednotlivých stavů! Spolky po venkově roztroušené jsou obyčejně odnožemi spolků okresních, tyto zase větve spolků zemských, říšských atd. Nuže, co za vhodné a prospěšné uznáno jest pro všechny téměř spolky a společnosti, proč nemělo by býti vhodným a prospěšným spolkem na světě největšímu — Církvi katolické? Nestojí to za přemýšlení a pokus?

Dostí je spolků i katolických, pravda, ale jak konjí své povinnosti? Pokud svědomitě plní se stanovy a nadšeně kráčí se za účelem vytknutým, dlužno spolky ty všemožně podporovati i chváliti; avšak jsou i spolky, jež až posud mají jméno katolické, ale duch v nich jest již dávno jiný! Jen taneční zábavy, divadla, výlety a pod. mají na svých programech a účastní se jich opravdu horlivě. Ale nabídněte jim nějakou poučnou přednášku, špatně pochodíte — v přednášce bude prázdno! Ano i stydí se mnozí ve veřejnosti za své členství v katol. spolcích, a tak se stává, že na př. o Božím Těle nejde v průvodu za praporem spolkovým téměř nikdo . . . to jest faktum (= skutečnost)! Nebylo by lépe takové spolky rozpustiti, když všechna práce tam se ukázala téměř marnou, neb aspoň zbytečně všechnu sílu jim nevěnovati, ale za to více si všimati spolku tak časového a slibného, jakým jest spolek sv. Bonifáce? Uvažujme trochu o tom!

Druzí namítají, že o kostely není tak zle, ať jen dovolí se prý na př. v tak zvaném uzavřeném území, ve Vídni atd. české služby boží. Jest pravda, že na mnohých místech není postaráno o české ovečky tak, jak toho láska k duším nesmrtelným žádá, avšak jsme přesvědčeni, že vrchní naši pastýři všemožně o to budou pečovati, ano následkem právě tohoto listu se takřka k tomu zavázali; že za dnešních poměrů nepůjde to tak hladce a rychle, jak by bylo žádoucí, nahlédne zajisté každý. Než nesmíme též se zřetele pouštěti, co psali a píší duchovní čeští na takových osadách působící. S bolem zaznamenávají, že lid český v těch krajinách namnoze o kostel nestojí a proto tam nepřijde, i když tu a tam oznámí se české kázání, nebo jiná pobožnost (ostatně mše sv. — a to je to nej-

hlavnější — jest všude stejná, v německém, jako v českém kostele a modliti se při ní může každý ve své milé mateřštině, ať jest kdekoli, třeba v Americe . . .)! V čem to vězí? V neuvědomělosti, vlažnosti — a hle tu právě spolek svatého Bonifáce chce zvláště svým listem „Svatý Vojtěch“ tento lid poučovati a k horlivosti vybízeti — až pak se to stane, až lid pozná cenu své drahé víry, až pilně bude choditi do chrámu Páně, pak jistě nikde kostely nestačí, potom bude se musiti lidu českému povoliti a proň učiniti, co se mu dnes namnoze následkem jeho lhostejnosti náboženské odpírá! Dobře si to rozvažme!

Jiní, kteří až posud ke spolku sv. Bonifáce netečnými zůstali, ba i odporné stanovisko proti němu zaujali, s'alují to na přetížení jinými pracemi. I to milerádi uznáváme, že duchovenstvo někde skutečně pracuje až do únavy — farář aby celý týden psal v kanceláři a kaplan běhal do škol (a za to za všechno to opravdu žebrácké služné!), ale najde-li se, ano musí-li se najíti přece čas i k jiným věcem, najde se i ta hodinka za měsíc pro spolek sv. Bonifáce. S počátku bylo ovšem přijímání členů poněkud, ano na velkých osadách hodně stíženo podpisováním se členů — což však nyní odpadlo. Přihlásí-li se někdo, zapíšu ho jednoduše do svého seznamu, jak to u všech spolků, poznamenám jeho příspěvek, a jsem hotov. Na lístku, který dostane (byl přidán ke všem výtiskům uvedeného pastýřského listu, a možno dostati posud v Emauzích), má poznamenáno vše ostatní (účel spolku, modlitbu spolkovou, odpustky, měsíční pobožnost atd.). Ovšem bude třeba, by lid všemu dobře porozuměl, ne jednou, ale několikrát o tom kázati (o nutnosti sv. víry, nynější nevěře, útocích na Církev atd. atd.); a lid, až pozná pravý stav, rád a ochotně přistoupí! Stalo se, kde se vše rádně vyložilo, že celé osady jako jeden muž za členy se přihlásily . . . By však nikdo nemusil stěžovati si na přetížení, ať koná tyto výklady místo obyčejných kázání — tím mu tedy práce nepřibude! O měsíční pobožnosti (3. neděli vždy) doporučuje se též nadmíru, když ne vždy, aspoň častěji, promluva o sv. víře a pod., jinak zase časem, kde se tak nebude dít, vše pomaloučku usne . . . I zde, kdo jest přetížen prací

a nemůže dvakrát za den kázati, ať raději někdy dopoledne kázání vynechá a káže odpoledne — osvědčuje se to při pobožnosti zmiaččné výborně!

A což máme říci námitce, že se tím prý missie jaksi zavrhují? To není zkrátka pravda! Kdo jsi dával až posud nějaký příspěvek na missie v dalekých krajinách, dávej i dále, možno-li to — nikdo ti toho nezabraňuje! Ale staré přísloví praví: „Blížší košile, než kabát — nuže, dáváš-li vzdáleným, tobě cizím, proč bys nechtěl dáti též tobě blízkým, svým rodákům a bratřím, když právě tak, ano snad ještě více potřebují, než ti cizinci, na které ostatně sbírá téměř celý svět? Ale kdo dá nám Čechům něco? Nepomůžeme-li si sami, jiný nám jistě nepomůže . . .

Někteří odložili celý spolek sv. Bonifáce, jak se říká „ad akta“, poněvadž to přišlo v době vánoční, kdy právě jest tolik práce; pro tu dobu to snad tu a tam bylo omluvitelné, ale nestalo-li se až posud někde pranic, pak to omluvitelné není! Za tak dlouhou dobu, jež od toho času uplynula, jen trochu horlivý kněz mohl již nalézt vhodného okamžiku, neb aspoň doufejme, že ho co nejdříve nalezne! Či chtěl by patřiti také k těm, již rádi se odvolávají na zaslíbení Krista Pána, že ani brány pekelné Církvě jeho nepřemohou (Mat. 16, 18)? Věru, laciná to výmluva lenosti! To bylo nejlépe si lehnouti za kamna a těšiti se hezky tímto zaslíbením . . . Ano, Ježíš Kristus tak přislíbil, ba řekl též, že On sám i Duch sv. bude s Církví „po všechny dny, až do skonání světa“ (Mat. 28, 20), „na věky“ (Jan 14, 16) — ale přece jim nerekla: Jděte, hezky si někde odpočívajte, nemusíte nic dělati, já si svou Církev budu chrániti atd. . . nýbrž pravil jim: „Protož jdouce, učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého, učíce je zachovávatí všecko, což jsem koli přikázal vám“ (Mat. 28, 19—20), a právě, by se té práce a námahy nelekali, těší je svou přítomností a pomocí, dokládaje: „A aj, já s vámi jsem po všechny dny až do skonání světa“ — z čehož zároveň patrně, že to neplatilo toliko sv. apoštolům, kteří tu již dávno nejsou, nýbrž i jejich nástupcům — pravíť výslovně Kristus Pán: „až do skonání světa“! Ano ještě více! Božský Mistr, ač

ubezpečil sv. apoštoly, že ani brány t. j. mocnosti pekelné Církví jeho neodolají, přece předpovídá jim častěji, jak budou tupeni, pronásledováni, usmrcováni, což si ještě vrahové jejich za něco dobrého, za službu boží budou přičítati! Nuže, pracoval-li sám Kristus Pán až do únavy, žádal-li práci od apoštolů, nebude ji žádati též od nás? Vzpomeňme, že není učedník nad mistra . . .!

Ne, zde není žádné výmluvy! Pracujeme-li tolik pro lidi a stát, musíme též pracovati pro Církev a pro Boha! Vrchní pastýři naši si to přejí, ano nařizují, nuže, poslechněme, jak jsme jim to slíbili . . . Konejme svou povinnost — bude-li to bez výsledku, nemůžeme za to ale můžeme pak aspoň říci, že jsme učinili, co bylo možno.

Ke všem bez rozdílu volají vrchní pastýři naši: „Přistupujte ke spolku sv. Bonifáce“ — nuže, hleď také každý bez rozdílu hlasu toho poslechnouti! Zde platí slova Písma svatého: „Lepší jest zajisté poslušnost, nežli oběť“ (1. Král 15, 22), jakož i: „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá; kdo pak mnou pohrdá pohrdá tím, jenž mne poslal“ (Luk. 10, 16). Přihlas se každý, kdo tak až posud neučinil, za člena spolku sv. Bonifáce u svého duchovního správce, a již v 1. čísle spolkového listu „Svatý Vojtěch“, jež členové dostávají zdarma (nečlenové mohou jej odebirati jako každý jiný časopis, a platí za číslo 2 h), dočteš se, že vlastní a nejhlavnější účel jmenovaného spolku jest, pomáhati katolíkům, kteří žijí mezi jinověrci, by dostalo se jim katolických chrámův a škol, a že chce především chváti katolíky naší vlasti před brozným neštěstím odpadnutí od víry. Tam se dočteš, že toho dosíci chce: 1. modlitbou, a proto a) modliž se denně modlitbu spolkovou, totiž „Otčenáš“ a „Zdravas Maria“ s přídavkem: „Sv. Bonifáci, svatí naši patronové, orodujte za nás!“ Jak snadno připojiti to můžeš ke své ranní nebo večerní modlitbě, nebo vykonati cestou do práce nebo z práce, ba i mezi prací; b) vykonejž občasně (dle možnosti) modlitbu za opětné sjednocení křesťanů ve víře (jest na lístku, jež při přihlášení se obdržíš); c) bývejž účasten pobožnosti spolkové odpoledne nebo večer 3. neděli každého měsíce, možno-li ti to; 2. almužnou. Dávej každého

měsíce jednou, když se ti dodá list „Svatý Vojtěch“, malou almužnu, a byť to bylo jen několik halérův, ano, jak v 2. čísle téhož listu čteme, byť to byl jen jediný halér za rok (velice chudí nemusí dáti nic, jen když se modlí spolkové modlitby), ač myslíme, ježto každý člen dostává list „Svatý Vojtěch“ zdarma, že by bylo žádoucí, by věnoval aspoň — ovšem dle možnosti — o nějaký halér více, než stojí list (2 h), tedy na př. 3 nebo 4 h atd., by spolek opravdu z toho také něco měl, a na účely své, tak vznesené, věnovati mohl. Ostatně víme ze zkušenosti, že ani ti nejchudší — žebráci — nechtějí býti neúčastní almužny, a říkají, když se upozorní, že nemusejí dáti nic: „Ale, ten krejčárek já rád dám“ — nebo: „Tolik si přece vyprosím, abych aspoň krejcar za měsíc také mohl věnovati“ atd. Jak jest to povzbuzující pro jedny, jak zahanbující pro druhé (bohaté, netečné a pod.)!

Těchto darů se užije: a) na podporu chudých osad při stavbě chrámů bez rozdílu národnosti, při čemž budiž poznamenáno (dle čísla 2.), že „co dojde z krajin českých, toho užije se pro církevní potřeby Čechův.“ — čímž vyvrácena námitka těch, kteří z nepravého vlastenectví roztrásovali, že my tolik potřeb nemáme, jako Němci, že prý snad tedy ty příspěvky budou věnovány více Němcům atd. Tam to mají nyní černé na bílém, že příspěvky od Čechů budou zase českým krajinám věnovány — nuže, ať tedy dokáží nyní své vlastenectví, nechtějí-li dokázati, že tak mluvili z jiných úmyslů...! Nedej se také nikdo mýliti těmi přemrstenci, kteří brojí i proti jménu spolku „sv. Bonifác“, namítajíce, že sv. Bonifác působil mezi Němci, že jest to německý světec atd. Spolek tento nebyl nyní založen, nýbrž jž dávno (viz pastýřský list), a podrženo jméno to též proto, že dle nynějších zákonů nový spolek by takových výhod nedosáhl ohledně rozšiřování tiskopisu, jako mají spolky staré, tedy i „sv. Bonifác“. Ostatně Kristus Pán nezaložil žádné Církev české ani německé, nýbrž katolickou = všeobecnou, praviv apoštolům: „jdouce, učte všecky národy“ — dle čehož jednal i sv. Bonifác, který odebral se hlásat učení Kristovo pohanským kmenům německým, ač byl rodem Angličan, čehož ovšem mnohý

takový přemrstělec neví! Narodil se sv. Bonifác r. 680 v Kirtonu, oprádl města Exetern v Anglii, a slul rodným jménem Vinfrid. (Viz Fr. Ekerta: „Církev vítězná“, svazek druhý, str. 499 a následující.)

Jen mimochodem budiž zde též podotknuto, že list „Svatý Vojtěch“ žádnému listu nečiní konkurenci či sou-
těže, nejméně pak „Marii“ a „Kříži“! Jestli obsah jeho rozhodně jiný (poučný, obranný) od obsahu jmenovaných listů, které jsou více zábavné. Jest ovšem třeba i to vyložit, a pak jistě nikdo nepřestane „Kříže“ a „Marie“ odebrati, zvláště když „Svatý Vojtěch“ vychází jen jednou za měsíc. Ano, my zde máme od Nového roku více odběratelů „Kříže“ a „Marie“, než dříve.

b) na stavbu chrámů z ncuze na místech, kde jest potřeba, aby chrám Páně se postavil, ale kde pro nedostatek peněz stavba jeho se podniknouti nemůže; c) na zřizování nových stanic pro duchovní správu; d) na rozšiřování dobrých knih a spisův. Tam též se dočte (jakož i v přijímacím lístku), jakých může nabýti odpustků (čtyřikrát do roka plnomocných!), a jaký jest účel listu „Svatý Vojtěch.“ Měsíčník tento chce: a) upevňovati katolické křesťany ve víře; b) rozmnožovati v nich lásku k svaté Církvi; c) odrážeti útoky nepřátel a d) pomáhati spolku sv. Bonifáce. Jak výtečně plní tento svůj úkol, dokazují všechna dosud vyšlá čísla, kde — mimo jiné — pojednáno o tom, „Co znamená věřiti?“ „O spiritismu“, dále jest tu pojednání: „Pravá víra a vzdělanost“, „Důkaz o zjevení Božím“, „Písmo svaté spolehlivou listinou zjevení Božího“, „O svátostech“ a m. j.

Nebylo nám ve spoustě rozličných listů zábavných a často hanebně psaných na výsost třeba též listu, jenž by pojednával o věcech pro každého člověka nejdůležitějších? Zajisté, že každý nepředpojatý, záštim a zlobou nezaslepený člověk uzná, že listu, jakým jest „Svatý Vojtěch“, bylo velice potřebí. Věru, kdo by, nechtěje se snad z nějakého důvodu státi členem spolku sv. Bonifáce, nechtěl ani list „Sv. Vojtěch“ odebrati (jak již praveno, stojí číslo toliko 2 h pro nečleny), dával by si sám velmi špatné svědectví! Sám zrádce Jidáš cenil Krista Pána za 30 stříbrných, a tobě, jenž se zoveš křesťanem, t. j. vyznavcem

Ježíše Krista, nestál by ani dva haléře? Ani ten krejcar nechtěl bys věnovati na dobrou věc, na hájení Církve Kristovy, na poučení se ve věcech pro každého, tedy i pro tebe nad miru důležitých? Tím bys přece zřejmě Pána a Mistra svého zapíral, a víš, co praví ta věčná Pravda — Ježíš Kristus — o takových? Poslyš! „Kdož by pak zapřel mne před lidmi, zaprímá i já ho před Otcem svým, kterýž jest v nebesích.“ (Mat. 10, 33). Tím by si též dokazoval, že ti pranic nezáleží na té Církvi, kterou Syn Boží pro naši spásu na Petrovi založil, které svou ustavičnou pomoc zaslíbil . . . že ti nezáleží na víře, bez které „nemožno jest Bohu se líbiti“ (Žid. 11, 6), na té víře, o níž sám Ježíš praví: „Kdož pak neuvěří, bude zatracen“ (Mar. 16, 16), a opět: „Kdo nevěří, již jest odsouzen,“ t. sám sebou, a neujde trestu (Jan 3, 18)!

Jak zahanbují nás v tom ohledu naši nepřátelé! Oni přece vědí, a přemýšlí-li aspoň trochu, musí k tomu přesvědčení přijíti, že jsou na špatné cestě — a hle, jak oni jsou činní, jak horliví! Co se jejich pastoři najezdí, co namluví — jak oni je poslouchají a dle návodů jejich jednají . . . a to, co oni činí pro blud, pro Luthera, to my bychom nechtěli činiti pro pravdu, pro Krista? A kdo byl Luther? Kdo Kristus? Luther špatný, zvrhlý člověk, jenž sám o sobě napsal: „Hořím zde (na Wartburku) ve velikých plamenech svělo nezkraceného těla: vilností, leností, ospalostí“ . . . „Sedím zde v zahálce, ožralý po celý den“ atd. (Viz brožuru Dra. K. Řeháka: „Klerikální nevědomost či nepoctivost?“) A Ježíš Kristus — „Beránek Boží“ (Jan 1, 36), o němž sám Pilát vyznal: „Já žádné viny na něm nenalézám“ (Jan 18, 38), ba, jemuž i úhlavní jeho nepřátelé — fariseové — vydali svědectví: „Mistře, víme, že pravdomluvný jsi, a cestě Boží v pravdě učíš“ (Mat. 22, 16)! A my, vyznavači tohoto Ježíše, měli bychom se dáti zahanbiti vyznavači Lutherovými? Neříkej nikdo, že ten aneb onen kněz, jak často se nyní vymlouvají, chybuje, že není takovým, jak by býti měl atd. Což mohou ostatní za něho? Nebyl též mezi apoštoly Jidáš? Proto však ostatní nebyli špatnými, učení Kristovo se tím nezměnilo! Jeden kněz není Církev, která se jen rmoutí nad takovým sluhou, jako

trápí se matka nad nezdárným dítětem . . . Církev v učení víry a mravů poblouditi nemůže, poněvadž ji řídí Duch sv., a Ježíš Kristus jest s ní „po všechny dny, až do skonání světa“ — nuže, kdyby se mýlila, mýlil by se i Duch sv., i Ježíš Kristus, což jest u Boha — nemožno!

Ostatně, že spolek sv. Bonifáce jest něco dobrého, dokazuje nejlépe odpor, zášť a pronásledování jeho se strany nepřátelské, neboť pravdy protivníky vždy měla (vzpomeňme jen na Ježíše Krista) a má . . . Froto rozšiřují všeliké nesmysly a lži o tomto výborném spolku, jako na př., žese to vybírá na papeže, na Svatováclavskou záložnu atd. Žvaniti a lháti jest snadno, ale dokazovati! Přišel-li by takový náhončí, ať vám dokáže, kdo, kde, kolik věnoval ze spolku sv. Bonifáce papeži, nebo jmenované záložně, nedokáže-li vám toho, a to nemůže, poněvadž jest to drzá lež, rekněte mu: „Pryč, lháři a bídný na cti utrhači!“ Ó ne, nedejme se mámiti a šáliti odpůrci pravdy, nepřáteli své sv. víry a Církve, ale naopak dokažme, že si jich vážíme, a přistupme všichni za členy spolku sv. Bonifáce! Zdar Bůh!

Číslo 12. a 13.

Cena 8 haléřů.

6
Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

SV. PROKOP,
opat sázavský a patron český.

K 700leté památce jeho svatořečení.

NAPSAL
FR. VANĚČEK.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1904.

Kolébka Prokopova.

V době požehnaného biskupování sv. Vojtěcha našeho (r. 982—997) narodil se v Chotouni (u Čes. Brodu) z rodičů zemanských Víta a Boženy s v. P r o k o p, kteréž řecké jméno mu bylo dáno buď na křtu sv., buď při vstupu do řehole, znamenajíc člověka pokrok v práci činícího, jakým zůstal celému národu českému se svou řeholí. O mládí jeho uvádí nejstarší životopisci, že nemiloval dětských her, ale zbožnosti a práci přednost dával, maje patrně před očima příklad svých rodičů.

Jaká radost pro matku, když v zahradě domácí zastihla Prokopa stavěti budku z větví, v níž umístil kříž, před nímž klečel, modle se. Dítě jest otcem muže, říká mudrc jeden, u sv. Prokopa bylo zbožné mládí v rodině předchůdcem budoucího jeho povolání. Jako většina světců i Prokop vyšel z rodiny zbožné. Zvláštní jeho zbožnost též jej zvláště omilostnila, že co jiní marně hledali, Prokop našel hravě. Marně hledali rodiče místo pro studni,

kterou našel Prokop sotva prutem v zemi zavrtal. Dodnes v Chotouni stojí studánka Prokopka zvaná, která jest svědkem omilostněného mládí Prokopova.

„Chválím Tě, Otče, Pane nebe i země,
že jsi odkryl tyto věci před moudrými
a opatrnými a zjevil jsi je maličkým.“

Ev. sv. M. k. II. v. 25.

První škola jeho.

Dalšího vzdělání nabyl mládenec Prokop na posvátném Vyšehradě, kde vedle královského sídla byl i kostel sv. Klimentu zasvěcený, při němž mládež dospívající se vzdělávala zejména v obřadech slovanskou řečí konaných. Zde vzdává mu životopisec ze 13. stol. chválu, jak zbožně denně mši sv. obcoval, v moudrosti a vědách prospíval, že všichni k němu obraceli svou pozornost jako k vynikajícímu žáku škol vyšehradských. Rodiče drželi se zásady, že lépe jest dáti dítěti dobrého vychování, než nashromážditi mu statky. Prokop též mysl svou k vznešenějším statkům obracel a dbal statků nehynoucích, jak mu ve verších staročeských dává životopisec svědectví:

„Vědě, že nenie Bohu vzácen,
kdož zbožie miluje, ten bude ztracen,“

Pram. d. č. I. str. 350

K nebi zaměřil šlechetný duch Prokopův, jemuž země byla tretkou, když nebe pozoroval. Pozdější dobou rozhodl se Prokop pro službu boží a opustil vše světské, ano i příbuzenstvo své nejbližší a zřekl se i manželského života, aby celý Bohu sloužiti mohl.

„A každý, kdož opustí dům neb bratry, neb sestry neb otce neb matku neb manželku neb syny aneb pole pro jméno mé, stokrát více vezme a životem věčným vládnouti bude.“

Ev. sv. Mat. k. 19. v. 29.

Volba povolání.

Jsa milovníkem lidu svého, chtěl jej povýšiti spravedlností, a ctností křesťanskou, proto zvolil si stav kněžský, aby Bohu sloužil v lidu jeho. Miloval Prokop jazyk otců vroucně a proto zašel na Moravu po r. 1003., kdež dosud kvetlo štípení sv. Cyrilla a Methoděje a zde posvěcen byl na kněze. Horlivý duch jeho toužil učiti lid český ve ctnosti, jak bylo starých našich mnichů pravidlem:

bez kněze — bez vyučování,
bez vyučování — bez znalosti,
bez znalosti — bez moudrosti,
bez moudrosti — bez zbožnosti,
bez zbožnosti — bez Boha,
bez Boha — beze všeho.

Stal se Prokop knězem a tak učitelem lidu českého. Vida však veliké a zdárné působení řeholí v Čechách v Břevnově, na Ostrově u sv. Kiliána, a na Moravě a Slovensku (Vyšehrad nad Dunajem, Sobor u Nitry atd.), zatoužil též založiti bratrstvo stejně s ním smýšlejících, kteří by lidu českému i ve službách božích co nejvíce se přiblížili a tak nejúčinněji působili mezi ním. Na Moravě vstoupil do řehole s obřady řecko-slovanskými, aby zde umřel světu a tak položil základ své svaté slávy. Jako zrno pšeničné než vydá zlatý klas, umírá v zemi a zapouští v zemi kořeny a pak teprve pouští stéblo vzhůru a květ a později zrno a z něho chléb, tak sv. Prokop sestoupil v klášterní samotu, posvětil a vzdělal sebe a pak posvěcoval a vzdělával národ náš. Sv. Prokop osamotě trávil léta na Moravě a Slovensku a pak se vrátil do Čech, aby zde žil Bohu, který jej použil za nástroj veliké apoštolské činnosti. Meškal dle všeho na více místech středních Čech, než si vyvolil tichou samotu sázavskou, kterou snad z mládejí svého znal. Lid český, ještě na mnoze pohanskými pověrami zatížený, mnohým místům jako místům běsy ovládaným se vyhýbal. Tato lidu hrozná místa vyvolil si sv. Prokop za příbytek své modlitby a práce, již krotil běsy — to jest všechny vášně lidské.

Pro Boha měl srdce dítěte,
pro bližního srdce matky,
pro sebe srdce soudce.

Pokračovatel Kosmův (v Pram d. č. II. 241) praví: „Když tedy v zalíbené své poušti, zbaven jsa vlnobití hluku světského a přede všemi ukryt, za dlouhý čas Bohu sloužil bez unavení, dobrotivá Prozřetelnost boží dokonce nechtěla, aby město na hoře položené zůstalo ukryto a svítlna schována pod kbelcem, nýbrž, aby ke chvále a slávě jména jeho veřejně svítil příkladem mnohým věřícím“. Život jeho zaval mnohým básníkům podnět v době nejstarší i nejnovější. Jest skutečná krása také vždy dobrá. Co pokračovatel Kosmův řečí prostou napsal, oděl Vrchlický do veršů:

„Jeskyni pak čistě vymet',
díry v stropě vycpal mechem
a ve skalách vytesal si
výklenky jak malá okna.
Balvan, jenž stál blíže vchodu,
vyhloubil si na kropenku,
jiný balvan byl mu stolem,
jiný klekátkem a ložem.“

(Jar. Vrchlický: Legenda o sv. Prokopu. VI. vyd. str. 39.)

Pilná práce s modlitbou stala se školou Prokopovou. V lesích sázavských rozkvetla duše jeho ve vonný Kristův květ, který lákal duše toužící po pravdě jako lesní květ medonosný včely z dálky vábí.

Vším byl v této tiché poušti:
rolníkem i přívozníkem,
rybářem i lovcem smělým,
prorokem i poustevníkem. (Vrchlický.)

Chýška Prokopova stala se požehnáním kraji sázavskému i Čechám celým, z ní více vyšlo slávy i požehnání Čechům než z válečných táborů. Bůh vyvoluje slabé, aby vykonal věci veliké milostí svou.

Český Jordán.

Život sv. Prokopa stal se kazatelnou pokání, kteréhož v době jeho stejně bylo třeba jako v každé jiné době. Nikdy nebyla zlatá doba, nýbrž vždy doba boje ctností proti hříchu a vždy byla koukol a pšenice pohromadě. V době pak sv. Prokopa bujel koukol velmi. Nad míru se ukazovala pravda slov sv. Písma:

„Král nemoudrý v zkázu
přivede lid svůj.“ Sir. k. 10. v. 3.

Kratince toliko budiž naznačeno zlo, které v České vlasti bujelo. Roku 999. po smrti Boleslava II., zakladatele biskupství pražského, nastoupil Boleslav III., jemuž lid pro jeho bídné skutky dal příjmí Ryšavec, ohavný násilník, neschopný muž, ukrutný a necitelný k poddaným a svých vlastních bratří krevních nepřítel: Jaromíra, bratra, dal zohaviti na těle a bratru Oldřichovi chtěl vzíti život úkladně, an se koupal. Velikou říši Boleslavovu přivedl ku rozpadu. Čechové povstali proti Ryšavci a nastala občanská válka, v níž po-

volali ničemného Vladivoje polského na trůn český. R. 1003. zemřel Vladivoj a Čechům vnucen od Poláků znovu Ryšavec, proti němuž se spikli Čechové, na jichž žádost vydal Boleslav Chrabrý — Ryšavce příbuzenstvu, kteréž ho zbavilo zraku, aby nemohl škoditi. R. 1004. zmocnil se Moravy a Čech Boleslav Chrabrý, který byl za pomoci německého krále Jindřicha II. vypuzen a na královský stolec dosedl Jaromír, jež vlastní bratr Oldřich svrhl s trůnu a nad to ho dal oslepiti. Česká zem dávána v područí Němců, Morava Poláků. Ve zkázu přiveden byl lid český pro nemoudrost krále Ryšavce. Kdož by nepochopil, že sv. Prokop, všecko toto krveprolití a občanskou válku vida, raději chtěl přebývati na poušti než poblíž trůnu, který byl tolikrát potřísněn krví bratrskou a občanskou, u něhož se páchaly násilné vraždy ve velkém? Zejména když i mrav zdivočil tou měrou, že Kosmův letopis krátce a smutně dí (I. hl. 36): „bylit živi jako nerozumná zvířata“.

Tím řečena všechna mravní ohavnost zpuštění na svaté půdě Čech. Zde Bůh nám poslal kazatele pokání v osobě sv. Prokopa, jež vedl k řece Sázavě, českému Jordánu. Pro co jiní neštítili se vražd, křivých přísah, násilí, lži a podskoku, tím pohrdl vším, přemýšleje

„— — — — o běhu světa,
o životě, o věčnosti,
o světě, jenž teď mu cizí

v jiných barvách se mu jevil,
o přírodě, o té věčné,
neúmorné síle její,
o člověku, který neví,
odkud přišel a kam kráčí,
o jistotě oné víry,
která učí složit všechno
v boží dlaň jak v pevný přístav.“

(Vrchlický: Legenda o sv. Prokopu, str. 45.)

Když rozjímáním posilněn a posvěcen, nehlídal ve světě nic než Boží čest a blaho svého lidu, přivedla Prozřetelnost boží k Prokopu na jeho poustku v lesích sázavských knížete Oldřicha, násilného, aby se učil spravedlnosti křesťanské a mile jako vždy Prozřetelnost boží vede Oldřicha ku pokání, když právě jest na honě a pronásleduje jelena, který utíká před ním poblíž k poustevně Prokopově, kde nacházel vždy bezpečný útulek. Jelen byl prostředkem, kterým vedl Bůh Oldřicha ku pokání.

„Jak jsou nezpytatelní soudové jeho a nevystižitelné cesty jeho.“

Ep. k Řím. XI. 33.

Kající kníže.

Roku 1030. vyjel si kníže Oldřich na lov; sveden jelenem ocitl se poblíž poustevny světcovy.

Prokop právě, jak stará veršovaná legenda vypráví, osekával dub, když za zády jelen se vrhl na zemi: hlavu obrátil ke knížeti, běhy k nohám Prokopovým. Lovec Oldřich překvapen byl přítomností člověka v této poušti, tázal se: kdo jsi a z jakých krajin jsi přišel a proč jsi si umínil na této poušti bydlet? Pokorný Prokop odpověděl: „Jsem nehodný hříšník a jmenuji se Prokop, odřekl jsem se z lásky k Bohu světa a přebývám na této poušti a sloužím Bohu osamotě dle mnišské řehole sv. Benedikta pro odplatu království nebeského a bude li se Pánu Bohu líbiti, setrvám tu až do konce.“ Tichá, klidná tvář, na níž vždy bylo znáti svaté veselí, pohnula Oldřicha, jež svědomí vinilo z mnohých těžkých vin, jichž se dopustil pro království pozemské: oslepení bratra, zavraždění Božeje pro pouhé podezření, že snad chce se zmocniti žezla, jako druhdy on, kruté věznění Mečislava. Kromě toho pojal vdanou Boženu za ženu; násilná jeho povaha k mnohému bezpráví ho svedla. To všecko pro korunu vadanoucí. Oldřich dojatý svatým životem poustevníka poklekl, žádaje za sv. zpověď. Co Prokop řekl Oldřichovi jest tajno. Mluvil jistě řeč hodnou světce, když mluví ke králi hříšnému. Tisíckráte světcové naši opakovali zásadu: „Pomni, že jsi člověk, — ten jest jenom králem, kdo umí nad sebou býti králem.“ (Villemarque Vita S. Cadoci.) Na Prokopovi viděl Oldřich, jak málo potřebuje člověk, aby byl v Bohu šťasten a vesel. Prokop se stal duchovním otcem kajícího knížete, který

se jeho radou řídil. Zde Oldřich přijal z rukou sv. Prokopa číši vody, která se pod znamením kříže proměnila ve víno velmi ušlechtilé. Voda života, kterou vлил v srdce kajícíka byla však větší zázrak než samo proměnění vody.

Není většího zázraku nad obrácení hříšníka.

Dobré ovoce pokání.

Oldřich kníže šířil sám pověst o svatém poustevníku a byl příčinou, že poustka stala se kazatelnou, k níž přicházeli četní posluchači, aby činili pokání a dle poučení světcova žili. Oldřich vyhledal bratra svého, smířil se s ním a počal moudřeji vládnouti. Život Prokopův byl kázáním: miloval práci, šetrnost, prostotu, pravdu.

Mohl říci o sobě: „já Prokop nenávidím soudce, jenž dary přijímá, pěvce, který se z války raduje, hlavy lidu, které lid nebrání, pole beze žně, zemany bez pozemku, pomahače bludu a rouhání, rozsévače sváru v přátelstvu, tupiče rodičů, mezník, který není spravedliv, zemi, která nemá vládce, učení bludné, rodinu bez ctnosti, falešné svědectví před soudcem, bájky na místě vědy, vědu bez Boha a muže bez svědomí,“ (Mont. Mn. záp. III. hl. 2.) Jeho život dal chuť a posvěcení práci, lásku k sebezapření, bezpečnost a pevnost rodině. Přčetní pak horlivější následovníci toužili věrněji následovati sv. Prokopa a proto se usídlili kolem něho v „budách“ poustevnických,

které tvořily tábor klášterní r. 1032. Ten za pomoci Oldřichovy, avšak hlavně svaté mravenčí pile bratře Prokopovy vzrostl v mohutný klášter, z něhož se rozlévalo světlo vzdělanosti po vlasti a olej milosrdenství k bližnímu.

„Kláštery byly p o ž e h n á n í m n á r o d a, nejen byla orba povznešena, náboženství a mrav lidu vštěpován, sousedstvo v pokoji chováno, nýbrž že v každé diecesi byly školy otevřeny, vzdělání rychle a daleko se šířilo.“

Europe in the Mid. Ages. - Cycl. vol. IV.

Semeniště literatury cyrillské.

Palacký v dějinách nár. č. I. (1) str. 293. krátce dí o klášteřu sv. Prokopa takto: „Klášteř tento dle prvního opata také klášteř sv. Prokopa řečený, konav služby boží až do konce XI. stol. v jazyku staroslovanském, stal se nejprv s e m e n i š t ě m c y r i l l s k é l i t e r a t u r y v Čechách a přičiňoval se i později v učených věcech nad jiné kláštery české.“

Klášteř sázavský byl náhradou university, škol uměleckých i tiskáren. V prostorách jeho vedle nutné práce hmotné na polích a zahradách konaly se práce vědecké a umělecké, které budily úctu ke jménu českému i za hranicemi vlasti naší. Zde pěstovalo se malířství v tom stupni, že zachované památky chovány jsou jako drahokamy v nejpřednějších museích. Korunovační kodex

vyšehradský, svatovítský kodex, hnězdenský a krakovský, z nichž kodex vyšehradský znalci prohlášen za nejpřednější dílo umělecké v době XI. stol. ve střední Evropě. Ten květ vypučel v klášteře sv. Prokopa v Sázavě, jak přesvědčivě dokazuje znalec F. Lehner ve spise: „Malířská škola česká v XI. věku.“ Zde opisovány přečetné knihy slovanské, z nichž ovšem mnohé zničil požár, mnohé lítice válečná, velmi mnohé neznalost lidská. Zde pěstovala se i umělá malba na skle a práce sochařské všeho druhu, o nichž ovšem v kratičkém životopise psáti neze. Sv. Prokop na základě zkušeností svých sestavil dle vzoru sv. Benedikta a sv. Basilia řeholi pro tehdejší potřeby národa našeho, dbal a snažil se v praxi uvésti v Čechách pravidla mnichů západních:

bez vědy není moci,
bez vědy není moudrosti,
bez vědy není svobody,
bez vědy není krásy,
bez vědy není šlechtnosti,
bez vědy není vítězství,
bez vědy není cti.

Montalembert, „Mnichové záp.“ sv. III, hl. 2

Není krásnějšího důkazu jak kláštery v Čechách šířily osvětlu a pravou vzdělanost. Tou cestou vedl sv. Prokop a jeho bratr národ k moci, svobodě a cti i zasluhuje jméno patron české země. Každý klášter benediktinský měl v řeholi své ustanoveno zříditi dílnu malířskou a písářskou

a tím i řečeno, že byla škola, v níž se uměním učilo. Píše o tom podrobný životopisec sv. Prokopa biskup Krásl ve svém díle „sv. Prokop“ str. 139. „V klášteře sázavském hned od počátku tušíme také školu, ovšem po způsobu středověkém zřízenou a vedenou. Vyhledávala toho zajisté jedinost slovanského monastýru v Čechách, aby v klášteře samém vzděláván byl dorost mnišský, jakož i jinochům žádostivým věd na základě přirozeného jazyka aby dostávalo se potřebného učení. Mistrem a učitelem duchovních synů svých i jiných žáků byl opět sv. Prokop. Znaje se výborně v písemnictví slovanském hned od mladosti a jsa milovníkem liturgie uvedené sv. Kyrillem a Methodějem, přepisoval nejvíce sám, i naučil též bratry klášterní přepisovati evangelia, žaltáře a všechny knihy obřadné. Ano i jiná umění pěstovala se tenkrát již v klášteře sázavském zejména zpěv, malířství, sochařství, stavitelství. Na Sázavě vznikla první umělecká a technická škola česká. Vliv její na širý okolní kraj teprve v novější době došel zasloužilého ocenění.“

Kláster a škola byly nerozluční přátelé, jako církev matkou byla obou.

„Na slovanské na Sázavě vstává
Bohu zasvěcená budova,
odtud z bytu Hospodinova
světec Prokop lidu požehnává.“

Kolem chrámu lípa chládek dává,
zde se schází vlasti obnova —
mládež; slýchá světce na slova,
píše, čte a v dobru prospívává.

Apoštoié naši chrám a školu
na počátku hned už spojili,
aby národ svorně vedly spolu.

Běda těm, kdož svazek tisícletý
ruší u bezbožném násilí!
Či má růže bez kořene květy?“

(Z „Veršů Jana Nep. Soukupa“ str. 155.
Chrámu a škola)

S křížem a pluhem

se vyobrazuje sv. Prokop, jak zahání běsy a ďábly: lenost, požívavost, pýchu a lakotu, kterýžto duch kdekoliv se usídí, klesá blaho člověka. Sv. Prokop svým pluhem našel poklad naší vlasti a národu. Pustiny obrácené ve vlnící se zlatá pole úrody, dávaly mnichům dosti prostředků konati dobrodiní, z nichž největší byl jich vlastní příkladný život. Po příkladě Prokopově šíří se úcta ku pluhu, z něhož nám šlo požehnání. Pluh sv. Prokopa jest čestnější znak nad všechny meče, hoden, aby byl zulibán od každého Čecha více než meč každého válečníka. Mnichové s počátku v nedostatku dobytka sami těžkou práci před pluhem

konali, přemáhající všechnu vášeň a náklonnost svou pro lásku k sv. kříži, jež denně nesli. Jakou lásku choval rolník k sv. Prokopu, jehož ruce ho učily ctíti mozol povstalý z počestné práce křesťanské! Strom ovocný, vinná réva, chov dobytka, vše našlo učitele v mniších sázavských, proto protestant Quizot vzdává chválu benediktinům pro jejich zásluhy o vzdělání Evropy slovy: „benediktini učinili Evropu ornou.“ Co praví Quizot o celé Evropě platí také o její části Čechách, kde sv. Prokop dle příkladu sv. Benedikta a sv. Bazila činil naši vlast ornou, vzdělanou svým pluhem, motykou a křížem. Napsaly se již dějiny meče a sice rozsáhlé, ale napsaly se ještě dějiny pluhu a motyky, z nichž více vyšlo požehnání než z celého lesa mečů ostrých. Že se méně ctí a velebí práce klidná než řinčení mečů, též mnohem méně milovníků pluhu než meče.

Často malá pastuchova chýžka
pro vlast více může učinit,
nežli tábor, z něhož válčil Žižka.

Kolár.

Andělská hudba.

Š prací střídala se na poustce sázavské modlitba, střídaná krásným zpěvem, jenž šel ze srdce a mluvil k srdci. Noční chor závodil s věčnou

hubbou lesů. Po práci a tepotu seker a lopat zavzněl zbožný zpěv, jenž lákal neodolatelnou mocí okolní obyvatele ku Sázavě zvláště ve dny sváteční a kající. Obživla poušť tisíci zbožnými poutníky, zvláště v některé dny, kdy zvláštní pobožnosti se konaly, jako na př. dle římského obyčeje průvody křížové, při nichž účastníci nesli kříž, zpívajíce sv. žalmy.

V ty dny to bylo, jak vypráví legenda, že touhou svatou veden Menna mlynář šel k Sázavě, aby se účastnil pobožnosti jemu zvláště milé. „Přišed až k vodě, neshledal tu pohřichu ani převozníka ani jediné lodice, aby po ní dostati se mohl na protější břeh. Zatím v pravý čas, jak sv. Prokop vždy činíval, zahájena byla pobožnost na Sázavě. Menna pohlížeje toužebně ke klášteru, spatřil pod ním na břehu řeky loď, jež přivázána byla na tyči do země zaražené. I jal se taktovroucně modliti: „Bože, který pro zásluhy vyvolence svého Prokopa veliká dobrodiní nám prokazuješ a jimi srdce naše důvěrou plníš v mocnou pomoc svou, na přímluvu jeho učíň, aby ona loď sem se přenesla a mně pomocna byla k časnému dojití pobožnosti.“ Sotva domluvil, loď pohnuvši se i s tyčí prudce, spěla k levému břehu řeky. Vděčně oznámil to potom Menna Prokopovi, ale světec odmítaje díky, pravil: „Nemysli, že pro mne nehodného učinil to Pán, nýbrž zbožná důvěra tvoje stala se příčinou divu, jakož přislíbil Kristus: „Budete-li míti víru jako zrno hořčičné, nic nebude nemožno vám.“ Tudíž pevné víře tvé

poskytl Pán znamení nového utvrzení.“ (Dr. Krásl: Sv. Prokop, str. 148.)

Dbal také sv. Prokop toho, aby zpěv byl vždy prost vši chlouby a byl jen modlitbou čistou, a kde pozoroval, že hlas něčí hledá slávu svou, byl přísným karatelem. Jeden z bratří kdys zpíval před zástupem věřících mši sv. a sice krásným svým vysokým hlasem, z něhož bylo však patrné, že zpívá pro pochvalu lidskou. Co chtěl, dosáhl; lid pravil: „Zpíval jako anděl.“

Sv. Prokop však nebyl z toho zpěvu potěšen, ale svolal bratry dohromady a přísně pokáral ješitného pěvce při oltáři Páně: „jest nám toho líto, milý bratře, že ty hledaje chvály lidské, připravuješ se o zásluhu z pokorného konání nejsvětější oběti, ba v nebezpečí uvádíš duši svou. Znáš pravidlo naše, aby nikdo nežádal si chválu lidskou. Zpíval prý jsi jako nějaký anděl. Za to přijmi nyní šlehy prutů, aby hořkost trestu tě vyléčila z bažení po chvále lidské.“

Nebývejme marné chvály žádostivi.

Sv. Pavel ke Gal. 5, 6.

Láska Prokopova.

Kde druhdy poustka byla, povstal chrám sázavský, krásou stavby, uměním malířským a zbožným zpěvem proslulý. Nebylo umění, které by se zde nepěstovalo. Kamenníci vytesávali kružby,

jichž zbytky dosud jsou svědectvím práce umělé. Ač ssutiny pouhé, přece jsou výmluvnou mohylou práce mnichů sv. Prokopa. Na zdech dosud jsou pozůstatky malby, které dosud nemohl ani děšť staletý vypláchnout; jen jedna tvář dosud vzhlíží na příchozího, ale mluví chvály dosti. Vedle kláštera byly síně, v nichž se slovanská písma sv. překládala a opisovala a spolu illustrovala. Evangelistáře čtyry dosud se uchovaly a českému národu získaly slávu. Němec Janitschek, professor universitní v Štrassburgu, praví v dějinách malířství (Berlín, 1890. str. 92.) „nejpřednější dílo toho času (XI. stol.) na severu jest vyšehradský evangelistář chovaný v universitní bibliothece v Praze.“ To jest právě dílo zhotovené ve škole sázavské. Sta jich zaneseno do ciziny a sta zničeno, ale i jen jediné dílo dostačuje, aby dalo svědectví umění sázavskému. Kromě toho připomenouti sluší školy a všechno dobrodiní z ní plynoucí. Zbývá ještě zmíniti se o řemeslech, jichž domovem byly kláštery se svými bratřími. Když roku 1035. kostel sázavský dokončen a za přítomnosti knížete Břetislava od biskupa Šebíře se slávou byl posvěcen, nestál kostel sám, ale ve společnosti milosrdných budov, z nichž se dobrodiní rozlévalo na okolí a národ. Každý klášter měl budovy, v nichž nemocným a pocestným se prokazovalo milosrdenství.

Každý klášter měl pověstnou svou fortnu almužny s nápisem, jenž zval chudého jako bratra. Pocestný týden mohl odpočinouti pod střechem

klášterní. Nemocný hledal zde svůj lék a lékaře, nebo z bratří někteří posluze nemocných byli určeni. Vedle školy malířů, sochařů, písařů bylo též oddělení milosrdných. Zástupy neduživých hledaly zde úlevu a nalézaly zhusta pomoc zázračnou, tak že jí proslul sv. Prokop po celém okolí. Slepá žena dlouhý čas hledá pomoc marně, konečně přichází na Sázavu a uzdravena jest křížem a modlitbou Prokopovou. Poutník dobrý převáží se přes rozvodněnou Sázavu k službám božím, utonul. Mrtvého vylovili z řeky. Prokop modle se nad mrtvým vzkřísil jej. Proti vši bídě lidské, kterou běsům a jich účinkům připisoval lid, pracoval sv. Prokop dílem svým a modlitbou, krotil běsy táhna hlubokou brázdou sebezapření a lásky k bližnímu, že století minula, ale památka jeho zůstala nehynoucí. Po dvacet let sv. Prokop řídil klášter ve sv. kázni ke blahu celého okolí. Příklad jeho i mnohé jiné k milosrdenství vybízel. Život Prokopa svatého byla uskutečněná ře-hole, kterou kdys starý mnich v následující řetě-zec pojal :

nejlepší mrav jest pokora,
nejlepší zaměstnání : práce,
nejlepší pocit : utrpnost,
nejlepší studium : poznati sebe,
nejlepší péče : býti spravedliv,
nejlepší snaha : snaha po míru,
nejlepší žal : žal nad hříchy,
nejlepší myšlenka : šlechtnost.

(Dr. Ferd. Walter; Starý Wales.)

Labutí zpěv.

Řouť sv. Prokopa schylovala se ke konci. Nemohl opustiti své, aby je neposilnil napomenutím. Dva dny před smrtí svolav záhy své kolem lože připravoval je na nastávající bouře a pronásledování, neboť myšlenka sv. Prokopa s jeho velikými plány měla mnohé nepřátely v radě koruny a poukazováno z ohledů politických na její nebezpečí. Z vnuknutí Ducha sv. Prokop poučen o budoucích osudech svých bratří pravil k nim: „Synáčkové moji, kteréž jsem já vychoval jako kvočna kuřátka, považte, že jest tu čas mého skonání; nebo třetí den s vůlí boží odeberu se ze stánku této tělesnosti, poručé vás Bohu. Než oznamuji vaši opatrnosti, že po odchodu mém zmítání budete prudkou bouří pomluv a trýznění mornou pohromou pronásledování, budete učiněni vyhnanci na šest let v zemi cizí, a toto místo bude mocným rozhodnutím knížete odevzdáno ke jmění cizozemcům. Ale vy, synové nejmilejší, nechtějte proto odpadati od víry, utvrzujte bratry své, Boha snažně chvalte, ve štěstí mu díky vzdávejte, v neštěstí prosby k němu vylévejte, v radostech mu vděčni buďte, ve smutných příhodách pomoci jeho hledejte; a na konec nesmírnou dobrotivostí jeho útěchy dojdete. Nebo po šesti letech slituje se nad vašim vyhnanstvím, obnoví vám stav pokoje, a utrhačům vašim odplatí rovným dle zásluhy, vás pak uvede zpět do přístavu utěšení. Po smrti totiž nynějšího knížete

dobrého Břetislava nastoupí Spytihněv, který bude vás pronásledovati, ale po jeho smrti ujme panství nad říší českou Vratislav, muž bohabojný, dobrotivý. Ten vás přivede zpět z vyhnanství a dá vám Ježíš Kristus, Pán náš, v tomto místě pokoj a bezpečnost po všechny dny života vašeho.“ (Dr. Krásl: Sv. Prokop. str. 155.)

Jako celý život byl požehnáním, tak byl i poslední okamžik oslaven skutkem milosrdným. V době nemoci sv. Prokopa byl v klášteře churavec, který již sedm dní zde trávil a šel poděkovat sv. opatu za klášterní pohostinství. Opat neměl, co by mu na cestu ještě dal, a proto žádal churavce, aby setrval ještě v klášteře aspoň den a potom po smrti jeho že si může vzít opatův plášť. Churavec zůstal dle slov opatových. Mniši konali obvyklé služby Boží v chrámě; sv. opat leže modlil se hodinky své, uzavíraje večerní modlitbu svou. Poslední záchvat se dostavil. Sv. Prokop vzkázal ještě pro své a je poznovu k láce, svornosti a vytrvalosti napomínal, což vyslechli bratři za hořkeho pláče, volajíce jako sirotci: „Komu nás, milý otče, zůstaviš, komu nás po sobě poručíš? My jsme po tobě osiřeli! Pokud jsi byl mezi námi, přebývali jsme v blahu a v pokoji, nyní pak jsme opuštěná nebožátka.“ Sv. opat pozdvihnuv se na loži dal jim požehnání a prosil je za odpuštění. Veršovaná legenda staročeská dí:

Uzřev svatého anděla
pusti dušu z svého těla.

Prokop světec setřásl schránku těla, aby věčně žil.

Amen, Amen, pravím vám,
bude-li kdo zachovávatí řeč mou,
neuzří smrti na věky.

Ev. sv. Jana k. 8. v. 51.

Pohřeb sv. Prokopa.

Smrt sv. Prokopa r. 1053. ve druhé polovici měsíce března byla událostí pro celé Čechy smutnou, proto sám biskup Šebíř, který přinesl ostatky sv. Vojtěcha do Čech, při čemž též sv. Prokop s ostatními opaty benediktinskými v r. 1039. dne 23. srpna nesl sv. ostatky, přišel na Sázavu, aby s největší slávou pochovali zde největšího umělce z té doby, dobrodince chudiny, učitele českého lidu, pilného dělníka v každém oboru, vzdělavatele polí, mýtitele lesů, pěstitele vinic, mistra řemesel, stavitele chrámů, hlavně však posvětitel chrámů lidských srdcí sv. Prokopa, pěstitele slovanských obřadů a otce sázavských škol. Pochovali pak bratři sv. Prokopa v kostele klášterním Panny Marie, který jeho přičiněním zde byl postaven jako za živa vlastní pomník víry a ctnosti. Bůh milosrdný nenechal bez svědectví tak ctnostný život, který posvětil celé okolí sázavské. *Churavec*, jemuž odkázal opat plášť svůj, když se jím oděl, *ozdravěl*, a *slepce Palpo*, v den

pohřbu prose Boha, aby na přímlovu sv. Prokopa nabyl zraku, před všemi účastníky prohlédl. Kostel sázavský není více hrobem světce, jehož tělo přeneseno r. 1588. do kostela všech svatých v Praze a zde uloženo s velikou slávou, při níž i císař Rudolf se účastnil. Přenesení stalo se proto, aby Čechové sv. tělo Prokopovo měli v srdci Čech, v Praze, a aby jej mohli snáze navštívit a uctívati. Nejkrásnější jeho pomník jest v srdci Čechů, kteří nezapomenou nikdy, kolik práce osvětové pro ně vykonal, kterak čest jména českého svou prací uměleckou roznesl po celé Evropě. Umělecké pole sázavské jest pomníkem, který ukazuje jeho trofeje a jest nejkrásnějším jeho náhrobkem. Český národ vzdal úctu pracím a pluhu Prokopovu a ctil jej jako patrona svého dřívě, než svatým byl prohlášen.

V paměti věčné bude spravedlivý.

Žalm III. v. 6.

Svatořečení Prokopovo.

Úcta k sv. Prokopu smrtí jeho neutuchla Bratří jeho chovali památku jeho v největší úctě a o ni pečovali. Bůh nepřestával oslavovati sluhu svého, že na jeho přímlovu zázračným způsobem vyslychal prosby mnohých. Opat Blažej sebrav všechna svědectví o podivných skutcích Prokopových a vyprosiv si přímlovu biskupa Daniele,

odebral se v r. 1204. do Říma se žádostí zbožných Čechů, aby zakladatel kláštera sázavského byl prohlášen za svatého, protože Bůh jej divy oslavil. Papež Innocenc III. vyšetřiv všechno, prosbě vyhověl a Čechům podal nový důkaz přízně své. V neděli dne 4. července 1204. prohlášen Prokop, opat sázavský, první z českých patronů na základě nově předepsaného kanonisačního processu za svatého sluhu božího. Oltář na jeho počest byl zřízen nejprv uprostřed opatského chrámu sázavského.

Český lid připočetl sv. Prokopa k blahosla-veným patronům zemským: k sv. Ludmile, sv. Václavu, sv. Vojtěchu. — Přemysl Otakar I. vyžádal si na opatu Blažejí rámě sv. Prokopa, které uložil v chrámě sv. Víta, aby „tím ramenem království České velemocně před nepřáteli bylo chráněno.“ Den 4. července byl Čechům svátkem zasvěceným. Ochranu sv. Prokopa a sv. patronů zakusili zbožní Čechové v památné vítězné bitvě Přemysla Otakara II. u Kressenbrunnu r. 1260., kteréž vítězství hloučku Čechův proti přesile uher-ské přičítali přímluvě sv. patronů: sv. Václava, vojvody, sv. Vojtěcha, velekněze, a sv. Prokopa, opata. Válkami husitskými povadl věnec Prokopův, ale znova obživil r. 1588 a uctíván znova aspoň polodenním svátkem, až r. 1771. při ome-zování dnů svátečních na žádost Marie Terezie stal se den 4. července dnem všedním. Osady však, kde světec působil, slaví den svátkem zasvěceným dosud.

V čem patronem.

Národu českému jest ochráncem sv. Prokop v mnohém ohledu. Nejprve jest patronem práce polní a lesní, proto vzýván od rolníků v záležitostech jejich, zejména v živelních pohromách. Dále jest známa úcta horníků k sv. Prokopu, neboť jest patronem tuhé práce: poblíž Sázavy byly hory stříbrné, v nichž se těžilo stříbro a nalezeny stopy dle domnění pecí na tavení stříbra. O veliké úctě, jaké se těšil sv. Prokop, svědčí též pořekadlo lidové o tupitelích sv. Prokopa: „Kdo Prokopa kopá, brzo potupy se dokopá.“ Četně chrámů, kaplí a soch postaveno sv. Prokopu. Karlův most mezi světci zde umístěnými i našeho patrona chodci připomíná, aby budil lásku k práci a přemáhání duchů zlých: pýchy, lakoty, smilstva, zášti, hněvu, obžerství a opilství, lenosti, které každý národ snižují. Jest patronem lásky bliženské.

„Bratři moji, co jsem často
k vám říkával, opakuju:
Mnoho zmůže síla duše,
mnoho víra, mnoho naděj,
ale všechno zmůže láska;
protož všichni milujte se!

— — — — —
silní v lásce k vlasti svojí,
jež má nejvíc zapotřebí
každé ruky pracující,
myslíci též každé hlavy;

silni v lásce k sobě, bratří,
nebo tou se všecko daří;
silni prací v utrpení,
v pokoře a oddanosti
ku milému Pánu Bohu.“

(Vrchlický: Legenda o sv. Prokopu, str 136—137.

Doslov.

Život sv. Prokopa jest jeden z četných obrazů světců církve sv. katolické, kteráž byla učitelkou našeho národa. Mnozí s pílí vyhledávají prášek na ni a přehlédají zlato zcela dle slov Shakespearových: „více si vážíme prachu drobet pozlaceného, než zlata drobet poprášeného.“ Tak s církví sv. jest. Četní chtějí viděti jen nedostatky její a přehlíží její velké zásluhy. Palacký však došel k jinému poznatku řka: „Jsem přesvědčen, že církev jak křesťanská vůbec všude tak i zvláště katolická v Čechách způsobila po celý čas bytí svého **nepoměrně více dobrého nežli zlého**, historie ovšem připomíná vždy více o výtržnostech ve společnosti lidské a hlučném rušení předepsaného, mravního i právního pořádku, nežli o jeho zachovávání a o tichém obecně živobytí: ale tím nikoliv nezapírá, nýbrž spíše potvrzuje nesmírnou tohoto převahu, pokládajíc je jako za pravidlo ježto rozumí se samo sebou.“ (Palacký v Pokroku 1871 dne 21. října.)

V hrobě sv. Prokopa nalezen rukopis, který tam byl vložen před 100 lety při přenášení oltáře jeho, v němž vroucí ctitel sv. Prokopa a patronů našich stěžuje si na malou úctu k sv. patronu a praví, že nebude v Čechách lépe, dokud nebudou sv. Prokop a svatí patronové více ctěni. Úsudek ctitele sv. Prokopa jest zcela správný. Jen úctou ctností sv. Patronů dočekají se ctnosti jejich následovníků. Nikdo, kdo se ctnostem sv. Prokopa neobdivuje, nebude jich též následovati. Ctíme sv. Prokopa, následující ctností jeho.

On zakládal slávu naši uměleckou, on zhotovil díla, která první cenu dostala ve světové soutěži, on učil lid náš orbě pokročilé, průmyslu zdokonalenému, on stavěl pomníky, které dnes ještě mluví, byť se o nich mohlo užiti slov Dantea :

„ten klášter hojné nosil ráji plody,
však nyní zpustl . . .“ (Ráj 2r. zp.)

Život a práce jeho jsou slávou naší; byl veliký muž dle těla a větší dle ducha svého, jeden z otců slávy naší, na niž se odvoláváme, proto budme pamětlivi Prokopovy práce, modlitby, vzdělání, křesťanské výchovy, sebekázně a lásky bliženské.

„Zapomněl jsi na nás, otče,
či se stydíš za své vnuky?
Rozpomeň se, nedej zhytnout

nám všem i budoucím Čechům,
dokud budou pamětlivi
dědictví svých velkých otcův.
Budiž s námi, a tvou pamět
žehnat budou vděčným slovem
až do příštích pozdních věkův!“

(Vrchlický: Legenda o sv. Prokopu str. 147.)

Sv. Prokop

- narozen v Chotouni v době biskupování sv. Vojtěcha,
- vzdělán na školách vyšehradských,
- na kněze posvěcen po roku 1003.

Oldřich shledal se se sv. Prokopem na poušti roku 1030.

Roku 1032 postaven klášter a kostel ku cti Spasitele, P. Marie a sv. Jana Křtitele. — Chrám dokončen a posvěcen od biskupa Šebíře r. 1035.

Sv. Prokop zesnul v březnu a pochován 25. března 1053.

Za svatého prohlášen v Římě od papeže Innocence III. dne 4. července 1204.

Klášter vypálen od husitů na jaře roku 1421.

Do Prahy přeneseno tělo sv. Prokopa r. 1588.

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Dr. Josef Burian.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů.

O škole katolické.

Přednáška P. Bohumila Matějů, kněze ze shromáždění nejsv. Vykupitele, dne 29. června t. r. v Sokolovně v New Yorku při ukončení školního roku české katolické školy spojené s kostelem Panny Marie Ustavičné Pomoci.

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1904.

Jak dojemná a bolestná jest katastrofa parníku »Slocum«: nezahynuli živitelé rodin, ani matky v tak velikém počtu jako děti, ty drahé děti, milé děti. — A vskutku srdcem hne líčení o statečnosti policisty Van Tassela, který tak statečně pracoval na záchránění, zvláště dítek, až klesl úplně vysilen. Sám vypravuje: »Osudného dne činil jsem vše, co bylo ve slabé moci mé, bych zachránil co možná nejvíce ubohých těch drobných tvorů. Po každé, když jsem pohlédl do úzkosti plného, prosbu vyjadřujícího obličej některého dítěte, vzpomněl jsem si na své vlastní dítky doma a tím usilovněji snažil jsem se je zachrániti.« Obdržev později ránu do týla, omráčen padl do vody, voda jej přivedla k vědomí; ve vodě zachraňoval ještě děti, až doplul na břeh, kde tak dlouho pomáhal, až klesl vysilen. Když přišel k sobě, vrátil se domů. A manželka jeho vypravuje, že vzal svoje dítky do náruče, objímal je a plakal, až mu srdce usedalo. — On sám dí: »Do své smrti nezapomenu a vždy bude mi líto těch ubožátek, které ručičky po mně

vztahovaly, volajíce o pomoc, kterou já jim nemohl poskytnouti.«

Ano, děti jsou nejdražší, co máte, drazí rodiče, kteří jste četně dnešní slavnostní ukončení roku navštívili. A vy jste tyto děti své, to nejdražší, co máte, dražší než peníze, nám svěřili. Jak velikou důvěru jste nám tím osvědčili. My vám za to děkujeme, drazí rodiče, otcové i matky, a z dnešních mých slov poznáte, za děti vaše máme a jak s nimi jednáme.

Přišli jsem i jiní příznivci a přátelé naši, kteří v nás, svoje kněze, důvěru mají; těm rovněž srdečně děkuji a je vítám. Jsou zde snad i naši bratři a krajané, kteří ve kněze a v nás důvěru nemají. I je srdečně vítám. Nevykládám jim toho ve zlé! Těší mne to, že i oni přišli. Slyšeli snad kněze, který trojí přísahu zrušil: totiž přísahu křestní, přísahu poslušnosti biskupovi, přísahu, že čistým zůstane. Ať uslyší též kněze, který přísahu tu zachoval a zachovati chce s pomocí boží až do smrti. Je to znamení jejich dobré vůle, že snaží se, aby pravdu našli. Já nevím, ale pomůže-li mi Pán Bůh můj, a není-li překážky v srdci některém, dost možná, že některý během času řekne podobně jako Pavel, apoštol: „Já nad míru jsem pronásledoval církev a učení Páně a myslil jsem, že dobře jedním, činil jsem však tak, poněvadž jsem ji neznal.«

Řekl jsem, drazí rodiče, že děti jsou nejdražší, co máte; více než peníze, víc než cokoli

jiného. A to je také naše křesťanské stanovisko. A tážeme-li se po důvodu tohoto stanoviska našeho, nalézáme je již na první stránce Písma ve slovech: »A vdechl do něho duši nesmrtelnou.« K vůli té duši nesmrtelné miluje člověka Bůh více než ostatní tvorstvo: k vůli ní miluje i dítky vaše. Miluje v nich obraz svůj. — Dítka ty, Bohu nejdražší, pro tu duši mají býti i rodičům nejdražší, kterým Bůh je svěřil, aby na místě jeho a jako zástupcové jeho o ně se starali. Vůle boží, rodiče, jak Písmo svaté svědčí, k lásce a péči zavazuje: k vůli té duši nesmrtelné. — Poněvadž duše s tělem jest spojena, obé teprve celý člověk je; celého člověka rodičům Pán Bůh odevzdal. I o tělo tedy dle vůle boží rodiče mají se starati. Za vinu svojí v obojím vychování pak Pánu Bohu jsou zodpovědni a jednou z toho souzeni budou; za zásluby odměněni budou.

Neuznáme-li, že Bohu jsou zodpovědni, komu jsou rodiče za své jednání zodpovědni? Povězte sami! Svědomí? Mnozí rodiče o děti se nestarají, ano i snad je ničí, kazí, vraždí! Čím je potrestá svědomí? Neměli pohanští rodiče svědomí, na př. Spartané, kteří dítky na úpatí hory Taigetos vynášeli, aby tam zabynuly; co jim udělalo? Řekneme-li, že křesťanské pravé svědomí, které jim připomíná trest boží, je volá k zodpovědnosti, pak řekneme lépe; ale i to nestačí, když rodiče to svědomí umlčí. Ono není přiměřeným trestatelem za vinu, nemá dostatečné moci k potrestání za nezachování zákona, připomíná jen

zodpovědnost Bohu. Tož musíme vrátiti se k tomu dřívějšímu: Bohu jsou zodpovědni. A tu mimochodem připomínám jen několik slov o »svědomí«, kterýmžto výrazem se tak často sype písek do očí. Nehovořím dnes ještě o něm, až později, jenom řeknu: Měli svědomí ti boháči, kteří u North Brother Islandu jeli okolo, když sta lidí volalo o pomoc, hořelo v ohni, topilo se ve vodě, a oni jim nepomohli? Co jim svědomí udělalo? Co ještě nyní jim dělá? Jaký byl a je ten jeho trest? Jak trestá svědomí milionáře, který pro peníze tisíce lidí zmrzačil; mnohé sirotky učinil; jiné zničil? To je tak malá ilustrace ke slovu svědomí.

Komu jsou zodpovědni rodiče? Zákonu? Kdo Boha neposlouchá, neposlouchá ani zákona, ví-li, že nebude dopaden. Pravda, kdo se Boha nebojí, bojí se soudce a policajta, jenže tito všude nevniknou a o všem se nedovědí. A komu je soudce a policajt zodpověden? Zákonu. A komu ti, kteří zákony dělají? Lidu. A komu lid, který zákon dává? Svědomí. A komu to svědomí? Zákonu aneb něčemu jinému? A tak dále, do kolečka, do kolečka, hezky vesele; zkusme to, dovedeme-li se vyhnouti zodpovědnosti Pánu Bohu? Řekneme, že přirozená láska k dětem nutí rodiče, aby se o ně starali. Jsou jí zodpovědni? Co jim udělá? A což, není li jí, jak se velmi často stává, něco nepřirozeného, že té přirozené lásky tu není, že jsou děti rodičům protivny, že se na nich proviní, ano se jich zbavují. Přirozená láska lehčí

činí povinnost, ale bohobojní rodiče ji plní, i když dítě je jim na obtíž. Že tato láska obyčejně je tu, nepopírám, že bývá veliká, též nejen to pravím, že nadpřirozené důvody v srdci křesťanském jsou mocnější, lásku tu sesilují, je-li tu; není-li tu, ji nahrazují, ano i často probouzí.

Bůh tedy je to, který dítky rodičům svěřil, který k vůli té duši nesmrtelné i tělu, k vůli časnému i věčnému blahu dítek rozkazuje, by rodiče o děti se starali. Vůle boží jest: aby rodičové dle možnosti vzhledem k tělu a životu na tomto světě o děti se postarali, by tyto živobytí mohli si poctivě opatřit aneb vydělati, by zde na světě jejich vinou nebyly nešťastny; vzhledem k duši, by jednou nešťastny nebyly na věky. Oboje, časné i věčné štěstí v úzkém je spojení, jako tělo s duší, že jednoho od druhého oddělití nelze. — A podotýkám, že rodiče jsou zodpovědni za vinu svou: a dítky také za vinu svou, dle míry poznání rozumového a převrácenosti vůle dle zloby skutku.

Aby tedy dítkám dostalo se obého štěstí, by Pán Bůh na rodičích viny neshledal, mají rodiče vzdělávati duši i tělo, vědění i chtění, rozum i vůli, povahu i náklonnosti, přirozenost i návyky. Rodičové však ke všemu tomu sami nestačí, z různých důvodů, na př. času, třeba jim starati se o výdělek atd. Proto potřebují cizí pomoci při vychování dítek, a je to jejich povinností, tu pomoc vyhledávati. A takovou pomocí rodičů při vychování dítek je především škola. Ona útlé

dítky od rodičů přijímá, vychováváti a vzdělávati pomáhá.

Čím je tedy škola? Ona je pomocnicí rodičů při výchování dítek, ona je jejich podporou do jisté míry k oběma účelům, k časnému i věčnému štěstí, jak jsem řekl. Která škola může, rodičové drazí, býti vaší podporou ve výchování k oběma účelům naznačeným? Která vám dává největší jistotu, že dítky vaše budou tak vychovány?

a) Je to škola ta, ve které učitelé a učitelky vědí a uznávají, že místo rodičů zastupují; ale vědí i, že jako tito jsou zodpovědni nejen svědomí, tomu svědomí, které je pojmem kaučukovým, dá se kroutiti, jak je toho potřeba; nejen zákonu, který všude nemůže vniknout a někdy se přikrčí, ale Pánu Bohu svému, který je přísně jednou z toho, jak konali svoje povolání, ano z každého slova souditi bude, dle pravého svědomí utvořeného na základě věčných a nezměnitelných zákonů božích, platných vždy a všude. Vědí, že za každou jejich vinu jednou i rodiče i dítky na soudě božím jako žalobníci jejich státi budou. Je to škola ta, ve které učitelé věří Kristu a znají slova jeho: »Běda tomu, kdo pohorší jedno z maličkých těchto. Lépe by mu bylo, aby mlýnský kámen zavěšen byl na hrdlo jeho, a on uvržen byl do propasti mořské.« — Která škola vám dává větší jistotu, že dítky budou dobře vychovány? Škola, v níž se učitelé o Boha nestarají aneb říkají, že Boha není, aneb škola, v níž se Boha bojí? Sami rozhodněte!

b) Je to škola ta, která učí děti na základě té zásady, že mají duši nesmrtelnou, že stejně jako učitelé i rodiče Pánu Bobu jsou za vše zodpovědní. Škola, která nevidí v nich dokonalejší zvířata, ušlechtilejší druh goril aneb šimpanzův aneb jiných opic, ale která vidí v nich tu duši, k obrazu a podobnosti božím stvořenou, v těle bydlící, která ctí děti dle slov otce církevního: Uctívost měj před ním, neboť duši má. Ctí je jako děti boží, na křtu svatém za ně přijaté, za bratry Ježíše Krista, Syna božího, slyšíte, přijaté; více je ctí než škola nevěrecká, která je má jen za inteligentní zvířata. Škola taková, jež má být podporou vaší, vychovává je za řádné údy společnosti lidské, státu, pro život tento a za občany nebe. To je její účel z vůle boží. Která je to škola?

c) Je to škola ta, jejížto základem nejsou zásady lidí, ani zmatené pojmy filosofů, mudrců, o nichž již pohan řekl a dosavad se říkává, že není nesmyslu, kterému by byl některý filosof naučil, ale která spočívá na zásadách věčné pravdy, na zásadách, samým Bohem nám zjevných, totiž Ježíšem Kristem.

d) Je to škola ta, která vzdělává vědění, rozum, inteligenci, učí děti věcem a vědám potřebným pro život tento v rozumném výběru, na př. počtům, mluvnici, řečem, přírodopisu, zeměpisu atd., pokud v životě toho potřebovati mohou; která dává jim návod, aby mohly jednou samostatně se vzdělávati, která se zřetelem k vy-

soké hodnosti jejich — duši mají, jsou dítky boží, přijaty za bratry a sestry Kristovy na křtu svatém, učí je znáti tuto vysokou hodnost jejich a učí je věcem pro duši a pro život věčný potřebným, dle pravdy, Bohem samým zjevené, a přes 2000 let vždy lidi, kteří dle ní žijí, zde na světě v životě, ve smrti i po smrti blažící.

e) Je to dále škola, která se řídí dle zásady: Vědění vede k umění, pravda je pro život; učí nejen »vědění«, ale i umění žítí; vzdělává nejen rozum, ale i vůli. Co je to platno, zná-li kdo, jaké mají oči salamandři na ostrově Madagaskaru, kolik bavlny se urodí v Australii, kolik havanna tabáku na Kubě, umí-li řeči egyptskou a třeba tatarskou, z počtův a zeměpisu o kolik metrů se země otočí, když normální člověk kýchne, a rovnice třeba o šesti neznámých, co je to platno, je-li špatný člověk? Feuillet, člen akademie francouzské, tedy velmi učený pán, dí: »Nikoli mluvnické, nikoli pravopis, nikoli počítání mohou zameziti zločiny dětí. I když dítě zná »regula de tri«, i když zná předhoří holandská a jezera americká, jeho vášně se tím nezmění. Třeba, by byly probuzeny v duši jeho pojmy, které plodí vznešené smýšlení a neřest na uzdě drží.« Tím vyjadřuje, že dítě vedeno má býti k jednání dle vědění nejušlechtlejšího; které jest to, rozhodněte sami! Výtečný jeden obhájce pravdy křestanské (Weiss, »Apologie« III. 2. 682.) dí: »Zásada, že vědění je všecko, je zásada falešná. Vědění je teprve přípravou činů, jen půl, a ani snad ne půl

člověka, kdo ví, dovede a koná, je teprve celý člověk.* Jeden spisovatel napsal výtečnou knihu o tom, jak se má kázati a sám kázati nedovedl. Jakási paní naučila se v »ústavu« kuchařskou knihu celou nazpaměť a svého nastávajícího tím těšila, že mu bude dobře vařiti. Provdala se, uvařila a mužovi bylo po obědě špatně. — Jak často se říká o mnohém učenci, že ví toho moc, ale že je nešika. — Jak mnohý muž dobře to ví, že se nemá opít a sám říká, že to za nic nestojí, ale jak zapadne někam na skleničku, jak mu zachutná, co mu pomůže vědění? Inu, chybí mu zvyk, umění. — Jakému pak umění učí škola katolická? Umění žít, žít šťastně, dle vůle boží, zušlechtiti vůli na základě poznané pravdy, ne na základě hypotes lidských, krotiti vášně, zvykati na jednání dobré a šlechetné, umění v radosti a hojnosti nedati se přemoci dobrými časy, umění býti rozumným i když se člověku dobře vede, což je za našich časů řídká věc; v bolesti a žalu býti skalou, umění trpěti, a chcete-li, učí též umění dobře umřati.

Ona učí dítě žít z víry, nežít na světě nadarmo, podávajíc mu důvod jednání nejrozumnější, naplňuje srdce jeho nadějí v pomoc boží, v život věčný, nadějí, která v života zkouškách a utrpeních jako maják plavci na rozbouřeném moři svítí; lásce k Bohu, dobrodinci, otci, z lásky pro nás ukřižovanému, který i když zkouší nás, z lásky tak činí, aby jednou odplatiti mohl; bázni boží. Ona učí dítě milovati a ctíti zástupce boží, rodiče.

Dává rodičům největší jistotu ze všech škol, že děti jejich si jich vážiti budou, že na stará kolena jich neopustí, jich se ujmou, v nemoci je ošetřovati budou, zaopatřiti dají, slušný pohřeb opatří a že ani po smrti jejich na ně nezapomenou. Největší jistotu, poněvadž nejsilnějšími důvody ty povinnosti takřka podepírá.

f) Která je to škola, která nejvíc charakterů vchovala a vychovává? Která dává nám muže a ženy povinnosti znalé, povinnosti věrné, velké lidi ve všech oborech? Je to škola katolická. — Znal jsem herce z Národního divadla v Čechách, jehož jsem si velice vážil a kteří z vás jej znají, zajisté si jej též vážili. Jméno jeho bylo Vojta Slukov. Byl to celý muž, perla, jak mu říkali i herci divadla. Ten napsal závět asi těmito slovy: »Drahá manželko! Loučím se s tebou. Děkuji ti za všecku lásku tvou. Drahé dítě moje dej po katolicku vychovati.« Proč to napsal? V hodině smrti to napsal, a v tak vážném okamžiku člověk, myslím, mluví pravdu. Muž veliký to napsal, který prošel též školou života; přání to týkalo se jeho drahého dítěte a pro to jistě přál si, co věděl, nejlepší. — Jiný náš výtečník — podíváme se do jiného oboru — byl Rieger, kterému stalo se, jak víte, v životě veliké bezpráví. Když umíral, nahlédli ti, kteří mu ublížili, svou vinu, že národ rozdrobili tou českou kardinální chybou, že každý chtěl něčím býti a žádný poslouchati, že ve Vídni ani těch »drobečků« nesesbírali, pro které jemu se vysmívali a poctivé působení jeho »drobečkovou poli-

tikou« nazývali. Rieger byl poctivec tělem i duší, vychovaný katolickou naukou a katolickou školou. Jeho matka Terezie, prostá žena, ale horlivá katolička, chodívala často ke stolu Páně, dítě k Bohu vedla, mši sv. neomeškala, jen když nemohla, a každý pátek ke cti utrpení Páně almužnu rozdávala. Na srdci jí leželo nejvíc, aby to dítě její »Pán Bůh na duchu osvětil«. O té velké matce vám snad také jednou vypravovati budu. A i tento Rieger ve své závěti nás na ledacos upozorňuje, čeho by si ti, kteří upřímně milují národ, všimnouti mohli. Varuje před závistí, nesvorností, rozdrobeností a dí: »Jen poctivou prací duchovní i hmotnou, a i tu jen postupně, ale bezpečně založí si národ vlastní budoucnost. Přeji si dále, aby národ můj se nikdy nespouštěl snah ideálních, křesťanských, věčných to pravidel cti, práva a lidskosti.« — Jaké to zásady chválí? Zásady, kterým učí křesťanská škola, kterým se nikde jinde nikdo nenaučí a tím i doporučuje tuto školu.

A ještě jednoho připomínám, kterého vychovala křesťanská škola. Je to krajan váš i můj, veliký Dvořák, který tak dojemně a vznešeně pěl o bolestné Matce boží ve svém »Stabat mater«, který oratoriem »svatá Ludmila« postavil si pomník nehynoucí, čestný doktor dvou anglických universit, ředitel konservatoře v New-Yorku. On byl muž velice zbožný, plnil svoje povinnosti jako katolík, téměř denně, bylo-li mu možno, pozastavil se v Praze v kostele. — Byl i mezi námi v New-Yorku, a myslím, že ke cti jeho to řci

mohu, že k nám do kostela v 61. ulici chodil, ano i mši sv. sloužit dával. — Mnozí dí, že vědy přírodní s věrou nesouhlasí. Musím se tomu smáti, když mnohdy tak hovoří člověk, který sotva rozezná kámen od cihly. Ale znám jednoho velikána v oboru věd, profesora fyziky a matematiky, věhlasného badatele, doktora Č. S. Jak vychovává svoje dívky? Sám je učí katechismu. Přijde-li do S. na prázdniny, ani jednoho dne nevynechá mše svaté, sám hraje na varhany; a ze statku, kde bydlí, musí v neděli všecko do kostela, jen jediný smí zůstatí doma. A přece je to tak veliký znalec zákonů přírodních a badatel vědecký. Hle, tot chovanci katolické školy!

U nás v Rakousku nám ubíjejí katolickou školu; nové školské zákony církvi školu z rukou vzaly a velebí se to jako moderní vymoženost. Vizme následky! Vizme moderní generaci! Kolik ukázek z novin! Slyšme stesky rodičů! Kolik je zločinů. (Přečteno, jak matka dala syna svého zavřítí.) Zvláště ale množí se sebevraždy, sebevraždy mládeže, sebevraždy studentů. Než jsem odjížděl z Prahy, bylo jich několik na střední škole v Menším Městě pražském, ve Spálené ulici a jinde. Noviny byly plny úvah o příčinách, ale do té pravé kousnouti nechtěly, že nevěrecká škola a nevěrečtí učitelé místo vychování dětí rodičům tyto kazí a vraždí. Vždyť pán bůh české intelligence, taky »jeden« filosof, prohlašuje sebevraždu za hrdinství, sám ale hrdinou není, aby to skutkem dokázal. Vyrvou dítěti víru ze srdce, vyrvou dů-

vody jednání, lásku a bázeň boží; naplní to srdce povídačkami o mravnosti, kterým chybí ono »proč« a vědomostmi zbytečnými ztrpčí a otráví mu mladá léta, zhnusí mu život a pak se hádají o příčinách a žádný z neznabohů neřekne: »Má vina!« Kdyby to dítě bylo vychováno pořádně po katolicku, dle zásad katolických, milovalo Boha, bálo se Boha, bálo se věčnosti, vedeno bylo k plnění svých povinností, zda by to učinilo!? Kolik i jiných zločinů by se zamezilo! Nedím, že i ze školy katolické vyjdou sami svatí, ale ovoce její je nejblahodárnější, a ona co do výsledku stojí mezi všemi školami na místě nejprvnějším. To nejsou moje slova, to jsou slova katolického poslance zdejšího O'Cockrana. Ona je semeništěm ctností, když se doma nezašlape, co ve škole bylo zaseto; když zejména, vyjdou-li jinoši a dívky ze školy, neponechají se v těch nejdůležitějších letech sami sobě, nezkaží se od jiných, je výsledek její téměř jistý; zamezuje zlé, vede k dobrému, vede k šťastnému životu, šťastné smrti a šťastné věčnosti.

g) Škola, která nebere víru, nebere ani národnost, nýbrž ji podporuje. Hřích je to, bráti někomu jeho majetek a takovým majetkem je i národnost. Pakli kdo to byl, kdo náš národ od vymření zachoval, byli to v první řadě kněží, byly to kostely. Dokud se v kostele po česku káže, a ve škole katolické po česku učí, dítě a ani dospělý národnost neztratí. Tu se mu praví: To je tvoje, to si nedej vzít, za to, že jsi Čech, se ne-

styd! Ostatní prostředky jsou mnohem slabší, jak je dokázáno. — Nechám mluvit germanisační komisi německou. V boji o půdu s Poláky ustanovena byla komise, která, aby Poláky o půdu a národnost připravila, usazuje v kraji jejich Němce. Tato podala německému sněmu a německé vládě zprávu, v níž praví: »Vzrůst národního uvědomění a fanatické horlivosti v lidu polském je zjevem, jehož nemožno si nevšímati. Nad příčinami toho zjevu třeba se zamyslet. Nepochybným je, že takovéto zmohutnění živlu polského třeba připsati působení duchovenstva polského. To má úplnou důvěru v lidu.« Slyšíte? A také naše kongregace, která zde působí mezi vámi v New-Yorku, je to, která tam působí, ano i mezi Čechy slezskými i mezi Slováky působí ten náš rád. A kněží, i nečeši volají: Na národnost nemá nikdo práva sáhati!

Katolická škola je to, která má věřící, Bohu zodpovědné učitele, zástupce rodičů, v dítkách ctí duši, řídí se zásadami věčnou Pravdou zjevenými; vzdělává vědění, vědění praktické, nejpotřebnější, ale i umění, mravnost, dává důvody pro mravnost nejmocnější, ano jedině pravé, rozumu postačitelné, vychovává charaktery, zamezuje zločinnost, nebere, nýbrž zachovává nábožnost.

Posuďte sami, zda takovou je i česká katolická škola, kterou máte zde v New-Yorku.

a) Ti, kteří ji spravují, a učitelky, ctih. sestry školské, které na ní vyučují, zvláštní přísahou se zavázali, přísahou věrnosti Ježíši Kristu a zásadám

jeho. Vědí, že zastupují místo rodičů a že především zodpovědni jsou Bohu a zákonu božskému a že proti nim jednou na soude božím i rodiče i děti, kdyby vinni byli, svědčiti budou. To jim povídá jejich »křesťanské« svědomí. Z bázně boží poslouchají i spravedlivých zákonů státních.

b) Milují v dětkách duši nesmrtelnou a mají za to, ne že mají před sebou dokonalejší opičky, ale tvory s duší nesmrtelnou. Vědí, jak přísně vyhrožoval Spasitel těm, kteří by pohoršili jedno z maličkých těchto. Jak se k dětkám chováme, vidíte z toho, jak děti k nám se chovají, lásku naši poznáváte z toho, jak nám ji oplácí. Vidíte, jde-li kněz po ulici, děti neutíkají, jdou k němu, samy přiběhnou, jdou s ním jakoby s otcem svým. Viděli jste na pikniku a sami jste se tomu divili, jak ty děti chováním svým dokazují, že vědí, kdo je jejich přítelem. — A už mně se stalo, že že mi dítě jedno samo řeklo: »Já bych k vám rád chodil, ale rodiče mne nenechají.«

c) U nás učí se dítě vědění, co pro život potřeba, jako v jiných školách. Všem, čemu jiná škola učí, učí i naše škola. A naše děti mluví anglicky právě tak dobře, jako děti z jiné školy a česky při tom nezapomenou. U nás učí se dítě též náboženství; vždyť to hlavně pro život potřebuje. Má znáti vůli boží, věděti, co Pán Bůh od něho žádá, vždyť za to musí jednou odpovídati. Vždyť je to cesta životem, cesta ke štěstí zde i na věčnosti. Neučí se ale »jen« náboženství, nýbrž — jak se každý z rozvrhu hodin přesvědčiti

může — i jiným předmětům, že nikterak nejsou za žáky škol veřejných.

V náboženství vykládá se dětem základ všech povinností a důvod jejich; povinnosti k Bohu, a zvykají se, aby je plnily; hledí se, aby přivykly na kostel, sv. svátosti atd. Ač mnozí myslí, že v tom celé náboženství záleží, mýlí se; to je základ, pak přijde budova. Jsou ještě povinnosti k rodičům a bližnímu a sobě samému. »Cti otce svého a matku svou.« Kdo Boha nectí, proč by rodiče ctil? Kdo ani Boha se nebojí, proč by rodičů se bál? Kdo Boha neposlouchá, proč by rodičů poslouchal. Ano, křesťanské dítě, ty víš kdo jsou rodiče tvoji, ty víš, proč je ctíš! Ty je neopustíš až sestárnou, až budou slabí, nemocní; ty je neopustíš ani umírající, ty na ně nezapomeň po jejich smrti. Nebudeš je proklínati, ale žehnati a děkovati jim, zejména až budeš umírat, budeš jim děkovati, že ti dali zbožné, křesťanské vychování. U nás učí se mravnosti, úctě k autoritě atd. Nejedná se dle zásady, kterou vtipně vyjádřily pražské »Humory« :

»Směj se každé autoritě,
víru měj za blud a lež,
jinak se dnes, milé dítě,
velikánem nestaneš.«

I naše škola chce vychovati muže a ženy zásad, práce, povinností a svědomitosti a vychovala by více, kdyby mnohá květinka od cizích

lidí a snad i někdy od vlastních rodičů nebyla otravována.

Naše škola je dále česká škola. »Český otec, česká máti učili tě Boha znáti, učili tě vlast svou znáti.« K nové vlasti, živitelce své, povinnost svou konej, jak Bůh rozkazuje, ale nezapomeň na kolébku svoji, na původ svůj a nestyď se za to, že jsi Čech, že jsi z národa tak slavného.

Vy víte sami, jaké oběti přinášíme; vy nás podporujete, a bude li náma možno, chceme přinést oběti ještě větší. I nejchudší dítě může k nám choditi; dle možnosti a sil svých vše činíme. Co mám říci o těch rodičích, kteří k vůli dárku »dítě« prodají, víry je zbaví? Kteří k vůli groši nejen Boha, náboženství, duši dítěte, ale k tomu i svou národnost zradí? Co tomu říci? Nic! Sami to posuďte. Katastrofa parníku Slocum jest hrozná, že tolik dítek zahynulo; hroznější neštěstí, že tolik dítek hyne mravně, pro celý život i věčnost a nikdo si toho ani nevšimne a že mnohé hynou vinou vlastních rodičů.

Jak mne to těší, jsem-li v kostele a slyším-li dole pod kostelem modliti se »Otčenáš«. Ano: »Otčenáš«. Ježíš Kristus, náš otec, jejich otec je na oltáři, a jako kuřátka pod ochranou jeho jsou dítky jeho. On je domácí pán u nás, jemu náleží i kostel i škola.

To je naše škola. Dítě jedno nabízelo lístek k tomuto večeru, k ukončení školního roku v jednom domě jakési katoličce; ta na ně vzala koště a vyhnala je z domu, křičíc: »Jdi mi k čertu i s tou

katolickou školou!« Řcete sami: »Zasloužilo si toho to dítě? Zasloužila si toho naše katolická škola? Zasloužili jsme toho my?« Tak vida, naše škola tu má býti proto, aby se čertu present udělal. To by se čert olizoval, kdyby ji dostal: já vím, to první, co by udělal, by bylo, že by to všechno i s kostelem rozmlátil. — Já ale myslím, že je tu ta škola, aby k Pánu Bohu vedla, aby se těmi dětmi, těmi duševně nesmrtelnými Pánu Bohu present udělal. Snad někdo, já to nevím, by rád vzal na nás morální koště a vymetl nás nejen z New Yorku, ale i ze světa. Ale ne! To nepůjde. Padne jeden, přijde druhý, a nové a nové vojsko přijde pro Krista, svatou víru a naše drahé krajaný, Čechy. My je neopustíme. Ostatně, nevím to, ale myslím, že jsou-li takoví, není jich mnoho. Já alespoň velmi laskavě a vlídně doposud ode všech, s nimiž jsem mluvil, byl jsem uvítán.

Tož na konec:

Kristus řekl: »Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim.« Děkuji vám, čeští katoličtí rodiče, otcové a matky, ve jménu Krista Pána, že jste nechali maličkých přijíti k němu a nebránili jim. Kristus sám vám to odplatí.

Děkuji vám ve jménu těch dětí, že pro ně činíte, co můžete, že nezapomínáte na jejich nesmrtelnou duši; ať vám vše odplatí; až to dítě u vašeho lůžka smrtelného státi bude, nechť blaží vás vědomí, že jste pro ně učinili, co jste mohli, že jste je Pánu Bohu ani vlasti svou vinou neodcizili.

Děkuji za tu důvěru, kterou jste nám prokázali, že jste nám děti své svěřili, a prosím vás, podporujte českou katolickou školu nejen hmotně, ale i mravně, slovem: tím, že jiným poradíte, že se nás ujmete.

Děkuji i vám, ctihodné sestry, které život svůj dětkám těmto věnujete; poznal jsem sám, jak mateřsky k nim se chováte. Ostatně dal vám výborné vysvědčení diecéšní školní inspektor, který školu naši mezi první školy, co do pořádku, počítá a skoro samými »excellent« školu tu významenal.

Děkuji slavným spolkům katolickým, které k této slavnosti přispěly a ji podporovaly: zvláště pak spolku sv. Václava, sv. Ludmily a Bořivoje, které zlaté medaile pro odměny darovaly.

Děkuji i vám, drahé moje děti. Mnohým se dostala odměna, jiným snad ne, než, to je odměna před lidmi. Nezapomínejte, že dostane se vám odměna tam nahoře a ta přece něco znamená. Které vyjdete ze školy, neudělejte katolické škole hanbu v životě, ale ukažte, že z vás něco udělala.

Děkuji i všem, kteří jakkoli české katolické škole přispěli aneb přispějí, dobrodincům skrytým veřejným, všem těm, kteří slovem, písmem i tiskem naši školu podporují, a prosím vás, krajané, Češi, katolíci: Nerozdělujme se, v jednotě síla, pak budeme váženi.

Doufám, že příští rok bude návštěva ještě větší, a prosím vás za to: nyní jste poznali, co

jest katolická škola, jaký účel její; uznejte, že je to rozumné, dívky posíláte do té školy; dle toho i jednejte tak, abyste Pánu Bohu mohli se zodpovídati. Neodcizujte je tomu, který řekl: »Nechte maličkých přijíti ke mně a nebraňte jim.« A na konec, poněvadž pohostili jsme v příbytku našich Sokolů, volám starodávným, dřívějším pozdravem sokolským, kterého užívali mužové, kteří Sokol zakládali: »Zdař Bůh! Zdař Bůh naší české katolické škole!«

DODATEK.

Některé úsudky o škole konfesijní.

Pro školu konfesijní, pro důkladné vyučování náboženství a pro přísně křesťanskou a morální výchovu mládeže ve škole byl zaujat muž, od něhož nejméně bylo lze se toho nadíti, muž, který, byl důvěrným přítelem a velikým ctitelem vynikajících neznabobů a nepřátel církve, muž, který jak známo, bludně se domníval, že on pro svoji osobu nepotřebuje náboženství, a který sebe osvobodil od zachovávání příkázání a předpisů církevních, totiž Bedřich II., král pruský. Nebyl pouze theoreticky zaujat pro konfesijní školu, pro pě-

stování náboženství, křesťanství a nanejmeně křesťansko-morální výchovu mládeže školou, nýbrž vynaložil všecken svůj vliv a moc svou na provádění jeho zásad v oboru paedagogickém.

Jedno z jeho nařízení o školství obsahuje tato ustanovení: »Děti mají školu navštěvovati tak dlouho, až znají aspoň nejdůležitější pravdy křesťanství...« »Denně jest vyučovati šest hodin. První hodina je denně vyučování náboženství ustanovena. Učitel necht začne zbožnou písní; po té následuje modlitba. Modlitbu má předříkávati učitel sám, aneb jedno z dětí, k tomu určené; všechny děti necht zbožně po něm se modlí. Po modlitbě necht učitel vykládá místo z katechismu a nabádá děti, jak mají toho prakticky upotřebiti. Na konec školního vyučování má se zase modliti...« »Učitel dbá, aby byl vzorem farnosti svým způsobem života, a ať se varuje příkladem svým zkaziti, co dobrého vykonal vyučováním. Především, ať se vynasnaží naučiti se vědě boží; tak položí základ k bezúhonnému životu a bude schopen vyplniti povinnosti své, a přispěje svou snahou a příkladem dosíci dětem štěstí v tomto světě a na věčnosti.«

Toto nařízení platilo jak protestantské, tak katolické škole. Ve svém nařízení ze dne 3. listopadu r. 1766. pravil král: »Biskup Vratislavský, (tehdy Filip Gotthard hrabě ze Schaffgotschů), má nejvyšší správu vyučování národních škol ve své diecesi. Král má úplnou důvěru v jeho moudrost a oddanost.«

»Katholische Volksschule« č. 3. r. 1895. k tomuto výňatku dodává na adresu rakouského školního zákona: »Jak blahodárná jsou tato slova proti nedůvěře moderního státu ke katolické církvi.«

Pruský ministr kultu z Ladenbergů při příležitosti porady o článku 24. pruské ústavní listiny v panské sněmovně roku 1850. pravil: »Měl jsem již příležitost vysloviti se o tom, že mám za velmi důležitý zřetel ke konfesijním poměrům se stanoviska vlády, ne snad, že bych říci chtěl, že jednomu neb druhému vyznání má se dostati přednosti, nýbrž poněvadž si výslovně přeji, aby každému vyznání náboženskému stejného práva se dostalo, a poněvadž toto právo bude nejlépe zachováno a konfesijní mír tam nejvíce prospívati, když každé vyznání, kde to provést lze, pokud možno vlastní školu obdrží.—«

Pruský ministr vyučování Puttkammer pravil v německé poslanecké sněmovně (1879), ačkoliv byl protestantem: »Náboženství musí býti středem celé výchovy národní; křesťanský charakter národní školy jest záštitou našeho kulturního života. Smíšená škola (pro děti různých vyznání) dosud rušila jen konfesijní mír.«

Roku 1890 pravil pruský ministr z Goszlerů v XXII. sezení poslanecké sněmovny: »Jsme plně přesvědčeni, že nelze zdárně vyučovati v národní škole, leč osobou nábožensky prochnutou. Naprosto nemožno je představit si učitele,

který zastaví se před vyučováním náboženství, aniž by měl vřelé náboženské přesvědčení, omezí se na ostatní vyučování. To je nemožno! I kdybychom nedávali vyučovati náboženství, byli bychom nuceni, ostatní části našeho vyučování tak přizpůsobiti, aby náboženské přesvědčení učitele se vyznačovalo... O tom není pochybnosti, kdo je pravým, dobrým křesťanem, pro toho neexistuje nebezpečí s o e i a l n ě - d e m o k r a t i c k é . «

Francouzský státník *Quizot* zatratil bezkonfesionalní školu těmito slovy: »Ještě se dosti nevěří, že vyučování bez vychování je neplodným. Není vychování bez náboženství;« on žádal proto, aby nejen katechismus mechanicky se učil, nýbrž aby se uplatnil náboženský vliv na celý život školní. (»Die katholische Volksschule«, roč. VI. 1890.)

Anglický státník *Disraeli* vyslovil se proti škole bezkonfesionalní takto: »Jest na blledni, že systém národního vychování, který nespočítá na poznatku náboženství, přivodí národní neštěstí, které bude ještě více neblahým pro stát, než pro církev.« *)

Anglický státní ministr *Gladstone* odsoudil školu bezkonfesionalní v parlamentu r. 1878. těmito slovy: »Každá učebná osnova, která odstraní náboženské vychování, jest nebezpečnou.« *)

*) „Die Katholische Volksschule“, roč. VI. (1890).

»Journal of Commerce« v New-Yorku r. 1860. byl největším odpůrcem konfesionální školy, když žádali katolíci své právo v záležitostech školy. Po desítileté trpké zkušenosti obrátil však své smýšlení, poučen byv o opaku, psal tento list 2. května 1870.: »Bez spolupůsobení náboženství nelze zdárně vzdělati mládež v **jakémkoliv oboru vyučování**; škola bez náboženství jest pouhou školou pohanství. Jest planým žvastem, říká-li se, že geografie, arithmetika, grammatika, dějiny, rostlinopis atd., mohou jako vědy býti učeny, aniž by náboženství mělo s tím co činiti, je-li to pravdivo či klamno, a že všem těmto vědomostem náboženské posvěcení dáno býti může doma nebo v kostele cvičeními, které se školou nesouvisejí.«

Anglický předseda ministerstva Salisbury, člen anglikánské církve, měl řeč o konfesionální a bezkonfesionální škole v Newportu v březnu r. 1890, v níž pravil toto: »Žádám, aby každý, kterékoli církvi nebo sektě křesťanské by náležel, byl v stavu, děti své nechati vychovati ve svém náboženství, místo aby nuceně vyučovány byly v bezduchém, zvodnatělém, mechanickém, domnělém náboženství, které je v květu v mezináboženských školách úředních. — Jestli v povaze vyučování náboženství, aby učitel věřil, co učí, a aby žákům celou blahozvěst pravdy naší víry podal, tak jak sám ji poznal a cítil. Chybí-li u žáka přesvědčení, že učitel k němu

je upřímným, tedy nemůže mezi oběma trvati nutná sympathie, pak vyučování náboženství stává se fraškou a klamem. Proto rád bych viděl zavedenu úplnou svobodu všem křesťanským vyznáním, která jsou v naší zemi, tak aby nedospělé oněch obcí všecko to mohla učiti, co sami se svého stanoviska víry za nejvyšší pravdy křesťanství považují. V nejnovější době slyšeli jsme mnoho, snad velmi mnoho o zločinech, hříších a bídě, o věcech, o nichž pro stud nelze se zmiňovati. Slyšeli jsme mluvíti o mravní hnilobě, o níž bychom sotva zdání měli. A jsou lidé, kteří pošetile domýšlejí se o zákonodárství, že vynalezne jistý lék proti tomuto zlu. Jest však jen j e d e n jistý lék: Vychování dětí v křesťanské víře. Proto doporučuji vám, jako nejdražší majetek svobodných občanů, abyste ze všech sil hájili právo, aby naše a všech s námi stejně smýšlejících dívky učily se pravdě křesťanství, jako my v ni věříme, a aby nebylo dovoleno žádné theorii, která hlásá vměšování se státu anebo chce školu sesvětštití, zkrátiti toto nejvyšší přední právo, které mohou míti křesťané, anebo snad zničiti.* (Burggräfler č. 29., 9. dubna r. 1890.)

* * *

Hrabě Portalis, ministr kultu za Napoleona I., pravil ve francouzském národním shro-

máždění: »Žádné vyučování bez vychování, žádné vychování bez náboženství!

Profesoři přednášeli před prázdnými lavicemi, poněvadž se nemoudře rozblásilo, že na dále nesmí býti ve školách řeči o náboženství. — Za deset let vyučování rovná se výsledek nulle; jest tudíž nutno učiniti základem vychování náboženství.« (Pachtler: »Götze der Humanität« 409.)

* * *

Šlechtný a ohnivý hrabě Montalambert hájil práva církve a náboženství ve sněmovně pairův v sezení 26. dubna 1844. takto: »Mezi výplody universitní výchovy je jedna skutečnost, která předčí všechny ostatní a jasná je jako slunce: mladíci, kteří rodinu opouští se zárodkem víry, aby navštěvovali universitu, vrací se jako nevěrci.« (Pachtler: »Götze der Humanität« 410.) Týž pak ohledně monopolu školy, nucené návštěvy škol a o bezkonfesijní škole se vyslovil: »Dnes má mandarinské hospodářství lidí, kteří neuznávají žádné nadpřirozené víry, strhnouti na sebe nejsvětější a nejněžnější mravní autoritu a zmocniti se vysoké policie nad duší a duchem. Dnes vyrukuje tyranství s vlajíci prapory. Heslem jejich je povinné vyučování, totiž nucená návštěva školní a škola laiků, to jest beznáboženské vyučování. Vylovena opět věta Dantonova:

»Dítě náleží státu, nikoliv rodičům.« S tím však spojuje se atheismus Hébertův: »Ve škole nesmí býti řeči o nejvyšší bytosti zavedené Robespierem«. Máme co činiti s tajným spolkem, který ve jménu svobody svědomí chce vyškrtnouti ze školních knih jméno boží.« (Osseg »Die geistige Knechtung der Völker durch das Schulmonopol des modernen Staates.« 10 a 11.)

* * *

Dr. Döllinger ve své řeči r. 1849. pravil: »Vy všichni znáte nejnovější události ve velkovedvodství bádenském. Ona nesmyslná revoluce se svým dlouhým průvodem téměř bezpříkladných bláznovství, zločinů a ohavností přešla před vašimi zraky jako truchlohra s rychle za sebou následujícími jednáními. Jak bylo jenom možno, zajisté jste se též se mnou tázali, aby to, co považováno bylo ještě před málo léty v Německu za nepomyslitelno, tam mohlo se státi tímto způsobem? Že nechal si jinak čacký národ vložiti na šíji jho dosud v Německu od staletí neslýchaného terrorismu? Jakmile jsem — teprve je tomu několik neděl — stav země náš pozoroval a sám se na místech přesvědčil, nejsou mi již záhadny pravé příčiny těchto hanebných událostí. V žádné zemi Německa nepodkopávalo se tak ustavičně náboženství a nebyla katolická církev podle promyšleného záměru tak otřásána

jako v Bádensku. Prostředky a nástroje poskytlo k tomu poručníkování až do jednotlivostí a malicherností vybíhajících anebo spíše úplné podjařmení církve státními úředníky, vysokými i nízkými. Dva prostředky však byly vydatnými, které neúčinnější služby při tom vykonaly a — ne snad od včerejška — nýbrž po 30 let již konsekventně zasely ono sémě, které nyní tak bujně vzešlo. Jednou hlavní pákou svedení a znemravnění národa bylo - výraz není příliš ostrý — **otrávení studně**, míním tím korrupci veřejného vyučování ve školách, jak vyšších tak národních . . . Mladíci zatím opouští bádenská gymnasia jakožto vědomí a prohlášení atheisti.*

* * *

Článek XIV. rakouského státního základního zákona ze dne 21. prosince r. 1867. zaručuje každému rakouskému poddanému úplnou svobodu víry a svědomí, naproti tomu článek XVII. přiřknul státu právo nejvyšší správy a dozoru veškeré výchovy a vyučování.

Avšak toto právo v respektování úplné svobody víry a svědomí je omezeno, a smí a musí býti jen tak vykonáváno, aby nepoškodilo žádným způsobem svobodu víry a svědomí poddaných anebo dokonce zrušilo.

Zákon školní z r. 1869. poškozujе však nejen svobodu víry a svědomí katolíků, nýbrž on jí téměř zrušuje, poněvadž stát nechává ponejvíce nevěřícím, křesťanství a katolické církvi nepřátelsky smýšlejícím učitelstvem vychovávat i vyučovat děti a omezuje vliv katolického duchovenstva ve škole na míru nejmenší. (Kist: »Denkwürdigkeiten« III. 66.)

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor

Frant. Vaněček.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů, poštou 1 K 8 hal.

Lože Záhořovo.

Otitelům spalování mrtvol kytici ze spisů
lékařských uvil
František Vaněček.

Motto: Spalování je nepřirozený čin člověka, poškozující život vůbec.

(Univ. prof. Dr. Fr. Mareš ve Fysiologii str. 13.)

Redakce a administrace: Praha VI.-90.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1904.

K množství otázek, které lidstvo tíží v životě, přidali někteří lidé otázku o spalování mrtvých a vzali si do hlavy tvrditi, že spalování mrtvých jest lepší a výhodnější, než dosavadní pohřbívání mrtvých. Dali otázce plášť vědecký, aby neprozřaví neviděli koňské kopyto a pak dali tomu základ hospodářský, aby to více táblo. Ponecháváme stranou otázku náboženského citu a postavíme se na stanovisko docela nestranných pozorovatelů a dáme slovo ctitelům lože Záhořova a potom též ctitelům dosavadního pohřbívání. Necht každý soudí sám. Jen něco malinko z historie spalování mrtvých.

Odkud se vzalo?

Spalování mrtvol přišlo na přetřes v době francouzské revoluce, která si troufala sesaditi i Pána Boha a uctívati božství rozumu v polonahé nevěstce. To jest kolébka — Záhořova lože. Na důkaz toho stůj zde vyňatek ze spisu Alexia Besis:

»V 5. roce francouzské republiky (r. 1797) 25. brumaire, rada pěti set (tehdejší vláda francouzská) dovolila, že každá mrtvola smí býti na příhodném místě buď spálena nebo pohřbena, že však při tom zachovati jest se dle zákona zdravotního, který nařizuje, že se nesmí ani hranice ani hrob nacházeti v blízkosti obydlí« (Alexius Basis: »Die Beerdigung und Verbrennung der Leichen.«)

Krvaví hrdinové z revoluce francouzské měli velikou bázeň před hřbitovy a smrtí.

Učený Gaume ve svém spise »Křesťanský hřbitov« píše na str. 16.: »Pařížští svobodní zednáři navrhovali v sedmdesátých letech osmnáctého století francouzské vládě, aby položila hřbitovy ve vzdálenosti deseti mil od Paříže a k převozu mrtvých, aby dráhy k nim vystavěla.« Jest zřejmo z tohoto směšného výmyslu, jakou úzkost a strach mají před smrtí neznabozi a nevěrci, jak nenávidí vzpomínku na smrt a na to, co by snad přece jen »po případě« po ní následovati mohlo, poněvadž chtějí míti mrtvé nejméně deset mil od sebe oddáleny. Jak hloupí a zbabělí jako pštroši.

(Alexius Basis »Die Beerdigung und Verbrennung der Leichen« str. 55.)

Za francouzskou revoluci provádí tento odkaz lože zednářská, která ustavičně tou otázkou míchá.

Spalování mrtvol je vynález, právě jako civilní sňatek, a dar francouzské revoluce. V r. 1794 vypsál »Institut de France« cenu 1500 franků na studium otázky pohřbívání ohněm a za nejlepší

rozřešení této otázky při uveřejnění výsledku vykonaných studií. Následkem toho přišla do proudu otázka vzniklá z nenávisti ke křesťanství a povstala ve Francii silná agitace pro spalování mrtvol a proti pohřbívání. Světáci musí ovšem v každé době holdovati nějakému sportu a pátrati po náhražce za odložené jimi křesťanské mravy a zvyky!

V přítomné době jsou takovými sporty a náhražkami: jízda na kole, turistika a agitace pro spalování mrtvol a civilní sňatek, totiž tam, kde se tato kukačí vejce ještě nevykládla.

(Dr. Ed. Brackenhöfts: »Die Feuerbestattung in Hamburg.« 3. — Tento citát vztahuje se však jen na výše uvedené vypsání ceny, tedy nikoliv na úvahu na to navázanou.)

Z toho vidno, že živly všemu náboženství nepřátelské, byly kmotry při Záhořově loži od doby francouzské revoluce až do této chvíle.

Když otázka spalování mrtvol přišla do proudu a byla na denním pořádku, byla adoptována nejradostněji svobodným zednářstvem. Lože všude dělá jí reklamu, doporučuje ji všemi možnými zdánlivými důvody a předstíráními, snaží prosaditi její zdomácnění. chce ohrožovati křesťanství.

Italští svobodní zednáři usnesli se na své schůzi 26. května 1871: »V očekávání, že hřbitovy budou výhradně občanské a společné, hodlá prosaditi svobodné zednářstvo spalování mrtvol, místo pohřbívání. Proto doporučuje všem ložím, jakož i jednotlivým bratrům, studium rozličných

systemů, které jsou způsobilé, zamýšleného dosíci způsobem opatrným, se zřetelem k hygieně a lacině. — («Rivista della Mossoneria» 1. června r. 1871.)

Žádná zdravotní věda, nýbrž zášť proti všemu křesťanskému, vynašla spaiování mrtvol. To do-
svědčuje následující:

Tajemník lože v Římě, bratr Castellazzo Luigi, psal v květnovém sešitu »Rivista« r. 1885 č. 150: »Civilní sňatek vyrve jim (katolíkům) dorůstající generaci, civilní pohřby a hranice ke spalování mrtvol pak je oloupí o poslední ještě zadostučinění po smrti. Brzy zničí je pokrok.«

Jaké důvody Záhořovci předstírají?

Samo sebou se rozumí, že na vrabce nejde se s bubnem. Spalovači mrtvol dali otázce vědecký lak, který na povrchní lidi působí.

Obhájci spalování mrtvol v boji svém hlavně tyto důvody uvádějí:

1. »Zabrání se pozvolnému a ustavičnému znečišťování půdy hnilobou.

2. Odstraněno bude znečišťování pitné vody hnilobou rozkládajícími se organickými látkami.

3. Zabráněno bude otravování vzduchu v místech hřbitovu bezprostředně blízkých.

4. Získá se více půdy pro rolnictví.

5. Vznikne výhoda, že popel našich milých příbuzných budeme moci míti a uchovávat, takže loučení žijících s mrtvým jeví se zmršněno.

6. Hřbitovy přestanou býti ustavičným nebezpečím pro žijící v dobách panujících epidemií.

7. Tot nový prostředek, aby konstatována byla smrt, příležitost k zevnějšmu ohledání mrtvol a tudíž k eventuelnímu ohledání jakékoliv zločinné události.

(*Gazetta Medica Italiana, Lombardia* č. 14.—15. dubna 1874.)

(Tyto všechny uvedené vývody objevily se úplně bezdůvodnými a bezpodstatnými na základě nejpřesnějších a nejpečlivějších zkoušek a chemických analys, které vykonali znalci a odborníci, muži nestranní, opětně na rozličných místech a v různých dobách.)

Co soudí jiní a větší učenci o znečišťování?

Jest věru trefné, kterak znalci dokazují bloupost a nicotnost uvedených důvodů. Dáme jim po řadě slovo, aby směšnými udělali důvod za důvodem. Frázi o znečišťování odbývá znalec počtářsky a nezvratně.

Dr. F. Greiffenrath praví v 8. sešitě XV. sv. *Frankfurter zeitgem. Broschüren*, (nové vydání str. 14 a 15) pojednává o *spalování mrtvol*: *Hodno je námahy, ačkoliv není to právě aesthe-*

tickým, uvažovati, že žijící nekonečně mnohem více přispívají k znečišťování půdy než mrtví. Obnáší-li prostřední váha člověka 140 liber, a béře-li denně 3 libry potravy, tedy musí přibližně v 7 týdnech zemi vrátiti na hnilobných výmětech (výrobcích své organické výměny) ve váze svého vlastního těla, nenabubřil-li právě na monstrum; tudíž za rok tato výměna opakuje se osmkrát a během jeho života několiksetkrát, co zatím po jeho smrti jen jednou své tělo zemi vrátí, z níž byl vzat.

Při prostřední úmrtnosti 25 na 1000 a při průměrné váze 80 liber, přichází ročně 2000 liber k zetlení na hřbitov; jakožto fekalie (výměty) však odvádí 1000 lidí, předpokládaje normální záživnost, ročně zajisté 150 000 liber hnijsících látek do země, a tyto skutečně neuchovávají se tak dobře (jako mrtvoly v rakvi a v hrobě). K těmto výrobkům výměny, které člověk předává zemi, přibývá ještě větší množství, které domácí zvířata, ptáci a přechetní červi svými těly a výkaly přidávají.

Jest naprosto nevědeckým a takřka nechutným a směšným, nazírati na hřbitov jen jako na pole mrtvých; celá země jím je, jmenovitě pro menší živočichy, ona jest divadlem ustavičného vznikání a zanikání.«

Věru peprný to důkaz, že ctitelé Záhořova lože zapomněli počítati, že za rok člověk živý osmkrát více vydá hnijsících látek do země, než jeden mrtvý.

Co soudí znalci o otravě vzduchu ?

Necháme zase slovo jen odborným znalcům lékařům a nepřičiňujeme žádných poznámek :

Dr. Wernher ve svém spise : «Die Bestattung der Toten in Bezug auf Hygiene, geschichtliche Entwicklung und gesetzliche Bestimmungen» píše na str. 39 : «... že z četných dělníků, kteří zaměstnáni byli při vyklízení prastarého cimetière des innocents v Paříži, tudíž přišli v přímý styk s koncentrovaným vzduchem hrobovým, ne onemocněl ani jediný.» Jmenovaný hřbitov, který ležel v nejobyvanější části Paříže, byl po 600 let společným pohřebišťem pro 22 farností, pro zemřelé v nemocnici hôtel Dieu a ve věznicí Chatelet. Průměrně ročně pohřbíváno bylo v něm 2000 mrtvol; následkem toho zvýšil se značně a zem jeho byla úplně prosycena součástkami a prvky mrtvol, avšak přes to ne onemocněl, jak výše uvedeno, ani jediný z dělníků, kteří po dlouhý čas zaměstnáni byli vyklízením hřbitova, zajisté nejjasnějším to důkazem, že domnělé znečištění vzduchu hřbitovy a tvrzené nebezpečí nákazy, kterým hrozí žijícím, je strašák, výmysl a bajka.» To jest přece vzato místo nejnebezpečnější : u největšího města, největší hřbitov a k tomu nejstarší — a ani jeden onemocnělý !

Nepřestáváme na jednom toliko svědku, ale můžeme jich uvést více.

Dle souhlasného úsudku nestranných odborníků nezpůsobují hřbitovy, pokud mrtvoly v nich pochovávány jsou dle předpisu, naprosto nijak znečištění vzduchu.

V opatství westminterském v Londýně jsou velmi mnohé hrobky a přece nikdy neobjevilo se znečištění vzduchu, ani nebezpečí nákazy pro žijící; to dosvědčil anglický ministr vnitra dne 3. března 1875 v dolní sněmovně v Londýně na příslušnou interpellaci.

(MUDr. L. Wittmeyers: »Über die Leichenverbrennung« str. 48.)

Známo, že hrobníci dosahují vysokého věku, o jednom činí se zmínka v téměř spise.

MUDr. L. Wittmeyer praví v témže spise na str. 35: »Důkaz, že by bylo pohřebiště založené dle zákonů vědy a zkušenosti a dle těchže zákonů mrtvými pokládané nebezpečným pro žijící pozůstalé, nebyl dosud ani theoreticky, ani prakticky proveden, a dokud to se nestalo, nemá péče o veřejné zdravotnictví příčiny, aby se domáhla jiného způsobu pohřbívání, než dosavadního, leč by požadavkům hygieny nemohlo se dostáti při zakládání hřbitovů, anebo že by nebylo snadno lze odstraniti možné nepřístojnosti při pohřbívání.« K tomuto výroku uvádí Wittmeyer konkrétní případ: »Mnozí obyvatelé v Nordhausen (kde Wittmeyer byl lékařem) upamatují se ještě na našeho starého (hrobníka) Rennschuha, který dosáhl věku jedenaosmdesáti let, a který kdyby ho

byl starý neduh nesoužil, nikdy by si byl nemohl naříkati na svůj zdravotní stav.«

Před lety byla o tom polemika v »Čechu« a ze všech koutů dávány zprávy o stáří hrobníků a o nemocech, na které zemřeli. Všechny zprávy vyvracely bajku o nakaženém vzduchu. Tou dobou poslal jeden čtverák pan farář zprávu o hrobníku svém, který zemřel skutečně při vykonávání svého povolání, ale ne nákazou vzduchu, nýbrž na »halánkovskou«, kterou si přihnul a pak začal dokopávati hrob v mokré půdě, která se na něho sřítla, poněvadž neměl pro »halánkovskou« vládu v těle, udusil se.

Jak v Hamburku vyřídili žádost o spalování?

Téz v Hamburku zřídil se spolek pro spalování mrtvol a tedy nutně musil tak dělati reklamu svému účelu.

Spolku pro pohřbívání ohněm v Hamburku, když se byl obrátil na tamní senát s prosbou o udělení povolení ke zřízení krematoria, bylo v odpovědi 14. října 1891 prohlášeno: »Senát pokládá za nutné zvláště uvést, že to nebyly zdravotní ohledy, které ho přiměly, aby vyšel vstříc spolku pro pohřbívání ohněm v Hamburku. Zkušenost 14letá na hřbitově v Ohlsdorfě (v blízkosti Hamburku a náležející v jeho obvod) a pravidelné prováděné opětné zkoušky na tamním

pozemku spíše dokázaly, že tam v ohledu zdravotním pohřbívání nezavdává příčiny k obavám, tudíž není právě potřebí pohřbívání ohněm se stanoviska zdravotní policie. Jedině pocit jedné byt jen malé části obyvatelstva byl směrodatným, jemuž senát vyhověti chtěl, když svolil k zavedení pohřbívání ohněm zde v Hamburku.«

Dr. Ed. Brackenhöfts »Die Feuerbestattung in Hamburg« str. 27.)

Ona část obyvatelstva Hamburku, která písemně žádala senát tamní za svolení pohřbívání ohněm, byla však nejen malá, nýbrž jen mikroskopicky znatelná, pokud se jednalo o její pohřbívání ohněm; neboť toto když bylo povoleno, nechala z vlastního jádra občanstva při tisíci úmrtích sotva jedna osoba mrtvolu svou spáliti.

Senát jednal skutečně velmi svobodomyšlně, rozhodně svobodomyšlněji, než spalovači mrtvol, kteří chtějí brániti ostatním dáti se pochovati v lůno země, z níž vzat jest člověk.

Zdravotnictví anebo nenávisť křesťanství?

Záhořovci se chtějí před veřejností ospravedlňovati, že je vede jen zdravotnictví ke spalování. Však jiní lidé jsou jiného názoru o této věci.

Alex. Besi praví ve svém spise »Die Beerdigung und Verbrennung der Leichen« str. 17:

• O úmyslech svobodného zednářstva (kteří všemi prostředky zavádějí jak fakultativní tak i povinné pohřbívání ohněm) nemůže býti již ani stín pochybnosti. Opakujeme: Spalování mrtvol není otázkou hygieny nebo civilisace, je spíše otázkou nenávisti ke křesťanství a jeho zřízením. V něm spočívá taktika oné pekelné války, kterou satan vede po osmnácte století proti církvi Ježíše Krista a jeho náboženství.

Křesťané obkládající věncem záře náboženství a piety hroby zemřelých, docilují, že z nich květy víry v budoucí život a plod vykoupení pučí; a když naděje ve věčný život perutě jich vznáší, mizí hrůza hrobek, hlasy andělské přerušují ponuré, smutné mlčení, a světlo nebeské zaplašuje temnotu hrobu . . . Nevěrci zůstává smrt právě smrtí. Žádná náboženská ideš, žádná naděje, že smrt navrátí svou kořist, že těla budou vzkříšena a že všemohoucnost boží je z hrobu opět povolá, neoduševňuje nevěrce, pro něho je hrob nicotou. •

Tedy vzdor zednářstva proti církvi jest vlastní pohnutka celé akce pro dítě revoluce francouzské. Když Lev XIII. odsoudil spalování mrtvol a zakázal obřady pohřební těm, kdož se po smrti chtějí dáti spáliti, vydala zednářská lože okružní ke všem předsedům loží v městech italských, jenž přesvědčí každého, kdo aspoň poněkud pochybuje o tom, že stávající již spalování mrtvol v mnohých místech v Italii je především dílem lože, že ona všecko úsilí vynaložila, aby toto nekřesťanské, hanebné a odporé zřízené všude bylo

zavedeno, a že snaží se prosaditi to z nenávisti k Bohu, náboženství, křesťanství a církvi. Doslovně uvádím následující manifest lože, který již jasnějším býti nemůže. Tento manifest jest okružní list, který vydán byl centrálním komitétem italské »ligy společnosti pro spalování mrtvol« v říjnu r. 1886 a zní:

»Vysoce vážený pane předsedo!

Zajisté neušlo Vašemu Blahorodí, že církev co den rozhodněji staví se proti užívání spalování mrtvol. Již v našem dřívějším okružním listě měli jsme příležitost obrátiti pozornost Vašeho Blahorodí na tento bod. Následkem nových událostí, jakož i instrukcí, které někteří biskupové zaslali o tomto předmětu svým světským biskupům (má ovšem zníti: arcibiskupové svým suffragánním biskupům), jest naší povinností, míti o to péči, aby neutrpěla škody doktrína kremace novými ovšem nevyvolanými pronásledováními. — Poněvadž odepřeny byly ceremonie mrtvým ke kremacím určeným, bude záhodno, civilní pohřeb odbývati pokud možno s největší okázalostí, za velmi četného účastenství členů společností těch, jimž zemřelý náležel, se spolkovými prapory, krátce vším, co slavnostní ráz ceremonií může zvýšiti a zemřelým může býti poctou. Mimo to máme za účelno, aby u příležitosti dne dušiček v různých městech Italie stávající krematoria byla otevřena obecnstvu a tak zřízena, aby nejlepším dojmem působila na návštěvníky, ozdobu-

jíce popelnice zemřelých květinami a doporučující členům spolků v tento den návštěvy hřbitova plné piety, čímž prokáží zemřelým kultus vzpomínající lásky (jak lživě a chytře!). Konečně musí míti společnosti na starosti, proti propagandě, kterou činí církev proti instituci kremace, čeliti vytrvalým a účinným apostolátem ve prospěch reformy. Jeví se tudíž nezbytným, všude, i v skrovných centrech populární konference odbývati o tomto předmětu, aby se prokázalo, jak neoprávněné je hnutí vycházející z náboženského stanoviska proti kremaci. Nenalézáme dosti slov, abychom to odsoudili, a všechny společnosti necht snáží se s největším úsilím uskutečniti tuto tak důležitou část svého programu. A aby naše propaganda tím jistěji dosáhla svého účelu, bude záhodno, aby se spolky kremační obrátily zvláště na ženy, mladíky a dělníky, a posledním, aby všemi prostředky přístup do spolku byl usnadněn, anebo, jak milánská společnost učinila, ony dělníky zdarma za členy zapsati, kteří náležejí svazům vzájemné podpory a výslovně prohlásí, že přijímají doktrinu spalování. Tuto praxi musí míti na zřeteli předsedové spolků kremačních v souhlase s radou, která řídí svazy vzájemné pomoci, aby bylo možno stanoviti určité normy ve prospěch dělníků a prosaditi provedení vyjádřené vůle i v tom případě, kdyby zemřeli v nemocnici, kde nezdídka se přihází, že hledí odvrátiti truchlící všemi možnými nátlaky od vyplnění zemřelým ustanovených opatření.

Toť jsou — v blavných rysech — pravidla, která dovolujeme si doporučiti ve všeobecném zájmu a k ochraně zle pronásledované instituce spolků pro spalování. Je zbytečno doložiti, že při provádění tak zákonitého obhajování musíme býti prodchnuti vznešeným pocitem občanské snášelivosti a zdržeti se jakéhokoliv skutku násilí a nátlaku, aby používání těch hanebných prostředků zůstalo výhradně výsadou těch, kteří naši instituci z fanatismu potírají, jako potírali vždycky každou osvobozující a pokrokovou ideu a reformu (darwinismus, bezkonfesijní školu, oloupení církve, civilní sňatek, prostituci, korrupci, křivopřísežnictví, falšování listin, zpronevěru veřejných peněz, podplatu, vyděračství, kult ďablův atd.!).

Budeme Vašemu Blahorodí povděční, potvrdíte-li nám příjem tohoto listu a zpravíte li nás o tom, co podniknuto bylo společností, k účelu provedení tohoto oběžníku.

Předseda: prof. **J. Cantoni**, senátor.

Tajemník: Dr. **J. Pini**.«

Zase vidíme zde jen vzdor proti křesťanskému názoru a nic více. Kdo myslí, že zdravotnictví vede mluvčí pro spalování mrtvol je na velikém omylu.

Když papež Lev XIII. 4. května r. 1886 spalování mrtvol zakázal, vylétla z kůže lože, sršila oheň a sfru na katolickou církev a vyzvala celé své mužstvo k boji proti Římu a na ochranu

svého nově zrozeného dítěte: spalování mrtvol. Stanovila je zákonem svobodného zednářstva a učinila je palčivou denní a životní otázkou.

Milánská lože »La Ragione« usnesla se po uveřejnění papežského zákazu spalování mrtvol následovně:

»Když ctihodná lože »La Ragione« v Miláně vzala na vědomí rozhodnutí svaté římské inquisice, kterým zapovídá a zatracuje se spalování mrtvol, ježto výše jmenovaná lože shledává nyní pro svobodné zednářstvo nanejvýše čestným, aby jí papežem přenecháno bylo vykonávání díla civilisace a hygieny: vyzývá »velký orient« Italie, aby všechny lože povzbudil k zakládání spolků pro spalování mrtvol všude a zřizování crematorií a především aby se považovalo spalování mrtvol za zákon svobodného zednářstva.« (•Di: Beerdigung u. Verbrennung der Leichen« Alex. Besi, str. 14., 15. a 17.)

Ti Záhořovci jsou tak ješitní, že myslí zničit křesťanství a církve pecemi na spalování mrtvých. Několik výlevů jejich bláhových srdcí přece zde uvedu.

Almanach »Libero Muratore« z r. 1881. píše: »Katolíci mají vhodnou příčinu, stavěti se proti spalování, neboť čištěním mrtvých obněm by otřáslo základy jich (katolíků) panství.«

Toto tvrzení obsahuje vedle zrnka pravdy velikou přeháňku a chvast. Pravdou je, že jakmile by spalování mrtvol zavedeno bylo obligatorně, bylo by poškozeno křesťanství a nevěře napomo-

ženo, avšak pece k spalování mrtvol, křesťanství, které chová jako drahocenné dědictví přislíbení Páně: »Brány pekelné tuto skálu (na které jsem církve svou zbudoval) nepřemohou,« rovněž tak nezničí, jako římscí imperátoři, kteří ohněm a mečem proti němu zuřili, nebo arianismus, nebo islam, který všude chtěl na místo kříže postavit pŭlměsíc, anebo onen apostata, který popíral očistec a pln naděje se vyslovil »Umíraje budu smrtí tvou,« anebo kulturní boj a pod.

V Miláně vycházející časopis «Libero Muratore» ve svém almanachu r. 1873. vyjádřil se:

»Věřící necht se upokojí nad tím, že spálení neodporuje žádnému z mnoha dogmat, jimž nuceni jsou víry dáti; nanejvýš stáveby se jaksi obtíže proti problému, jakým způsobem by (věřící) v soudný den svá spálená těla opět na se vzali, aby objevili se v údolí Josafatu.«

Jak ironicky a jak hloupě zároveň! Pohřbená mrtvola rozloží se právě tak, jako spálená, ve své prvky a není žádného rozdílu při obojích proměnách, a zajisté všemohoucí Bůh bude moci obnoviti spálené tělo zrovna tak jako v hrobě proměněné v zem, neboť hniloba v zemi jest pozvolné spalování přirozené, kdežto v peci jest spalování násilné a nepřirozené.

»La Chaine d' Union« psala r. 1878 na str. 26. a 27.: »Spálení mrtvoly našeho bratra Giovanni Mussida znovu opět posvětilo (consacré) tento moderní pokrok a tento v Itálii oslavený

triumf má z největší části revoluční Francii děkovati.«

Zatím stačí tyto ukázky blábolitů ze zednářských loží.

Což ztráta půdy hřbitovní?

Přiznivci spalování poukazují podle slov Písma sv.: »K čemu je ztráta tato« půdy a užitku, který z něho mohl se docílit? Ubožáci mlčí o parcích divokých, které se rozprostírají na tisících čtverečních kilometrech, nemluví o ohromných cvičištích vojenských a hřištích, která nenesou žádné úrody. Lid tak nesmyšlí! Lid patří právem na hřbitov jako na zahradu, ano písně lidové tak hřbitov nazývají:

Hřbitove, hřbitove!
zahrado veliká
co v tebe sejú
ta drahá semena,
tolik jich nasejú
a žádné nevzchází
snad je náš hrobař
hluboko zahází.

Lid patří na hřbitov jinak! Zahradou velikou do níž se kladou drabá semena budoucího vzkříšení. Ten název z písně: »zahrada veliká« jest nejlepší vyvrácení námitky spalovačů. Zahradou obecnou jest hřbitov, kde vrba a jasan smuteční,

cypriš a myrta hlásají, že vše zde na světě jest
přechodem na věčnost.

Krásně o tom píše básník nad hrobem dí-
těte :

Odešlo's, mé drahé robě,
tělo tvé spát bude v hrobě,
ale duši vzal Bůh k sobě.

Tělo bude odpočívat,
nad ním květ se bude kývat,
ptáčekové ti budou zpívat.

Plakat bude tvoje máti,
duše tvá si v ráji bráti,
s anděly se radovati.

Jako v náručí své matky
dřímej tady spánek sladký;
na shledanou za čas krátký!

Neboť všechno v světě mine
jako zdání; v luhy jiné
jako těžná voda plyne.

I až půjdem z tobo kraje,
kde jen pláč a hořkost zraje,
uvítej nás u bran ráje!

Zbytečné strachy.

Nákaza! Nákaza! Hrozné slovo! Na upokojení jich kladu jiný potěšující a pravdivý názor: »Kdyby se zakládalo na pravdě tvrzení o předstíraném znečištění vzduchu mrtvolami a nebezpečí nákazy, které hrobky a hřbitovy žijícím domněle způsobují, nevyvázl by životem v studiích ze všech studentů medicíny, kteří často celé hodiny meškají v anatomii a mrtvoly anatomicko-fysiologicky a pathologicky obhlédávají, ani jediný, a jmenovitě stali by se všichni prosektoři a sluhové anatomie v krátké době po nastoupení svého úřadu a služby syny smrti, obětí svého povolání, čemuž však není tak.« Tento důvod k zavržení spalování mrtvol uvádí zvláště Gorini ve svém spisu: »Von der Läuterung der Toten durch Feuer«, str. 29.—30.

Co soudí o spalování mrtvol náš český vědec universitní professor Dr. Mareš?

Uvedli jsme celou řadu vřňatků ze spisů jednajících o otázce spalování mrtvol, ale nemsíme opomenouti uvésti úsudek též českého vědce Dra. Mareše, jak jej napsal ve své »Všeobecné fysiologii« (Praha, 1894) na str. 12. a 13. Klademe zde delší úryvek z díla Marešova, pro ty, kdož chtějí míti vědecké odsouzení spalování mrtvol. Tento český vědec výslovně praví, že

„spalování mrtvol jest nepřirozený čin člověka, poškozující život vůbec“.

Kdo chce slyšeti vědecký důvod jeho, zní následovně:

»Hlavním prvkem biogenním jest uhlík, tak že lze říci, že život probíhá na sloučeninách uhlíku. Zuhelnatělá těla předvěkových rostlin tvoří ložiska uhelná, petrolej jest bezpochyby uhelnatý zbytek pravěkých zvířat. Trvání a hojnost života na zemi jsou podmíněny dostatkem uhlíkatých sloučenin, jež v životní oběh vejíti mohou. V pravěku bylo snad mnohem více uhlíku účastno života, nyní jsou ho veliké spousty navždy umrtny. Skály uhličitane vápenatého byly z velké části vytvořeny živými bytostmi, jež v nich navždy svá těla pochovaly, s nemožností návratu v život zpět. Spalováním uhlí, pálením vápna vrací se tento uhlík po málu zase životu v podobě volné uhličitě kyseliny, sloužící výživě rostlin. Uhlík může vstoupiti v koloběh života pouze co volná uhličitá kyselina, již zelené rostliny ze vzduchu pohlcují. Značné množství této ztrácí se však ze vzduchu větráním půdy, při čemž za vlhka a chladu uhličitá kyselina ze vzduchu se slučuje se zásadami půdy, vytlačujíc kyselinu křemičitou. Uhličitany takto povstalé jsou pro život ztraceny, ježto rostliny nemohou z nich uhlík assimilovati. Postupuje-li toto větrání půdy v značnější míře, ubývá uhlíku ve tvaru pro život způsobilém, ubývá

oživitelné hmoty; i mní někteří, že pomalu blíží se konec života na zemi — hladem.

Podobné úvahy činí se o druhém prvku pro život nezbytném, o dusíku. Toho nachází se ve vzduchu arci nesmírné množství, avšak ve tvaru pro život neupotřebitelném. Dusík jest ve vzduchu obsažen ve tvaru elementárném, v koloběh života může však vejíti jen co sloučenina, co čpavek neb dusičná kyselina. Těchto sloučenin potřebují rostliny ke svému vzrostu, neprospívají v půdě, kde jich není; jen některé jsou za jistých okolností způsobilé assimilovati též elementární dusík ze vzduchu. Rostlina přijímá z půdy dusičnany, sestrojuje ústrojně látky dusík chovající, především bílkoviny; živočich pak, požíraje rostliny, rozkládá zas ony dusíkaté látky, uvolňuje z nich dusík co čpavek, jenž působením jistých mikroorganismů v dusičnou kyselinu se okyslučuje; ta slouží zas výživě rostlin. Sloučenin dusíku jest tedy v oběhu životném určité množství, životem jich nepřibývá ani neubývá. Dusík vzduchu jest prvek lhostejný, vcházející velmi těžko ve sloučení s jinými prvky. Elektrickými výboji při bouřích vytváří se sice z dusíku vzduchu a vody dusan ammonatý, jenž padaje s deštěm na zem, půdu hnojí; též při odpařování vody tvoří se sloučenina ta. Avšak tento přírostek dusíkatých sloučenin pro život způsobilých jest zmenšován ustavičnými ztrátami, jež hlavně člověk svou kulturní činností působí. Člověk spáluje od pradávna ohněm ústrojná těla, rostlinná i živočišná; tím rozkládají se sloučeniny dusíku,

a volný dusík uniká do vzduchu, pro život ztracen. Dusík ze spálené mrtvoly nevrátí se více v živé tělo; přirozený způsob pohřbení jest zetlení mrtvoly, při němž dusíkaté sloučeniny co čpavek se odštěpují a v koloběh života se vracují; příroda nechává mrtvá těla zetlívati, užívajíc jich k novému životu; **spalování mrtvol jest nepřirozený čin člověka, poškozující život vůbec.** Velké množství dusíkatých sloučenin jest uloženo v mohutných vrstvách ledku, připravených ústrojnou činností pravěkých živých bytostí. Člověk užívá však ledku na místě ke hnojení polí k výrobě střelného prachu a třaskavin vůbec. Každá rána z děla vypouští do vzduchu značné množství dusíku ze sloučeniny způsobilé pro život. Každý výstřel zabíjí, praví Bunge, byť i nikoho nezasažil; ochuzuje život vůbec, niče sloučeniny oživení schopné.

Než takové úvahy mají jen theoretický význam. Skutečně jest člověk příliš maličký, aby mohl obrovský celek života na zemi poškoditi. Ztráty na dusíkatých sloučeninách nahrazují se assimilační činností mnohých rostlin, jež ve spolku s mikroorganismy pohlcují a opět oživují dusík ze vzduchu.*

Nechť tedy vyvrátí Záhořovci důvody českého fyziologa, člena Akademie a universitního profesora, že »spalování mrtvol jest nepřirozený čin člověka, poškozující život vůbec«. To jest příliš tvrdý oříšek pro stoupence spalování. Český vědec s přemnohými jinými vědci v souhlasu praví, že

spalování mrtvol jest nepřirozený čin a tím jest již theorie Záhořovců odsouzena. Krom toho však spalování poškozujee život vůbec a to jest druhý pádný důvod proti sportovním lidem s pecemi.

Co říká soudní medicína?

Známo, že mnohdy jest našzena exhumace, aby se zjistila příčina smrti. Právě vykopáním mrtvoly stane se po právu a bývá stížen vinník zaslouženým trestem. Jed a jiný způsob smrti násilné často teprve po smrti byl zjištěn, což by při spalování mrtvých možno nebylo, poněvadž ohněm by každá stopa po vrahu byla zničena. Na základě této úvahy o soudní medicíně píše Besi na str. 93. a 94. poněkud zlomyslně o spalování mrtvol: »Všichni vrahové a traviči jsou přirozeně přívrženci spalování; jest to jejich zájem, aby všechny stopy svých zločinů ohněm zničili«.

Za živa pochován!

Mimo jiných námitek pravili spalovači, že se tím předejde hrozné věci: býti za živa pochovánu! Jaká hrůza to! Ale zapomněli říci, že jest stejně hrozné býti upálenu za živa jako pohřbenu. Proto když prohlídkou lékařskou se předejde nebezpečí býti upálenu za živa, nechť jen obvodní lékaři pilně prohlédnou — dle své povinnosti — mrtvého a nebude žádného, kdo by byl za živa pochován.

Přehled sporu.

I. Znečišťování půdy a vody jest smyšlenkou. Živý člověk přirozeně osmkrát více do roka znečistí půdu, než jediný mrtvý.

(Dr. F. Greffenrath.)

II. Domnělé znečištění vzduchu hřbitovy — je strašák, výmysl a bájka. (Dr. Wernher.)

III. Spalování mrtvých jest nepřirozený čin člověka a poškozuje život vůbec.

(Univ. prof. Dr. F. Mareš.)

Důvody pro spalování jsou klamné, za to důvody proti němu jsou vážné a vědecké. Zbývá tedy jen důvod zášti proti církvi svaté. Rozhodně se, čtenáři, velmi lehce. Pohan Cicero ve svém spisu „o zákonech“ kniha II. píše, že místo, kde pochován byl mrtvý, jako svaté od mnohých jest uctíváno, a že jest účastno mnohých práv posvěcených náboženstvím (*multa religiosa jura complectitur*), to však neplatí o místech, kde mrtvoly spáleny byly (*locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet religionis*) (místo, kde bylo spáleno tělo, nemá nic náboženského). — K vůli zajímavosti klademe též seznam členů spolku pro spalování mrtvol:

Baštýř Alf., MUDr., Praha, Bohdan F. V., MUDr., Ivanovice. — Červenka Fr., stavit., Praha, Čížek Ludv., inž., Praha. — Felcman Jan, řídít., Smíchov. — Holubovský Ant., JUDr., Praha, Hořínek Vojt., s. úř., Praha, Hořínková Ant., soukr.,

Praha. — **J**inota Otak., MUDr., Praha, Jelínková-Doubková Růž., Praha. — **L**inhart Frant., inž., Smíchov. — **K**rálková M., choť docenta, Praha, Kresl J., přednosta trati Rak. Uher. stát. dráhy, Krohn J., soukr., Praha. — **M**alínský F., MUDr., továrník, Ronov, Mužák Václ., účetní, Praha. — **N**áprstková Jos., soukr., Praha. — **P**okorný Jos., Eberfeld, Pražák O., prof., Král. Vinohrady. — **R**össler Fr., ředitel, Kladno. — **S**cheiner J., JUDr., Praha. — **Š**imáček Bohuslav a Jaroslav, nakladatelé, Praha. — **V**aníček Jan, JUDr., Praha, Varaus Ed., skladník elektr. podniků. — **Z**adák Mat. obchodník, Zadákova F., choť téhož, Praha, Záhoř Jindř., MUDr., měst. fys., Praha, Zemánek Č., MUDr., Holice, hanácká župa českých lékařů v Prostějově, obecní zastupitelstvo v Bubenči.

Adámek Max, Praha, Anft Jos., úřed., Louny. **B**achura Fr., Pardubice, Bailony K., MUDr., Praha, Bandov L., majitel fy. L. Hospodař a spol., Praha, Bandovová B., choť téhož, JUDr. Baxa K., posl., Praha, Baudyš L., inž., Praha, Barrek F., úředník c. k. st. dr. v. v., Kr. Vinohrady, Barrek V. úř., Kr. Vinohrady, Benoni B., baryton Nár. div., Benoniová Hanna, dram. umělk., Praha, Bill Bedř., kontrolor, Praha, Borůvka Vinc., lékárník, Vinohrady, Böhm Jan, ohňostrůjce, Praha, Brož Karel, c. k. oficiál, Vinohrady, Brunclík Fr., prof., Praha, Březnovský V., posl., JUDr. Budárek Mil., c. k. polic. komisař, Kr. Vinohrady, Bulíř K., MUDr., Praha. — **D**anešová Johanna, soukr., Praha. David H., Pardubice, Domalíp K., obch., Ml. Boleslav,

Domalípová K., choť obch., Ml. Boleslav, Domorázek K., c. k. finan. koncip., Král. Vinohrady, Dostál Fr., MUDr., Praha, Doubravová-Holečková, choť adv., Dvořák Hugo, stavitel, Praha, Duras Ant., fotograf, Plzeň, MUDr. Durdák K., spisov., Praha. — Červený Ant., stav., Nymburk, Černý Jos., učit. a posl., N. Bydžov. — Falta Jan, stav., Zásmyky, Feigl V., stav. rada, Praha, Feise Al., Skřivany u Bydžova, Fedrová K., učit., Kr. Vinohrady, Ferkl Ant., lékárník, Karlín, Foit Jaroslav, disponent, Praha, Frič Kar., posluchač práv, Chlumec n. C., Salomon svob. pán z Friedbergů, Praha, Friedl Ferd., MUDr., Friedlová Luisa, choť téhož, Žižkov. — Gampe Julius, obch., Gampeová Mil., choť téhož, Praha, JUDr. Gebauer, soud. adj., N. Bydžov, Grégr Slavoj, obch., Praha, Gruss Ant., prof., Praha, Gülich Alex., úřed., Praha, Gvozdanovič E., lékárník, Praha. — Hajn Al., red. Pardubice, Herites G., Mag. Ph., Praha, Hartmann Fr., Pardubice, Herites J. účetní cukrov., Louny, Hieke Fr., podnik. staveb, Louny, Hlavinová El., soukr., Jindř. Hradec, Holeček B., stav., Holečková Emil., choť téhož, Kr. Vinohrady, Holubovský L., řed. kanceláře, Praha, Hovorková Zorka, choť lékaře, Praha, Hrušková K. choť sekret., Kr. Vinohrady, Hryzová Anna, majitelka mod. salonu, Praha. — Chmelová M., choť učitele, Praha, JUDr. Chvojka, Chvojková Tatana, choť téhož. — MUDr. Jakubec Ad., lékař ve Slatině u Žamberka, Jantsch Ant., úřed. hyp. banky, Jefábek J., inž., Praha, Jozek L., ředitel, Č. Brod, Justiz H., obchodved., Plzeň. —

Kandrt K., maj. domu, Praha, Kabls K., dispon, Praha, Kalous Ant., mlynář ve Slatině u Žamberka. Kašpar Em., lékárník, Úpice, Kašpar Fr., MUDr., Praha, Kesl J., Pardubice, Kincl Bedř., Zvoleňoves, Kirschbaum A., úřed. hypot. banky, Praha, Klenková Pavla z Vlastimilů, Vinohrady, Klečka Jos, asistent finan. řiditelství Klémense V., maj. tisk., Chlumec nad C., Klika Č. MUDr., Praha, Klíma Vlast. MUDr., Praha, Kliment K., nám. řid. banky Slavie, Koříšek Ot., obch., Vinohrady, Kořisl Boh, spisovat., Smíchov, Kodrle, Ed., soukr., St. Dub, Kofroň Fr., úředník, Praha, Kofroňová Ant., Konrath K., lékárník, Praha, Kostelecký Fr., obchodník, Praha, Košťál Al., revident drah, Vinohrady, Kohout Jan, stav., Praha, JUDr. Koutský, Pardubice, Kozelka Z., řid. okres. kanc., Chlumec n. C., Kraft B., Dr., Praha, Kraftová K, Kreslová, choť úředníka, Praha, Krejcarová Ant., Praha, Kreutzer H., obecní starší, Praha, Kristen J, MUDr., Praha, Kronbauer K., JUDr., Praha, Kudlitz J., továrník v Praze, Kuchynka J., účetní h. banky, Kubát F., Mag. Ph., Praha, Kuklová-Bezděková Anna, Praha, Kvapil Jar., dramaturg, Kvis K., úředník banky Union, Langer J., inženýr, Praha, Linhart J. K., úředník, Smíchov, Lobař J, JUDr., Jičín, Lokay E MUDr. Praha, Macháček Fr., obchod., Vinohrady, Malá B., vdova, Praha, Malý Al., uzenář, Praha, Máchová K., učit., Praha, Markus A., prokurista, Praha, Marsano Ant., obch., Praha, Martin R., MUDr., Pardubice, Masák Alois, inspektor stát. drah, Maturová Růž., primadona Nár. divadla,

Mehrle R, obch., Praha, Menšíková Sláva, Praha, Mikula V., posl. práv, Chlumec n. C., Mild Cyr. ml., Pardubice, Mild C., st., Pardubice, Moravec V., MUDr., Praha, Mrázek Karel, MUDr., Praha, Mysliveček K., MUDr., Bubeneč, Müller K., příručí, Praha, Náprstková J., soukr., Praha, Nevole M., Dr., c. k. s. znalec, spisov., Praha, Nonn V., zlatník, Litomyšl, Novotný V., Pardubice, Nový B, MUDr., Praha, Oliva R., Chlumec n. C., Ort Jan, MUDr., N. Bydžov, Otruba H., MUDr., Kr. Vinohrady, Pačovský R., Pardubice, Palán J., Pardubice, Panýrek Duch., MUDr., operateur, Praha, Papež Józsa, obch., Praha, Pášma Jan, spol. firmy Dr. Javůrek & Svátek, Smíchov, Parthon Fr., inspektor Asec. Gen., Praha, Pecák J., prokurista, Praha, Pelant K., Kr. Vinohrady, Pelantová, choť téhož, Pelikán B., MUDr., Slaný, Pernecker Ad., inženýr, Praha, Petřík J., JUC., Praha, Pfeiffer A., arch., Praha, Pižl A., prof obch. ak., Vinohrady, Pokl Fl., prof., Praha, Poklová Roz., choť téhož, Popper Max., MUDr., Praha, Procházka J., Pardubice, Procházka L. P., MUDr., Praha, Přebík Č., obch., Praha, Přibíková A., choť téhož, Přítel J., statkář, Zeměchy u Loun, Pulkrábek R., úř. hyp. banky, z Purkyňů Eliška, choť inž., Kr. Vinohrady, Rath J, Broumov, Rebcová Št., učitelka, Praha, Reichartová A., soukr., St. Dub, Ressler A., obch., Praha, Rosenkranc B., obch., Praha, Rössler Kar., Praha, Rulík Jan, adj. st. dr., Vinohrady, Ryba J., MUDr., Praha, Řídký A., Mag. Ph, Praha, Říha J., JUDr., Chlumec n. C., Schäck J., Vinohrady,

Scheiner Artuš, revident c. k. fin. říd., Schiller F., ob. starší, Praha, Schmidt Vinc., MUDr., Praha, Smetana J., oficiál, Praha, Sládek J. V., profesor a spis., Praha, Sláma Ed., c. k. zvěrolékař, Sedlčany, Socha Václ., starosta, Litovel, Speil A. R., soukr., Vinohrady, Spolek českých mediků, Staněk J., komisař měst. spořitelny, Praha, Stehlíček Fr., učitel, Bohušovice u Terezína, Stehlík E., Pardubice, Stretti K, MUDr., Vinohrady, Obecní zastupitelstvo v Střešovicích, Synek J., Pardubice, Suchomel H, bývalý lékárník, Tábor, Suchomelová Hel., choť tébož, Svátek Vl, společník firmy Dr. Javůrek & Svátek, Smíchov, Svoboda A., úředník, Praha, Šamberk F. F, člen Nár. divadla, Šebek Fr., c. k. s. kanc, Holice, Šil Jos., MUDr., z. posl, Kolín, Škorpil H., MUDr., Žižkov, Šmíd J., účetní rada, Vinohrady, Šmídl Mat., Praha, Šnopl V., Chlumec n. C., Špindler Erv., starosta města Roudnice. Šplechner Ad, úř., Praha, Šput. J. úč. oficiál, Praha, Šrámek Jos., knihař, Praha, Štěpánek J., lékárník, Vinohrady, Štorfe Al., JUDr., Praha, JUC. Švejda C., říditel, Smíchov. Thein B., JUDr., Pardubice, Thumova M, dcera lékárníka, Holice, Tille Ant., prokurista Živn. banky, Praha, Tolman Břet., inženýr, Vinohrady, JUC Tomášek A., mag. sekretář, Praha, Topinka K., obuvník, Topinková B., choť tébož, Praha, Troltsch V., říd. elektr. drah, Karlín, Turinský Jiří, MUDr., Praha. — Městské zastupitelstvo v Úpici, Urbánek Otakar, MUDr., Praha, Urbánek Fr. A., prokurista, Praha, Urbánek Vl. K., účetní, Praha. — Vágnerova Zd.,

dcera statkáře, Zeměchy u Loun, Váně Jos., repraesentant fy. Kienast & Bäuerlein, Budapešť, Vavřínek Prok., red., Praha, Veselá Arnoštka, choť fideitele banky, Praha, Veselý Karel, tenor Nár. div. († v Tejnici n. S. 1904, spálit se nedal.) Winternitz K, Pardubice, Vitek Jak, lékárník, Pardubice, Vlach A. M, geometr, Chlumec n. C., † MUDr. Vlasák Er, primář okr. nemocnice, Kr. Vinohrady († 1904 spálit se však nedal), Vondöifer Frant., inspektor Assec. Generali, Praha, Wondra Artur, tajem. v. v., Vinohrady, Vorlová P, professorka, Praha, Vrána Ot., obuvník, Praha, městské zastupitelstvo ve Vršovicích, Výborný M, rol. v Puchří u Čáslavi, městské zastupitelstvo ve Vysočanech. Zafouk Jos., MUDr., Praha, Záhořová L., choť měst. fysika, Praha, Zabradnický Ant, řezník, Praha, Zářecký V., pekař, Zářecká M., choť téhož, Praha, Zehr J., obch., Praha, Zelenka K., inženýr, Praha, Zeyer M, soukrom, Praha, Zimmermann J. restauratér. Praha, Zlatník J, inženýr, Praha, Zuna Ot., MUDr., Praha. — Železný J., professor, Kolín.

Ročník XIV.

SLOVA PRAVDY.

Laciné čtení časové.

Vydavatel a redaktor
Frant. Vaněček.

Vychází posledního každého měsíce o jednom nebo dvou číslech ve prospěch Jednoty katol. tovaryšů v Praze. Celoroční předplatné 72 haléřů, poštou 1 K 8 hal.

Zlaté jubileum Mariánské.

Píše
František Vaněček.

Redakce: Praha VI.-8l. — Administrace v Cyrillo-Methodějském knihkupectví, Praha-I.

V PRAZE.

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba.
1905.

Oznámení.

Tímto číslem končí letošní ročník »Slov Pravdy« a též tato řada brožur, kterouž na dva roky zastavujeme z toho důvodu, že z minulých ročníků máme velký počet brožur, které chceme napřed prodati a rozšířiti, poněvadž neprospívá tištění brožur, nýbrž šíření jich. Sníženou cenu »Slov Pravdy« z let minulých, jak oznámeno insertem »Čecha«, ponecháváme na dobu dvou let a žádáme příznivce časové četby o dobrotivé rozšiřování brožur. Touto cestou doufáme vyzískati pro jednotu více, než pokračováním nepřetržitým. Kde jest zvlášť obtížný terén, rádi poskytneme ještě větších výhod při nákupu, když se bude díti ve větším množství stejných brožur.

V Praze, 30. prosince 1904.

Vydavatelstvo

»Slov Pravdy«.

V době přípravy.

Právě odbilo dvanáct hodin a zablaholily zvony římské nekonečný pozdrav Marianský »Anděl Páně«, když končily se poslední porady k slavnostem Marianským v roce 1854. Shromáždění biskupové a sv. Otec Pius IX. poklekli, aby se pomodlili »pozdrav andělský«, po němž každý vrátil se na své místo. Sotva počalo se pokračovati v jednání dalším, zavzněla místností obvyklá akklamace sv. Otce, na důkaz dětinné oddanosti, načež zavznělo se zástupu volání: »Petre doce nos, confirma fratres tuos.« »Petře učiž nás, posiluj bratří svých.« Poučení, které bylo žádáno, bylo právě prohlášení za článek víry starého učení církevního o neposkvrněném početí Panny Marie. Skončily se všechny přípravy, při nichž jasně vyšlo na jevo, že po celém okrsku katolickém, ve všech dílech světa věří a vyznává katolický lid a pastýřově jeho, že Maria Panna byla bez poskvrny hříchu prvotního počatá. Pět set biskupů ze všech dílů světa vyznalo víru

všeho věřícího světa katolického. V pravdě dokázáno tak, že jest tento článek katolický, obecný všeho lidu věřícího. Následovala záby na to slavnost vlastního prohlášení.

Den 8. prosince 1854.

V půl deváté ráno shromáždili se biskupové a lid v kapli Sixtinské, aby za zpěvu litanie ke všem svatým šli průvodem z Vatikánu přes náměstí Svatopetrské do ctihodné svatyně basiliky sv. Petra. Byl to průvod, jaký Řím nepamatoval. Šest kardinálů-biskupů, jedenáct kardinálů-jábnů, 37 kardinálů-kněží patriarcho rientu, 42 arcibiskupů, 100 biskupů a konečně sv. Otec Pius IX. a nepřehledný zástup lidu, jenž kleče přijímal požehnání Piovo. Po příchodu do kostela, poklekl svatý Otec v kapli Nejsvětější Svátosti, aby se klaněl přítomnému Bohu, na nějž se vztahuje veškerá pocta, kterou požehnané Matce jeho vzdáváme. Následoval průvod k oltáři hlavnímu, kde kosti sv. Petra odpočívají.

Sv. Otec přijal na trůně osvědčení oddanosti všech sbromážděných biskupů jako nejvyšší hlava církve a učitel, kolem něhož shromáždili se biskupové z celého světa k slavnému výboru nejvyššího učitelského úřadu.

Po »terci« hodinek církevních začala obět mše sv., při níž zpíváno evangelium latinsky a řecky, po němž následovalo vlastní slavné

prohlášení článku.

Všechny oči byly obráceny k ústům jeho; hluboké ticho vládlo svatyni, ač přes 50 000 věřících z celého světa bylo shromážděno ve zbožném očekávání.

Před trůn sv. Otce předstoupilo pět vyslanců sborů kardinálského a biskupského, aby žádali za prohlášení všeobecného učení o neposkvrněném početí Panny Marie za článek víry katolické. Ve vyslanectvu tom byl děkan sboru kardinálského, patriarcha alexandrijský, řecký a latinský arcibiskup a biskup, tvoříce tak obraz církve sv. po všech národech a světových stranách rozšířené. Náměstek Kristův přijal tuto poslední prosbu s radostí a pokleknuv ještě jednou na trůně vzýval Ducha svatého. S ním poklekl biskupů sbor a celý zástup věřících. Načež povstal sv. Otec, aby jako nejvyšší učitel církve, vykladač apoštolského podání, sv. katolické víry, v přítomnosti zástupců celé církve prohlásil, že

•učení, které má nejblahoslavenější Pannu Marii v prvním okamžiku jejího početí ze zvláštní milosti a výsady všemohoucího Boha, vzhledem na zásluhy Ježíše Krista, Vykupitele světa, bez veškeré skvrny hříchu počatou, jest od Boha zjeveno a proto ode všech věrných pevně věřeno.◀

Když sv. Otec dokončil prohlášení věročlásku, zmocnilo se jeho i veškerého zástupu hluboké zbožné pohnutí. Po skončení mše svaté, zapěno »Tebe Bože chválíme«, což všichni přítomní znotovali.

To byla ona slavnost před 50 lety, v nichž staré všeobecné učení katolické zřejmým článkem víry bylo prohlášeno.

Staré učení

est článek o neposkrvněném početí Panny Marie.

První kdo toto učení hlásal z vůle boží, byl archanděl Gabriel, který Pannu Marii pozdravil:

Zdrávas, milosti plná.

Kdyby měla nejblahoslavenější Panna mítí skvrnu třeba i hříchu prvotního, nebyla by plnou milosti. Poněvadž jest plná milostí, nebylo v životě jejím ani okamžiku, kdy by milosti plná nebyla, kdy by v něčem jen ji hřích znesvěcoval.

Druhý, kdo je vyznával, byla sv. Alžběta, Duchem sv. osvícená, řkouc: »Požehnaná jsi mezi ženami« — »odkud mi to, že Matka Pána mého přišla ke mně?«

Třetí jest sama Maria Panna, když pravila v duchu prorockém: »Aj, od této chvíle blahoslavenou mne nazývati budou všichni národové.«

Čtvrtý. Toto přesvědčení sv. bylo majetkem církve sv., která jako žena z Evangelia vždy volala a vyznávala: »Blahoslavený život který tebe nosila prsy, kterých jsi požíval,« tedy i v

době katakomb.

Ta památná místa víry křesťanské v době pronásledování zůstala Prozřetelností boží uchována až podnes a vidíme v malbách a nápisech první doby církve mučedníků, zvěčňelou víru o úctě k neposkvrněné Rodičce boží. Nemůže nikdo žádati, abych zde v krátké brožurce směstnal, co jiní ve velkých spisech o tom předkládají. Uvádím toliko, že celý spis o úctě v katakombách k Panně Marii sestaven Shahanem a nazván jest: **•Blahoslavená Panna v katakombách.**

• V ústech sv. Otců

nejstarších dob zaznívala chvála a víra o Rodičce boží bez poskvrny hříchu prvotního počaté. Místo mnohých citátů poukazují zase k celému spisu vydanému o úctě a víře k Panně Marii v době 6. století. Tomáš Livius vydal celý spis výňatků ze svatých Otců o Panně Marii a nese název: **•Blahoslavená Panna u sv. Otců.** Jen několik kvítků z keře úcty Mariánské tuto utrhneme a vložíme do věnce nekonečných jejích pozdravů:

Na Západě sv. Augustin hlásá tuto víru slovy :

•Víme, že jí (Panně Marii) bylo dáno milosti více, aby se všech stran zvítězila nade vším hříchem, anaž zasloužila, počísti a poroditi toho, o němž jest známo, že neměl hříchu nižádného. *)

*) S. Augustinus. De Nat. et Gratia cap. 36. n. 42.

Sv. Petr Damianský dí: »Tělo Panny (Marie) jest vzato z Adama, ale nepřijalo skvrny Adamovy.« *)

Svatý Anselm, tento vroucí ctitel Marianský, píše: »Všichni hříchem (Adamovým) zemřeli, vyjmuta jest pouze Matka boží ze hřichu všeho, ať již prvotního anebo již osobně učiněného.« **) »Bylo slušno, aby se stkvěla Panna (nejsvětější) tak velikou čistotou, jakož větší nemůže býti pod Bohem myšlena.«

Tak vidíme ctěnou Pannu Marii i v obřadných knihách nejstarších Východu i Západu.

V Liturgii sv. Petra čteme: »Vysvobď nás, prosíme tě, ó Pane, ode všeho zlého na přímělu neposkvrněné a veleslavné panovnice, naší Bohorodičky, vezdy Panny Marie.« Liturgie sv. Jakuba vzpomíná na sv. Pannu takto: »Činíme upaniování na všesvatou, neposkvrněnou a slavnou panovnici naši Marii.« Podobné vyznání činí liturgie sv. Marka, sv. Basila a sv. Jana Zlatoústého.

Podobně oslavují svatou Pannu liturgie Koptů, Syřanů, Jakobitů a Armenů.

Vidíme tuto víru jak po všem světě v r. 1854, tak v nejstarších dobách na východě i západě hlásanou, z čehož jde, že byla a jest učením obecným, katolickým i v dobách nejstarších. Toto učení

*) Sermo. De Assumptione.

**) Commentar. In II. ad Cor. Cap. 5.

církevní obecné a prastaré prohlášeno důrazně a slavně věročlánkem zjeveným nám v pokladě víry.

Ze šípku růže.

Mnoho jest konvertitů, kteří přímluvou Marie Panny našli opět mateřské lůno sv. církve, na němž jest nejbezpečnější spása naše pro věčnost. Z pobloudilých stali se ovečky, ze šípků růže. Jednou z těchto růží jest dosud žijící universitní profesor vídeňský Dr. Gustav Bickell, který byl rodem tvrdý kalvinec, jenž však během studií svých pro církev katolickou jevil zájem a proto se jí přibližoval. Studoval spisy svatého Efrema syrského z 5. století. Stále více nabýval přesvědčení, že katolická církev jest pravou církví Kristovou. Stály ovšem některé překážky a námitky v cestě. Jednou překážkou bylo mu též učení o neposkvrněném početí Panny Marie, které sice shledával úplně důsledné a správné, ale pochyboval, zda už v nejstarší době tak učeno a rozuměno mu bylo. V r. 1862 meškal v Londýně a opisoval písně (Carmina Nisibena) sv. Efréma syrského, při čemž mu stále přicházelo na mysl: »Kdyby se našlo v tomto spise jasné svědectví o učení o neposkvrněné Panně, musil bych to pokládati za důkaz pravdy této nauky a vůbec katolické církve.« Píše o tom: »Prosil jsem Boha, aby mi touto cestou dal poznati, je-li katolická nauka jediné pravá, a skutečně jsem našel v písních

sv. Efréma následující místo: »Ty, ó Pane (Ježíši), a tvá Matka, vy jste jediní v každém směru docela čistí, neboť není na tobě skvrny, ó Pane, a žádné poskrny na tvé Matce.« To bylo pokynem pro badajícího vrátiti se do lůna svaté církve, což učinil v Hessensku 5. listopadu 1865 a doznává: »Po tolika bouřích konečně jsem dospěl bezpečného přístavu. Pokoj a klid vládl mou duší a děkuji Bohu za jeho nekonečné milosrdenství. Nikdy jsem neměl příčiny toho kroku litovati, proti žádné nauce církevní jsem necítil ani nejmenší pochyby.« Tak tento konvertita. (Beez: Klare Köpfe I. Bd. 363.)

Mimo církev katolickou

shledáváme se s toutéž věrou a sice tím jasnější jest v duších těch, kteří mají víru v božství Ježíše Krista. Na důkaz toho uvádíme několik úryvků z protestantských spisů. I protestanté věfící vyznávají jak čistotu tak neposkrvněnost i úctu Panny Marie.

1. Maria Matka boží. »Musíme-li říci, že panenský porod zastřen je závojem, který fysické úvaze proniknouti nelze, pak je tento porod jediným přece, který uspokojuje náboženskou a theologickou úvahou.« (Protestant Martensen: Christliche Dogmatik. Str. 255.)

»Jsou mnozí apoštolové, ale jen jedna Matka boží. Tím tedy Panna Maria

vynikla nad všechny ostatní lidi a přiblížila se jediná svému božskému Synu.« (Protestant Dietlein: Evangel. Ave Maria. (Halle) str. 8.

»Bůh od věčnosti vyvolil tu, která měla se státi Matkou Páně. Byla to pro mne vskutku překvapující myšlenka v mém mládí, když mně poprvé bylo jasno, že opravdu jedna z našeho pokolení povznesena byla blíže k Bohu, než všechny chory andělů a archandělů. (Anglikán Pusey: Erenicon II. 23.)

»A tak vynikala přede vším jiným požehnaná Panna, Matka Spasitele světa, ve vlastní idej, k níž jí nedopomohly řecké musy. Pozdrav andělů jí k tomu povznesl, nazval ji milostnou, Bohu milou. K tomu jí přispěla vlastní pokora; nazývala sebe dívkou Páně. Z těch obou rysů splynula její líbezná bytost, která v srdce lidská hluboko vnikla. Básníci často pozdravovali ji něžnými slovy hlasem anděla, důvěrné modlitby láskyplně k ní vznášeli; nyní k tomu přistoupilo umění, aby ji učinilo též viditelnou, ji a dítě v náručí jejím, blahoslavenou Matku a svatou Pannu. Neporušenost tedy a mateřskou lásku, nevinu srdce a onu pokoru, která v největší svatosti k sobě zřetele neběře, která v úplné chudobě nejblaženější je ze svého pokolení; tato nová podoba lidstva vyvolána byla s nebe. Mariin charakter. Jeho význačným rysem je, smí-li tak říci, ona křesťanská prostota, v které Matka o sobě, o své vznešenosti, sotva o svém dítěti věděti se zdá, které přec tak láskyplně ob-

jmá a k lidem milostně vzbliží.« (Herder: Briefe zur Beförderung der Humanität. Kürschnerovo vydání klasiků V. 2. str. 294—295.)

»Nazývá-li se (Marie) Matkou boží, nemůže nikdy vznešeněji o ní nebo k ní mluvit, i kdyby měl tolik jazyků, jako je listí a trávy, hvězd na nebi a písku v moři.« (Luther: Auslegung des Magnifikats.)

»Je to stav ustavičného útěku před Matkou boží, stálé úzkosti, aby se jí nedopřálo ani slůvka pozdravu, který jí věčný Bůh přislíbil ústy andělovými, aby jsm zrušil starou kletbu, která nás dělila od něho a jeho lásky. Za každým jiným člověkem, předešel-li nás do věčného domova, smíme volati: »Ave, pia anima!« (S Bohem, duše zbožná) kdykoliv chceme, jen ne za touto Matkou, neboť to by bylo katolické.« (Protestant Dietlein: Evangel. Ave Maria. Halle VII.)

2. Prosta hříchu dědičného, čili bez poskrny počata.

»Nechceme-li upadnouti v doketismus, nezbyvá, než odříznouti vliv dědičného hříchu na lidskou povahu Ježíše též se stany mateřské, to jest, musí se míti za to, že též Marie zbavena byla již účinků dědičného hříchu. Dogma o neposkrvněném početí vychází z nezbytnosti nutné konsekvence.« (»Die Berliner Protestantische Kirchenzeitung.« 9. prosince 1854.)

3. Milostiplná. Všecky zázraky milosti, které se staly a stanou, co slovo tělem učiněno

bylo, u dělal Bůh Marii, všecky jsou její pýchou mateřskou, její radostí mateřskou, jako též jsou vymožeností její mateřských bolestí.* (Protestant Dietlein: Evangel. Ave Maria str. 11.)

Modlárství

vyčítají nekatolíci ctitelům Panny Marie. Jim odpovídáme, co odpověděl sv. Epifanius ve IV. století bludařům: „Neklaníme se svatým . . . ctíme proto Marii, ale Otci, Synu a Duchu svatému se klaňme.“ (Adv. Collyrid. 1. XXI.) Úcta všechna se vztahuje na Tvůrce. Jako chvála místního obrazu se všechna nese na tvůrce jeho, tak chvála a úcta Marie, mistrného díla lásky boží, se vztahuje na Boha Otce Tvůrce, Syna i Ducha svatého.

Kde Maria tam Ježíš

jest uctíván a věřen. Kde zmizí úcta k Panně Marii v srdci aneb v národě, tam zmizí později víra v božího Syna. O tom píše světoznámý konvertita Newmann: „Díváme-li se po Evropě, shledáváme celkem, že právě ti národové a země ztratily víru v božství Kristovo, kteří se zřekli úcty jeho Matky, a že ti naopak, kteří byli nejhorlivější v její úctě, zachovali svou pravověrnost. Srovnejte na př. kalvínce s Řeky, aneb Francii se severním Německem, aneb protestantská a kato-

lická přijímání v Irsku.« (Difficulties of Anglicans vol. II. p. 92.)

Přehnanost

vytýkají někteří ctitelům Panny Marie, když v modlitbách a oslavování jejím užívají výrazů vroucích, ohnivých a stupňovaných, takže by někde se zdálo býti slovo nesprávně volené. Těm ledovým dítkám úcty Marie Panny uvedu větu z protestanta Ruskina: »Také projevy jsou spíše básnickým výlevem než vážnou modlitbou. Výronem obrazotvorného nadšení spíše než rozumovým přesvědčením. Jako takové sluší je odsouditi spíše jako illusorní než modlářské, a ani jako takové nemohou býti odsouzeny, neboť silná láska a víra jsou často jejich kořeny, a chyba v nadšení jest přece lepší než správnosti při necitelnosti.« (The Stones of Venice vol. II. p. 390 append. 10.) Proto byla a jest Matka Páně předmětem zvlášt něžné úcty, z níž vzešla

hojnost požehnání.

Dávám slovo racionalistovi L e c k y m u, který píše o požehnání plynoucím z úcty Mariánské: »Svět jest ovládán ideály a zřídka či nikdy nebyl ideál, který vykonával spasitelnější vliv jako středověké ponětí o Panně Marii,« (Rationalism in Europe M. III. p. 234.) a jinde: »Sotva lze drobet pochybovati, že katolická úcta Panny Marie vy-

konala mnoho pro povznesení a očištění ideálu ženy a pro zjemnění mravů lidských.« (»History of European Morals« vol. II. p. 389.)

Úcta Marie Panny nepodporovala žádnou pověřivost, nýbrž svatost života, to doznává i Ruskin, že »katolická úcta Panny Marie tvořila opravdovou svatost života a čistotu charakteru.« (»Ruskin Fors clavigera« letter 41.) Proto také tolik chvály, vzdává lid a

básníci,

z nichž dle času poslední z jejich řady J. Zeyer takto píše v zahradě Mariánské:

»O vzejíti tvém, Květe hvězdný na stvolu
člověčenstva, přemítal Duch boží hned za první
zory budoucího světa, ty všeho stvoření koruno!
V hladině tvé čistoty, ó Lilie rajská, shlížela se
tajuplně Trojice, ty růže vonná v údolí slz a
trudů lidských, Rosmarino dechů balsamních!
Zdrávas Matko Slova!«

A Dante v XXXIII. zpěvu Ráje píše:

»Ó Panno, Matko, dcero Syna tvého
nejpokornější, nejvyšší všech tvorů
určený cíle záměru věčného.

Tys lidskou bytost k důstojnosti vzoru
tak povznesla, že Tvůrce její děle
neváhal žíti ve stvořených sboru.

V Tvém lůně láska ona vzplála vřele,
na jejímž ohni v míru věčném, v kráse
ten nebes květ se rozvinul tak stkvěle.◀

Podobně Longfellow, Tennyson a nejlepší
z básníků všech dob a národů opěvali Marii Pannu
nejrůznějšími varianty nekonečného pozdravu
Zdrávas Maria milosti plná.

